

50790

M. Tört. O.
950.

V/A

5.0501

—

1/1861

GYÖRI

TÖRTÉNELMI ÉS RÉGÉSZETI

FÜZETEK.

SIMOR JÁNOS

GYÖRI PÜSPÖK Ö MÉLTÓSÁGA KEGYES PÁRTOLÁSA
MELLETT

K I A D J Á K

RÁTH KÁROLY és tdr. RÖMER FLÓRIS

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA TAGJAI.

I. KÖTET.

Széchényi György levelének hasonmása, a Német-Jährndorfi szentségmutató,
a Bönyi reformatus egyház kelyhe, Hunyady János ország-kormányzó által
a Békássy családnak adott címeres levelével.

GYÖR. 1861.

NYOMATOTT SAUERVEIN GEZANÁL

305050.

Előfizetési felhívás!

Az aláírással összekötött nehézségek a fizetésre nézve, mely a kezelést szerfölött nehezíti, az aláíró urak növekedő száma késztet arra bennünket, hogy aláírás helyett előfizetést nyisunk füzeteink II-dik kötetére, mely 4 füzetből fog állani és 4 műmellékletet, kedvező pártolás mellett még többet is hozand. Az egyes füzetek árát 80 krajcárról 60-ra szállítjuk, hogy azokat a nagyobb közönség annál könnyebben megszerezhesse.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Az előfizetés tart 1862. Ján. 15-ig, a pénzt 2 frt. 40 krt kérjük vagy Ráth Károlynak Győrbe, Ujváros 28-dik szám, vagy Rómer Flórisnak Pestre a belvárosi plébánia lakba küldetni.

A füzetek minden negyed év elején pontosan fognak megjelenni, és postán szétküldetni.

Győr, 1861. Oct. 1.

A győri történelmi és régészeti
füzetek szerkesztői.

TARTALOM

- Aba király 105. 289. 290. lapon.
Aba (Aszszonyfalvai) 19.
Abda 251.
Abdi pasa 378.
Abdi Khanian pasa 377.
Abony 199.
Ad flexum 105.
Adony Bálint 81.
Alap 22.
Alapi családbeliek 21. 22. 46.
Albert 106.
Albert mester 17.
Alberti Leander 14.
Ali Ibrahim 374.
Ali szerdár 375.
Áli aga 377.
Almakerek 199.
Almás 286.
Almásy Pál 165.
Alsók 116. 142. 143. 145. 152. 153.
Altak János 167. 218.
Ágoston győri püspök 116.
Amade 109.
Andor István 96.
Andreasich Mátyás 153.
Andronicus 208.
Anglius Bartholomeus 85.
Anjou 10.
Anna királyné 94.
Anna oltára a győri sz.-egyházban
46. 48.
Apa 114.
Apáti 151.
- Aranyos 92.
Arnold 209. 210.
Arnoldfold 22.
Árpádkor 15. 206—216.
Arrabona 105. 284.
Aszszony, Aszszonyfa, Aszszonyfal-
va 15—20. 24—27. 29. 30. 32
—47. 49. 79. 116—154.
Aszszonyi nemes család 17. 18. 20.
29. 30.
Aszszonyfalvai nemes család 27. 28.
31—35. 37—39. 45. 116—154.
Aszszonyfai templom 30. 41. 139.
141.
Asztalnok István 30.
Attika 92.
- Bábolnai levéltár 17.
Baboti Benedek 46.
Bach 210.
Bács 107. 111.
Bágyog 76. 79.
Bay István 159.
Bakony-bél 358.
Bakith Gál 355. 356.
Baksay István 218.
Balázsfalva 74. 195. 204.
Balázs plébános 41. 42.
Balásffy Tamás 162—164.
Balduin 209.
Balkány ér 199.
Balog András 82.
Bálvány-szakállós 92.

IV

- Bálvány-ut 22.
 Bán (Aszszonyfalvai) 19.
 Bana 213.
 Bánfalvi Barius Péter és Ferenc 172.
 Bánffy László 352.
 Bánhida 188. 189.
 Bánk 17. 137. 150.
 Bánkházaiak 119. 120.
 Bánkházi Bánki Borbála 150. 151.
 Baranya 108.
 Barát Ádám 96.
 Barátföld 105.
 Barbély Mihály és Simon 155.
 Barcsai Ákos 194. 205.
 Barleus 206.
 Basel 14.
 Bathir 107.
 Bátori casula 288.
 Bátori István 90. 145. 362. 365.
 Bazin 242.
 Bece 112.
 ~ Bécs 8. 71. 72. 92. 95. 96. 105. 244.
 Bécsi széles dénár 16.
 Bede István 47. 49. 116. 119. 121.
 „ Benedek 40.
 Bedegei János 135.
 Beder Miklós 27.
 Békássy 209—215. 379.
 Beke 113.
 Beke Pál halma 199.
 Béla (I.) király 291.
 „ (II.) „ 292. 293.
 „ (III.) „ 294.
 „ (IV.) „ 108. 114. 115. 207
 —211. 296 304.
 Belényes 193. 199.
 ~ Belgrád 363—367.
 Bengen 114. 115.
 Berchan 362. 363.
 Berek-uttya-járó 135.
 Bessenyők 110—114.
 Bessenyői Miklós deák 46.
 Bethlen Gábor 71. 193.
 „ István 193.
 Beutho 112.
 Bihar 193—205.
 Bilotus 15.
 Biró család 123. 143.
 Blondus Flavius 8. 11. 13. 14.
 Blondus foroliviensis 9. 11.
 Bocskay István 73. 74.
 Bodonhely 72.
 Bodonteleke 119. 120.
 Bogyá 184. 231.
 Boka 358.
 Bolgár 26. 27.
 Bolgár-falva 193. 204.
 Bollobás (örkényi) Albert 143.
 Boloc 111.
 Borba 31. 119. 120. 133. 144
 —146. 151. 153.
 ~Bornemisza János 362.
 Boronyai Imre 139. 141.
 Boroszló 192. 315.
 Borsai Mihályné 194.
 Bosna-Seraj. 193.
 Both 107. 111.
 Botez, Botiz 107.
 Bottyányi Józsa István 150.
 Bögelő 322.
 Böny 334.
 Bönye 74.
 Börcs 250.
 Börcsháza 150. 153.
 Böszörmény 195.
 Bregetium 92.
 Brandenburgi Marchio 362.
 Brühl völgye 105.
 Buba Balázs 376.
 ~Buda 1. 2. 4. 7. 12. 23. 32—36.
 48. 91. 93. 109. 131. 194—205.
 259. 359. 362. 370—377. 379
 380.
 Budagey falu 207.

- Buhum 114.
 Bujuk pasa 377.
 Buman 114.
 Bunse 114.
 Buva 74.
 Buz 113.
 Büd 195.
- C**alixt pápa (III) 13.
 Cantus 210.
 Capistran János 90.
 Carnuntum 105.
 → Céh-szabályok 50—56. 155—159.
 216—218.
 Cegléd 199. 203.
 Ceken 108.
 Cellarius János 56.
 Chechtou 359.
 Cheenk 212.
 Cheken 113.
 Cheometthey István 218.
 Chernech 210.
 Chervellen vár 110.
 Chokol 359.
 Chonfalva 359.
 Chucur 114.
 Chun 210.
 Chup teteje 23.
 Constantin vajda 204.
 Constantinus 286.
 Corvin 8. 10. 12.
 Csajág 151.
 Csajtay (Tarjáni) Bálint deák 142. 145.
 Csák (Mihályi) László 122.
 Csák 209. 210.
 Csalló 107.
 -Csallófölde 111.
 -Csallóköz 255.
 Csanád 160.
 Csanak 29. 46. 48. 76—78.
 Csatkai remeték 136.
 Csécsi György 177.
- Cseh (lévai) Péter 33. 36. 37.
 Cseke 114.
 Csele-patak 370.
 Csemp 114.
 Csenden (Némai) 143.
 Csepán 111.
 Csepelényi Ferenc 241. 242.
 Cseresnye szer 135.
 Cserfa 135.
 Csesznek 17. 32—35.
 Csiffod 74.
 Csiki 167.
 Csikvánd 383.
 Csorna 237—239. 245.
 Csorosán István 370.
 Csönge 78.
 Csud 114.
 Czetriz 370.
 Czinár Mór 258.
 Czegléd 374. 376.
 Czyzowi János 315.
- D**alcan 114.
 Dallos János 167. 169.
 Deáky László 165.
 Debrentei Tamás 46—49. 116—119.
 Dégy (sávoli) István 137.
 Demes 45. 358.
 Denár pensum 19.
 „ uj 20.
 „ királyi 28. 29.
 „ bécsi széles 16.
 Dénes vajda 26. 27.
 Derest 194.
 Déés 212.
 Dettel 17.
 Déva 205.
 Déva-ványa 199. 203.
 Dezsewffy 195.
 Doczy Orbán 277.
 Dombroí Mátvás mester 144.
 Domitrovits Péter 160—162.

VI

- Dorog 17.
 Drákul vajda 90.
 Draskovitsok 78. 159. 218.
 Dör 76. 79.
 Dus János 376. 377.
 Dvornikovich Mihály 95.
 Dzürdzsi Mchemet pasa 376.
- Eck** gróf 278.
Ecy 112.
Écs (Nagy) 135. 151. 153.
Eger 208. 377.
Egyház-keszö 76. 77. 79.
Eisenreich György 56.
Ekel 177.
Ekets 178. 181. 219. 227. 231.
Endre (I.) király 290. 291.
 „ (II.) király 107. 111—114. 206.
 „ (III.) király 213. 295. 296.
Eperjes 93.
Erdély 1. 2. 4. 7. 26. 27. 71. 73.
 74. 163. 209.
Erdödy Györgyné gróf 243.
 „ Sándor gróf 243.
Erdös Balázs 139. 141.
 — **Erch szigete** 207.
Ernö hercege 354. 355.
Erney 25.
 — **Érsek-ujvár** 354—356.
 — **Eszék** 368.
Eszlár 195.
Eszterházy Pál herceg 340.
 „ László 343.
Espán Péter 42.
 — **Esztergom** 44. 45. 60. 92. 106. 160.
 —171. 206. 211. 359. 370. 380.
Eugen pápa (IV.) 11. 13.
- Fábri** 239.
Faustus Verantius 160.
Fehér hegyek 98.
Fejérvölgy István püspök 153.
- Fejér** 73. 74.
Fejér-egyház 343—345.
Felka 98.
Felpécz 76.
Felpéczi Domonkos 44. 46.
 „ Márk 44.
 „ Nemes János 117.
 „ Patka Domonkos 119.
 „ Biró Albert 143.
Ferdinánd (I.) 93. 110.
 „ (II.) 71. 72. 102.
Ferenc ur fölgye 135.
Ferentzfy Lőrinc 72.
 — **Fertő** 106. 112. 115.
Fertőfő 214.
Fybegotts János Jakab 95.
Fylypouch 64.
Finta 213.
Florenz 11.
Fodor Miklós 21.
Fony Balázs 17.
Forgács Balázs 39.
 „ bibornok 161.
 „ Simon 353.
Forli 13.
Földvári Zubor János 122.
Frangepan 288. 368.
Freising 98.
Fulzaran 111.
 — **Füzeviz** 21. 22.
Füzes-gyarmat 199. 204.
 — **Füzitő** 358.
- Gáborián** 245.
Gábor mester 354.
Gadendorf 115.
Galánta 16.
Galgóc 162. 163.
Galus 112.
Garai Miklós 29. 32—35.
 „ László 45—47. 116. 117.
Garan melléki monostor 358. 359.

- Garelliféle könyvtár 14.
 Gyarmat 78.
 Gecse 78.
 Geicse 114.
 Gelegénye 136.
 Gellér 228. 232. 326.
 Gelyen családbeliek 45. 121.
 Gencs 78.
 Georgia 4.
 Gerulatis 105.
 Geseluhalm 112.
 Géza (I.) király 291.
 Géza (II.) király 106. 292.
 Giczi Bernát és Lénárt 137.
 Giskra 312. 313. 315.
 Gorup Ferenc 237. 238.
 Gottfrid 106.
 Göcs 70.
 Gradnai Tamás (Zaskai) 69.
 Granatensis (Lodoicus) 65.
 Grebecsi Gáspár (laki) 72.
 Győr majd minden ivben, s lapokon.
 Gungus 210.
 Gug 17.
 Gugi nemes család 41. 42. 124. 129.
 Gurdzi Kénán budai vezér 4. 5. 205.
 Gulta 233. 255. 351. 353 - 356.
 Gyöngyös 212. 214.
 Gyula 196.
 Gyulai Ferenc 195—205.
 Gyula-fehérvár 1. 73. 75.

 Mahold 210.
 Hadzi Amhet 377.
 Hadzi 370.
 Hadzi Ferhat 377.
 Hafazaru Aali vezér 376.
 -Hainburg 91.
 Hajduk 2. 6. 93.
 -Halászfalu 359.
 -Halász 359.
 Bali család 44. 117.

 Hamarcha (rédei) Benedek 137.
 Hanafi 377.
 -Hanság 106.
 Haraszi 209.
 Három Mária oltára 128.
 Harsány 199.
 Hasan pasa 376.
 Havasalföld 3. 204.
 Häuser Lénárt 359.
 Hatvan 366. 370.
 Haznich Ambrus 57. 159.
 Hector 114.
 -Hédervári 2. 4. 107. 109. 195. 211.
 275. 305. 363.
 Heintaler Péter 283.
 Hegyeshalom 112.
 Hemo, Hyemo 114. 213.
 Herand 108.
 Herczynycs Henrik 209.
 Heresinczy püspök 77. 251.
 Hermani Herman 209.
 Heroicius 160. 162.
 Hiluzdar Bujuk pasa 377.
 Hodzsiat Muszli kadi 378.
 Hollós Mátyás 8.
 Hollosyak 40. 154.
 Homora Pál 376.
 Horváth Antal 127.
 Horváth János kanonok 246.
 Högység 78.
 Hölgy Gáspár 355. 356.
 Hrastovicayak 79. 81.
 Hunyady János 90. 306. 307. 379
 —381.

 Igali Demeter 149.
 Imre király 106. 111. 294.
 Ipolyi 98.
 Ipser (Irpeser) pasa 195. 196.
 Isep 112.
 Ispán nemes család 32—47. 116.
 117. 119—123. 125. 133. 135.

VIII

- István gyógyszerész 379.
 Ysou (Izsó) 112.
 István (szent) I. király 289.
 „ II. király 292.
 „ III. „ 293.
 „ IV. „ 293.
 „ V. „ 108. 110. 302. 303.
 Vstuh (Istu) 112.
- Jankovits András 161.
 Jánosház 105.
 Janus földje 111.
 Janus 314—316.
 Jastrebarkw 64.
 Jaxit 90.
 Jelenych Gergely 159.
 Jenő 5—7.
 Jenslin 22.
 Josa (banki) János 137.
 Josa (bottányi) István és Miklós 150.
 Jwthasi Matkó 119.
- K**achl 17.
 Kadidzs pasa 375.
 Káldi Mihály és Lukács 131.
 Kalenberg 105.
 Kálmán király 110. 292.
 Kalocsa 72. 162. 163. 238. 339—350.
 Káltházai Barabás 124.
 Kálthi Miklós 138.
 Kamana 107. 111. 112.
 Karloczi 249.
 Károly I. király 106.
 Károly Gusztáv 205.
 Kassa 93.
 Kassay István 75.
 Kata 111.
 Kati puszta 17.
 Kaza 208.
 Kazimir, lengyel király 314—321.
 Kemény János 205.
 Kemley Gergely 116.
- Kemlő 149.
 Kemlői Tamás 145—150.
 Kenán 195. 199. 200. 204.
 Kenyeri 78.
 Kenyérmező 90.
 Keresztes 199. 204.
 Keresztesi 7.
 Keresztur 72. 73.
 Kereszturi Gergely deák 46.
 Kesző 76—79. 81—83. 237. 238.
 246.
 Kimle (Magyar) 107.
 Királyszerék 29.
 Kis-ér 378.
 Kisfaludy Gáspár 121.
 Kisfaludy Mihály 135.
 Kis-kesző 79.
 Kis-pervati János 22.
 Kis-ravazdi Lóránt István 127. 128.
 129.
 Kláris Péterné 153.
 Klempa 61—64.
 Klesel bibornok 163.
 Klissa 237.
 Knapp Vít 56.
 Kobus István 377.
 Kocz 208.
 Kollon 359.
 Komárom 91. 92. 177. 210. 255.
 324. 333. 354. 358.
 Komáromi Miklós 46.
 „ esperes 144.
 „ Ferenc 193—205.
 Komjáti 239.
 Komornyik István 57.
 Kont Miklós nádor 26.
 Konstantinápoly 4. 90. 194. 205. 311.
 Kornich zegle 152. 153.
 Koroknay János 82.
 Kóny 247. 252. 346. 347.
 Koroncó 91. 92. 382.
 Kotpán 113.

- Kowachich János 159.
 Kozák 2. 6.
 Kökeháza 150.
 Köntös János mester 218.
 Körös (Nagy) 370—377.
 Körös-hegyi Péter 18. 30.
 -Kömlöd 287.
 -Köszeg 98. 168.
 Kumpolt 113.
 Kunch 209. 210.
 Kun János 94.
 Krakó 315.
 Kurnezi pasa 376.
 Kurutz 9.
 Kutasi János 79.
 Kuzmits kanonok 246.
 Küküllő 73. 74.

Labanc 93.
 Laizer curia 344.
 Lajos (I.) király 21. 23. 27. 259.
 Lajos (II.) király 110. 142. 145. 361.
 370.
 Lajosi puszta 377.
 -Lajta 106.
 Lak 72. 177. 180. 228. 232.
 Laki János 177. 322.
 Lang János 92.
 László (I.) király 292.
 „ (II.) „ 293.
 „ (III.) „ 294.
 „ (IV.) „ 115. 212.
 „ (V.) „ 47. 121. 306—321.
 „ pannonhalmi apát 26.
 „ deák 76.
 „ nádor 208.
 Lázy 15. 20.
 Lázy Ferenc 159.
 Lébeny 105. 111—113. 115. 359.
 Legénytő 112—115.
 Lehen 113.
 Leonárd apát 113.
- Lépes Bálint 72. 218.
 Léva 33. 36. 37.
 Lippa 7. 90.
 Locsmándi, esperes 57. 159.
 Lodormány 74.
 Loránt n. család 127—129.
 Lósi 239.
 Lovali (peterdi) Tamás 123.
 Lök (Tisza) 195.
 Lőrincz Benedek 177. 322.
 Luka Bálint 143. 144.
 Lubló 312. 313. 319.

 -Madocsa 358.
 Madoros 114.
 Magasi 78.
 Mailand 13.
 Makarius 15. 113.
Makowyth György 218.
 Malomsok 79.
 Mamhut zaim 199. 203.
 Marczal 76. 77.
 -Margit szigete 367.
 Mária királyné 110.
 Mária-cel 27.
 Mark 18. 25.
 Marmaros 1.
 Marton (Kis) 343.
 Marton-teleke 74.
 Máté pannonhalmi apát 136. 142. 145.
 Máteffy György 218.
 Mathyssy György 57.
 Matkó 116.
 Mátyás (I.) király 11. 13. 90. 123.
 125. 192. 208.
 Mátyás (II.) király 102.
 Medgyes (Szász) 1. 2. 7.
 Megyer (Nagy) Pozsony m. 325. 359.
 Megierinus György 159. 218.
 Mehemet vezir 376.
 „ pasa 377.
 Melléklalu 178.

- Mesztegnyői Miklós 126.
 Mező-örs 22.
 Mező-tur 199. 203.
 Mihályi Csák László 122.
 Miklós V. pápa 13.
 Miklós pannonhalmi apát 39. 40.
 Miksa király 90.
 Mikus szőlő 25.
 Mindszent 17. 119.
 Mirse vajda 90.
 Mithras 91.
 Modor 242.
 -Mohács 368. 370.
 Mokian 109.
 Moldva 3. 90.
 Moneha-Sasuna 113.
 Monor 199. 203.
 Monorokerek 113.
 Monoszlay Mihály 218.
 Montagnana Péter 90.
 Móriczhida 259.
 More Mihály 363. 364.
 -Mosony 17. 105—112. 218.
 Mosony-kis-pervat 17. 21. 153.
 -Mölk 105. 106.
 Mura-szombat 39. 120. 122. 127. 133.
 135. 145. 150. 152. 153.
 Murad pasa 203.
 Murscra 374.
 Münchhofen 112.
 Muszka 2. 6.

 Nádasy Pál gróf 72. 73.
 -Nádasztó 40. 125.
 Nádor 26. 27. 29. 32—35. 45—47.
 49. 71. 107. 109. 111. 117. 131.
 145—150.
 Nagy Ambrus 127.
 Nagy Gábor 353.
 Nagy-pervat 17.
 Nagy-várad 90. 193—205. 208.

 Nagy-szombat 136. 160. 164. 165.
 166. 169—171. 246. 348.
 Nagyalvi 167.
 Nándor-fehérvár 90. 377.
 Nandur 358.
 Nane 114.
 Napragi Demeter 90. 187. 277.
 Naszvad 351.—353.
 Nazir bey 376.
 -Néma 17. 22. 127—129. 131. 132.
 145—151.
 Némái nemes családbeliek 21. 22.
 32. 35. 37. 39. 44. 46. 47. 117.
 122. 124. 127. 128. 135. 143.
 144. 152.
 Némak Gokköte János 93.
 Nemes család 25. 40. 44. 45. 122.
 123. 125.
 Nemet-járndorf 97. 98.
 Neuaigen 112.
 Neunberger Jeromos 103.
 Nigri 239.
 Nikolsburg 71.
 Nograd 370.
 Novák 17. 107. 111.
 Novi püspök 238.
 Nyalka 21. 22.
 Nyárásd 178. 230. 234. 235.
 Nyék 65. 69. 70.
 Nyeszkenye 150.
 Nyitra 110. 209. 359.
 Nyul 241.
 Nyulas 112. 113.

 Obad 209. 358.
 Oláh 1. 2. 6.
 Oleszniczay János 312. 313.
 Oltsa (Ócsa) 323. 326—328. 332.
 Omode 109. 277.
 Ompudin 213.
 Orbán István 254.
 Orkényi nemes család 143. 152.

Oroszvár 91. 105. 114. 186. 188.

Örs (Esztergom mellett) 359.

Örs 17. 21. 22.

Örségiek 110.

Örvendy Pál 73. 74.

Osanna 114.

Oszwyanczin 314—316.

Ottokár k. 108. 110.

Ölevény 349.

Óvár 105. 109. 110.

Ozman bey 377.

Pál országbiró 17.

Pál Asszonyfalvai plébános 30.

Pálffy János és Péter 129.

Palosticzay András 218.

Pályi 239.

Pannonhalma 15. 17. 18. 20. 21. 23.

26—31. 39—41. 46. 47. 93. 108.

113. 116. 123. 125. 132. 133.

135. 138.

Pápay János 159.

Pápa 159. 218.

Pápóci prépost 70. 78.

Pápóc 78. 95. 218.

Paradychun 19. 121.

Pásztló 358.

Patha Gáspár, Benedek (Peterdi) 139.

141.

Pausa 106.

Pawkowych 159. 218.

Pázmán Péter 159—171.

Péc (Fel) 42. 43.

Péci Teremes Demeter 44.

Péci Nemes János 45.

Pécs 108. 208. 253. 370.

Pécs-várad 358.

Pelecsics Péter 241.

Pensum 18. 20. 25.

Pentele 359.

Pér 17.

Perényi Ferenc 368.

Pervat 17. 18. 21. 22.

Pest 106. 109. 199. 203.

Pestvármegyei Gáspár 79. 82.

Pestis 90.

Péterfalva 24.

Péter király 105. 289. 290.

Péterd 15. 18. 19. 24. 32. 40. 113.

116. 123. 125. 139. 142. 151.

Péterdy család 30. 113. 139—142.

Pétervárad 368.

—Pethenyei családbeliek 117. 129.

Petten 112.

Pettky János 75.

Petrás-Solymos 204.

Petrinia 259.

—Petronell 91. 105.

Péturvárad 114. 367.

Picsord 32. 135. 136.

Picsordy nemes család 32. 35. 38.

46—48. 123. 125. 136.

Pikud 15.

Pilis 199.

Pipule 113.

Pius (II.) pápa 13.

Podoli kapitány 312. 313.

Pocon 107.

Pogona 114.

Polgár 195.

Porkoláb család 45. 117.

Potesdorf 112.

Poth 107. 112—114.

Poth-haraszt 376.

Poto 107.

Potoczki Szaniszló 205.

Pozsega 370.

—Pozsony 16. 47. 50. 55. 56. 98.

99. 109. 110. 162. 163. 167. 169.

170. 209. 244. 313. 348. 352.

Prevalcai sziget 359.

Przmilaus 314—316.

Prága 69.

Prugklas 103.

XII

- Purvod 18.º
Püspöki 239.
- Rába 72. 76. 77. 251.
Rác Miklós 199.
Radnót 204.
Rajka 188.
Rákóczyak 1—3. 6. 7. 73. 75. 192
—205. 240.
Rákos 237. 238. 240. 241. 243. 244.
246. 252. 362. 365.
Rapaldini 13.
Rápcza 110.
Rápolti Rufus Péter 26. 27.
Rátky György 239.
Ratolt 107.
Ravazd helyek 15. 25. 32.
Ravazdy (Kis) István 46.
Rédey Ferenc 1. 2. 4—7. 205.
Réde 137.
Regede 237.
Répás család 20. 21. 132.
Réti 107. 111.
Rét-alapi Péter 117.
Rév-falu 250.
Réz-hegy 23. 24.
Rigó-mező 90.
Rihen 210.
Robert Károly 259.
Roland 209.
Római sir 105.
Roman 210.
Ronka András (némai) 44.
- Ság (Fehér) 149.
Ság (Győr) 241.
Sági Váli Pál 145—150.
Sági János 376.
Sagarbren 358.
Salamon király 291.
Salun 112.
- Sámsoni Lukács 46. 119.
Sárás (Sáránsürü) puszta Győr m. 250.
Sárkány István 58.
—Sár vize (Lajta) 106. 111. 114.
Sas 199. 204.
Sasvár 380.
Sasun 112. 115.
Sauer Szaniszló 192.
Saul 113.
Sávoli Dégi István 137.
Sebesi Ferenc 1. 7. 192—205.
Sebesföldre 121.
Sejtlár Ibrahim szerdár 377.
Selyem (Némái) Benedek 152.
Siklós 370.
- Sild sziget 358.
Simontornya 116. 117. 370.
Soccouycz (György (Jastrebarkw) 64.
Sokoró 23.
Solka 210.
Solymosi Péter 195.
Solmos (Petrás) 205.
Somorja 178. 352.
Somos 113.
Soporna 324.
Soprony 58. 61. 73. 77. 78. 106.
108. 109. 191. 209. 218. 240.
242. 243. 254—256. 340.
Sopronyi cruciger 70.
Sopron megye 72. 76. 115.
Stailuco 105.
Stephan Ferencné 204.
Strassburg 85.
Sullu 112.
Sümeg 208.
Sumurca 112.
Surány 83.
Sümeg 109.
Svéd 205.
Szabács 363.
Sabin 92.
Szabolcs 195. 256.

- Szakállos 177. 178. 181. 182. 219.
 231. 233. 235. 352.
 Szakai János 81.
 Szalai család 127. 154.
 —Szalavári apátság 358.
 Szalárdi János 193—205.
 Szalonta 196.
 Szaladzsin Ibrahim pasa 372. 373.
 Szany 76. 79.
 Szapáryak 17. 30. 39. 120. 122. 152.
 153.
 Szapolyayak 131. 361. 262. 365. 368.
 369.
 Szapud 346.
 Szaridzi pasa 377.
 Szász-megyés 1. 2.
 Szász-patak 74.
 Szász-sebes 90. 204.
 Szatmár 193.
 Szezekoczny Péter 316.
 Szeben (Nagy) 90.
 Széchényi György 237. 256. 277. 339
 —350.
 Széchényi Pál 253.
 —Szeged 370.
 Szegye 359.
 Székelyek ispánja, grófja 1. 73. 110.
 Székes-fehérvár 90. 136. 145—150.
 160. 161. 208. 215. 370. 374.
 —Szekszárd 370.
 Szelepchényi György 343.
 Szelestey Sándor 154.
 Szelim (I.) 362.
 Szemere Pál 377. 378.
 Szempez 168.
 Szendrő 173.
 Szent-andrás 22. 79.
 „ anna oltára 45.
 „ györgy (Pozsony m.) 242.
 „ gerolti Imre 116. 117.
 „ istván oltára 117.
 „ keresztii apátság 111—115.
- Szent-márton 23. 24. 28. 49. 116.
 143. 145. 152. 153.
 „ márton-földe 151.
 „ mihály 79. 195.
 „ miklós 76—78. 201. 203.
 „ miklósi Imre 27.
 Szepes 131. 315. 318. 380.
 Szépmező 74.
 Szerafin 113.
 Szerém 367. 368. 370.
 Sziget 237.
 —Sziget-köz 339.
 Szilágyi Mihály 90.
 Szilas 178. 180. 181. 221.
 Szili 239.
 Szilvász Jakabné 153.
 Szivos János 376. 377.
 Szivos (Szijavus) pasa 203.
 Szlatinay 170.
 Szobi Mihály 365.
 Szoboszló (Kis) 195.
 Szoliman (II.) 362. 263. 369.
 —Szolnok 3. 7. 196. 199. 201. 203.
 370. 372—375.
 Szombathely (Vas és Mosony m.)
 111. 212. 214. 239. 241. 243.
 245—247. 249. 340. 346.
 Szomolyán 346.
 Szöts Albert 377.
 Szöllős 212. 214.
 Szöny 91. 92. 286. 359.
 Szörényi bán 209.
- Tamási 199.
 Tamás mester 206.
 Tany (Nagy) 322. 324. 328. 331.
 Tanyi Tamás prédikátor 326.
 Táp 15. 20. 31. 42. 150. 153.
 Tápi Márton deák 151. 152.
 Tápi Oswald deák 151. 152.
 Táp-szent-miklós 15. 17. 30. 41. 42.
 Tarcsi Benedek 29.

XIV

- Tarcsy János 339.
Tarján 15. 17. 23. 24. 142. 144.
145. 189. 190.
Tarján (Kis) 23.
Tarjáni János 16. 17.
Tarjáni Csajtai Bálint deák 142.
-Tát 106.
Tatár 9. 108. 205.
Tessinger 237.
Theomell István 218.
Thoui Dénes 114.
Theyer 114.
Telekessy István 95. 96. 191. 288.
Theleky István 137.
Temesvár 259.
-Temes 145.
Tene 113.
Tener-ere 358.
Tényő 203.
Teremes Demeter (Pécsi) 44.
Téth 111.
Thür 74.
-Tihany 358.
Tisliarich Péter 187.
Tisza István 193.
Tisza-lök 195.
Told helység 28. 29. 31. 40. 135.
150. 151.
-Tolna 109. 367. 368.
Tomori Pál 368. 369.
Tordas Bálint deák 379. 380.
Torkos Péter 93.
Tóth Fülöp 98.
Tóth Imre 28.
Tóth Miklós 28. 29.
Tótfalu 74.
Tökölyi Imre 93.
Tökölyi Ilona 93.
Tömörd 94.
Tömösvári János 378.
Török István 153.
Török Bálint 363.
Troky 316.
Turi Farkas 57. 59.
Turóc váránál 207.
Turóczi Lőrinc 116.
Turzó Szaniszló 351.
Tygws Imre 20.
Ugod 209.
Ujfalú 368.
Ujfalú 199.
Ujvár 255.
Ulászló (II.) király 11. 12. 128.
135. 136. 361.
Üllő 199. 203.
Unyan 40.
Urbázi Péter 377.
Ur (Aszonfalvai) Ferenc 133.
Uzsali család 352. 353.
-Vác 7. 208. 218.
Vági Ferenc 353.
Valgata 315. 318.
Váli család 128. 131—133. 135.
136. 145—150.
Vallon 9.
Várad 6. 163. 308.
Váralja-kesző 76. 77.
Vas Endre 377.
Vasard 112. 113.
Vaskoh 199.
Vaszar 213.
Vaszari Miklós 116.
Vázsony 209.
Vég-szendrő 370.
Vekerd 199. 203. 204.
Velence 14. 91.
-Vének 358.
Wenigz m. 187.
Vép 239.
Verantius 160.
Verbőczy István 365.
Werthes András 137.

- Veszprém 15. 17. 21. 22. 119. 139.
 208. 238. 358. 370.
 Veze 74.
 Viczay Héder gróf 305.
 Vincze Orbán (felpéczi) 76.
 Vinden 112. 114.
 Viridi campo (de) prépostság 165.
 Vis 239.
 ↖Visegrád 17. 21. 26. 259.
 Vizvár 255. 339.
 Vok Imre 20.
 Weöres Máttyás (nyéki) 65. 69. 70.
 Vörös torony 90.

 Zach Felicián 259.
 Zachra 114.
 Zágráb 160. 162. 208. 359.
 Zalach 359.
 Zaránd 1. 192—205.
 Zatov 358.

 Zaska 69.
 Zazpatak 74.
 Zeleméry László 354. 355.
 ↖Zenta 92.
 Zerky 115.
 Zichy (gróf) család 240. 255. 277.
 Zoa 114.
 Zólyom 209.
 Zomud 114.
 Zpyn 74.
 Zrednai János 305.
 Zubor (Földvári) János 122.
 Zulfikar efendi 376.
 Zürich 384.
 Zywanych Juray 64.
 Zsidó család (galantai) 17. 30. 135.
 154.
 Zsigmond király 32—34. 379.
 Zsitvatorok 359.

BÉKÁSSY CSALÁD XV SZÁZADBOLI CIMERE.

Győr. Terc. és stílus. T. 1. 161

Nyon. Reiffenstein és Rosch Bécsben.

BONYI REF. EGYHÁZ ROMÁNSZAKÚ KELYHE

Györi. Tört. és régész. Füüz. I. Köt.

Nyam. Reiffenstein es Rösch Bacsben

X.

RÉDEY FERENC ERDÉLYI FEJEDELEM MEGBIZOTTJÁNAK, SEBESI FERENCNEK KÖVETSÉGE 1658ban A BUDAI VEZÉRNÉL.

(Közli Ráth Károly.)

Rédey Ferenc Marmarosi főispán a Gyulafehérvári 1657-dik év November hó elsején tartott ország-gyűlésen a Török által elparancsolt II. Rákóczy György helyébe erdélyi fejedelemmé választatott. Előde miatt azonban nem igen érezte magát biztonságban, annál is inkább, miután ez a szomszéd oláh vajdákkal közlekedett, sőt szövetséget kötván velök, az Erdélyieket is fenyegette, ha fejedelemnek vissza nem fogadják. Rédey ezen szoros állapotjában előszólítá Sebesi Ferenc Zaránd megyei nemest, ki jártas volt már a követségek viselésében, s a Budai vezérhez elküldé állandó követül.

Ekkor a fejedelem, Szász-Medgyesen mulatott országgyűlési előmunkálatokkal foglalkozva. 1658 Január 16-kát írták, midőn követének következő tartalmu uti levelet adott:

Franciscus Redei Dei gratia Electus Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et siculorum Comes etc. Fidelibus nostris uniuersis et singulis cujuscunque status conditionis, gradus, ordinis, honoris, officii, dignitatis, praeeminentiae et functionis hominibus ubivis in ditione nostra constitutis, praesentes nostras visuros; Salutem et favorem nostrum. Nemzetes Sebesi Ferencz hívünköt bocsátván követéssel a Budai Vezérhez, Serio parancsoljuk hűségteknek, hogy mindenütt pósta lovakat adván ő kegyelmének mellette

való szolgáltaival egygyütt, legyenek illendő szállás adással és gazdálkodással is, sőt az hul (hol) kívántatik, késérőköt is adgyanak ő kegyelme mellé. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in Civitate nostra Szász Medgyes, die decima Sexta Mensis Januarii. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Octavo.

Franciscus Redei mk. (P. H.) *)

Sebesi Ferenc még ez nap elindult. Követi utasítása következőleg hangzott:

Instructio pro Generoso Francisco Sebesi coram Vezirio Budensi tractatum.

1) Ő kegyelme Isten kegyelmességéből innét megindulván, igyekezze utját continuálni, hogy mentől hamarabb érkezhessék Budára, sohult semmit ne késedelmelvén.

2) Oda érkezvén ő kegyelme köszöntse és levelünket adja meg, megjelentvén illendő szókkal hozzája való jó indulatunkat és mi is megnyugodtunk az Vezérnek hozzánk való jó akaratjában.

3) Ajándékunkat is megadván, kövesse mentől módosban lehet, hogy az ő Nagysága méltóságához és az mely szeretetünk vagon ő Nagyságához, ezekhez illendő ajándékot nem küldhetünk az mostani szoros állapotunkhoz, megjelentheti azt is, hogy az ország tárházában egy pénzt nem találunk, semmi egyéb kezünkhez nem jutott az megszegényedett országnak bajos gondviselésével.

4) Jelentse meg bő szókkal azt is, hogy Rákóczy György Erdélynek elébbeni fejedelme az országot szüntelen fenyegeti és reájok irogatni nem szünik, biztatja magát rész szerint távol való segítségekkel Sveciai királylyal, Muszka császárral, Kozákokkal, azok noha távol való dolgok, de ha az közel valókat az fényes porta meg nem orvosolja, félő, az távol való tűz elébb elébb menvén és erőt vévén, hatalmas császárnak busulása ne következék, közel valókkal is biztatja magát, ugmint az Hajdukkal és az két oláh Vajdákkal, az Hajdukat ő Nagysága könnyen megelőzheti, melylyet megcselekedni el ne mulasson, hogyha az ő Nagysága intő levelére szót nem

*) Eredetie a hédervári Sebesiféle gyűjteményben.

kezdenének fogadni, mihelyt Szolnokhoz egynéhány ezer ember ő Nagysága kiszállit, azok közül egy sem mer eljönni, és így az mely szikrából nagy tűz lenne, kezével letépheti. Az moldovai Vajdához is hogyha hatalmas Császár, avagy az fővezér ő levele érkezik, ugy hiszszük, olyan ártalmas dolgan nem elegyíti magát.

5) Az Havasalföldi vajdához több kétség lehet, az ki nem az fényes portában, hanem Rákóczy Györgyben helyeztetí minden reménységét. Szinte mostan is követi vagyon nála, de miről traktál, titokban vagyon előttünk. Igen szükséges, hogy az fényes portának szeme ki nyilva legyen az ilylen dolgokra.

6) Jelentse ő kegyelme az országnak velünk egygyütt az fényes portához való igaz tökéletes hívségét, hogy készebbek volnánk inkább az halált választani, hogy sem mint hatalmas Császárunktól elszakadni, ha hatalmas Császárunk kedvében és szabadságunkba megtart. Megjelentheti az országnak rettenetes szegénységét is, az kiknek az sok inség miatt semmiel már nem maradott egyébb az megnyomorodott lelkeknel, az kiket, ha hatalmas Császárunk meg nem szán, és a reája való következhető veszedelmeket meg nem előzi, félő, hogy az ő hatalmasságának ilylen szép östől maradt országa el ne pusztuljon, onnét több országira is azon veszedelem ki ne terjedjen.

7) Ő kegyelme egyébb minden alkalmatosságokat igyekezzék elkövetni, valamelylyek az hazának és nekünk is megmaradásunkra czéloznak, ne is siessen vissza jönni, hanem ott traktálván dolgunkat az még derekassan Isten megcsendesíti állapotunkat, pósták által tudositson mindenekről, mi is innét, ha mik occurálnak, értésére adni el nem mulatjuk. Azon is igyekezzék, hogy az vezér az fényes portát mindenekről tudósítsa, mindjárt megjelentvén, hogy nekünk még eddig nem volt csak abban is módunk, hogy az portára póstáink járhasanak, mert az mely póstát elkültünk is, ma is oda vagyon.

8) Hogy az ország az ő Nagysága levelére választ nem irhatott, okát ezt jelentheti ő kegyelme, hogy az ország oly bajos állapotban vagyon, hogy az maga megmaradására felől

való dolgokban kényszerítetvén szorgalmatoskodni, veszedelmesnek itéltük lenni az követ késeletetést, nem mertük tartóztatni kegyelmedet, de úgy hiszszük, mihelyt módjok leszen benne, el nem mulatja az ország.

Franciscus Redej mk.

Hogy az levelet mikor az országnak írnak, az három nemzetnek kell titulálni, ezt azután jegyztettem vala az instructiójára. *)

Sebesi a téli idő dacára gyorsan haladott Buda felé, anynyira, hogy már február 3-kán kihallgatást nyerhetett Gurdzi Kenán vezérbasánál. Ez georgiai születés volt s a szerájban neveltetvén, szilihdár majd jancsár agából vezérré tétetett. 1655 September hó 22-kén lett először budai vezér, 7 hó mulva rumeliai basa, 1656 November végén másodsor neveztetett ki budai vezérré. **)

Mint fennebb mondám, február 3-kán, tehát 17 napi utazás után a budai vezér előtt megjelent, s az ajándékot átadván, az tetteté, mintha fel sem venné. A tilhája azonban a basa köntösét megcsókolván, Sebesi a tolmács elé kitölté Rédei fejedelem ajándékát, mire felelé, hogy ő Konstantinápolyban husz anynyit is költ miatta, de ő igaz hitire mondá sokszor, miszerént Rédei Ferenczet igaz és oly székbén ülteti, hogy még eddig senki sem ült és nem volt olyan fejedelemségben mint ő, csak hatalmas császár parancsolatját fogadja meg. Erre Sebesi így válaszolt:

Hatalmas Császár parancsolatjának mindenben engedelmes az országgal egygyütt, de az ország igen megszomorodék azon, hogy várat kérnek, mert azért hódult Erdély országa, és adóját beszolgáltatta, hogy hatalmas Császár másoktól is megoltalmazza, micsoda hire volna az egész kereszténység között, hogy Erdély országa régtől fogván hivséget s adóját beszolgáltató, mégis várat kíván tőle, mert hatalmas császár valamely országra megyen, azért hadakozik, hogy meghódoljon és adófizetővé legyen, így pedig több keresztény orszá-

*) Sebesi Ferenc sajátkezű írása, minden esetre az eredetiről másolva. Megvan a hédervári Sebesiféle gyűjteményben.

***) Gévay Antal: A Budai pasák. 41. 42 l.

gok micsoda reménységre nézve tudnának meghódolni hatalmas Császárnak, mi rólunk vévén példát, inkább mind szabályára hányatják magokat, hogy nem meghódoljanak, vévén mi rólunk példát; — minket is törökkel béléttnek hínak mostis, hogy hatalmas császárhoz régtől fogván az húséget megtartottuk.

Gurdzsi Kénán folytatá:

Annál *) inkább ha várat adna az ország **), mivel az előtt is török lakott benne és imátkoztak, azért nem csak az fejedelemtől kívánja, hanem az három nemzettől.

Sebesi erre következőleg felelt:

Az ország ezen igen megszorodik, holott az ország azért fogta meg hatalmas császár köntösit, hogy másoktól is megoltalmazza, holott az adót azért adja meg.

Ezután kérdé Sebesit a vezér:

Ha hatalmas császárnak és Rédei Ferencznek igaz hive vagyok e?

Lelkére bizonykodék követünk, hogy igaz hive s az fejedelem is húséggel vagyon az országgal egygyütt, sőt — erősité tovább — ő Nagysága az országgal egygyütt később az halált magoknak választani, hogy nem elszakadni az fényes portátul, mind addig, valamég hatalmas császár szabadságban megtartja az országot.

A vezér felelé:

Avval mutatja húségét mind az ország s mind a fejedelem, ha hatalmas császár kívánságának engednek és cselekesznek, az Aknamében sincs Jenő summája, penig ha azt cselekeszik, mindentől megoltalmazzák az országot.

Engedjük azonban magát a követet beszélni ezen eljárásáról, úgy, a mint sajátkezüleg feljegyzé az értekezlet folyamát.

Az Tihájával is sokat beszéltem, ő is az szerént mondá, hogy másképpen is megveszik, (az az Jenőt), úgy is elromol az ország. Mondám: mi haszna minden felől romol az ország, mi hasznát veszi az pusztá országnak az hatalmas császár. Azt is mondám: most is oly egyenetlenség volt az ország kö-

*) Az creditiiben m e n n é l.

**) Az az mutatná meg Erdély húséget.

zött, mivel elhité volt Rákóczy, hogy Rédei Ferencz s az ország megadta Jenőt, arra nézve nagy nehezen csendesítették le, mivel az ő Nagysága levelében nem volt irva, mert mind az hajduság s mind egyéb része az országnak Rákóczyhoz hajlott, tudván azt, hogy ő neki mind kincse elég legyen, s mind penig sok confederatus fejedelmekkel nagyon kötése. Kérdé, kikkel? az Sveciai királylyal, az kozákokkal, az két Oláh országgal, muszkákkal is. Azt is kérdé: ha meg segíti e az Svecus. Mondám: hogy megsegíti, most is mind az hajduság között csendesség volna, ha az Jenei kivánságot nem értették volna, — az ország csendességben volna. Azt is monda, hogy titokban legyen, de addig nem leszen békesség, valamig Rákóczy él a Török és mi közöttünk. Kérdé: ha ugyan módja lenne, hogy megfoghassa. Mondám hogy nincs, mert mind vitézlő néppel bir, mind erős várai vannak, idegen segítséghez bizik, elsöben követvén, hogy ha nem lesz e nehézségem, ha magamtól szóllok hozzá, nem úgy, mint követ, mivel arról nem adtak instructiómban, hanem az mit megmondtam, avval bocsátottak. Mondá, hogy szóljak bizvást. — Úgy szóllottam osztán az felylyül megirt dolgokról, kérvén is azon, hogy azt az kivánságot könyörögjünk hatalmas császárnak, hogy abbeli kivánságát tegye le, mert az ország igen megháborodik, egygyütt pusztulásra jó, hogy nem mint épülne hatalmas császár szárnya alatt. Az ország azt tudta, kedvet talál hatalmas császáruk előtt, mivel elsöben csak azt kívánta, hogy megváltoztassa az ország az fejedelmet, melyet meg is escelekedett. A tilhájával is beszélvén monda, hogy mit parancsolt az császár, hogy akkor nem kívánta, az Vezér ő Nagysága levelében sem volt, mert az ország azért csendesedett meg, de ha, ki tudja, mint lött volna, — és avval csendesítették meg az országot nehezen, — hogy nincs az a kívánság — monda, — az császár mint jobbagyitól úgy kívánja, ha nem adják, fegyverrel is megveszik. Ugyis elromol az ország — mondám — mi haszna leszen az pusztá országnak, mert mind az két részről elpusztul az ország. Azt is kérdé: ha Váradon nagyon e német, avagy nincs s az hajduság is mennyi számu ülhet fel. Mondám, hogy hadban felül 18,000, az kik szoktak menni. Mondá az vezér: de annak fele is oda

veszett. Mondám, hogy azok közül honnét 15, honnét huszadika ment el csak. Elsőben azt is kérdé, ha tudok e törökül, mert ha tudnék, az tolmácsot is kiküldené, és csak magammal beszélné. Azt is kérte az vezír, hogy: ha póstát küldünk, megparancsolja az végekben, hogy elkésérjék, és ha csak levelet Lippára küldenek is, azt elküldjük mindjárt, ha pedig kívántatik fel ülni, csak az Szolnoki béghez jöjön, mindjárt elküldi. Azt is mondá az Tihájának, hogy még csak követeket is nem találnak (kivel *) elküldjük, mert megtartóztatják őket és senki reá nem meri magát venni; Mondá, hogy: Rákóczy idejében más volt, de most nem tartóztatják. Keresztesi uram dolgát is megmondám, mint járt az portán. Azt is mondta, hogy ez előtt is meg volt parancsolva az császártól, hogy megkérjék Jenőt **), de az vezér nem akarta az országnak akkor megjelenteni és írni, mikor Jenő felől volt a szó. Mondám hiszen Lippát és Vácot azért adta Bethlen Gábor, hogy bizonyos határt szabjon Erdélynek.

Eddig tart Sebesi Ferenc sajátkezü jegyzése. Meddig maradt Budán, mikor jött haza, bizonyosan meghatározni nem tudjuk. Rédei Ferenc fejedelem különben is a Medgyesi gyűlésen Január végén Rákóczy György által leszorítván fejedelemségéből, elbucsuzott Erdélytől s kiment Magyarországba, így ebből következtetni lehet, hogy ez volt Sebesinek mint Rédei Ferenc meghatalmazottjának első és utolsó követi értekezlete.

*) E szó kimaradt.

***) Csak Jenő áll Sebesinél.

XX.

A FT. GYÖRI KÁPTALAN KÖNYVTÁRÁBAN ŐRZÖTT CORVIN-CODEX ISMERTETÉSE.

(Tdr. Rómer Flóristól.)

Mit érezhet a magyar ember, midőn kezében oly kincset tart, mely valaha fénycsillaga, Hollós Mátyás királyunk, kezében is megfordult! Ha a kard, a paizs, a gyűrű, a billikom, mely valami nagy emberünké vala, oly varázs erővel bír és a tiszteletnek oly tárgya, melyre minden honfi büszkén néz: mennyivel inkább kell örvendenünk oly könyvnek, mely ezen dicső királyé volt, kitől a — méltánylást reánk nem épen pazaron árasztó — külföld sem tagadhatta meg a tudós nevet.

Nem lehet szándékom ezen kéziratral valami egészen ismeretlen kincset bemutatni, minthogy ezt, mint Blondus Flavius többi történelmi munkáit is, itt ott már nyomtatványokból ismerik a szaktudósok; de azért kérdem, különbösek lehetünk-e oly könyv iránt, mely valaha a szélrózsa minden irányába széthordott királyi könyvtár egyik polcán állott? Jól tudom, hogy külföldön, jelesen Bécsben, a Corviniana fennmaradt romjai nem épen a legnagyobb ritkaságokhoz tartoznak — min épen nem fogunk csodálkozni, ha Schier Xystus, ezen jeles könyvtárról írt, értekezését forgatjuk; azonban hazánk előkelőbb könyvtáraiban is, hová tulajdonképen és leginkább illenének, a csakugyan legközelebb Magyarhont illető könyvek, oly ritkák mint a fehér holló.

Minthogy semmi alapos kétség nem lehet, hogy a ft. győri káptalan könyvtárában őrzött latin hártya-codex valóban a Corvinianának egyik igen szép darabja volt, minthogy továbbá egészen ép és tartalmára nézve nem épen a legkö-

zönségesebbekhez számítható, föltettem magamban, miszerént e ritkaságot tüzetesben megismertetem, már csak azért is, hogy tisztelt olvasóimat más ilyféle kincsek keresésére buzdítsam, és mintegy biztosítsam, miszerént ott is, hol talán az igen fontolva haladó mondaná, itt semmi sincs, itt ne keress, még is keressenek; mert hiszem, hogy mindegyikük, csak akarjon — de erősen akarjon — meglepő eredménnyel fog működni.

Szép hazánk minden talpalatnyi földjének van évezredes történelme; a népvándorlás minduntalan változó árja hazánk tág határi közt is szünet nélkül hullámzott, de azért még sem sodort mindent magával; pusztított itt tatár, török, kuruc, valon, német; de mindent el nem pusztíthatott. Ott vannak a püspökségek, káptalanok és ősrégi családok levéltárai, érdekes azokban minden egyes lap, minden hártya- vagy papirszeletke. Mit a könyv sokszor nem tartalmaz, arról értesítnek a táblájára jegyzett sorok, és mit a pecsétes óriáshártyákban gyakran hiában keresünk, azt árulja a dohosságában elmálló papírrongyocska!

Szándékom elébb a könyv külsejét leírni, végre tartalmáról röviden értekezni.

Az igen diszes mű, mely *Blondus Foroliviensis Romae instauratae* 3 könyvét foglalja, nagyon finom, fehér, simított, aranszélű, úgy nevezett szüz-hártyára van írva, mely fiatal gidák vagy születlen bárányok bőréből készült. A hártya mindkét oldalon sima majd fényesen fehér, válogatva hibátlan, csak imitt-amott látszanak rajta a szörgyökök fekete pontjai.

Magassága 9" 2"', széle 5" 10"'. Minden lapon van 28 beírott sor, a legfelsőbb — a 29-dik — beíratlan. A vonalok, melyek igen közel állnak egymáshoz, valamint a kettős szélső is, halvány barna tintával huzvák.

A szélek az egész kéziratban egyenlők. Külseje 1" 10" a belső 1"; a felső 1" 2"', az alsó pedig 2" 8"'. — Elül egy, hátul négy vonalzott levél egészen üres.

A 2, 3, és a 4-dik levél előlapja beírott, az 5-ik üres; ezek őrszem — Signatur, betű vagy szám a nyomtatott iv 1 és 3 lapja alján — nélküliek. Tíz levél egy fércet tesz, melynek

első öte az a, b, c, d, e, stb. betűkkel és melléjük irt 1, 2, 3, 4, 5, számmal mint örszemmél bír; minden férc többi öt levelén minden jel hiányzik. Így a 6-dik, 16-dik, 26-dik, 36-ik stb. leveleken alul áll az a¹, b¹, c¹, d¹, e¹ stb. a 7-dik, 17-ik, 27-ik, 37-ik stb. leveleken az a², b², c², d², e², stb.; a 11-től 15-ig, 21—25, 31—35, 41—45-ig stb. pedig semmi jel. Az utolsó az az, a **k**-val jelölt férc 6-dik levelének hátsó lapja már beiratlan. Minden férc utolsó lapján a kettős szélvonal közt áll a többnyire két szóból álló ör (custos) — egy vagy két szótag a következő lapon álló első szóból — mely a köntőnek mintegy útmutatóul szolgál. A kézirat beírott levele épen kilencven kilencet tesz.

Kezdődik a munka az első könyv tartalmával; a cimek valamint a fejezetek folyó száma vörös tintával írvák.

A hatodik levelen (a¹) áll: az előszó. Ennek kezdője, valamint az egész könyvben legszebb, ugy az egész lap egy-átalán legdíszesbnek mondható.

A belső és felső szélét foglalja a csinos keret nagy **F** alakban, melynek közép vonása helyén a kezdő **V** — Urbis Romae rerum dominac — áll. A keret maga valamint a fényes, manap utánozhatlan, arany **V** fehér, halvány sárgással árnyolt, ide oda hajtott és festőileg összefont növényágokból áll, melyek szélei ultramarin-kékek, hézagai pedig, carminnal, ultramarinnal és zölddel töltvék, végeik pedig virágokkal diszítvék. Zárjelül használtatnak az e korban gyakran előforduló arany, sugaraktól körülvelt, napocskák. Az egész diszitmény mesterkézre mutat, és valamint sok izlést, ugy szinte nagy jártasságot tanusít.

Érdekesebb még is ennél, a szinte ezen modorban tartott, a lap alsó szélét kerítő, Corvin Mátvás cimere, melyről megtudjuk, kié lett légyen ezen gyönyörű kézirat. Fényes arany kerékkeretben áll dicső királyunk paizsa, halvány arany koronától tetézve. Ennek közepén az anjoui lilium, két oldalt hegyes orom, ezeken túl lekanyarodó levélétkitmény látható. A kisebb középpaizon sötétkek mezőben áll arany, háromlevélbe végződő ágon, a fekete, arany-szemü és szárnyszegélyü holló, csőrében az arany gyűrüt tartván. A nagyobb, vörös talaju, paizs első és negyedik mezején a négy, már feke-

tés ezüst folyó, második- és harmadikban pedig a jobbfelé ágaskodó, összefont kettős farkú, ezüst oroslány arany koronával látható.

Mind a három könyv kezdetén, a 7-dik, 43-ik és 80-dik leveleken találunk, egészen ezen modoru, szép kezdőbetüket, bár a legelsőnél kisebbek. Az írás a manapi gömbölyű álló folyóíráshoz hasonlít, igen könnyű olvashatósága, kevés rövidítéssel, mint ç, q₃, &, s m helyett; az **i**-n valamint az **y**-non egy pont, á elüljárón a huzás, m és n helyett a szó végén —; a h majd kihagyatik p. o. ortusban, termæben, majd kezdőül használtatik mint: harená-ban. Választó jelül a sorok végén előjön a /, egyszerű dült huzás; a mondatok pedig pont, kettős pont és felkiáltó jel által különöztetnek.

A címek a könyvek elején nagy, váltogatva vörös és fekete betűkkel, irvák; a szakaszok címei szinte vörös, kisebb írással és arab számokkal találtatnak a külső szélén.

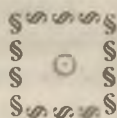
Az egész munka IV. Eugen Páának van ajánlva, kiről Blondus az előszóban mondja: ego omnia, quae mihi adsunt tuae Sanctitati debeo. Az első könyv 106, a második 118, a harmadik 114 fejezetből áll. Ennek végén ezen vörös nagyobb betűjű zárszót olvassuk:

Blondi Flavii Forliviensis Rome
instaurate Liber III° et VLT^o
explicit. Excriptus Florentie.
VI. Idus Jvlias M^oCCCC^oLX^oVII^o:

Igen jól tudom, miszerént találatnak Magyar- és Csehország címerével ékeskedő könyvek, melyek Ulászló király idejéből valók; de a fennidézett év eléggé mutatja, hogy a leirt Roma Instaurata még Mátyás királyunk számára és költségén íratott.

Hogy könyvünk külsejét tökéletesen befejezzem, és tán a kötés által is mintegy útmutatóval szolgálhassak, tán más ilynemű és eredetű kéziratok meghatározására, be kell ugyan vallanom, hogy az előttem fekvő szerény külsejű könyv, nem tartozik ugyanazok közé — melyek splendore rapaces manus allicerent, qui mint Schier mondja Dissertatio de

regiae Budensis Bibliothecae Mathiae Corvini ortu, lapsu etc. 51. lapján: aureis aut argenteis laminis vestiti erant aliove pretioso involucro; még is szükségesnek találom kötésének leírását, ha csak az összehasonlítás kedvéért is. A fatáblák sötét meggy színű bőrből kötve, melynek ékitménye áll négy-négy-rovátkoló csonttal jegyzett-vonalú keretből; ezen és a belső ugyan ily szervezeti kerület közt foly szent Endre keresztjéhez hasonló diszitmény, melynek hézagait kettős arany karika tölti ki. A legbenső dísz §- és ⊙ féle bélyegekkkel készült, úgy, hogy a láncszerűen összefont §-okból álló keretnek hézagait ⊙ egyszerű karikák töltik. A közepén fennmaradt téglányidomú közt, felül alul egy negyednyire négyszögek képzik, melyek ugyan ezen §-okból készültek, közéjükön a már többször említett kettős karikával — a benső félter közepét foglalja kettős vonalú körben a §-sok ügyes összcállítása által készült rózsák; a szögletek

körnegyedek középpontján három-három karikát tüntetnek elő, melyek a rózsát kerítő közép kör és más körívek mellett is alkalmazvák, és az egész tért szabályosan töltik be. A négy, nehéz — szederjes selyemmel kívül belül bevont, bőrkapocs úgy van alkalmazva, hogy kettő a hosszabb oldalon, egy pedig fölül alul tartja össze a könyvet. A tábla bőre fel van hasítva, a kapocs bőre alája keresztve és két 8—9 sugaru sárgaréz rózsával erősítve; ennek a tulsó oldalon szinte sárgaréz három karélyú ellenkapocs felel meg, melynek közép karélya tojásdad lándzsás levélidomú.

Ezen igen is részletes, de mint hiszem épen nem felesleges leírás után, mely lehetségessé teszi, miszerént tán máshol létező ilyenmü kötések összehasonlithassunk, csak azt kell még sajnálattal feljegyeznem, hogy — mi különben ritka eset — sem a könyv tábláján, sem magában a kéziratban a könyv történetére vonatkozó, semmi jegyzetet nem találhattam. Egyedül a 2 lapon álló, mult századbeli írás tanúsítja, hogy Cathedralis Eccl. Jaurin. tán egy század óta. Így a tudományos találgatásnak igen tág tér nyilik; valjon ajándék-képen kapta-e ezt valamely győri pap Ulászló idejében, vagy

vétel által került-e a ft. káptalan könyvtárába, egyedül vagy mások társaságában, azt tán még folytatott kutatásink fogják napfényre hozhatni. Egy azonban bizonyos, miszerént régente oly birtokosnak örvendhetett e kincs, ki becsülni tudta, mert mind külseje, mind belseje ritka ép fenntartása ezt eléggé tanusítja.

A mi ezen kézirat érdekességét emeli, az is, hogy nem sokára szerzője halála után, mely 1463-ban történt, íratott, t. i. 1467-ben, s így aránylag kevesebb hibával; mert hiszszük, miszerént Mátyás király könyvtára számára csak a legügyesb másolók dolgoztak, mi a könyvben létező kevés javításból is kitetszik, minthogy ezek is, nem mint más kéziratokban kitörölvék, hanem vörös tintával pontozták, és a javítás vagy a hiba fölött, vagy a szélén találtatik. Így Blondus ezen munkája fölötti vitatkozásoknál, kéziratunkat mindenkor mint hitelest lehet felállítani.

Természetesnek fogja mindenki találni, miszerént ezen becses munkára akadva, mindjárt felkutattam minden, kezemenél levő könyvismei forrásimat, hogy meggyőződjem arról, vajjon kiadatlan-e Blondus ezen története, vagy nem. Némi leg elszomorodtam azon, hogy valami egészen ujjal meg nem lephetem a magyar tudós világot; de azért érdekesnek tartom még is, mit a szerzőről és munkái kiadásáról itt-ott encyclopaedicus munkákban találtam, melyekhez mindenikünk oly könnyen hozzá nem férhet, röviden ide igtatni.

Blondus nevü írói családból nyolcat hoz fel a „Grosses vollständiges Universal-Lexicon 1733.“ Ezek közt leghíresebb Flaviusunk, ki talán szőke hajától neveztetett így. — Ez Forliban, romagnai városban született 1388. — „Jöcher Gelehrten-Lexiconja“ szerint 1392-ben — valószínűleg a nagy tekintélyü Rapaldini családból, bár ezt Tiraboschi, Stor. let. Tom. VI. P. II. p. 3. kétségben hagyja. Még ifjúkorában polgártársítól valami közügyben Majlandba küldetvén, ott fedezé föl Cicero egyedüli kéziratát de claris oratoribus, melyet sajátkezüleg leirván, Olaszországban terjeszté. 1430-ban Romába ment, hol IV. Eugen, V. Miklós, III. Calixt és II. Pius Pápáktól, titoknok-, és sok fontos ügyben követkepen használtatott. 1463-ban meghalt meglehetősen szegénységben. Denis a garelli-

féle könyvtár megismertetésében „Merkwürdigkeiten der Gallischen Bibliothek“ 107. lap. említi sirversét:

Hic situs est Blondus, Priami
 cui forma, Catonis
 Vita, Titilivii fama decusq₃
 fuit.

Alberti Leander mondja róla, miszerént csekély vagyonát leányai közt osztotta fel, hogy férjhez mehessenek; őt fiának pedig egyedül a tudományos kiképzést és jó nevelésüket hagyá. Legnagyobb érdeme áll a római régiségek leírásában és azokra való figyelmeztetésben, mi által követőinek e pályát tetemesen egyengeté. Irálya száraz, és a tárgyak itészet nélküli összhalmazása miatt, munkái nem szolgálnak elég biztos kútfökül.

Minthogy számos egyéb munkái közül, kéziratunk miatt csak a Romae Instauratae Lib. III. érdekelhet leginkább, tudnunk kell, miszerént az Ebert, „Allgemeines Bibliographisches Lexicon“ I. 201. valamint Ersch és Gruber Encyclopaediájuk után is, már 1471 körül jelent meg fol. 62 levclen 36 sorral, örszem, ör és lapozás nélkül. Ugyanezen munkája jelent meg egyszer Velencében 1503-ban; kétszer pedig többi munkáival — melyek több izben különféle helyen nyomattak — Baselban ifj. Frobeniusnál 1531, és 1559 in folio.

XXX.

ASSZONYFAI OKMÁNYTÁR.

(Közli Ráth Károly.)

I.

Asszony, később Asszonyfalva, most Asszonyfának nevezett helység Győr megye déli határán a pusztai járásban fekszik. Északról a pannonhalmi apátságához tartozó tarjáni puszta, keletről Táp és Táp-Szent-Miklós, délről a Veszprém megyei Lázi és Péterd, nyugotról Ravazd Győr megyei helységek határai szomszédolják.

Először említetik 1235-ben, a mikor a királyné birtokában találjuk, azért neveztetett e hely Asszunnak (Asszonyinak) is. Az ezt említő okmány feltalálható a pannonhalmi apátság gazdag levéltárában V római szám és W betű alatt. Tartalma szerint a győri káptalan bizonyoságot tesz arról, hogy Pikudi faluból való (tán Péterd) Makariás a királyné népeinek bilitusa, bizonyos asszonyfalvai darab földet ezeknek átenged. Ezen okmány egész terjedelmében a Magyar Tudományos Akadémia által kiadandó Árpádkori okmánytár II-dik kötetében fog — általam közzé téve — megjelenni.

Az Árpádok alatt Asszonyfának több nyomára nem akadtam, azonban az erre következő századokból már több okmányt van szerencsém felhozni.

II.

A győri káptalan bizonyoságot tesz arról, hogy előtte Imre és Mihály — Gergely fiai — asszonyfai nemesek megjelenvén egy részről, más részről Margit — Tarjáni Jánosné — szinte Gergely leánya, egy méhből származott testvérek, vallották, miszerént ősi curiáجتól északra szomszédos curiát átadják nővéröknek örökre úgy, hogy ha tőlök azt ők, vagy utódaik visszavenni szándékoznának, a per kezdés előtt két márkát letenni tartozzanak.

1316 Május 1-én.

Nos Capitulum Jaurinensis ecclesie, memorie commendantes, tenore presencium Significamus quibus expedit vniuersis, Quod Emericus et Michael filij Gregory nobiles de Assun parte ab vna, Item domina Margaretha filia eiusdem Gregory Soror ipsorum vterina, Johanne filio Petri de Taryan marito suo sibi astante, per eosdem Emericum et Michaellem propositum extitit et relatum ministerio viue uocis in hunc modum, quod ipsi quendam fundum seu Curiam in eadem possessione ipsorum Assun vocata, ex parte Septentrionis prope Curiam eorum existente habita, de ipsorum possessione hereditaria, pro quarta naturali eiusdem domine, et pro dote ac rebus parafernalibus domine matris sue, Jam dicte domine Margarethe, dedisset habendam et contulisset, Tali modo quod dicti Emericus et Michael ipsam Curiam ab eadem domina et marito suo et ipsorum sua redimere minime valerent post mortem autem eorum, si filij ipsorum ab eadem domina uel marito suo aut successoribus eorundem redimere vellet aut niteretur, extitit plus duas marcas denariorum latorum viennensium, ante litis ingressum solvere deberent, domine uel marito suo, aut heredibus ipsorum prenotatis, adierunt e . . . vitam quicumque Jam dictam dominam maritum eiusdem uel suos heredes prenotatos, infra vitam sepedictorum Emerici et Michaelis in facto ipsi Curiae, molestare aut quomodo cuidenter impedire niterentur, dicti Emericus et Michael duas marcas ut supra soluere, eademque domina vel maritus suus aut ipsorum successores predictam curiam restituere tenerentur Emerico et Michaeli sepefatis, datum in festo beatorum philippi et Jacobi apostolorum, Anno domini M^oCCC^oX^o sexto.

A börhártyára irt credetiről, mely a gróf Szapáry család babilnai levéltárából galanthai 'Sidó József telyes meghatalmazottjuk birtokába, innét Bittó Gyula, végre saját gyűjteményembe került. A mely okmányoknál megjegyezve nincs, hogy honnét jöttek gyűjteményembe, mind azokra nézve fentebbi jegyzésem áll.

Asszony ekkor már nemesek lakta hely volt, azonban okmányok hiányában megmondani nem tudom, hogy mikor szabadította fel királyunk, s ajándékozta meg nemesi szabadsággal őket. Okmányunkból kitűnik, hogy a szomszéd Tarjánból való Tarjáni János egy ide való Asszunyi nemesnek Gergelynek Margit leányát birta nőül.

III.

1332. Pál országbiró Visegrádon October hó 9-én kelt ítélő levelében Mosonykispervat pusztát János — Péter fia — és Imre — Olivér fiának mint Veszprém Megyében fekvőt, úgy Albert mester, királyné udvari jegyzőjének Nagypervat és Örsmoson falvakat Győr Megyében oda itéli. Ez oklevélben említetnek Gug, Mindszent, Néma és Kachl helyek, Fony Balázs Győri főispán és cseszneki várnagy, Dettel Pannonhalmi várnagy, Asszunyi Balázs király embere.

Eredetie gyűjteményekben; ezen okmány már az 1854-dik évi Uj Magyar Muzeum XI-ik kötetében a 450—452 lapokon megjelent.

Pervat Veszprém megyei pusztá, ekkor nagy- és kispervatnak neveztetett. Kispervat előneve Mosony, onnét származhatott, hogy tán a Mosonyi vár földje volt, mint a Péri helység határába olvadt Dorog; — mert az bizonyos, miszerént más megyében is voltak a megye várainak földjei. Így a mosony megyei Novák a győri vár földje volt.

Örs szinte innét vehette ragnevét.

Gug Örstől nyugotra eső pusztá, a pannonhalmi apátságé.

Némai puszták maig is fenn állanak.

Kachl a mai Káti pusztá, Bánk és Táp-Szent-Miklós közt.

Asszonyi Balázs, mint király embere, már a tekintélyesb nemesek sorában állott.

Mennyire lágyult az ősi nyelv, mutatja Pervat régi purvod neve.

IV.

Pannonhalmi, Szent Mártonról nevezett, kolostor gyülekezete bizonyágot tesz arról, hogy Erzsébet — Pál fia, Asszonyi Benedek unokája — és férje Tamás — Mihály fia — egy részről, más részről Asszonyi Miklós — Pál fia, — Mátyás, másik Mátyás és Miklós — János fiai, — végre Asszonyi János és Imre — Mihály fiai — előtte személyesen megjelenvén, Erzsébet vallá, hogy az őt illető atyai Asszonyi birtokrészből kapott leánynegyedet a többieknek 16 denár pensumért *) eladta, kivévén a szőlőket. 1357. Martius 13-kán.

Nos Conuentus monastery sancti Martini de sacro monte Pannonie, Memorie commendamus, Quod domina Elizabeth filia Pauli filij Benedicti de Azzun astante sibi Thoma filio Michaelis marito suo abuna, Item Petrus dictus de Keurushyg pro Nicolao filio Pauli de eadem Azun cum procuratoris litteris nostris, pro Mathia vero et altero Mathia ac Nicolao filijs Johannis, Iterum Johanne et Emerico filijs Michaelis de eadem Azzun sine litteris procuratoris parte ex altera coram nobis personaliter constituti, pro predicta domina Elizabeth propositum extitit et relaum oraculo vineuocis, quod ipsa possessionaria porcione ipsius Pauli filij Benedicti patris sui, in dicta possessione Azzun in Comitatu Jauriensi a parte possessionis Peturd, habita, iuxta Regni consuetudinem ipsam contingentem pro quarta puellari, exceptis duntaxat vineis sibi illese permanentibus, cum arboribus fructiferis Siluis pratis terris arabilibus et alys utilitatibus suis quouis nomine vocitatis, pro sedecim pensis denariorum plene persolutis, predictis Nicolao filio Pauli, Mathia et altero Mathia ac Nicolao filijs Johannis, et Johanni ac Emerico filijs Michaelis, et suis heredibus, perpetuo irreuoabilitor, possidere semper et habere vendidisset, et dedisset, ymo vendidit coram nobis, cassatis omnibus literalibus documentis litibus et actoribus suis et

*) Egy marcában volt 10 pensum lásd alább a VI. és IX. okmányt.

sopitis, Datum secunda feria proxima post Dominicam Oculi Anno domini M^oCCC^o, quinquagesimo Septimo.

Eredetie gyűjteményemben.

Asszonyfa itt is még csak Asszunynak iratik.

Peturd a mostani Veszprém megyében fekvő Asszonyfával szomszédos falu Péterd.

V.

A győri káptalan bizonyágot tesz arról, hogy Sebus — János fia, Asszonyfalvai Bán unokája — János, Imre és György gyermekeinek terhét magára vállalván Asszonyfalva határában, Győr megyében, 21 hold földet, és két kasza vágásnyi rétet János három gyermekeinek Asszonyfalvai Aba unokáinak 14 bécsi denárpensumért 10 évre elzálogította. 1357.

Martius 27.

Nos Capitulum ecclesie Jauriensis, memorie commendamus, quod Sebus filius Johannis filij Ban, de Azzunfalua, Comitatus Jaurinensis, pro se ac pro filijs suis Johanne, Emerico et Georgio, quorum onus superse assumpsit in hac parte, coram nobis personaliter constitutus, confessus extitit, quod ipse de possessione sua hereditaria in eadem Azzunfalua habita viginti Jugera et vnum Jugerum terrarum arabilium, in vno ordine existentia uel existens, in loco vulgariter Paradychun appellato, simul cum feneto ad duo falcastra, sufficiencia et existencia, in eorundem extremitatibus, pignori obligasset et obligauit coram nobis, tribus filijs. Johannis filij Johannis filij Aba de dicta Azzunfalua, ab emanacione presencium per decem annos et non ante redimendam pro quatuordecim pensis denariorum Wyennensium plene habitis ab eisdem Elapsis vero dictis decem Annis quicumque redimere potuerit ipse aut filij sui potuerint, quod suprema pro sumpna pecunie nisi eisdem filijs Johannis commetaneis et proximis suis, redimere valebunt, et non cum pecunia alterius et non alterius obligatione uel alys valebit aut valebunt nisi eisdem, datum feria secunda proxima post festum Annunciacionis beate virginis Anno domini M^oCCC^oL^o septimo.

Eredetie gyűjteményemben. Ez időben kezdték Asszonyfa helységének akkori Asszun nevét Asszonyfalvának mondogatni.

VI.

Répas János a pannonhalmi szerzet lázi jobbágya, itjabb fiát Istvánt megmenteni kívánván a gyilkosság miatt reá mért haláltól, Asszonyfai nemesek határában levő szőlőjét, mely keletről Tygws Imre, délről Vok Imre, nyugotról Asszonyi János gyermekei, északról Táphelység határa, illetőleg szőlők közt vagyon, Péternek, — Jakab fiának szinte lázi lakosnak 20 mark uj denárért eladja. 1357. Május 24.

Nos Conuentus Monastery sancti Martini de sacro monte Pannonie Memorie commendamus, quod Johannes dictus Repas Jobagio ecclesie nostre de Lazi pro se et pro Stephano Juniori filio suo astante sibi Petro maiori filio suo ab una, item Petrus filius Jacobi de eadem Lazi ex altera parte, coram nobis personaliter constituti, per predictum Johannem dictum Repas sua et ipsius Stephani filij sui in personis propositum extitit et relatam, oraculo viuencis, quod ipse racione paupertatis sue inopiam predictum Stephanum filium suum non valens expedire de quodam homicidio diabolica sua sione mediante perpetrato, nisi quandam vineam in presentibus inferius declaratam vendicioni exponeret huiusmodi casualis expedicione, gaudens potius de vite predicti filij sui prolycitatibus, quam in maius detrimentum paupertatis relapsurum, pro eo quandam vineam suam superius expressam in territorio Nobilium de Azzun inter vineas Emerici dicti Tygws ab oriente, et alterius Emerici dicti Vok a meridie et filiorum Johannis de eadem Azzun, ab occidente, ac terras incultas ville Taap ab aquilone existentem et plantatam cum omnibus suis vtilitatibus et pertinencijs, pro viginti marcis nouorum denariorum marcam quamlibet decem pensis computando, plene persolutis, predicto Petro filio Jacobi et per eum suis heredibus heredumque suorum successoribus vendidisset et dedisset ymo

vendidit coram nobis, perpetue et irrevocabiliter, possidendam, tenendam, semper et habendam, eo jure et proprietate tenere conseruare, quo vel qua ipse Johannes dictus Repas et filij sui prenotati eandem vineam tenuissent et habuissent, Qui venditioni ipsius vinee predictus Petrus filius Johannis dicti Repas consensum suum prebuit et assensum, Datum feria quarta proxima post festum Ascensionis domini, Anno eiusdem M^{mo}, CCC^{mo}, quinquagesimo, septimo.

Eredetie gyűjteményemben.

VII.

A pannonhalmi, Sz.-Mártonról nevezett, gyűlekezet I. Lajos királynak Visegrádon Augustus hó 27-kén 1362-ben kelt parancsa folytán János — Kozma fia, — vagy Alapi (Olup) András, vagy Fodornak (Fudur) nevezett Miklós, mégis Némai András — Márton fia — királyi emberek közül egyet bizonyságul kiküldendő tagja mellé venni határozván, Némai Jánosnak Lőrinc, Sebestyén és Balázs fiától birt Mosonykispervat Veszprém Megyei falut, (possessio) illetőleg határát megjárni parancsolja. A nevezett gyűlekezet Domonkos nyalkai, Sz.-András apostol tiszteletére épített Szentegyház, népészét küldé, ki Alapi Endre — Péter fiát — mint királyi embert maga mellé vétén, September hó 18-kán kimentek és meghatárolták, ellenmondó nem találkozáván, miről szóló bizonyság levelet mind a király, mind Némai János gyermekeinek hiteles alakban a szerzet kiadta September hó 21-kén 1362.

Ez oklevél egész terjedelmében, de némi hibákkal, kijött az 1856-dik évi Uj Magyar Muzeum 342—344 lapjain. Most azonban ezen határjárásnak egy 1619-dik évi magyarcredeti fordítását lelvén meg, azt egész terjedelmében közleni helyén illőnek látom: „Első határ főlszélről Füzeg viz partja mellett, holott egy szegletes határt, régít találtak, és ugyanazt megújították, innét egy kevéssé napkelet felé menvén, némü némü pusztá földdek mellett, örsi barátok földde mellett, más ó határt találtak és ujonnan meg újították

ugyan azon határt. Ezeknek utánna ugyanazon napkelet felől menvén, az megnevezett örsi jószágok földei között, más helen ó határ mellett egy új határt hánytak, onnan távul menvén némünémü ásásra, mely ásás Kis-pervati János fiának jószágát napesetről érvén, és az megnevezett Örsi jószágot föl szélről és a böcsületes Káptalan urak Arnoldföld nevű földet napkeletről elosztja egymástól, két szegletes határt találtak, melyek mellett harmadik határt csináltak avagy hánytak. Innét menvén fölszél felé az megnevezett ásásra. Bálvány ut kívül egy kevéssé négy ó határt különb heleken találtakat ujonnan felhánytanak és megújították, mely ásásnak az végin ötödik ó határt találtak, ott is más új határt csináltak. Innét megtérvén felszélre az megnevezett utra menvén és így azon ut mellett ilyenesszen menvén más régi ó határt megújítottak, és így az folytül megnevezett Füzeg vizre vizatérvén, dél felől az megnevezett ut kívül, ennek az Füzegi viznek közepén, mely viznek folyása a megnevezett jószágokat mind Örstől Győr Vármegye és Pervad Beszprém Vármegye ott osztja el, ötödik ott való határt más új határral meg újították, itt megszünt az határjárás és ott végeződött el is.

Ezen fordítás az eredetitől „némünémü, Jenslin német és fivére Örs-puszta földei mellett“ szavakban eltér a fordítás nagy betűvel jelelt sorától.

Eredetie gyűjteményekben. Kiemelendőnek vélem a Némai és Alapi nemes családot, kik Némán és Alapon bírtak, a győri káptalannak Mező-Örs szomszédságában levő Arnoldföld nevű földet, melyet később a magyar fordítás szerint a XVII-dik század elején az Örsi barátok bírhattak. Melyik szerzethez tartoztak? hol volt Örsön zárdájuk? mind erről mitsem tudunk. Minden esetre figyelmebe ajánlom a Monasteriologia újra átdolgozójának, mert csak ily adatok nyomán törölhetjük ki a sok non constat-ot az érintett munkából. Innét tudjuk meg továbbá azt is, hogy Nyalka igazán Parochia antiqua, és hogy egyháza ez időben Szent-András apostol tiszteletére volt szentelve és népésszel, ekkor Domonkos nevűvel — elvult látva. Nagyon kívánatos volna, hogyha a Schematismusok szerkesztői az ilyes adatokat szem

elől nem tévesztenék*), legalább azok a helyett, hogy elvkonyodnának, érdekesebbek s idővel az egyház-megye egyetemés- és részletes történeteit foglalnák magokban. Ez indítványomat egész tisztelettel ajánlom az illetők becses figyelmébe.

VIII.

A budai káptalan I. Lajos király parancsára, mely Budán Junius 2-kán kelt, Tarján helység határit megjárta. 1362. Junius 11.

Excellentissimo Principi Domino eorum, Domino Ludovico Dei gratia Illustri Regi Hungariae, Capitulum Budensis Ecclesiae orationum sufragia devotarum, vestra noverit Sublimitas etc. Datum Budae feria quinta proxima ante festum Pentecostes. Anno dni 1362. etc. Metae autem possessionis Tarján vocatae sic distingventur. Primo incipiendo de ipsa possessione Tarján procedendo ad partem occidentalem satis per longum spatium iret ad metam terream, et magnam in uno monticulo supra Sokoro existentem, quae separat Ecclesiam Sancti Martini, circa quam aliam metam de novo crexissent. Inde ad partem orientalem circumeundo possessionem Kis Tarján nuncupatam, eundo per vallem ad montem super arundines Chup teteje, et ibi in loco antiquae metae novam metam erexissent. Inde ad eandem partem versus montem Nagy Réz vocatum eundo iret ad duas metas antiquas satis bene aparentes, juxta quas novam metam crexissent inter

*) És az okmányilag bizonyos első említésük, az igen határozatlan, parochia antiqua, valde antiqua helyett minden helynél nyilvánítatnék; mi jövőre annál könnyebb lesz, minthogy a Fejér Codex Diplomaticusához Pannonhalmán készülő általános mutató ezen munkát tetemesen segítendi. Attól, hogy az általunk felállított év tán még sem az igazi, ne hagyjuk magunkat visszarezzenteni — ha még régiebb tudomására jövünk, könnyű ott a javítás, hol a Schematismusok legalább minden második évben nyomtatnak! S aztán csak gondoljuk meg, mily könnyű lesz, akkor a régi világi- és egyházi térképek kidolgozása! Ezen indítvány minden esetre nagy horderejű, és lelkes pártolása megtermendi hasznos gyümölcseit. R—r.

possessiones Ecclesiae S. Martini et Tarján separantem. Inde ad eandem partem prope ipsum montem iuxta quandam metam lapideam aliam novam erexissent, Inde ad eandem partem eundo, super montem Nagy Réz Eleje vocatum, veniret ad duas metas antiquas, quarum una major, secunda minor inter possessiones Ecclesiae S. Martini et Tarján adjacentes separarent, iuxta quas novam metam erexissent, abhinc iret ad unam metam antiquam, juxta quam aliam de novo erexissent. Inde ad eandem partem super monte inter quasdam vineas in loco cujusdam metae lapideae, qui cum terra coopertus esset, sicut multi asseruissent, ubi novam metam . . . erexissent. Abhinc iret ad partem meridionalem ad metam terream, quae separat possessiones Ecclesiae S. Martini, Tarján, et Aszónfalva ab inuicem, juxta quam aliam de nouo erexissent, Inde ad eandem partem remissa una meta, veniret ad tres metas antiquas, quae separarent a possessione Aszónfalva et ibi circa easdem novam metam erexissent. Deinde ad eandem partem iret ad metam antiquam juxta quam aliam de novo erexissent, deinde ad unam metam antiquam, iuxta quam aliam de novo erexissent. Inde ad unam metam antiquam eundo, et circa eandem aliam erexissent, Inde eundo versus sylvam veniet ad quasdam metas, ubi duas metas antiquas reperissent, quarum una esset possessionis Aszónfalva, alia vero possessionis Tarján, quam renovassent. Inde ad eandem partem eundo veniet ad duas metas antiquas inter Péterfalva, et Tarján separantes, juxta quas novam metam erexissent. &c. Datum Sabatho proximo ante octavas festi Pentecostes Anno domini supradicto. &c.

Gyűjteményemben levő mult századbeli hitelesített másolatról, eredetie a pannonhalmi gyűlekezet levéltárában.

Ezen okmányból kitűnik, hogy két Tarján helysége volt Asszonyfa mellett, s hogy Péterdet ekkor Péterfalvának nevezték; mint Azzunból lassankint Aszónfalva lett.

IX.

A győri káptalan bizonyítja, hogy János, továbbá Péter és Domonkos Kis-ravazdi nemesek egy részről, más részről Csebravzdi Nemes Miklós előtte személyesen megjelenvén, vallották, miszerént János, Péter és Domonkos Azzunfalvai ősi birtokrészeket 32 tiz pénzes márkért Nemes Miklósnak elzálogíták; azonban ugyan annyit érő Mikusszöllejeket örökre átadván Nemes Miklósnak, a birtokrészt visszaváltották, és átkapták.
1363. September 15-kén.

Nos Capitulum ecclesie Jauriensis Memorie commendantes tenore presencium significamus, quibus expedit vniuersis, quod Johannes filius Thome, ac Petrus et Dominicus filij Erney nobiles de Kysroazd, ex una parte vero ex altera, Nicolaus dictus Nemes filius Petri de Chebroazd coram nobis personaliter constituti, per eosdem communiter propositum extitit et relatam, quod predicti Johannes filius Thome et filij Erney, possessionariam porcionem eorum, in Azzunfalua habitam, jure hereditario ipsos contingentem, prefato Nicolao dicto Nemes, mediantibus alys litteris nostris, pro Triginta duabus marcis, marcam quamlibet decem pensis computatis pignori obligassent, quam quidem porcionem possessionariam ipsorum, cum vinea eorum Mykuszeuley vocata in territorio dicte possessionis eorum sita, quam pro ipsis triginta duabus marcis estimassent, a predicto Nicolao dicto Nemes, redemissent et eidem dictam vineam eorum, perpetuo heredum per heredes possidendam et habendam tradidissent et dedissent, ymo nostri in presencia tradidisse retulerunt, ipse vero Nicolaus Nemes praescriptam possessionariam porcionem in dicta Azzunfalua habitam sibi obligatam, predictis Johanni filio Thome, Petro et Dominico filijs Erney se remisisse et resignasse affirmavit coram nobis, Datum In octavo festi Nativitatis beate Marie Virginis, anno domini M^{mo} CCC^{mo} LX^{mo} tercio,

Eredetie gyűjteményemben. Ezen oklevélből kitűnik, hogy Kis- és Csebravazd nevű helyek is voltak Győr megyében, hihető Ravazd körül, s hogy nemesek által lakáltak.

X.

Konth Miklós Nádor s Kunok bírája előtt László pannonhalmi apát Rapolti Rufus Péterrel bizonyos Aszonyfalvai birtokrészekről szóló levelek kiadatásán érdemében perelvén, mivel Péter — Dénes Erdélyi vajdával — a Bolgárok elleni hadban volt, a tárgyalást elhalasztotta, s azt a jövő évi aprilis hó 1-jére Péter mester András és Ivánka fiainak újra kitűzte. Visegrádon 1365. October hó 13-kán.

Nos Nicolaus Konth regni Hungarie palatinus et Judex Comanorum damus pro memoria, quod cum seriem continenciarum priorum literarum nostrarum magister Petrus Rufus de Rapolth in causam attractus, contra dominum fratrem Ladislaum Abbatem ecclesie Sancti Martini de sacro monte Pannonie actorem, super facto cujusdam possessionarie porcionis, in possessione Azunfalwa vocata, habite, Instrumenta sua, in quindenis residencie exercitus regy, versus Bulgariam moti, et ad octauas festi beati Mychaelis Archangeli proclamate, exhibere debuisset coram nobis, Tandem ipso termino adueniente, fratre Paulo pro ipso domino Abbate sancti Martini cum procuratorys literis Conuentus eiusdem, coram nobis astante, et ipsa Instrumenta per eundem magistrum Petrum exhibere assumpta, exhiberi postulante, Johannes filius Petri de Azunfalua, pro Andrea et Iwanka filys ipsius magistri Petri sine litteris procuratorys ad nostram veniendo presentiam, allegauit eo modo, quod predictus magister Petrus cum domino Dyonisio Woyuoda transilvano, in seruicys domini nostri regis, in dictum regnum Bulgarie accessisset, nuncque ydem fily sui ex relatione multorum hominum peccopissent, tunc idem magister Petrus procurator ipsorum breuibus hys diebus deo volente, ab hac luce decessisset, Ipsique Andreas et Iwanka fily ipsius magistri Petri propter puerilem etatem eorundem literas procuratorias sibi dare nequiuisent Ideo hys auditis, Ipsam Instrumentalem exhibicionem ad octauas festi beati Georgy martiris, nunc venturi, duximus prorogandam eo modo, vt tunc predicti Andreas et Iwanka fily dicti magistri Petri pre coram nobis comparere teneantur quibus comparentibus Judicium et iusticiam in praemissis facere valcamus inter partes prout dictauit ordo Juris, datum in Wyse-

grad octauo die termini prenotati, Anno domini Millesimo CCC^{mo} LX^{mo} quinto.

Kiyül: Pro Andrea et Iwanka filys magistri Petri Ruffy de Rapolth contra dominum Abbatem ecclesie sancti Martini de sacromonte Pannonie ad octauas festi beati Georgy Martiris prorogatoria.

Eredetie gyűjteményemben.

Ezen okmány országos érdekü. Ugyanis világosan mondja a Nádor, hogy Dénes Erdélyi vajda Bulgariában hadakozott. Lásd az évre s ezen hadjárat mellett és ellene felhozott adatokat Dr. Horváth Mihály Magyarország történelme II. 133. 134-dik lapjain. Ez okmányból bizonyos tehát, hogy magyar seregek küzdöttek a Törökök ellen ez évben Bolgárföldön, s itt győzelmet arattak, melynek folytán I. Nagy Lajos királyunk a Mária-Celi templomot építeté Istennek hálául.

XI.

A pannonhalmi szent Mártonról nevezett gyülekezet bizonyítja, hogy előtte Szent-Miklósi Imre személyesen megjelenvén egy részről, más részről György és Mihály fia, ugy Katalin leánya, az először nevezett vallá, miszerént a szülő halála után az örökösök közt könnyen kiüthető villongás tekintetéből Assonyfalvai határban, Assonyfalvai Máté birtokán levő szőlőjét még életében ugy hagyja gyermekeinek, hogy azt halála után három részre osztván, birtokolják. 1370. December 13.

Nos Conuentus Monastery Sancti Martini de Sacro monte pannonie memorie commendamus per presentes quibus expedit vniuersis, Quod nostre astantes presencie, Emericus filius Lodomery de zenth myklos parte ab vna. Item Georgius Mychael et domina Catherina, fily eiusdem Emerici de eadem parte ab altera, confessus exstitit. Idem Emericus ministerio viueuocis, Quod ipse ob vnionem seu vinculum karitatis quod ad heredes suos $\frac{1}{3}$ habere dinoscitur. ac fraternarum dissensionum errores, Inter suos heredes abiciendos, ad vtilitatem ipsorum pacifice curando, quandam propriam vineam suam, In territorio ville. Assonfalua, Juxta eandem villam prope adiacentem, Qui a parte orientis nicolai dicti beder. A meri-

die Georgy fily Thomae. Ab occidente via communi vicinatur, Que quidem vinea Inpossessionaria porcione Mathei fily Johannis de eadem Azonfalua nobilis viri, sita et plantata existit, Cum omnibus vtilitatibus suis et pertinencys eiusdem vniuersis, Eisdem Georgio Mychaeli, filys et Katherine filie sue et per eos suis heredibus, dedisset et donasset ymmo dedit et donauit coram nobis perpetuo possidendam tenendam pariter et habendam, Tali modo quod quamdiu, Idem Emericus sepefatus, deo volente, vitales auras caperet tam diu ipsam vineam possideret et haberet, Ac post quam de seculo decederet, extunc propria vinea, In tres partes diuisa haberetur. vel duas partes predicti Georgius et Mychael, possidebunt, Terciam vero partem integraliter eadem domina Katherine ac posterius eiusdem possidendam haberent nullo prorsus contradiccioni obstaculo mediante, seu obuiante, Datum in festo beate lucie virginis et Martiris, Anno domini Millesimo CCC^{mo} Septuagesimo.

Eredetie gyűjteményemben.

XII.

A győri káptalan bizonyoságot tesz arról, hogy Tóth Péter fia Imre Aszonfalvai Rufus Endre jobbágya egy részről, más részről Toth Miklós a pannouhalmi gyűlekezet Toldi jobbágya előtte személyesen megjelenvén, az előbb nevezett vallá, miszerént Aszonfalvai János földesuri hatósága alá tartozó Aszonfalvai szőlőjét hat márk királyi denárért Tóth Miklósnak örökre eladta. 1376. April 25.

Nos Capitulum ecclesie Jauriensis Memorie commendamus, Quod Emericus filius Petri dicti Tóth Jobagio Andree fili condam Petri Rufi de Azzunfolua de cuius noticia personali Dominicus Rufus filius condam Johannis Rufi seruiens domini nostri Episcopi nos assecurauit ab una, Nicolaus dictus Toth Jobagio domini Abbatis monastery sancti Martini sacri-montis panonie de Told parte ex altera coram nobis personaliter constituti per eundem Emericum filium Petri propositum extitit viueuocis oraculo et relatum in hunc modum Quod

Ipsa quondam vineam suam in territorio montis Ville Az-zunfolua predictae in possessionaria porcione Johannis filij Emerici de eadem in vicinitatibus vinearum Nicolay filij Ladislai et Mychaelis ac Johannis filiorum Benedicti de Tarchitam et plantatam de permissione iam dictorum vicinorum suorum vt idem retulit predicto Nicolao dicto Toth et per eum suis heredibus et posteritatibus cum omnibus vtilitatibus eiusdem vinee pro sex marcis denariorum regalium nunc pro... currencium plene habitis et receptis ab eodem vendidisset et dedisset, Imo vendidit, dedit, et tradidit, perpetuo et irrevocabiliter tenendam habendam atque possidendam, obligando se ab omnibus inpetitoribus et presertim a Gregorio filio suo pretextu dicte vinee expedire proprijs laboribus et expensis, proprietate tamen dicte vinee apud predictum Nicolaum dictum Toth et suas posteritates semper pacifice remanente, Datum feria sexta proxima ante quindenas festi pasce domini, Anno eiusdem M^{mo} CCC^{mo} septuagesimo sexto.

Eredetie gyűjteményemben.

Told helysége Asszonyfával határos volt, a mint később bővebben meglátjuk; és a pannonhalmi apátság birtokához tartozott.

XIII.

1381. Garai Miklós Nádor s Kunok Birája a Győr megyei nemességgel Győr városa mellett Augustus 30-kán tartott nagygyűlésen az elítélt Aszonyfai János gonosztévő nejének, úgy Jakab, Péter, Kelemen és János fiainak 6 mark denárért, férje- illetőleg atyjok- javait visszabocsátja. Kelt a nevezett helyen September 9-kén. (Kiadatott a közlő által az 1856-ik évi Uj Magyar Muzeum 457-ik lapján, egész terjedelmében.)

A Győr-csanaki uttól jobbra van egy domb, s azon egy kereszt, ezt maig is királyszéknek nevezik. Itt tartattak a királyi és nádori gyűlések Győr megye nemességével.

XIV.

1387. A pannonhalmi Szent-Mártonról nevezett gyülekezet bizonyítja, miszerént Pál Asszonyfalvai népész, Asszonyfalvai Asztalnok István és Peterdi Imre előtte személyesen megjelenvén, vallák, miszerént Asszonyfalvai Köröshegyi Péter özvegye ily végrendelést tett: hogy minden — férjétől reá hagyott vagyonát, különösen Asszonyfalvai János területén levő szőlőt — Asszonyfalvai Jánosnak hagyományoz. 1387. Május hó 12-kén.

Nos Conuentus Monastery sancti Martini de sacro monte Pannonie, Memorie commendamus, Quod discreto viro domino Paulo, plebano de Azzonfalua, Item Stephano dicto Aztalnok de eadem, nec non Emerico filio Leukus de Peterd, in nostri personaliter constitutis presentia, propositum extitit per eosdem consciencie et relatum, Quod domina relicta Petri dicti Keurushegy de eadem Azzonfalua, supradictis et alys utriusque sexus hominibus illic tunc . . . conglobatis et astantibus cronica licet fuisset corpore mente tamen per omnia sospes et incolomis Tale condidisset et fecisset testamentum, quod omnia bona sua a deo sibi collata et signanter quandam vineam suam, interritorio Johannis filii Emerici de predicta Azzonfalua existentem, a predicto Petro dicto Keurushegy domino et marito suo eidem successam et devolutam, prenominato Johanni filio Emerici de Azzonfalua sepedicta, legavisset, In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes litteras nostras patentes eidem Johanni filio Emerici concessimus sigillo nostro autentico consignatas, Datum die dominica proxima ante festum Ascensionis domini, Anno ejusdem Millesimo, CCC^{mo} Octuagesimo Septimo.

Ezen okmányból kiderül, hogy Asszonyfán ekkor már egyház és Pál nevű népész volt. Ezen egyház ott feküdt, hol most a keresztény temető, a falu alatt a keresztnél a Táp-Szent-Miklósra vivő út kezdeténél. Ez a XVI-dik században elpusztulván, galanthai 'Sidó István a gróf Szapáryak teljhatalmu jog és jószágigazgatója által építtetett a mostani kis templom a helység tágas terének közepén, az előbbenitől

északnak egy jó puska-lövésnyire. Erre vonatkozó adatokat jó lenne a tisztelt Tápi plébános ur által összegyűjtetni s a Schematismusban közzétenni. Megjegyzendő még, hogy a mostani kis egyház a borbai elpusztult templom köveiből épült.

XV.

A pannonhalmi gyülekezet előtt *Assonyfalvai Antal Toldi* — a convent által birt. falu határában levő — szőllejét, melyet keletről az út, délről *Assonyfalvai György*, nyugotról saját, északról *Benedek* szőlleiszomszédolnak, *György* — Péter fiának 17 forintért örökro eladja, a szavatosságot is magára vállalván. 1422. Junius 12.

Nos Conuentus Monastery sancti Martini sacro montis Pannonie Memorie commendamus Quod Anthonius filius Dominici de Assanfalwa ad nostram personaliter veniendo presentiam confessus est oraculo viveuocis inhunc modum Quod ipse quandam vineam suam in territorio possessionis nostre Told vocate existentem cui ab oriente via, a meridie Georgy fily Petri de eadem Assanfalwa ab occidente eiusdem Anthony et ab aquilone Benedicti fily Johannis vinee cognoscere vicinari cum omnibus eiusdem vinee vtilitatibus et fructuositatibus, predicto Georgio filio Petri et per eum suis heredibus ac posteritatibus vniversis pro decem et septem florenis noue monete quemlibet florenum centum denarys computando plene ab eadem habitis et receptis dixit se vendidisse et nostri vendidit in presentia perpetuo et irreuocabiliter possidendam, tenendam prout et habendam. Assummens nichilominus predictus Anthonius preallegatum Georgium et suos superstites contra quoslibet impetitores ipsius vinee in pacifico dominio eidem propriis suis laboribus et expensis indempniter conservare presencium vigore mediante. Datum feria sexta proxima post festum sanctissimi Corporis Christi. Anno eiusdem M^{mo} CCCC^{mo} vigesimo secundo;

Eredetie gyűjteményemben.

XVI.

1423. Garai Miklós Nádor Budán Julius 2-kán kelt levelében bizonyítja, hogy Aszonfalvai Péter cseszneki alvárnagy eléje járult s kinyilatkoztatá, hogy Ispán Pétert szinte cseszneki alvárnagyot fiának fogadá, neki Erzsébet leányát eljegyzé s Aszonfai jószága felét átadá, s ha gyermekeik lennének, halála után másik felét is átadandja. (Lásd alább Zsigmond király 1424-ki oklevelét.)

Eredetie gyűjteményemben.

XVII.

1424. A győri káptalan Junius 24-kén kiadott s Zsigmond királyt értesítő levelében — melyben ez Budán April 27-kén kelt parancsa folytán neki meghagyta, hogy Ispán Péter cseszneki alvárnagyot és nejét Erzsébetet, ipa illetőleg atyja Aszonfalvai Péter szinte cseszneki alvárnagy által nekik ajándékozott s Aszonyfalva határában levő birtokai felébe Pychurdi Antal, Mihály — György fia, — Némai Bertalan, Pychurdi Vida vagy Némai Gáspár, király emberei közül egyikét kiküldendő hites embere mellé bizonyságul vévén, iktassa be, visszairja, miszerént Pychurdi Antal Bertalan egyházok karjabeli papot kiküldvén, ezek Junius 9-kén Aszonyfalvára kimentek s ellenmondó nem találkozván, Ispán Péter és nejét Erzsébetet a fentebb megírt jószágba bevezette. (Lásd Zsigmond király ez évi oklevelében egész terjedelmében.)

Eredetie oklevelgyűjteményemben.

Picsurdi nemes nemzetség Picsord nevü helységet birta, mely Ravazd és Péterd közt feküdt, de a XVI. század végén egészen elpusztult.

XVIII.

1424. Zsigmond király Budán Junius 24-kén kelt levelében *Azsonyfalvai Ispán Péternek Azsonyfalvai Péter általi fiává fogadását megerősíti, ugy ennek, valamint Erzsébet neje és Gergely fioknak ipa; illetőleg atyja és öregatyja által átadott Azsonfalvai birtokbani megerősítést is jóváhagyja, s ezen törvényes lépésekről kiadott nádori és káptalani leveleket is átírván.*

Relacio Petri Cheh de Lewa.

Nos Sigismundus dei gracia Romanorum Rex semper Augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. Rex Significamus tenore presencium quibus expedit vniuersis, Memorie commendamus, quod fidelis noster Petrus dictus Isspan de Azzonfalua Vicecastellanus de Cheznek sua necnon Nobilis domine Elyzabeth vocate consortis et Gregory fily suorun in personis nostre Serenitatis adiens conspectum, exhibuit nobis quasdam duas litteras patentes vnam scilicet fidelis nostri Magnifici viri Nicolai de Gara dicti Regni nostri Hungarie Palatini qua mediante Petrus filius Johannis de Azzonfalua predicta Vicecastellanus de dicta Cheznek ipsum Petrum dictum Ispan in filium suum recipiendo adoptivum et eidem, dictam filiam suam Elyzabeth vocatam in consortem tradendo legitimam, directam, medietatem porcionis sue possessionariam in dicta Azzonfalua habite Eidem domine filie sue Elyzabeth vocate et per eam prefato Petro marito suo Ipsorumque heredibus universis vtriusque sexus dedisse dinoscitur, aliam vero Capituli Jauriensis super legitima statu-
 cione eiusdem medietatis annotate porcionis possessionarie rite facta confectas tenorum subsequencium Supplicans ex inde nostro culmini prece subiectiva quatenus, easdem literas ratas gratas et acceptas habendo literisque nostris similiter patentibus verbaliter inseri faciendo eidem et omnibus in eis contentis nostrum regium beniuolum consensum prebere dignaremur pariter et assensum, Quarum quidem literarum vnus videlicet Palatinalis, tenor talis est: Nos Nicolaus de

Gara Regni Hungarie Palatinus, Memorie commendamus, per presentes quod Petrus filius Johannis de Azzonfalwa Vicecastellanus noster de Cheznek coram nobis personaliter constitutus oraculo viveuocis est confessus in hunc modum: ut Ipse considerata morum honestate et perspicue humanitatis, urbanitate Nobilis viri Petri dicti Ispan similiter Vicecastellani nostri de dicta Cheznek, eundem Petrum in filium suum recipiendo adoptivum et eidem filiam suam Elyzabeth vocatam rite et Juxta formam sancte matris ecclesie in consortem tradendo legitimam, directam medietatem porcionis sue possessionarie in dicta Azzonfalua aput manus suas habite, ac a manibus alienis quomodolibet in futurum per modum Juridicum rehabende cum omnibus suis vtilitatibus et pertinencys quibuslibet eidem domine Elyzabeth filie sue et per eam annotato Petro marito suo ipsorumque heredibus et posteritatibus vniversis vtriusque sexus dedisset donasset et contulisset ymmo dedit, donavit et contulit, nostri in presencia, eomodo, vt si prefata Nobilis domina Elizabeth vocata filia sua divina castigacione absque prolibus vtriusque sexus quod absit presentibus eximeretur ab humanis, extunc dicta porcio possessionaria modo quo supra sibi donata in ipsum scilicet Petrum filium Johannis vel suos successores rursum deuolueretur effective, et econuerso vbi ipse Petrus filius Johannis prolibus deficeret masculinis tunc alia medietas dicte porcionis possessionarie sibi reseruata similiter in eandem dominam Elyzabeth filiam suam et suas posteritates deuolui et condescendi deberet pleno Jure vigore presencium mediante. Datum Bude in festo Visitationis beate Marie virginis anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo tertio, Alterius vero videlicet Capituli Jauriensis, continencia Is est: Nos Capitulum Ecclesie Jauriensis memorie commendamus; Quod nos litteras Statutorias Serenissimi Principis et domini nostri domini Sigismundi dei gracia Romanorum regis semper Augusti ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croacie etc. Regis sumpma cum obedientia recepimus in hec verba. Sigismundus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie, etc. Rex fidelibus suis, Capitulo ecclesie Jauriensis Salutem et graciam, dicitur nobis in personis Petri dicti

Ispan Vicecastellani Magnifici Nicolai de Gara Regni Hungarie Palatini de Cheznek ac Nobilis domine Elyzbeth vocate consortis' eiusdem filie videlicet Petri filij Johannis de Azzonfalua, Quomodo ipsi in dominium directe medietatis porcionis possessionarie annotati Petri filij Johannis de Azzonfalua in eadem Azzonfalua in Comitatu Jauriensi existenti habite et habende, Ipsos pleno Jure concernentis legitime vellent introire. Si contradiccio cuiuspian ipsi non obviaret in hac parte Superquo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Anthonius filius Gregory de Pychurd vel Michael filius Georgy, aut Bartholomeus filius Philippi de Nema siue Wyda, de dicta Pychurd neue Gaspar de dicta Nema, alys absentibus homo noster, ad faciem dicte possessionis Azzonfalua et per consequens porcionis possessionarie, antefati Petri filij Johannis in eadem habite et habende, vicinis et commetaneis suis vniversis inibi legitime conuocatis et presentibus accedendo prescriptam directam medietatem antedicte possessionis et porcionis dicti Petri filij Johannis cum omnibus suis utilitatibus et pertinencys vniuersis Statuat et committat prefatis Petro Ispan et nobili domine Elysabeth consorti sue eorumque heredibus vniuersis perpetuo possidendam, si non fuerit contradictum. Contradictores vero si qui fuerint Citet ipsos contra annotatos Petrum Ispan et dominam consortem eiusdem nostram in presenciam ad terminum competentem rationem contradictionis eorum reddituros, Et posthec ipsius possessionarie Introduccionis et Statucionis seriem cum nominibus contradictorum et Citatorum si qui fuerint terminoque assignato nobis more solito rescribatis. Datum Bude feria quinta proxima post festum beati Georgy martiris, Anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo quarto, Vnde nos mandatis ipsius domini nostri regis in omnibus obedire cupientes vt tenemur vnacum prefato Anthonio filio Gregory de Pychurd homine suo, nostrum hominem videlicet Bartholomeum Chori ecclesie nostre clericum ad premissa peragenda nostro pro testimonio fidedignum duximus transmittendum, qui tandem ad nos exinde reuersi nobis concorditer retulerunt, Quod, prefatus homo re-

gius presente dicto nostro testimonio Feria sexta proxima ante festum Penthecostes proxime preteritum ad faciem dicte possessionis Azzunfalua et per consequens porcionis possessionarie antefati Petri filij Johannis in eadem habite et habende vicinis et commetaneis suis vniuersis inibi legitime conuocatis et presentibus accessisset, prefatanque directam medietatem antedicte possessionis et porcionis possessionarie dicti Petri filij Johannis cum omnibus suis vtilitatibus et pertinencijs vniuersis Statuisset et commisisset prefatis Petro Ispan et nobili domine Elysaabeth consorti sue eorumque heredibus vniuersis perpetuo possidendam nemine contradictore inibi apparente. Tribus eciam diebus continuis in facie eorundem Juxta regni consuetudinem moram faciendo. Datum sedecimo die dici Statucionis premissae, Anno domini supradicto. Nos igitur humilimis et devotis prefati Petri Ispan supplicationibus antefatis nostre per ipsum suo et eiusdem consortis sue nominibus subjective oblatis majestati Regia benignitate exauditis et clementer admissis prefatas binas literas non abrasas, non Cancellatas, nec in aliqua earum parte viciatas, sed omni prorsus suspicionis vicio destitutas, ymmo mere et sincere veritatis integritate prepolentes presentibusque de verbo ad verbum insertas, quo ad omnes earum continencias, clausulas et articulos acceptamus, approbamus et ratificamus. Eisque nichilominus attentis fidelitatibus et fidelium obsequiorum gratuitis meritis, et sinceris complacencijs, quibus Idem Petrus Ispan coram nostra majestate se studuit reddere gratum pariter et acceptum, Simuleum adoptacione filiali nec non Collocacione possessionarie, et eiusdem Statuacione predictis Nostrum regium benivolum consensum prebemus — pariter et assensum Saluo Jure alieno presencium literarum nostrarum testimonio mediante, Datum Bude in festo Nativitatis beati Johannis Baptiste. Anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo quarto Regnorum nostrorum anno Hungarie etc. Tricesimo octauo Romanorum quarto decimo et Bohemie quarto.

Ezen jól megörzött 2^{3/4} arasz hoszu, 1 arasz széles bőrhártyára irt oklevél eredetie gyűjteményekben található. Hátul a középén még mielőtt a pecsét rányomatott ez iratott reá, mint elől jobbra fenn: Relacio Petri Cheh de Lewa, és épen

ezen helyre van a fél arasz átmérőjű Pergernél IV. Táblán 2. sz. a. közlött pecsét nyomva, de az egészen leválván, egyedül fényes helye látszik s így kivehető az alatta viszont feltűnt Relatio Petri Cheh de Lewa. *) Az oklevél másik oldala jobb alsó szegletén rövidítve ez áll: Lecta et correcta.

XIX.

A győri káptalan bizonyítja, hogy N é m a i Márton — Veres (Rufus) Domonkos fia — előtte személyesen megjelenvén, vallá, miszerént a s z o n y f a l v a i határban D e m e t e r f ö l d é n e k nevezett birtokrészből egy darab 10 arany forintért szülei s így most az ő zálog birtokában lévén, azt — miután tökéletesen kielégítetett — A s s z o n y f a l v a i Péter, és vejének Ispán Péternek mint őket illető földrészt átadta, semmisnek nyilvánítván az említett földről nála levő okleveleket. 1426. Aprilis 25.

Nos Capitulum ecclesie Jauriensis Memorie commendamus Quod Martinus filius Dominici Ruffi de Nema coram nobis personaliter constitutus confessus est uiua uoce in hunc modum, Quod licet quedam particula terre ex terra D e m e t e r f e l d e vocata intra metas possessionis A z z o n f a l u a existenti excisa aput manus suas et progenitorum suorum pro decem florenis auri puri adudum titulo pignoris extiterit Tamem quia Petrus filius Johanis de dicta A z z u n f a l u a et alter Petrus dictus Ispan gener eiusdem ad quos predicta terra D e m e t e r f e l d e nuncupata Jure successorio foret deuoluta de dictis decem florenis aurcis sibi omnimodo inpendissent satisfacionem Ideo ipse scilicet Martinus filius Dominici predictam particulam terre ex predicta terra D e m e t e r f e l d e nuncupata excisam memoratis vtriusque Petro ac ipsorum heredibus J ure perpetuo possidendam tenendam pariter et habendam remisisset et resignasset ymmo remisit et resignavit eisdem coram nobis literas Impignoraticias et alias quaslibet super predicta particula terre emanatas, vanas, cassas et friuolas ac exhibitoribus earum nocituras relinquendo, harum literarum

*) Perger János: Bevezetés a Diplomaticába 2. R. 46—48 l. mondja, hogy a pecsét alatti irás az oklevél hitelességének bizonyítványa, in ez is példa reá.

nostrarum testimonio et vigore mediante Datum secundo die festi beati Georgy martiris Anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo sexto:

Eredetie gyűjteményemben.

XX.

A győri káptalan bizonyoságot tesz arról, hogy Asszonyfalvai Péter és veje Ispán Péter egy részről, más részről Asszonyfalvai János és Miklós Simon fiai — előtte személyesen megjelenvén, vallották, miszerént az eddig köztök folyó perlekedés- és véres verekedésekről letévén, az utóbb nevezettek Demeterföldre egy részét az Asszonyfai határban—Asszonyfalvai Péter és vejének 4 forint perköltség lefizetése mellett visszabocsátották. 1426. April. 25.

Nos Capitulum ecclesie Jauriensis Memorie commendamus, Quod Petrus filius Johannis de Azzonfalua et alter Petrus dictus Ispan gener eiusdem de eadem onus et grauamen domine Elisabeth filie ipsorum Petri et Anthony fily Gregory de Pichord si in infrascriptis persistere uellent super se assumptendo ab vna parte vero ab alia Johannes et Nicolaus fily Symonis de dicta Azzonfalua modo simili onus et gravamen dominarum Katherine matris ipsorum et Elene consortis iam dicti Johannis si subscripta retractare uellent inse recipiendo coram nobis personaliter constituti per eosdem confessum extitit viuauoce in hunc modum. Quod licet inter ipsas partes Super facto cuiusdam particule terre Demeterfelde vocate a quodam fossato incipiens vsque ad quandam arborem piri que in medio cuiusdam prati existeret plantata litis materia exorta et aliquamdiu ventilata ipsisque partibus occasione premissa hinc inde mortales Jnnimicie et sanguinum effusiones illate et in Curia regia in processu ipsum litis Juramentales depositions adjudicate exstiterint Tamen ipsi conparicione et ordinicione proborum virorum interueniente super omnibus premissis taliter concordassent ymmo concordarunt coram nobis Quod quia predicti Johannes et Nicolaus annotatos Petrum filium Johannis et alterum Petrum dictum

Ispan generum eiusdem, eorumque heredes ad prescriptam particulam terre Demeterfelde vocate plenum Jus habere ex certa causa et euidencia agnouissent Ideo receptis prius abeisdem vtrisque Petro pro eorum expensis in causa premissa factis quatuor florenos, centenarios plene ut dixerint persolutos, prescriptam particulam terre Demeterfelde vocatam sub premissis signis metalibus inclusam eisdem vtrisque Petro ac eorum heredibus Jure perpetuo possidendam, tenendam pariter et habendam remisissent et resignassent, retulerunt insuper predictae partes quod ipse nominibus predictis sese mutuo et alternatim super vniuersis Inimicicys dampnis nocumentis factis potenciarijs verberibus wlneribus, sanguinum effusionibus. Juramentorum de posicionibus hactenus racione preuia sibi in vicem qualitercunque illatis irrogatis ac adjudicatis reddidissent et commisissent quietos et expeditos vniversas litteras causales in causa premissa emanatas vanas cassas et friuolas ac exhibitoribus earum nocituras relinquendo ymmo reddiderunt et ipsas literas cassas commiserunt coram nobis Datum secundo die festi beati Georgy martiris Anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo sexto:

Eredetie gyűjteményemben.

XXI.

1430. Zsigmond király Asszonyfalvai Ispán Péter, és Némái György ember ölknek kegyelmi levelet ad. (Tallátatik gróf Szapáry család Vas Megyei Mura-Szombati levéltárában T. csomag, 29. szám al.)

XXII.

1435. Junius 25-kén a győri káptalan bizonyítja, hogy Asszonfalvai Ispán Péter és neje Erzsébet — Asszonfalvai Péter leánya, Gergely, Imre, János és Dorottya gyermekeik terhökét is magokra vévén, más részről Forgács Balázs győri polgár pannonhalmi Apát és gyűlekezete

nevében előtte személyesen megjelent s az elsők vallották, miszerént: noha ők Miklós apáttal Unyani Bede Benedeknek Told pannonhalmi gyülekezet faluja felé eső Asszonfalva határában levő curia, — ehhez tartozó 16 hold szántóföld, ugy más Asszonfalvai határban, de Péterd falu felé eső a Nádastó mellett egy sorban levő 25 hold szántóföld — elfoglalása végett a kir. curia elé idézték, most mindazáltal megegyeztek, s a peres curiát és szántóföldeket az apátság Asszonfalvai Ispán Péter birtokába bocsátja, ők pedig peres okmányaikat megsemmisítik. (Eredetie gyűjteményemben, kiadva az 1857-dik évi Uj Magyar Múzeum 108. és 109-ik lapjain.)

A Nádastó maig is fenn áll Péterd felé a falu határán, Hollósy János ur kotytyogó malmával egygyütt.

XXIII.

A pannonhalmi gyülekezet bizonyítja, hogy előtte Asszonfalvai Nemes János és Miklós — Simon fiai — személyesen megjelenvén, vallották, miszerént közbenjáró jámbor nemes férfiak javallatára megegyeztek, s régi pereiket letették; továbbá Asszonfalvai udvartelkeik eddigi bírásában megmaradnak, sőt Jánosnak és Ilona nejének Miklós által zálogba adott birtokrész is kibocsátatik s az újra perlekedő 20 arany forintot tartozzék fizetni, a per megindítása előtt. 1444. Augustus 7.

Nos Conuentus Monastery sancti Martini Sacrimontis pannonie Memorie commendamus significamusque quibus expedit vniuersis Quod Nobiles viri Johannes et Nicolaus filij Simonis dicti Nemes de Azonfalwa in nostram personaliter venientes presenciam viueuocis oraculo spontanea eorum voluntate similique consensu per eosdem relatam et confessum extitit in hunc modum: Quod licet ipse vsque ad hodierna tempora in facto possessionis ipsorum Azonfalwa plurimas lites et discordias habuissent, tamen interuenientibus probis et Nobilibus viris, talem inter ipsos diuisionem fecissent; Quod quelibet parcium iuxta diuisionem antiquam in sua propria Curia et sessione permaneat et possideat prout protunc possedissent et permansissent vsque ad hodierna tempora; alias vero terras arabiles et prata que habuerunt, in duas par-

tes equales diuisissent et diuiderent ymo diuiserunt coram eisdem Nobilibus in tali concordia et diuisione existente adficietas eis quod jdem Johannes prenomiatus et domina Elena consors sua habuissent pro pignore de porcione possessionaria eiusdem Nicolay fratris sui pro viginti centenarijs; quos quidem viginti centenarios eidem Nicolao fraternaliter relaxauerunt et dimiserunt asserentesque quod quaecunque partium diuisionem inter ipsos factam et ordinatam infringere seu retractare vellet uel in tali diuisione persistere et contentari nollet, extunc eadem pars contra aliam partem ante ingressum litis in viginti florenis auri puri conuincatur; ad que ambe partes sponte se obligarunt coram nobis, ad quorum fassiones presentes literas nostras duximus eisdem concedendas Datum feria sexta proxima ante festum Beati laurency martiris Anno domini Millesimo CCCC^{mo} quadragesimo quarto.

Eredetie oklevélgyűjteményemben, papiron.

XXIV.

A pannonhalmi gyülekezet bizonyítja, miszerént Balázs (Táp) Szent Miklósi plébános előttök személyesen megjelenvén, vallá: hogy ő testvérei és rokoni terhét is magára vévén Asszonfalvai hegyen Ispán Péter területén levő szőlőjét, melyet keletről Táp helységének határa, és Szent Miklósi Kovács Jakab szőlője, délről az Asszonfalvai Szentegyház szőlője, nyugotról a nagy ut, északról Ispán Péter birtoka határol, Ispán Péter neje Jusztina asszonynak, ugy Miklós és Orsolya gyermekeinek 33 arany forintért, mely pénz Jusztina első férje Gugi Balázstól maradt reá, eladta, a szavatosságot is magára vállalván. 1450 Január hó 22.

Nos Conuentus Monastery sancti Martini Sacrimontis Pannonie, Memorie commendamus, Quod discretus dominus Blasius plebanus de Zenthmielos coram nobis personaliter constitutus, oneribus omnium et quorumlibet fratrum ac proximorum suorum in infrascriptis iuste assumpmendo, confessus extitit viuauoce in huncmodum, Quomodo ipse quandam vineam suam empticiam in monte de Azzonfalwa in territorio Nobilis Petrij Espan dicti situatam et plantatam, Cui ab

oriente meta possessionis Thap, et Jacobi Kowach de Zenthmyelos, a meridie vinea ecclesie parochialis de dicta Azzonfalwa, ab occidente via magna, ab Aquilone prefatus Petrus Espan, dicuntur vicinarj, cum cunctis vtilitatibus et pertinencys ad dictam vineam spectantibus, nobili domine Justina vocate, consorti eiusdem Petrj Espan, et Michaelis filij, ac Vrsule filie suorum pro triginta tribus florenis auri puri a priori marito suo, videlicet condam Blasio de Gwg in ipsam deuolutis, plene et integre vt dixerit persolutis, dixit se dedisse et vendidisse ymmo dedit et vendidit coram nobis, in filios filiorum heredumque per heredes Jure perpetuo et Irreuocabiliter tenendam possidendam pariter et habendam, Assumpmendo nichilominus idem dominus Blasius plebanus, dictam dominam Justinam, et suos superstites vniuersos in pacifico dominio dicte vinee, contra quosuis illegitimos impetitores indempniter conseruare proprys suis laboribus et expensis, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, Datum in festo beati Vincency martiris Anno domini Millesimo CCCC quinquagesimo.

A papirra irt eredeti gyűjteményekben van. Ez okmányból világos, hogy Táp-Szent-Miklós helységének már 1450-ben egyháza és népésze volt, továbbá hogy az asszonyfai egyház szöllővel is birt, mely adatokat a Schematismus tisztelt szerkesztőjének újra figyelmébe ajánlom.

XXV.

A győri káptalan bizonyítja, hogy előtte A z z o n f a l v a i Ispán Péter megjelenvén vallá, miszerént Gergely, Pál, Mihály és Orsolya gyermekei terheket is magára véve F e l p é c i Domonkos — Márk fiától 100 igaz értékű aranyat vett fel, mit ha két határidőre letenni nem bírna, teljes hatalmat ad F e l p é c i Domonkosnak, A s z o n y f a l v a i b i r t o k á t elfoglalni.
1451. Február 18.

Nos Capitulum ecclesie Jauriensis Memorie commendamus, Quod Petrus dictus Ispan de Azzonfalwa, onus et grauamen. Gregory. Pauli et Michaelis filiorum, ac puelle Vrsule vocate filie, necnon aliorum quorumlibet fratrum et

proximorum, suorum, si infrascriptis persistere nollent super se assumptendo coram nobis personaliter constitutus confessus est viua voce in hunc modum. Quomodo ipse a Dominico filio Marci de Felpeecz. Centum florenos auri puri veri et iusti ponderis sub spe restitutionis accommodasset et recepisset, et eisdem Centum florenos auri ipsi Dominico debitorie obligaretur Ideo ipse scilicet Petrus Ispan. Quinquaginta eorundem Centum florenorum auri in specie et non in parua moneta vel estimacione aliquali, octavo die festi beati Martini Episcopi et Confessoris proxime affuturi, et reliquos Quinquaginta florenos auri sub eodem modo, octavo die festi Natiuitatis beati Johannis Baptiste predictum festum beati Martini proxime sequenti, ipsi Dominico filio Marci reddere et persolvere assumpsisset, ymmo assumpsit coram nobis, Tali modo, Quod si dictos quinquaginta florenos auri modo premissis in dicto octavo die festi beati Martini Episcopi reddere et persolvere non posset vel non curaret, extunc ipse Dominicus. vigore presencium in dominium directe et equalis medietatis totalis porcionis possessionarie ipsius Petri Ispan et dictorum filiorum et filie, suorum, in dicta Azzonfalwa habite, vbi autem reliquos Quinquaginta florenos auri modo quosupra Idem Petrus ipsi Dominico in dicto octavo die festi Natiuitatis beati Johannis Baptiste restituere non valeret seu non uellet extunc, Idem Dominicus, eciam in dimidium alterius medietatis dicte totalis porcionis possessionarie predicti Petri Ispan et filiorum ac filie, suorum, salua Curia et domo propria eiusdem similiter vigore presencium intrandi et se immittendi, ac eandem totalem porcionem possessionariam ipsius Petri et filiorum ac filie, suorum, simulcum cunctis vtilitatibus et pertinencys ad eandem spectantibus pro se occupandi, et eandem cum eisdem cunctis vtilitatibus quouis nominis vocabulo vocitatis tandiu vtendi et possidendi haberet facultatem, quousque Idem Petrus vel filij sui predicti aut ipsius heredes pro dictis Centum florenis auri puri veri et Iusti ponderis, redimere poterunt ab eodem ad que premissa Idem Petrus Ispan se personaliter, ac dictos filios et filiam, necnon quoslibet heredes, suos, oneribus eorundem in se receptis, sponte obligauit coram nobis harum nostrarum literarum testi-

monio et vigore mediante, Datum feria quarta proxima post festum beati Valentini martiris Anno domini M^oCCCC^o quinquagesimo primo.

Eredetie gyűjteményemben.

XXVI.

A győri káptalan bizonyítja, miként az Ország nagyjainak Esztergomban November hó 23-kán kelt ígtató parancsa következtében *Felpéci* Domonkost Ispán *Péter Asszonfalvai* részbirtoka felébe, mint az ő zálogjóságába, December hó 6-kán bévezette, az erről szóló bizonyítványt 1451. December hó 21-kén kiadván.

Nos Capitulum ecclesie Jauriensis Memorie commendamus, Quod nos literas Statatorias dominorum prelatorum Baronum Nobilium et procerum Regni Vngarie vniuersorum recepimus in hec verba Prelati Barones Nobiles et Proceres Regni Vngarie Vniuersi honorabili Capitulo ecclesie Jauriensis Salutem et honorem, Dicitur nobis in persona Dominici filij Marci de *felpéc*, Quomodo ipse in dominium directe et equalis medietatis totalis porcionis possessionarie. Petrij Ispan dicti de *Azzonfalwa* in eadem possessione *Azzonfalwa* in Comitatu Jauriensi existente habite, ipsum Dominicum titulo pignoris concernentem legitime vellet introire, Super quo Vobis mandamus, quatenus, vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente *Demetrius Theremes de Pechel* vel *Johannes Nemes* de eadem siue *Jacobus de Halneue* *Andreas Ronka* de *Nema* alys absens homo noster, ad faciem dicte possessionis *Azzonfalwa* vicinis et commetaneis eiusdem vniuersis in ibi legitime convocatis et presentibus accedendo Introducat prefatum Dominicum filium Marci in dimidium prescrip dictarum antefate porcionis possessionarie prelibati Petrij Ispan in antefata possessione *Azzonfalwa* existente statuatque eandem simulcum omnibus suis vtilitatibus, eidem, premisso titulo pignoris concernentibus possidendam, Si non fuerit contradictum, Contradictores vero si qui fuerint

Euocet ipsos contra ipsum exponentem nostram in presenciam ad terminum competentem Racionem contradiccionis eorum reddituros, Et posthec huiusmodi possessionarie Introduccionis et Statucionis seriem cum contradictorum et Euocatorum si qui fuerint Vicinorumque et commetaneorum qui premisse Statuacioni intererunt nominibus ac termino assignato nobis suomodo rescribatis Datum Strigony in festo beati Clementis pape (November 23-kán 1451-ben) Anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo. Vnde nos mandatis vestris in omnibus obedire cupientes vt tenemur vnacum prefato Johanne Nemes de pech homine vestro nostrum hominem videlicet dominum Johannem Rectorem Altaris beate Anne in dicta ecclesia nostra fundati ad premissa peragenda nostro pro testimonio fidedignum duximus transmittendum Qui tandem Ad nos exinde Reuersi nobis concorditer retulerunt, Quod prefatus homo vester presente dicto nostro testimonio in festo beati Nicolai Episcopi et confessoris proxime preterito (December 6-kán 1451.) Ad faciem dicte possessionis Azzonfalwa vicinis et commetaneis eiusdem vniuersis signanter Francisco alias Frank de dicta Azzonfalwa Johanne porkolab, Nicolao et Stephano Gelyen de eadem in ibi legitime conuocatis et presentibus accessisset Introduxisset prefatum Dominicum filium Marci in Dominium prescripte medietatis antefate porcionis possessionarie prelibati Petrj Ispan in antefata possessione Azzonfalwa existentis Statuissetque eandem eidem simulcum omnibus vtilitatibus suis premissis titulo pignoris concernentem possidendam tenendam pariter et habendam Nemine inibi contradictore apparente Datum Sedecimo die diei Statucionis premisse Anno domini supradicto.

A papírra irt eredeti oklevél, gyűjteményemben található, peccsétrommal.

XXVII.

1452-dik év Julius hó 29-kén a győri káptalan Garai László nádornak megírja, hogy ő a Magyarországot kormányzó tanácsnak Demesen Junius hó 24-kén kiadott

parancsa következtében Debrentei Tamás pannonhalmi apátot és gyülekezetét Ispán Pétertől zálogba birt Asszonfai Győr megyei részbirtokába, a kormányzó tanács által kinevezett Bessenyoői Miklós deák, Kereszturi Gergely deák, Sámsoni Lukács, Kis-Ravazdi István, Baboti Benedek király emberei közül Bessenyoői Miklós deákot — kiküldöttjük János—győri székes-egyházi Anna oltárának igazgatója — maga mellé vevén Julius hó 24-kén Debrentei Tamás pannonhalmi apátot és gyülekezetét bevezetni akarván, annak Miklós Asszonfalvai földész (villicus) Fel-pécsi Domonkos — Márk fia, — úgy Komárominak nevezett Miklós — Alapi Miklós cselédei (familiarcs) Ispán Péternek Gergely és Mihály fiai nevében a bevezetésnek ellenmondottak, és hogy ő azokat Debrentei Tamás és gyülekezete ellen jövő October 6-kára nádori ítélő-széke elébe idézte. (Eredetie gyűjteményemben, kiadva 1857-dik évi Uj M. Muz. 109—111. l.)

XXVIII.

Garai László nádor Budán Martius hó 9-kén kelt levelében megparancsolja a győri káptalannak, hogy Némai Mihály, Pícsordi Mihály vagy Pícsordi Péter király emberei közül egyet maga mellé vevén az ez évi pozsonyi országgyűlés parancsa szerint is, mely az elfoglalt javakat April hó 18-áig visszaadni parancsolja, Asszonyfalvai Ispán Pétert és fiát Gergelyt a Debrentei Tamás pannonhalmi kormányzó által tőle hatalmasul elfoglalt Asszonfalvai birtok felébe iktassa be, mire a nevezett káptalan János tisztelendő ur, a győri Székesegyházban levő Anna oltára igazgatóját kiküldé, ki is Pícsordi Péter király emberét maga mellé vevén, ezek Martius hó 13-kán vizsgálatot eszközöltek a helyszínén s a dolgot úgy, mint előterjesztve volt, találták, miért Debrentei Tamást még ugyanazon nap Csanakon felkeresvén, a jószóg visszaadására felhívták, ki azt tenni nem akarván, őt György vértanu nyolcadára a királyi curia elé idézték, s eljárásokról 1453. Martius hó 17-kén e levelet kiadták.

Magnifico viro domino Ladislao de Gara Regni Hungarie palatino et Judici Comanorum domino et Amico eorum

honorando Capitulum ecclesie Jauriensis Amicicie et honoris continuum incrementum literas vestras Inquisitorias Ammonitorias euocatorias et Insinuatorias nobis directas honore quo decuit recepimus. in hec verba Amicis suis Reuerendis Capitulo ecclesie Jauriensis Ladislaus de Gara Regni Hungarie palatinus et Iudexcomanorum Amiciciam paratam cum honore Dicitur nobis in personis Stephani de Bede petri Ispan de Azzonfalwa ac Gregory filij eiusdem Quod Venerabilis vir dominus Thomas de debrenthe Gubernator Abbacie Sancti Martini Sacrimontis pannonie in proxime preteritis temporibus directam et equalem medietatem totalis porcionis. eorum possessionarie in dicta possessione Azzonfalwa in Comitatu Jaurinensi existente, habite, ipsos omnis Juris titulo concernentem minus debite et sine omni lege a manibus eorundem occupasset occupatamque teneret et vteretur etiam de presenti sua potencia mediante, in grande preiudicium eorundem et Juris derogamen manifestum, et cum in nouissime preterita congregacione, per dominos prelatos et Barones Regni huius interessent, eciam domino nostro Ladislao Rege in Civitate posoniensi celebrata vniuersas possessiones et Jura possessionaria usque ad hoc tempus a quorumvis manibus minusiuste occupata per eorum detentorem hys a quibus occupata sunt, vsque octauum diem Medyquadragesime *) nunc proxime venture sub pena Infidelitatis, reddi debere, generali decreto institutum sit, Igitur vestram Amiciciam presentibus petimus diligenter quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum Quo presente Michael de Nema vel alter Michael de Pichord aut petrus de eadem alys absens homo noster Scita veritate premissorum ad prefatum dominum Thomam de Debrenthe accedendo ammoncat eundem dicatque et committat eidem verbo nostro ut ipse antefatam medietatem totalis porcionis possessionarie antefatorum exponencium in dicta Azzonfalwa existentem habitam, per ipsum ab eorum manibus modopremisso potencialiter occupatam usque venturum diem octauum Medy quadragesime preactum, iuxta formam premissi decreti, eisdem exponenti mo-

*) April 18-kán.

dis omnibus remittere teneatur Qui si fecerit Bene quidem alioquin euocet eundem aduersus eosdem exponentes in Curiam Regiam nostram scilicet in presenciam ad octauas festi beati Georgy *) martiris nunc venturi rationem super premissis redditurum efficacem Insinuantes ibidem eidem vt siue ipse octauis in predictis coram nobis compareat siue non Nos ad partis comparentis instanciam vigore antefati generalis decreti id faciemus in premissis quid diotauerit ordo Juris et posthec huiusmodi Inquisicionis Ammonicionis Euocationis et Insinuacionis seriem cum Euocati nomine octauas ad predictas nobis Amicabiliter rescribatis Datum Bude feria sexta proxima ante dominicam letare **) Anno domini Millesimo quadringetesimo quinquagesimo tercio. unde nos peticionibus eiusdem vestre Magnificencie in omnibus obedire cupientes vt tenemur vnacum prefato Petro de Pichord homine vestro, nostrum hominem videlicet dominum Johannem Rectorem Altaris beate Anne siti in dicta ecclesia nostra Jauriensi, ad premissa peragenda nostro pro testimonio fide dignum duximus transmittendum Qui tandem exinde ad nos reuersi nobis concorditer retulerunt Quod prefatus homo vester presente dicto nostro testimonio, feria tertia proxima post festum beati Gregory pape ***) proxime preteritum, in Comitatu Jauriensi procedendo ab omnibus quibus decuisset et licuisset Nobilibus videlicet et Ignobilibus, ac alterius cuiusuis status et condicionis dicti Comitatus hominibus palam et occulte diligenter Inquirendo omnia praemissa queuis premissorum singula sic et catenus facta et perpetrata fuisse rescuisset prout vestre Magnificencie dictum exstitisset et quemadmodum tenor literarumstrarum per omnia contineret prescriptarum, facta itaque huiusmodi Inquisicione, eodem die Inquisicionis memoratus homo vester presente eodem nostro testimonio Annotatum dominum Thomam de Debrenthe in possessione sua Chanak vocata, monuisset (verbo nostro vestro vt ipse, ezen 5 szó ki van törölve) dixissetque et commisisset eidem verbo vestro vt ipse antefatam medietatem totalis porcionis possessionarie antefatum exponentem in dicta

*) Maj. 1-jen. **) Mart. 9-kén. ***) Mart. 13-kán.

Azzonfalwa existente habitam per ipsum ab eorum manibus modo premissis potencialiter occupatum vsque preteritum diem octauum Medyquadragesime, pretactum, iuxta formam premissi decreti eisdem exponencium modis omnibus remittere teneretur, Qui id facere recusans Ideo die et loco in eisdem eundem dominum Thomam de Debrenthe contra prefatos exponentes ad octavas festi beati Georgy martiris nunc venturi in Curiam Regiam vestram scilicet in presenciam Euocasset rationem super premissis reddituros efficacem, Insinuassetque ibidem eidem vt siue ipse octauis in predictis coram Vobis compareat siue non, vos ad partis comparentis instanciam, vigore antefati generalis decreti id facietis inpremissis quid dictauerit ordo Juris Datum sexto die diei Inquisicionis (Mart. 17.) Ammonicionis Euocacionis et Insinuacionis premissarum Anno domini supradicto.

Kivül:

Domino Palatino pro Stephano de Bede et alys inscriptis contra Venerabilem dominum Thomam de Debrenthe Gubernatorem abbacie Sancti Martini Sacrimontis pannonie ad octauas festi beatj Georgy martiris nunc venturi Inquisicionis Ammonicionis Euocacionis et Insinuacionis Relatio.

Eredetie gyűjteményemben.

(Folytatjuk.)

—•••••—

XV.

CÉHBELI SZABÁLYOK.

(Közli Rath Károly.)

I.

Pozsony városa birája, polgármestere s a többi eskütti, a pozsonyi takácsok kérelmére, az ezek által felmutatott 1552-ik évi magyar céh-szabályokat, megerősítve kiadja. 1579. Junius 5.

Nos N. Judex, Magister civium, caeterique Jurati Regiae ac Liberae Civitatis Posoniensis, fatemur et recognoscimus per praesentes coram universis a quibus hae Nostrae litterae Visae, auditae lectae fuerint, quod sub dato praesentium, in frequenti Senatu coram nobis comparuerunt, Circumspecti Magistri honestae Communitatis Textoriae in hac Regia et Libera Civitate commorantes, omnes et universi, Nobisque Articulus a Majoribus Nostris adhuc in Anno 1552ⁿ Antecessoribus illorum benigne concessos et elargitos, una cum quibusdam recentioribus artem ipsorum Textoriam concernentibus, praesentarunt summaque cum observantia hunc in modum detegerunt: Quod cum sine rationabilibus statutis et piis ordinationibus, bonae leges jus et justitia, rerumque publicarum status consistere aut aliquid incrementi accipere minime queant, haec omnia et singula omnium mortalium votis non solum desiderata vehementer, sed et quasi gloriae Dei servientia, Regionibusque, Civitatibus et Societatibus proficuum praestantia operam, constituta, stabilita, et observata fuerunt semper et firmiter. Quae omnia praedicti Magistri artis Textoriae penitiori consilio in animum sibi revocantes, et quae per temporum occasionis vitaeque humanae varietate, Novae leges et societates suboriantur et enascantur, ex quibus Novitates plu-

rímae, et ex his plerumque Vitia, et multae irrepant difficultates; quibus ut contraheretur, et bonorum morum honestatis et Virtutis studium praesertim pro emolumento praedicti contubernii ipsorum textorii excitaretur et educaretur, praedictos articulos et statuta, tam antiqua, quam recentia consulto repetentes concluderunt, eaque futuris successivis temporibus inviolabiliter observanda, more aliarum tribuum in unum quasi corpus comportarunt. Nos ea, qua par erat, submissione requirentes, ut praedictos Articulos, et ordinationes antiquas et recentes acceptare, maturiori consilio ponderare, et praehabita diligenti consultatione pro necessitate corrigere, ampliare, minuire, et denique ex plenaria senatus autoritate confirmare, ratificare et firmiter manutenere vellemus. Tenor autem dictorum Articulorum de Verbo ad verbum sic se habet. Articulus Primus Valamely Inas, az Thakach Mesterségét tanulj akar harom esztendeöigh az reghy szokás szerent tanuljon; Hogy ha peniglen az Mesternek fíja volna, es az eö szülöy azonban meghalnanak kett esztendeöigh tartozzek szüleöjök halalok után az Mesterségeth tanulny, es kyteöltwen az feölljül megnevezet Inas esztendeökett tartozik eötett az eö Mestere feöl szabadettanny. Annak felötte minden tanulo Inas valamely feöl szabadult tartozik az Czeh ladaban feöl funt viaszatt es hát Bechett le tenny, Mester Leghenjeknek peniglen tartozik tizenkett Magyar penzell, es egy pintt Borral, kiwel eötett megh keresztellyék, es az mestersegnek szokasitt es io rendtartasitt eleybe szamlallyak. Annak okáert valamely leghenj ebben az Varosban az eö Mesterseget jamborull es tisztesssegessen megtanullia mindenwt szabad legyen eö nekye Mester leghenywl munkalkodny Hasonlokeppen az kwlsö Mester Leghenyekis, az kik masutt ky teölteottek igazan az eö Inas esztendeöjeökett, szabadon Mester leghenjwl nalunk munkalkodhatnak. Articulus secundus. Ha valamely Inas az eö Tanulo esztendeit kyteölti, es feöl szabadul, tartozik kett esztendeöigh; az mester fya peniglen egy esztendeöigh vandorlanni es ha az megh nevezett ideönek eleötte hozzank vísza jeönne, es itt ebben az helyben munkalkodni akarna, semmi helye ne legyen annak az eö vandorlasanak, hanem ismegh wyonnan keöll neky vandorlanni: Hogyha peniglen

teörtennek hogy az mester fyanak attia awagy anyya, beteg-
 segben awagy maas szerencsetlenségben esnenek afféle nem
 tartozik Wyonnan vandorlanny ha szinten hozzá jönné is.
 Articulus tertius. Hogy ha valamely Mester leghenj az Takach
 Mesterek keözyben magat kevannia adni mindeneknek eleötte
 tartozik az Czeh mester es az teöb Czehben valo mesterek
 eleöth, az Nemzetsegrol való levelett, es az tanuló lewelét
 eleö adni, es az negy eöregbik mesterek éleöt az eö mester
 remekétt megh keszetenny vgy mint egy szeöweö szekett
 Wyonnan feöl venni, es negy samlas miszert, az mester fo-
 nalábul az kinél munkaloszik be wenni, ily okkall hogy az
 az miw az Mesternek megh maradgyon, hogy aztot feöl ke-
 szettesse, es him sara be vonnya, es egy kis hímet, vgy mint
 az kigio futast egy keszkönyö vegeben, veték nélkül szwyön.
 Ezek mind megh léwén, es az Czehben be vévén, tartozik az
 czehbeli Mestereknek es Leghenyeknek is ha egyjwjt van-
 nak tisztesseséges mester ebedet az eö érteke szerétt meg-
 hadni es az Czeh ladaban egy Magyar foréntot, es egy font
 Viaszatt fizetnj. Mindazonáltal az kj mester fya, es az kj
 az Mesternek leanyat feleségwl maganak veszi, semmi
 ebeddel, sem peniglen mester forental nem tartozik, hanem
 chak egy funtt viaszatt az Czeh ladaban fizetni. Articulus
 quartus. Mikor valamely eözvegy asszonj az ki az Takach-
 mesternél férnél volt az, ö Ura halala utan más rendbéli Mes-
 ter emberhöz férhez menne, ne legyen szabad az Takach
 mestersegett eö nekie wzny. De valameddigh az eö eözvegy-
 ségében meghmarad tehát mindenkoron szabadsága legyen az
 Mesterseget wzny Es ha valamely Takach mester leghenyhöz
 férhöz menne, az kjnek mind Nemzetsegröl, mind peniglen
 elegendéö tanulásról lewelei vannak, az nem tartozik sem
 ebeddel sem peniglen az Mester forental, hanem egy funtt vi-
 aszal, es az utan szabadon wzheti az Mestersegett. Articulus
 quintus minden Czehbeli mester, mind peniglen minden mes-
 ter legheny tartozzanak minden hatt hettben Czehben tizen-
 kett ora eleött egyben gyülni, es hattbechett letenni. Vala-
 mely peniglen Tizenkett óra után be jönné awagy engedet-
 lenségböl, awagy bizonyos ok nélkül kjn maradna, es jelen
 nem lenne, mindenkoron tartozzek fél funtt viaszat az Czeh

ládában fizetni, es ha ideghen mester leghenjek is ide az Városban jwnnének Mestersegnek kedvejért es munkáert es talalnanak is munkat azok is tartozzanak az Czehben az teöb Czehbeli mesterekkel bemenni, es hasonlókeppen minden hettre egy Bechett letenni, és ha azok keözeöt valamellyk annak eleötte Varossunkban nem volt es nem munkalkodot, az tartozik maghan egy szek bechell az Czehben. Articulus sextus. Valamikor az Czehmester az Czehben behirdeth mind az Mesterek es mind az leghenyek fejwer nélkül iarullianak be az Czehben. Articulus septimus. Mikoron az Czehbeli Mester, awagy mester leghenj, maas Mester embert az boron, awagy az Vczan, awagy az háznál illetlen szókkal illetné, megh szidalmazná, esküdnek, es lelekéwel szitkozodná es az tizessegh ellen rugodozna, es megh bizonyodik rea (az kitwl minden ember oltalmazza magatt) az féle az mesterek iteleti szerént megh büntettessek, de az Magistratus autoritassa es Városnak teörwennyé megh ne sertettessek. Articulus Octauus. Mikoron az Czeh napja esik, tartozik az Czeh mester mind az Mestereknek, mind peniglen az Leghenjeknek bekesseghben való meghmaradást hirdetni, hogy senki egymaast az Czehben, sem másutt sem peniglen maas mester hazánál illetlen szowal, awagy cselekedettel megh ne serche: Es mind Mesterek, mind Leghenjek, az kik cöszwe gywlekeöznek Czeh napon, egy Bechen feölljül, hanem ha borban, ne jaczanak, valaki az ellen cselekedne az mestereknek itéletek szerént megh bwntettessek. Articulus nonus. Hogy az mester Leghenjek Innep napon hat orakor Vachorara haza jeöyenek, es ha azon oran kin maradnak, az Mester semmjwel nekyek nem tartozik. Articulus decimus. Mikor az Mester Leghenj minden oknélkül egy napoth ell mulatt tartozik az Mestereknek az Czehladaban tiz magyar penzel birsagol, es az Mestere ha azt ellhalgattya es megh nem jelentj, tartozik awal az büntetessel duplauol. Articulus undecimus. Valamely Mester leghenj mas Gazdahoz wll, es buchu véget nem szol, az tartozik tizenket penzel az Mesterek ladajában büntetéswl. Articulus duodecimus; Hasonlokeppen, valamely Mester, maas mesternek az leghenyt ellhitetné, az mesterek iteletj szerent meghbüntettessek. Articulus decimus tertius. Valamely mester, awagy annak

az feleséghe mas embereket, az kik munkatt maas Mesterhöz akarnak vinny vagy io szowal, awagy kéréssel titkon, awagy nylywan az munkawal hozzaja hitegetné, akár hol teörtenyek haznal, awagy az utzaban, es az ki tudik, valameniszer az leösz, mind annyszor az mesterek beölch itiletek szerent megbwntettessek. Articulus Decimus quartus. Valamely Végh fonal egy mester embernek az hazatul maas Mesterhöz vitetyk, es az befogadgia, hasonlokeppen az is egy funt viaszall megbwntettessek, hanem ha az Mester az fonalat magha akarattialbol kjadna awagy hogy sokaigh tartoztatna mód nélkül az munkatt, tehatt az ember az eö fonalat elvihetj attul az Mestertöl es maas mesterhez el vihetj: Hogy ha penig valamely Mester az olljan hosszú ideigh tartatot munkatt ky nem akarna kezebeöl adny tehatt az Czehmesternek megjelenthetnj, es az Czehmester, minden tartoztatás nélkül kiadassa. Articulus decimus quintus. Az Takach Mesterek Vasari munkat is chinallhatnak es azt Reff számra es egyebkeppen is el adhattjak, de ily okkal, hogy a mellett az ideghen munkat is, a ki hozzájuk vitetik veghöz vihessek, hogy reayok méltó neheztelles ne legyen, külömben eö nekiek az megh nevezet Vasary munka megh nem engedtetik, scött inkab megthiltathatik. Articulus decimus sextus. Szabad legyen az Mestereknek az külseö videky mestereket is Czehekben, es attiafiaságokban befogadny, de illyen okkal, hogy azt mintt illik, igazan tanultak legjenek, es elegendeöknek esmertessenek ahoz lenny, es eök is, mintt az Varossi Mesterek minden Czehbeli Igasságot, az mintt annak szokása es rendeölese szorgalmatosan beszolgaltassanak. Articulus decimus septimus. Valamely Takach Mester ember az mesterseget maga is akarattialbol ell hagyandana, es azt nem wzné, aztot az Czehbeli Mestereknek hirre adgia icowendeö ideönek alatta penigh wyonnan azt üzni ha akarnaya, tehat ha minden Czehbeli Igasságot a reghi szokas szerént minden héten beszolgaltatta, valamikor akarja az mesterseget ismegh ell kezdhetj es wzhetj; ha penig be nem szolgaltatta, is meg wyonnan mint az eleöth tartozik magat az Czehben minden igassagal beweny. Articulus decimus octauus. Valamely Czehbeli Takach Mester tizteletlen eleteben tapasztaltatnek tehatt attul ell tiltassek az beöcsületes Mester-

segh. Articulus decimus Nonus. Mikor valamely Czehbely Mester, awagy Mester leghenj, az Ur Istennek véghetetlen akarattiból betegségben; awagy maas nyawalyaban esnek, es keöltsegtelen volna, es annyira szükeölködnek, hogy magawalis iot tehetetlen volna, tehat az teöb Czehbeli mesterek, annak tartozzanak képes szerent való keöltseggel es segetseggel lenny az Czehladabol, illyen okkal hogj ha az Ur Isten ismegh eötett io egesseggel megh latogatna is megh tartozik az Czehladaban rea keölt keoltsegett halaadassal megh terettenny; annak fölötte egy mester leghenj az masik betegségben leweö környüll, az Czehmester rendelese szerent tartozzon foroghny Articulus Vigessimus. Huszadszor és utolszor, ha valamely mester, awagy annak a hazas tarsa, awagy gyermeky, awagy lengheny es egyeb cheledgje vagy kicsin vagy nagy lesz, Istennek rendelesebeöüll, halal által ez vilagból kymulna, tehat az egez Czeh tartozik az temeteö heljre szokas szerent ell keserny, az kj ebben engedetlen lenne, es az temetesre el nem jeönne, az Mesterek itiletik szerent megh bwntettessek. Cum igitur cuilibet Magistratui ex Officio ineumbat, ea, quae ad conservationem bonj ordinis, et Statutorum politicorum, nec non honos mores formandos spectare videntur, summa diligentia perpendere et providere. Idcirco Nos supra nominati N. Judex, Magister Civium, et Jurati Liberae et Regiae Civitatis Posoniensis, intuitu praemissorum postulatis praedicti honesti contubernii artis Textoriae refragari nolentes praescriptos Articulos, tam veteres, quam recentes, in maturiorem deliberationem reassumpsimus, perpendimus, et consulto comprobavimus. Quin imo ex certa scientia nostra acceptamus, approbamus ratificamus, et confirmamus, praedictoque Contubernio Textorio, iis nunc, et in posterum apud laudabilem illorum Czeham, in aliisque honestis congressibus, et locis fruendi et gaudendi damus facultatem. Nobis nihilominus pro occasione temporis et necessitatis, hosce praesentes articulos augendi, minuendi, corrigendi, de toto vel ex parte abrogandi potestatem reservantes. Quos pro majori robore, meliorique fide, majori Sigillo Civitatis impendenti sine tamen nostro Civitatis, et Sigilli praedicti communivimus. Datum quinta die Junii Anno Millesimo, Quingentesimo, Septuagesimo Nono. Et ego Joannes Cel-

larius Autoritate Apostolicā Publicus et Inclytæ Reipublicæ
Psoniensis Juratus Notarius, in fidem me subscripsi, Anno et
die quibus supra. Egregiis ac Prudentibus Dominis Georgio
Eisenreich Judice et Vito Knapp Magistro Civium existentibus.

A győri káptalan országos levéltárában levő egyszerű
ujabbkori másolatról.

(Folytatjuk.)

W.

NEMES KOMORNYIK ISTVÁN HOLMIJÁNAK ÖSSZEIRÁSA.

(Közli Ráth Károly.)

A győri káptalan bizonyítja, hogy vitézlő Turi Farkas előtte személyesen megjelenvén, kérte, miszerént néhai Komornyik István után ennek István fiára szállott, de most anyja Katalin asszony gyámkezei alatt levő arany és ezüst ruha, meg egyéb ingóságok összeírását kiküldendő két tagja által eszközölje, mire a káptalan Haznich Ambrus Locsmándi főesperest és Mathyssy György mestert, káptalani társokat kiküldé; ezek Julius 22-kén az összeírást véghez vitték, s hitelesen Turi Farkasnak kiadták. 1597. Jul. 27.

Nos Capitulum Ecclesiae Jauriensis, memoriae commendamus tenore praesentium Significantes quibus expedit Universis: Quod Egregius Wolfgangus Thwry, Nostram personaliter veniens in praesentiam, petyt nos debita cum Instantia: Ut nos pro Inuentandis, et conscribendis certis rebus Aureis et Argenteis Vestibus ac alyis mobilibus Nobilis Pueri Stephani, filii Egregii olim alterius Stephani Komornyk illis videlicet quas superioribus temporibus Nobilis quondam Domina Catherina Komornyk una cum dicto puero nomine Tutorio ad se recepisset duos ex Nobis qui dictas res mobiles debito modo inventarent et conscriberent transmitters tandemque nos eidem Wolfgango Thwry Superinde Litteras Nostras Testimoniales Jurium suorum futura pro cautela dare dignaremur: Cuius petitione utpote iusta et Juri consona inclinati duos e medio Nostri, Reverendos Scilicet Ambrosium Haznich Archidiaconum Lwcsmanensem et Magistrum Georgium Mathyssy Fratres et Concanonicos Nostros, ad ipsam Inuentatio-

nem peragendam et exequendam, ac demum Nobis suo modo referendam duxeramus transmittendos: Qui tandem inde ad nos simul reversi Nobis consona Voce retulerunt in hunc m—o—d—u—m Quomodo ipsi in festo Beatae Magdalenae proxime praeterito, in et ad Domum Egregii Stephani Sarkan in Libera Civitate Soproniensi et Comitatu Similiter Soproniensi existente habitam personaliter accessissent; ibique iidem res easdem mobiles inuentassent et conscripsissent Vngarico Idiomate, modo et Ordine Sequenti; Et p r i m o Egy kis wasas ladaban az mynemeo marhak wannak: egy kys Zeold Iskatwlaban egy Arany fwwgheö, Arany Lantzawal edgyeoth, mellyen a negy szeglethen negy weoreos granath szem wagyon az keozepyben egy eoregh weoreos kw, az fwwgheonek also reszen harom gyeongy Szem fwwgh: ismegh egy Simplex Arany lantz wagyon; mas kys Zeolt Iskatwlaban negywen hath simplex ezwsth kapoch, ket Aranya . . . ezüsth ghomb, heth soru ezwst ghomb, aranyozott egy kys wsth lantz tyzeneoth Szem wagyon benne. Item egy Gywrws Iskatwla, melyben tizenhat gywrw wagyon, myndenik arany: kethcy Saphyr harmadik Gamawol, negyedyk gywrw kyben keth hegyes gyemant es egy lapos rubyinth wagyon, Eotcodyk kyben ket Smaraghd, es egy Rwbyn wagyon, Hatodyk abban homalyos Saphir wan, Hetedik kyben keth Rwbin es egy Gyemant wan: Nyolezadik kyben hegyes gyemanth wan, ky-lenczedikben Twrkys wagyon, Tyzedyk kyben Che Rwbinth es Gyemanth wan. Tyzenedgyedik kyben Crisolith wagyon, Tyzenketteodyk gywrw Beka kw wan benne: Tyzenharmadyk es Tyzennegyedyk myndenykben Sargha kw wagyon, Tyzeneöteödyk es tyzenhatodyk gywrwk szeghletes granath wan mynd a ketteöben, Item egy Iskatwlaban egy ezüsth geombeolyeo korda, mas lapos wsth korda, Egy lantz ez keth darabba, ket darab mayczra waló wsth, egy ezwsth wella kinek az keozepy Cristal, Item egy kys lada kywwl wwegghel bwrytoth, egy ezwsth hanchar feyer chyont az Nyele aranyazoth Zomanczos keth Twrkys es harom Iwegh wagyon bele foghlalwa: egy reghy modra walo maycz eoth wsth boghlarral aranyazoth lancz nekwl; mas reghy modra chynalth maycz ky-lentz boghlarral, weoreos Barson az allya; egy gyeonghe

maycz tyzeneoth Aranyazoth boghlarral, fekete barson az allya; egy darab fekete Barson, tyzenegy boghlarral; egy kis lwdmony eweo wsth kalan. Tyzen eoth ezüsth kalan, ket wsth pohar egyben iaro, az kyssebyknek aranyazoth az parthazattya; egy reghy modra chinalth aranyazoth wsth kwpa feodelesteol; egy kelh modra chinalth ezüsth aranyazoth pohar feodelesteol, egy wst aranyazoth pohar feodel; egy kys wsth kanna, egy eleokeoteore waló wyraghos hym, Egy szakadozoth fatyol; egy eoregh wasas szekrenben az mynemeö marhak wannak, egy kys lada Lewel, tyzenegy Taska lewel, heth sawos Abrosz, három wekon waszon lepödeö, wj; keth hymes wankos hey, egy warrathlan waszon Abrosz, hat sawos keszkeonyeo, egy weoreos nyomtatoth Athlacz arany wiraghw paplan, egy Fekete Barson szoknya wonth aranyal premezeth: egy Szoderyes eoregh wyraghw kamuka Suba, Nestel belleth es wonth arannyal premezeth: egy weoreos Skarlath menthe zeöld baghazyawal belleth, Egy feszer Granath menthe, egy bokor Ghem toll tokostol, egy wsth bonch yok, egy wsteos szablya, egy wsteos hegyesteor, Toth Orszaghy was; egy wsteos szekerceze, egy wsth ghomb, egy I s k a t w l a b a n

Vnde Nos ad fidelem Relationem dictorum fratrum et Concanonicorum Nostrorum Praesentes Litteras Nostras Super praemissa Inuentatione Testimoniales sub Sigillo Nostro Capitulari Praememorato Wolffgango Thwry Jurium suorum futura pro cautela, dandas duximus et concedendas Datum Sexto die diei executionis praemissae, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo S e p t i m o

A györi káptalan országos levéltárában levő VI-dik számú eredeti bevallási jegyzőkönyv 3-dik lapjáról.

VI.

KLEMPAI ÁJTATOS ALAPITVÁNYOK.

(Közli Rómer Flóris.)

A győri káptalan egyik Miscönyvében, mely végződik:

Finis feliciter Missale diuinorum officiorum secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis bene reuisum ac fideli studio emendatum. Impressum anno salutifere incarnationis domini nostri iesu christi. MCCCCJ die vj May, ezek olvashatók:

Item iste liber emptus est de pecunia eccie S. Jacobi appli in khlingpach

Pro iij taleris d anno dmj &c. 1504 et est eiusdem ecclesie.

Item anno dni &c. 1502. reformatum est de nouo tectum super ecclesiam cum tegulis

Item anno dni &c. reformatum tectum supra chorum de novis tegulis.

Vermerckht dy gestifftn iartag so ayn yeder pharrer Järlich hat zw pegeen (pey der khirchn des heylign xijpottn Sand iacob zw khlingpach) actum Anno dny &c. 1515 p domjnum pangracium f(rankh)

Item Antal vnd Hedwig sein Hawsfraw habmt gestifft ayn iartag zw sand Florians tag yn ze pegeen mit ij messn auff ij tl da von dient man dem pharrer von j tl xxiiij d facit xlviiij d

Item Mert schram und agnes seyn hawsfraw (habmt gestifft j iartag zw sand vrbans tag yn ze pegeen mit ij messen) auff ij tl d da von dient man dem pharrer von j tl xxiiij d facit xLviiij d.

Item Eysnen iacob vnd Helena seyn Hawsfraw, habmt gestiftt ayn iartag zw gots auffart tag yn zw pegeen mit ij messn auff ij tl d ze vts (ut supra)

Item Herr pangräcz Franckh von khlingpach beneficiat zw Ödnbürg hat gestiftt ayn hach ambt odr 1 sel ampt. ym vnd seyne geschlächzt zv singn am Suntag nach gots auffart tag an tag der altn khirchweich auff 1 tl d da von dient man dem pharrer xxiiij d.

Item Michel ruttlschreyn und dorothea seyn Hausfraw habmt gestiftt j iartag auff sand iacobs tag yn ze pegeen mit ij messn auf ij tl d

Item Herr pangracz Franckh vts hat gestiftt ij hach ambt, ayns in den ern der heiligen xjiij nathelfern auff yerm altar, und das ander in den ern vnser liebm frawen (das rotate celi) auf yerm altar zu singn am suntag nach sand iacobs tag an dem khirchtag auff ij tl d da von dient man dem pharrer als obm geschribn stett.

Item Franck lienhart und elspet seyn hawsfraw habent gestiftt j iartag zw sand matheüs tag ze pegeen mit ij messn auff ij tl d &c. vts

Item paul Fashan hat gestiftt j iartag zw sand giligttag ym vnd seym geschlächzt ze pegeen, mit ij messn dar umb hat ayn yedr syczlicher pharrer zw khlingenpach j fiertayl weingartn an yerm perg das ander vom art gegn der svnn.

Item Geradt steffl hat gestiftt j iartag zw sand michels tag ym und seyn geschlächzt ze pegeen mit ij messn auff ij tl de &c. vts

Item Lienhart prumer vnd seyn hawsfraw habmt gestiftt j iartag zw sand barbara tag yn ze pegeen mit ij messn auf ij tl d &c. vts

Item Niclas Franckh und cristina seyn hawsfraw und Herr pangrecz yer payder sun habmt gestiftt j iartag zw vnser liebm Frawen tag nach sand elspetn tag (presentacio marie) yn ze pegeen mit ij messn auff ij tl d da von dient man dem pharr als obn geschribn stet

Item perchold Franckh und katherina seyn hawsfraw habmt gestiftt j iartag zw der heylign drey kunig tag yn ze pegeen mit ij messn auff ij tl d &c. vts.

Item, Michel Schaffer vnd Elspet seyn hawsfraw habmt gestift j iartag zw sand pauls pecherung tag yn ze pegeen mit ij messn auff ij tl d da von dient man dem pharrer von j tl xxiiij d facit allenthalbm xLviiij d

Item Hans gryndl vnd magdalena seyn Hausfraw habmt gestift j iartag zw sand Dorothea tag yn ze pegeen mit ij messn auff ij tl d davon dient man dem pharrer von 1 tl xxiiij d facit xlviiij d

Item Michel fashan vnd seyn hawsfraw habmt gestift ayn iartag auf den Suntag Esto michi yn ze pegeen mit ij messn auff ij tl d da von dient man dem pharrer als obm geschribm stett

Item Mathes hawsrucker und Margaretha seyn hawsfraw habmt gestift j Jartag zw aller kindlentag ze pegen mit ij messn yn vnd yern gtslagtn vts

Késöbbi irás: Item Erhard Glatz hat gestift ain Jartag zu Sand Michelstag in ze begen mit ainer mess davon man dem pharer xxiiij d

Anno Dni &c. 1509 feria quinta in die sti steffani pape & mris. Reuerend, in xpo pr' & dn, Gregorius eps' Sebastenus sacre theologie doctor ordis frn mior. Suffrageneus Jaurien eccie, Reconciliavit ecciam Sancti Jacobi appli vna cum cimiterio in khlingnpach, Et consecravit de nouo in eccia tria altaria. Primum in choro in honore seti iacobi appli patroni nri. Scdm versus occident in honore Annuntiationis bte marie virginis Tercium versus orientem in honore Quatuordecem auxiliatorum et seti wolffgangi Et instituit nouam dedicacionem solemniter celebrandam singulis annis ad petitionem Laicorum. Ad proximam diem dominicam post festum seti iacobi appli cum indulgenciis consuetis Et ego pangracius Franckh adduxi dominum Eppum et interfui huic consecracioni. Et notanter coram omnibus sacerdotibus tunc temporis praesentib. quesivi dominum Epm Quid faciendum sit de priori dedicacione eccie quae est Dominica intra octavam ascensionis dni. Respondit quod eciam debeat solemniter celebrari. More solito vt pri, cum indulgencijs consuetis.

Anno dni &c. 1513 in festiuitatibus penthecostes Ego pangracius franckh Emi ornatum novum fusci coloris et lucibulos

de electro Wiene, ob salutem anime filij fratris mei qui vocabatur Steffanus et erat adolescens quasi decem et octo annorum qui incidit in periculum mortis in quadam fovea vulgo korngrueb in domo rustici in monte prope fontem, et mortuus est anno praecedenti in estate feria quinta in profesto Sti Steffani regis vngarie anno dni 1512. orate pro aia eius.

Item anno dni 1511. Circa festum S. iohannis baptiste Ego pangracius Franck emi wiene cornum ceruinum cum ymagine bte marie virginis de proprys meis pro ecclesia sti iacobi appli et plura alia clenodia eccie

Item Illo eodem tempore Ego pangracius Franckh emi vnum calicem pro eccia Scti iaco de proprys peccuniis meis, attamen multi honesti homines contribuerunt subsidium ad calicem et solum unus rusticus in uilla dedit j tl d et de eccia dederunt 3 tl d

Item Anno dnj 1511. Circa festum s. Johannis baptiste ego pangracius Franck emi vienne cornu Ceruinum cum ymagine beatte et plura alia clenodia eclie

továbbá: Istud Missale spectat ad Ecclesiam Sancti Jacobi Apostolj ad pagu klingepoch in bonis Ciuitatis Soproniensis. Vertas folium inuenies omnes redditus ab olim designatos et specificatos pertinentes ad parochiam in pago klingepoch, qui sunt abalienati, quos Magistratus Spiritualis iterum tenetur recuperare et parochie applicare. Vertas folium et legas in germanico stilo oia inuenies.

Vermerkht dy Zwegehörung aynes yeglichen pharrer der pharkirchen des heyligen zwelifpottn sand Jacob zw khlingpach, beneficiatn zw Ödnburg verschribm vnd auff gemerkht wardn Anno dni 1518 f° 2^a post letare

Item Am Erstn Ayn aygns Hawss ligt zwischn her phangraczn Frank odr philip Franckh vnd mathes Hawsrucker hewser gegn der khirchn vber vnd darzwe vj Jeweh ackher In yedm feld ij Jeuch (In Langen eckhern ij Jeuch) and pey den Sehneyder Khreycz ij Jeuch vnd am Schokel perg ij Jeuch,

Item zwe Andern hat er ij fiertayl weingarttn das erst ligt mitten Im perg (pey der huetter huttn vnd pawt Im dy Gmain) das ander fiertayl weingarttn ligt obm am Art und

ist das ander fiertayl vom art vnd ist des Paul Fashan gegeben Das pawt der pharrer selber durch ayn weinzedl vnd sol in selber paulich haltn mit gruebn und steckhn

Item mer hab ich herr pangracz Franck zw dem pharhoff gebm propter dominum ayn Ödn ackher dar auf stet ayn aychens wäldl an wolffs pühel

Item mer hat der pharrer iij krawtäckher zwischn andern krawtäckern

Item mer hat der alt äntäl zwim pharhoff gebm j gartn Newlich ausgereytt

Item mer hat der pharrer iij Wisen dy Erst ligt pey dem wiss prun, vnd tregt auch ayn guetz grawmadt

Dy ander wisn ligt Im gfang vntter dem obern weingarttn des pharrer

Dy drit ligt auf der absecz und stest mid dem obern art an Herr pangracz Franckh oder Philip Franck hawsswissen

Item zwm anderen hat xij fiertayl Weingarttn des

A könyv végén van több serb ének; alattuk: Φinis per me Georgium Soccouycz de Jastrebarkw 1561.

item fylypouych

pop Juray Zywanych

buidosasa közöt
 te hozzad ezközöt
 hog mar örömet vegien

Teriezd ky kegielmed
 hog hiu zegedelmed
 indullion züksegemre

Es emlekezzel megh
 dichöült feniessegh
 az en köniörgesemre

Te kegiessegedröl
 s Hy zegenied felöl
 Hogi ne essem insegre.

El arat sok bünöm
 S meg is aligh zünöm
 azokból föl sörkennem

Mert niaualias leuen
 S, büntöl terheltetuen
 nehez abbol föl kelnem.

Fertelmesult a test
 S maid pokolra silliest
 Sies ne hagi elveznem

Segedelmet vettem
 mikor esedeztem
 Zuksegemnek idejen

Mostannis ne ragad
 Tulem el se ragad
 ez zomorusagh eyen

Latod el hagiattam s megis rutethattam
 S mint dög . . . h apattam
 az karomlas mezeyen

Induly kegiessegre
 S tekinch le ez földre
 kys kelleetlen zolgradra

lassa zömöm nyluan
 hogi mit ziuem kiuan
 ninchien bozzontasodra

Vagi lelkem karara
 kinek te iauara
 nez chiak artatlansagra

Tudom biszoni ertöd
 S, azert el sem rötöd
 Zent ziuöd keresemtöl

mert igieközetöm
 s, en erotlensegeom
 biratik felsegedtöl

Segech szuksegeomben
 hogi elömentemben
 tiszteltessel fergedtöl.

Esmerie megh mindön
 hogi segedelmedön
 nem mulik semmi haszon

ha zinten ideigh
 remensegem kesyk
 nem maradok szaraszon.

Zerenchem megh lezen
 s maid kedueben veszen
 ky mindeneken azzoni. Amen.

4.

Mas, azon zeplötelen zep zuzek-
 nek Viragiahoz.

Oh dichöult zep kincz, kiben giarlosag nincz
 s, nemis ferhet setetsegh,
 Jesse törsökeböl, keluen kebeleböl
 leuel boldog feniesssegh
 ekes chillagokual, napual es az holdual
 tekintetes dichösegh.

Te zep liliom zal, kitöl kegielem zal
 minden testre ez földön
 s, kinek draga kerte, önte uilag zerte
 draga illatot, midön
 minden nag atokban zalna karhozatban
 az Vezedelmes idön

Te meniorzagh uttia, s, paradichom kuttia
 ki rank kegielmet ontot
 s, kinek tiszta mellie, dragalatos teye
 neuele zep uiragot
 ky mindon bünöktöl, ördögh kettrechetöl
 megh ualta ez vilagot.

Te zep hainal chillagh ky mindenkör uillagh
 nap tamadasa elöt
 ky artatlansagban fenlel ez vilagban
 az Isten zöme elöt
 te mehedben zalla, az ky nag kint ualla
 s, minekunc Valtsagunk leöt.

Te chodalatos zin, kyre nezve bün s, kin
 chöndesül kegielmedböl
 s, kinek oltalmaual, az ördögh tauul al
 s, erötlen kesertesböl
 keötözd megh mert kerül, tor haniassal kezül
 el vonny zerelmedtöl.

Testy giarlosagom, oh en boldogsagom
 megh ne gözze lelkemet
 rut zömtelensegre, ne giuicha Vetkekre
 ördögh az en ziuemet
 igazgasson kedued, es soha ne zenued
 teuelgeny eltemet.

Esedezzel ertem, hog az bünre tertem
 ne törtenniek fertelmel,
 niuych ky zent kezedet, s, el ne ued zömödet
 uigiazsak ertelemmel,
 tarch megh kegielmedben, mindenkör eltemben
 s, aldlak buzgo örömmel. Amen.

5.

Mas az boldogsagos
Isten anniahoz

Oh te giöngge dicsöseges ekes szwz
menney szeretettel egö tizta twz,
tolem minden gonozt züntelen te el wz
hog lelkemhez el ne hasson semmi bwz

Esedezzel ertem szegeni fergedöt
Sok rutsagtól nehezedet emberert
fordeth ream kegies szemed az kyert
Zent fiadnak vere hullott valtsagert.

Tarch meg hozzam nagi gonduselesedet
takargato edes örizetedet
ne banthassa ördög te kicsinedet
semmi rettetgető veszellel, niuich kezedet

Keduem, gondom ziuem teged tisztellien
minden indulatom nieluemmel bezellien
banato (kitörölve) Vigaztalanst banatom nalad lellien
s az utolso oramon ne fele (ez a 6 szó kitörölve)
az örök elette kedued segellien.

A könyv tulajdonosai közt olvasom ezeket:

Sum Thomae Gradnay de Zaska:

Pragae compar. pro se et amicis

24. Mens. Marty Anno 1582 mp.

Joannes M ak (a többbit nem lehet bizton olvasni; mert)

Matthias Veoros de Nyek., a neve fölött álló: Fidelis anchora Jhesuson kívül, ezen, más könyveiben is előforduló, mondatot ír a fölébe feketébb tintával: Verbo Domini Caeli firmati stb.

Veoros mint ezen, mint több más a györi káptalan könyvtárában létező könyveiben előforduló igen csinos írását jól ismerem, és azért gyanitom, hogy e könyv végén előforduló

versek' is, melyek írásmódja, főleg az utolsó verszetben, változik, és az abban észrevehető javítások miatt is az ő saját munkája.

A könyv a győri kápt. könyvtárában van.

Weoros, M. Nyek, M. Weöres de Nyeech, Weores de Nyeech, Veores de Nieck különféle könyvek tábláin mint Parochus de Göcs et cruciger Soproniensis (1626); Hungarus maioris Cancell. Hung. Locarius. (1602); Cruciger Sopron. et Canonicus Jaurin. (1617) Vicarius Jaurinensis, és Praepositus S. Salvatoris de Pápocz címeikkel jön elő. Valjon a fennidézett versek írójában nem tisztelhetünk-e egy új, eddig ismeretlen egyházi költőt, határozzák a magyar irodalom története buvárai.

Rómer.

VIII.

ÖSKORI LEVELEK. *)

(Közli Ráth Károly.)

1.

II. Ferdinánd király Bethlen Gábor erdélyi fejedelemmel Nikolsburgban békét kötván, ennek harmadik pontja értelmében közböcsánatot hirdet.
B é c s , 1622. Jānuár 12.

Külcim:

Reuerendissimo, Magnificis, Egregys ac Nobilibus, Comiti, Vice Comiti, Judicibus ac vniuersitati Dominorum et Nobilium Comitatus Jauriensis etc. fidelibus nobis dilectis. (p. h.)

Ferdinandus Secundus Dei gratia, electus Romanorum Imperator, semper Augustus, et Germaniae, Hungariae, Bohemiae, etc. Rex etc.

Reuerendissime, Magnifici, Egregy, ac Nobiles, fideles nobis dilectj. Secuta Deo aspirante post tumultus et motus intestinos, Regnicolarum Regni istius nostri Hungariae cum Majestate nostra reconciliatione, indultaque superinde ex innata nobis clementia super ys, quae uigentibus ysdem motibus commissa fuissent, generali amnistia et obliuione, idipsum per patentes nostras litteras publicatione vniuersalj in quibusuis Co-

*) E rovat alatt királyok, fejedelmek, érsekek, nádorok, püspökök, nagyk, nemesek és tábornokok leveleit fogjuk közrebocsátani. E gyűjtemény érdekes adatokat fog nyújtani különösen Magyarországnak XVII-dik századbéli történetéhez, kivált az utolsó két évtizedre nézve,

mitatibus diuulgatum esse uolumus. Proinde fidelitatibus Vestris quoque incumbet in isto Comitatu edictum tale, quod cum praesentibus accepturj estis, quamprimum et passim diuulgare. Ne alioquin ex eo quod notitiam ex defectu publicationis, non habere praetendentes, justam animaduersionis poenam contrarium facientes flectere possint. Benignam in eo uoluntatem nostram executurj. Quibus in reliquo gratia et clementia nostra benigne propensi manemus. Datum in Ciuitate nostra Vienna, die duodecima Mensis January, Anno dominj, M. D. C. X. XIJ. (1622.)

Ferdinandus m. k.

Valentinus Leepes, Electus
Archiepiscopus Colocensis m. k.

Laurentius Ferenczffy m. k.

Eredetie Győr megye levéltárában, Laki Grebechi Gáspár alispán 1622 február 21-kén vette kezéhez.

2.

Gróf Nádasdy Pál őrtesitti Győr Megye közönségét, hogy Bodonhelyen tartott őrségelieket, ha véteni találának, meg fogja büntetni. Kereszturi kastélyából 1629. October 25.

Reverendissime, Spectabiles, Magnifici Generosi

Egregy ac Nobiles, Dni Amici et vicini nobis obseruandissimi.

Salutem et servitiorum nostrorum paratissimam commendationem. Ell vettük az kegyelmetek leuelét, melyben mitt irion kegyelmetek az mi Bodonhelj *) katonaink felöl meghértettük. Irhattyuk azért Kegyelmeteknek, hogy affele chelekedetek felöl megh eddigh semmitt nem tudtunk, miuell senkitül semmi panasz nem jütt reajok. Im azért az kegyel-

*) Sopron Megyében a Rába mellett. Mivel a Rába tette a határt a hódoltság és Sopron- meg Győr Megyék közt, ezek vég helyi határörök voltak.

metek irasához kepest mingyart derekasan uegére megyünk az dologhnak, es ha ugy talaltatik, a minth kegyelmetek elöt exponaltatott, nem chak elliltyük ökött abbelj chelekedetek-tül, de készek vagyunk megis büntetni az vétkeket, chak mutassák auagy neuezzék megh ki dolga, keszebbek leuén az szomszedságban inkab szolgálni kegyelmeteknek, hogysen mint valamiben uiteni. Isten éltesse és tarcha kegyelmeteket jo egészségben. Datum ex castro nostro Keresztur*) die 25 Octobris 1629.

Reverendissimae, Splium, Magcarum

Generosarum Egr. Nobilium

Dominationum vestrarum

servitor amicus

et vicinus paratissimus

Comes Paulus de Nadasd m. k.

3.

Rákóczy Zsigmond erdélyi fejedelem stb. Örvendi Pált megerősíti a Bocskay István fejedelemtől nyert Fejér és Küküllő megyei birtokokban. Gyulafehérvár 1607. Augustus 10.

Nos Sigismundus Rakoczy Dei gratia Princeps Transylvaniae partium Regni Hungariae dominus et Siculorum Comes &c. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit vniuersis. Eam laudem esse perfectam, quae ab rerum feliciter terminatarum cuentu promanat, haud ambiguum est. Cum igitur et Fidelis nobis syncere dilectus Generosus Paulus Eöruendj de eadem ab Juuentute sua usque ad hanc grauem suam aetatem quam diuina fauente benignitate attigit, cuncta sua Studia ac vires promouendis publicis Regni emolumentis intenderit, patriaeque suae in maximis necessitatibus articulis fructuosa exhibuerit obsequia. Potissimum autem hisce proxime elapsis temporibus, quum videlicet om-

*) Sopron városától délre egy magyar mérföldnyire. Itt maig is van egy nagy várforma kastély.

nium maxime Ciuium virtus desiderata est, Serenissimo quondam Domino Stephano Bochkay alias Principi huius Regni Praedecessori nostro foelicis recordationis ob suam erga eundem fidem industriamque longo usu perspectissimam, inter intimos et charissimos habitus, haud parum Consilia, studio, singularique eius diligentia publicis rebus accesserit emolumentum. Horum igitur ob intuitum ac quod consimilia imposteorum etiam cum officia erga nos et patriam praestitutum confidamus. Totales et integras Possessiones Balasfalwa, una cum Curia nobilitari Turrique seu domo palatiali lapidea ibidem extracta. Item Thür Chiffod, Veze, Zazpatak ac portione possessionaria Marthontheleke in Albensi Item portionibus possessionarys Szepmezeő, Zpyn alias beőnie buwa. Lodormani, ac portione deserta in possessione Tottffalu in de Kwkeőlleő Comitatus existente habitas, in quarum quieto et pacifico dominio idem Paulus Eőruendi a tempore adeptionis et acquisitionis eorum perstitisse et nunc quoque persistere, litteras etiam sufficientes habere, nostris solummodo litteris et literalibus instrumentis destitutus esse perhibetur. Totum item et omne ius Regium, si quod in praedictis possessionibus et Curia nobilitari, portionibusque possessionarys etiam aliter qualitercunque existeret et haberetur aut eadem et idem, nostram ex quibuscunque Causis vys, modis, et rationibus concernerent collationem, simul cum cunctis earundem vtilitatibus et pertinentiis quibuslibet terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, syluis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promonthorys, aquis, fluuys, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, piscium clausulis, molendinis et eorundem locis: generaliter uero quarumlibet utilitatum, et pertinentiarum suarum integritatibus, quouis nominis vocabulo vocitatis ad eadem, et idem de iure et ab antiquo spectantibus, et pertinere debentibus, sub suis ueris metis et antiquis limitibus existen. praemissisque sicut praefertur stantibus et se habentibus Memorato Paulo Eőruendi ipsiusque haeredibus, et posteritatibus uniuersis nouae nostrae donationis titulo, clementer dedimus donauimus et contulimus. Imo damus donamus et conferimus, iure perpetuo et irreuocabiliter tenendam possidendam pariter et habendam.

Saluo iure alieno: Harum nostrarum uigore et Testimonio literarum mediante. Quas nos in formam priuilegy nostri redigi feciemus dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia die decima Mensis Augusti Anno Domini Millesimo Sexcentesimo septimo.

Sigismundus Rakocy m. k.

Gömbölyü zárt veres
viaszba nyomott
pecsét.

Joannes Pettky mk.
Cancellarius.

Stephanus Kassay mk.
Secretarius.

Eredetie Győr megye levéltárában. —

(Folytatjuk.)

IX.

K E S Z Ö 1592-ben.

Győri püspök ő msága könyvtárában őrzött, Urbanium című kéziratból.

(Közli Rómer Flóris.)

Nomina Oppidorum et villarum ad Arcem kezeo spectantium.

Oppidum Zany

Zenthmiclos

Chanak

Bagiok

Egyhaz keszeo

Varallia keszeo

Nobiles praediales Deor.

Arx Kezeő *) in Comitatu Castriferrei.

Castrum intra fluvium Rába situm in amoeno loco ex-
structum, circumquaque vallibus (?) ac aqua Raba munitum. Agri-
cultura pratisque, hortis, ac piscaturis abundans, aedifi-
ciis, tum superioribus, tum inferioribus, utcunq̄ bonis ex-
structum, tectum totum destructum habet. Sub Arce a parte
Orientalj est aduincta Villula, uocata ab Arce Warallia Kezeő

.

*) Várkesző a Rába és Marcal összefolyásánál, Sopronmegye délkeleti részén, annyira elpusztult, hogy ma csak egy pince látható. A győri püspökök ezen erődéje történetéhez jegyezzük még: hogy 1560-ban felpéci Vince Orbán volt a keszői vár prouisorja. Lásd győri kápt. II. sz. bevallási jk. 114 l. — 1566-ban királyi őrséggel birt lásd u. o. 326 l. — 1570-ben László deák volt a praefectus benne, u. o. de a III-dik kötet 26 l.

Ad Sz. Miklos, in Cottu Castriferrei notatur: Labores (inquilini) quosvis praestare tenentur. Solebant antea in rationem Dni Rmi a novem iugera terrae, hic prope kezeö habitare. Verum quia ob metum Turcarum locique intervallum periculis infestum ipsis haud tutus accessus patuit, Dominus Heresinczy transegit cum eis, ut loco horum iugerorum in territorio eorum existentia novem Jugera arare teneantur propter loci propinquitatem.

Ad Chanak in Cottu Soproniensi Est quidam libertinus nomine Zabo dictus, qui in Arce kezeö Portarium agit, qui tamen instar aliorum portariorum destinatum suum salarium habet, de quo conqueruntur dicti subditi, quod duplici munere in detrimentum & grauamen eorum afficiatur.

Ad Egihazas Keszeö:

Est villa Domini Rdissimi: propria, ad singulam sessionem habent jugera terrarum 10. pro singulo anno, aliqui saltem habent jugera 9. insula intra fluvium Raba et Marczaltew prope arcem et villam Warallia Keszeö in Cottu Castriferrei, in qua sunt Coloni &c.

	Iudex 92. Joannes Balogh sessio integ.	1.
Eq. 2. bov. 4.	Lucas Tooth . . . sessio „	1.
bov. 1. Eq. 6.	Gregorius Chanko . . . sessio	1.
bov. 4. Eq. 2.	Jacobus Balogh . . . sessio	1.
bov. 8. Eq. 3.	Martinus Kun . . . sessio	1.
bov. 6. Eq. 1.	Martinus Zalay . . . sessio	1.

Iudex anni 94		
bov. 4.	Matthaeus Joo . . . sessio	1.

Inquilini.

Benedictus Pethe Excubias agit in arce

Joannes Zakach liber propter piscationem ad usum
Rmi Dni.

Martinus Chordas pauper ad modum.

Warallia kezeö.

Sub arce cis fluvium Raba existens in propriis territoriis Arcis &c. fundo aedificata. neque unquam ad dicam re-

giam commemoratur, neque quicquam Rmo Dno nomine census pendit; in qua sunt coloni hi sequentes inquilinarii, non dicantur.

Iudex 94. Andreas Weöreös; Aliqui habent
iugera. 4. aliqui 3. et: 2.
ezenkívül számláltak 17 magyar nevű jobbágy:

.

Pro Arce servitiis omnibus ad Arcem spectantibus tam pedestribus quam currulibus tenentur. Decimas frugum quidam eorum, quidam vero pecuniam Christianitatis dant.

.

Nescitur quo iure Dominus Draskowithius tres colonos abalienaverit, quos dederat usque ad tempus fortassis possidere quondam Francisco literato, qui multis annis fuit Provisor: qui iam nunc Coloni Jurisdictionis eius subesse nolentes, adhaeserunt aliis Colonis, a quibus erant segregati et malunt Dno Rmo suam nauare operam, quam alteri cuiquam alienigeno. Jam est situm in arbitrio Rmi Dni, quid cum eis agendum sit.

(Enumerantur prata, terre arabiles, sylvae Horti, piscinae, Molendina quo ad arcem Kezeő pertinent)

De ör in Comitatu Soproniensi.

Sunt Nobiles praediales, qui dant decimam de frugibus, apibus & eius generis reliquis. Tenentur fidelitate et belli tempore expeditione ac defensione Arcis, reliquisque libertinorum functionibus Rmo Dno

Notandum quod sint quaedam decimae Rmi Dni ad arcem kezeő spectantes, ex quibus quarta pars agnellorum nempe cedit Capitulo Jauriensi.

In specie decima frugum pertinentiarum arcis kezeő in specie colligi solita Giarmath.

Tenentur decima frugum et agnellorum: Geche, Magassi, kenyery, Gench, tenentur decima frugum quoniam ex sylva eiusdem Gench ad arcis necessitatem ligna aduehere solent, tenentur ibi decimam semper relinquere; Chinghe, Heögiesz; Papocz, Z. Miklos, Decima Praepositi de Papocz; Czanak,

Bagiogh, Egihazkezeö, Zany, Z. Andras, kys kezeö, Aszoni-falva, Zent Mihalj, Malomsok.

Inventarium rerum omnium mobilium tempore stationis seu Insinuationis legitimae Rmi D. dni Joannis Kuthassi electi Eppi Jauriensis, locique eiusdem Comitis perpetui, Sacratis. Caesareae et Regiae Mattis Consilarii ac summi per Regnum Hungariae Cancellarii in arce Kezeö repertarum per Michaellem Hraztoviczay tunc prouisorem constitutum. Egregio D. Caspate Pesthuarmegiey Successori uidelicet suo 13 die mensis May Anno 1592 assignatum.

In stuba Rmi Dominj:	In stuba Castellani
Mensa quadrata 1	Mensa quadrata 1
Sponda 1	Sponda 1
Sedilia parva 2	Sedilia 2
In cubili huic contiguo:	In ambitu
Mensa quadrata 1	Bombardae pixides 11
In palatio longo:	In domo D. Prouisoris
Sedilia 6	Mensa quadrata 1
Scamna 2	Sponda 1
Mensa rotunda	Sedilia 1
Circularis 1	In fornice inferiori
Missiles seu pixides	Casula antiqua 1
maiores 6	Mappa pro ara trita 1
In domo Armorum	In penu.
Globi Bombardarum 4	Dolia 5
Formae globulorum maiorum Bombardarum 2	Tympanum 1
Forma globulorum minorum 1	Scaphium 1
globuli pixidum 2675	Butiri pintae 2
Sera magna vilis 1	Casei 3
Pulveris Tormentarii	In domo Laridorum
Tunellae 2	Larida 5
	Aruinae 4
	Avenae cub(uli) 1½

In domo frumentaria.	In domo pistorum
Tritici cub. 57	Asseres 3
In domo Cocorum subtus frumentariam.	Cribrā farinarum . . . 4
Vasa 3	Scaphium magnum . . . 1
In quorum duobus	Lintres 2
Millii cub. . . 13	Mensacrediae (?) cub. 1
In cellario:	In Testudine Caulium:
Vascula vacua . . . 2	Vasa pro caulibus . . 12
Vasa vacua 3	Caulium sale condito- rum vas . . . 1/2
Scaphium 1	Sub porta inferiori.
Scalae pro inmitten do vino . . . 3	Pixides maiores vulgo
In Culina	Sereghbontho . . . 7
Crater 1	Vas vacuum 1
Frixorium ferreum . 1	Molaria ferrea 2
Mortarium aereum . 1	Compedes 2
Veru 1	Manicae ferreae . . . 2
Cultri vulgo vago kees 2	Serāe 4
Bard 1	Supra portam eandem:
Coclear ferreum . . 1	Falconetae parvae . . 1
Scaphium 1	Sedilia oblonga . . . 2
Securis magna . . . 1	Bombarda 1
In stuba Praebendario- rum.	Lagena pro puluere conservando magna 1
Mensa quadrata . . . 1	Mosar pattantiw . . . 2
Sedile oblongum . . 1	Sub porta exteriori
Acetum in tribus vasculis praeter Vr 1	Mortarium ligneum cum pistillo . . . 1
In domo farinae	Clypeus 1
Dolium 1	Pixides maiores . . . 3
Vasa maiora et minora 7	falconetae 2
Farinae cub. 9 1/2	In domo vietorum:
	Vasa vacua vini . . . 16
	In allodio:
	Agnelli Decimales . . 99

Vaccae Mulgibiles . . .	8	(1594 1. Junii conscripti:
Vaccae steriles . . .	8	későbbi irás)
Juveni duorum		
annorum . . .	3	Castellanus Valentinus Adony
Juveni unius anni . . .	7	Petrus Horwath
Vituli	7	Georgius horwath Zeny.
Taurus	1	Joannes Wrr
Porci maiores	55	Benedictus Keolesdy
Porcelli	57	Adam Tabor
Anseres maiores . . .	40	Michael Fekethe
Pulli anserum	102	Petrus chianaky
Capo	1	Matthaeus kathona
Gallinae	32	Demetrius gieorkeos
Pullastri	80	Joannes cheh
Galli	3	Georgius horwath
Foeni Orgiae	7	Joannes miryczie
Apum aluearia	4	Stephanus Kathona
Pedites in arce Kezeö		Georgius kochis
stipendiä habentes,		Lazar Zabo

Stephanus thoth alias chanaky: clam an fugit et discessit.

94. 6 die Juny Conuentio facta cum Georgio Hraztho-
uiczay cui in paratis dantur per annum fl. 60. pro csimazin
Ruha f. 20. ket lowanak Abrak, Zena harmadmagával azthala.

Item Ao 95. 1 Junii ad sequentem annum conuentio
Nouiter cum eodem Provisore facta: eidem in paratis dantur
fl. 60. egj veeg karafia boni generis. 20. köböl zab, zena ket
lowanak, maganak harmad magauál aztala Nap Estigh egy
Posony Pint bora. Serviet fideliter et secundum reuersales
dabit de omnibus Rationem sufficientem, quod firmavit etiam
in depositione Juramenti pro Rmo Dno.

Szabad Legeniek. Vgy mint esztendeos Johasz	
Szakay Janos Kalawz és vayda,	
Morgay Janos	Eöry Gergell
Morgay Alberth	Farkas Istwan
Kwn Andras	Zazas Vajda Istuan
Ligethy Georgj	ec . . . proscriptus

1593. 22. 9bris conuentio Joannis Koroknay cum equis
2. bene instructis in paratis fl. 42. Ad uestitum Carafiae petit
1 f. 12. Cub. Tritici 24.

(Későbbi irás: per Casparum Pestuarmegiey f. 32. den. 63.
Item diuersis vicibus Eidem prout ex

Caspari Pestuarmegiey patet
soluit eidem fl. 14. den 57.

Per Hrastouicay in parata ex Kezeö fl. 17. den 68 cum
Cub. 4.

Az oldalon: Ratione posita cum eo pro expensa in Ca-
strum proficisandum f. 10 Ex salario annuali.)

dye 15 Junii 94. Joan. Hrussoeczj

ad Eq.: 2. „ 1. Junii 93 „ későbbi irás Con-
uentio in paratis fl. 36.

Avenae Cub. 34. et Mensam habeat cum prouisore.

Nomina Militum Do Rmi.

Andr Balogh Capitaneus	Eq. 5.
Andr. helwenj	Eq. 4.
Nicolaus Wjlakj *)	Eq. 2.
Joannes Saghy	Eq. 2.
Blasius Zabo	Eq. 2.
Joannes Rajky **)	Eq. 2.
Georg. Nemeszegy	Eq. 2.
Baltasar Marton	Eq. 1.
Benedictus borinzkj	Eq. 2.
Franciscus hegy	Eq. 2.
Trombitás ***)	Eq. 1.

Sunt equites 25

Odalon későbbi irás: Singulis ad mensem

Equos p. fl. 4

Et Capitaneo

ult. 7bris.

*) Vulneratus sub Jaurino.

**) Infirmatur

***) Infirmabatur per menses 3 et ultra.

Sághy János irányában: discessit ult. Aug. et nihil est solutum ab eo tempore nunc est pro prouisore domini Rmi in Castro Jauriensi.

Nunc in kezeo missi (későbbi irás et Existunt. 2. 8bris 94 qui post septimanam unam egressi iterum introducti per me Michaelém cse 3. 9bris et ibi bono modo sunt statim relictí cum Andrea heolweny.

Andr. helweny	Eq. 4.
Blasius Zabo	Eq. 2.
Georgius Nemeszegy	Eq. 2.
Baltazar marton	Eq. 1.
Benedictus Borinzky	Eq. 2.
Franc. hegy	Eq. 2.
Trombitas	Eq. 1.

14

Solutionis suma facit fl. 1250.

23. Aprilis conueni cum Joanne Vaikovics, qui ad equum unum, tanquam Lovas Legeni habebit parato fl. 16, pabulum et foenum pro equo, mensam habebit in Arce. Seruiet in omnibus Negocys Rmi domini toto anno fideliter. Későbbi irás.

(Et parens eius iam senio confectus proximus allody Rmi domini habitans aduigillabit allodio, liber erit a labore Inquilinarum.)

Oldalon: Gozthony ad sequentem Annum 96. aufert solutionem cum pecia *) carafie: $\frac{1}{2}$ vel fl. 6.

Michael horvath de Swram conductus ad Stipendium cum Equo uno singulis Mensibus habebit in Castris existens f. 4.

Oldalon: 1. Mai conductus. Ad Maium dati medio heolweni fl. 4.

95 Michael Zalay 1. May conductus ad Equum unum Soluuntur illi in paratis fl. 14. pecia Caraf: $\frac{1}{2}$ egy gerezna baranibeles mente ala, Patthkolas, zena, Abrak, maganak aztala az Warba, Mynden dolgaiban eo Nag: tartozik zolgalni.

Oldalon későbbi irás: dedi illis statim solutionem medio heolwenj f. 4. factus est Stipendiarius Majo 96.⁴

*) Vég.

Eodem die et Anno. Nagj Mihal lowas legeni conductus in paratis habebit per annum fl. 14. omnia ut supra. dedi medio heolweni solut. statim f. 4.

factus est stipendiarius 1. Mai

a 1. Aprilis: conducti singulis mensibus pro fl. 4.

Andreas heolweny	Eq.	6.	discessit vltima
Balthasar Marton	Eq.	2.	aprilis 96.
Benedictus Cheh	Eq.	2.	
Joannes hegy	Eq.	2.	
Nicolaus Vjlaky	Eq.	1.	
Mattias Eottweos	Eq.	1.	

1596. 1. die May, conducti sunt noviter Equites ad rationem Rmi Dni, quibus singuli ad singulum Equum cum in Castris fuerint per fl. 5. Extra castra usq^o ult. April: 97. per fl. 4. sine vehiculo et curru ac alio auxilio debito: Excepta gratia Rmi Dni:

Christoforus battyany	ad	Equos	7
Michael horwath	ad	equos	2
Michaël Zalay	ad	equos	2
Balthasar Marton	ad	equos	2
Nagy Mihal	ad	equum	1
Joannes horwath	ad	equum	1

E G Y V E L E G.

(Rómertől)

I. Orvosi rendeletek.

Liber de proprietatibus
rerum Bartholomei Angli
ci Ordinis Minorum

Impressus Argentine Anno
domini M. d. v.

nevü könyv elején és végén sok orvosi rendelet áll, melyek nagyobb része tisztán latin, mások magyar műszavakkal tarkázvák, nehánya pedig egészen magyar nyelven iratott.

Canfor eodem modo valet ad emplastrum ad sananda
wlnera si cum sepa seu pinguedine agni cera oleo Thusz al-
bum fenew zurok et tormentila herba et temso ,teran-
tur et simul coquantur sic tn sepa et cera fiant equali men-
sura, fenew zurok autem fiat in dupplo Grispan si in
aceto cum Zinzibere et melle simul coquatur valet ad medi-
camen gingiue wlgo yz

Petrosilinum wlgo idem.

Cardo benedicta papa fwyve comesta sanat omnem
dolorem capitis et pulmonis: sanat eciam vertiginem capitis
wlgo zedelgheseth. Item sangvinem fluentem de naso . . .

Herba farkas alma valet contra apostema.

aliud medicamentum ,tra apostema.

Recipe piper: Rutam Salviam: Rafanum maiorem Rafanum minore: grana inniperi pipinella wlgo chabayreeth. alkakengi ½ papmonyat hee in equali pondere tere

(Az chombornak az wyze Jo az oly azony embernek vele elny kynek mehe meg hydegwlt ha zzyk beloele meg melegjty

Ezenkeppen Jo kyn werhas wasyon elny wele minden emelygest es okadast meg allat

Az Rosmak wyzet ha ky meg Izya az meg hewlt agy welewt meg hywössyty.

Zem fayastol Aloes (Nad mez) rosa wyz ezoket özwe kel thewrny es wegben tartany Zemcben bochasson emberbenn Igen Jo

Az kynek az Zaya meg Omol orwossaga ez az paar lugat Zueed meg es mer tynsot beleye es az vtan Rwhat, kenyer hey alat föld meg awal mossa az zayát meg gyogytya.)

Contra impetiginem sine orbancez siue folyoso wlgo.

Recipe axonginem siue aruinam porci antiquam et viuum argentum cum ea interfice et sic aruinam illam in vna testa siv ollicola ebullire facias valde bene.

Item testudinem wlgo wyzichiga tekeeneyeth desiccando ½tere bene in mortario vt tanqu farrina fiat cuius puluerem bene tartarizatum in aruinam bulliente mittas. deinde alumen wlgo temsoth similiter ½tritum tamen in minori quantitate quam testudinis pulvis foret in eand mittas. Insuper timiama eodem modo ½tritum, verumtamen minori quantitate qua alumen fuisset, in bullientem axongiam ponas et bene hec omnia commisce attamen hoc praesupposito quod aruina impnis elixata duntaxat a suis membranis emundari atque separari et sic . . . in pinguedine supradicta commisceantur.

(Item Valamely embernek az betegseg vtan az lababa zaal az betegseg awagy chak az kerneybe Zallot volna az labaynak, chynallyon erews tiszta lugot es wegben egy kemeny kenyeret annak az belyt wegye ky es morsolya Ign appron meg az keze kewzot es thewlche egetetth bort wayath fa olayt hozya az lugba ezeket fewzzye erewsse meg vgy annyra hogy ollyan legyen mynt egy peep awagy mynth egy Ir es azt kennje egy ruhiara bewen es azt mynt el thwrhety melegen

kewsse rea vgy's be poledwa az labaat wele byzonymal hygye hogy meg gyogywl.

de ezť ezeben wegye hogy valameny az fa olay anny legye az vays es anny legye az egetetth borys kyk az lugba egywth fewyenek meg &c.

De myg ezek egywt fewnenek addyg az egeteth borral es az fa olayal kenyek az labat crewssen d expt.) (dixit expertus.)

Humulus wlgo komlo, de ruptwra herba pipirella valet pro rupture sanacion Si imponat in balnea cum floribus humuli et aruine particula in quo balne paciensz infirmitem balneat pluries in die et sanabitur

pipinella herba wlgo chabayre valet

„tra // j₉ninacia si aliqua pticla de radice

Mastigabit' et deglutit'

herba Sarkerep valet „tra furiositatem wlgo

.dwhqssegh si comedat' p patientem

Albu' grecu valet ad plura cu chataro et „ febres si sumat' in aliquo liquore /

„tra Qrtanam febrem plantago minor valet si grana Quidecim wlgo bymboya plantaginis minoris in vino coquant et patienti ad bibend₄ dat, bene cooperiend_o eund q₃ sudari possit. sanabit

lenisz & cita sanatio wlnaris fit si iste herbe

Arthimesia: Serpentina. Sanikor: folyosw et herba Sena. simil in vino bono et albo coquant bene vt terciã v qrta parsz rmaneat Vini. d quo in pmis det' wlnato bibere quod qui si moritur₉ cum illo wlna fuerit eyciet, alit' vo no et mox dolor sedabit' et wlnatusz obdormiet verumtn et panniculus d illo vino madidatusz wlneri deberet apponi. et d eod vino sper' bibere aliqn-tulum, et in breui sanabit mirabilit sine dubio.

aliud medicamen de ruptura.

Sub herbasz. wlgo kapothnakot, sanikorth, et serpentinam in vino albo decoque bene cum Melle et ruptura paciensz bibat de mane Jeiuno stomacho et de sero qm iacebit ad dormiend et hoc faciat plurich tam diw donec senciat alleuionem,

Contra febrem et contra coleram

in pectore existente.

Verbena herba est bona si colligat in teneritudine et ,terat bene et sucus eiusz bene excutitur sine expmitur pure sine omni comixtione, solumodo mel adiungat eydem et bibatur a paciente ieiuno tn' stomacho in tanta q₃titate quata bibi pot et sanabit walde leuit

Vomitu sistit et stomachum multum ,fortat Radix sal-iunce si fuit coctu' in vino

De curacon apostematis

Vitellu oui cu' sale pistatu' et frequent' apostemati appositu dolore' mitigat et apostema rumpit vt dit Comptat. (?)

Ad curacom apostemat.

Antidotu' dauratu d samquinib

Coctu douo, pivule pestilenciales

Volens pcane q₃ dic an cibos sumat

In q₃titate Vnius pisi gnis paciens po unius dragma e ponderis vni₉ floreni sumat et curabit' et hc in Vino modico in Coclearis

De curatione Cicatricu' seu wlneru incrure Recipe herba' que pipinella wlgo Chabayre Sclawonice Murcincha vocatur et radices eiusz p'sertim in Hyeme qu In folys vtnsz? deest desicca et 9tere in mordario et &c. tli puluere bene denudato puluiza cicatricis sive wlnera sic tu q₃ priusz wlnusz illud debet Inungi mele d puro et Insup tegumeto habili vt tame rubro vt 9simili detegi ac in breui sanabitur expertus dixit.

Aliud.

Recipe Carnes luppi et desicca bene vt qi 9cremate appareant pt 9tere in Mordario in . . . vt tartarizari possit ac d tli pulue sepiusz wlnusz debet puluerizari sic tn q₃ⁿ priusz oleo oliue wln₉ deat inungi et sic tn breui sanabit expertus dixit

Item bwtskoro d tlib₉, sil'r valet

cos fenkö

Sangwinem specialiter restringunt

Corallusz: bolusz: emanthithesz et plantago

foldibozya chymaya

in brodiö decocta et †tem

Cepe iyd, aduigendo val,

9tra coleram.

pionea wlgo BasalRosa

9tra caducum (Infra) (más irás)

Irios wlgo sargha liliu 9' fluxu ventris

paritaria wlgo zelfw

asarum wlgo Capothnak

Medicamen podagre siue wlgo

azzvkhezveny

Radice herbe wlgo khekcherecheny 9tere cu'aruina antiqua et appone dolori saltem in tli loco vbi torquet' & desup, locabis siue coopcione cutis illi, mbri inflat' plena existens sanie que debent emitti qm iste sanies fuert Causa doloris. Verumtn wlnera illa drint cathablasmani et sanabunt in breui,

.

pionye wlgo bvsia Rosa granum s valet 9tra caducum Morbum.

9tra fluxum sanguinis de Narib. argila wlgo

agyagh si cum forti aceto fuerit distemperata apposita froti et tpib, phibet sanguine de naribusz fluetem

Carbasus wlgo gengyher /

Tetefyw

.

Medicamen antiq wlneris in crure recipe radice herbe fekhete Nadaly atq, corticis radice herbe approboytorian desicando diuisum contere et equalit, cum pipere comisce in Melle et coque ac in tirso seu folio caulis albi qui si fuerit salsus prius salsedo eius in aqua debeat extrahi, et si ad wlneris apponi cu' antidoto tli

valet nimiu /

Item temsoth galichkeueth grispanth in mele decoque / 9tra orbanch,

Item vadmender olaya valet 9tra orbanch

Item oleum oliue cum cera et grispan siml coque et linum in hys conuolue et ft. tali. lino siue tela mltnm alleuiant' pedes wlnerati et infectuosi

.

II. Kronika töredék.

(Obsessio Ciuit. Zazsebes p Cesaré Turcar'	1438
Expwgnacio vrbis Constantinopol per machümete	1453
Joannes Wayda huit bellum In Rygomezeye	1448
Obsessio castrü Nandalben p Cesaré Turcar'	1455
Obit, Joannis Capistrani de obseruancia	1456
Coronacio Mathie Rex Ungarie	1458
Magna pestilencia per omia Climata orbis	1454
Introit, Mathie Regis In Moldaiam	1469
Desolacio Waradini per Turcas	1473
Stephanus Bathory pfligauit turcos In kejnyermezew	1479
Debellacio Vienne per Sereum Rege Mathia	1477
Captuacio Waywode drakwlye per Matia Rege	1462
Mag ^c vir michl zylagy detent, per Turc,	1460
Maximilianus Rex occupauit alba Regule'	1491
Turci sunt pfligati a pastorib, ppe Rubra Turri	1493
Myrche waywoda dolose occis, per Jaxit Cibiny	1510
Crucigeri quoru' dux Georgius sicul,	1514)

Az első levelen felül olvasható:

liber Medicinalis. Dr. petrus Montagnana

a cimlapon: Demetry Naprgj

Eppi Transil.

Anno 1599.

a Registrum fölött pedig:

liber petri plbani d lippa.

A zárjel közti jegyzetek egy kéztől valók, a többi a lippai plébánosé lehetne, kiéhez az irás igen hasonló; egyéb-iránt akarkiktől származtak légyen, bizonyos hogy XVI. századból valók, minthogy a könyv már 1599-ben Napragj püspöké volt.

Jegyzet. A rövidítésekhez alkalmas jeleink nem lévén, azok könnyen fognak a latin olvasóktól pótoltatni.

III. Római emlékek.

Koroncó $19\frac{1}{2}$. 1860.

Levéltöredék . . . Ma vettem jobban szemügyre a szintén Milkovics úr méhházába befalazott két dombormívű római kőfaragványt. Mindkettő egyegy 18'' magas, zubbonykába, köpenybe öltözött, phrygiai fővegű bajusz- és szakáلتalan férfialakot ábrázol, melyek egyike ugyan vállán, másika pedig a földre eresztve tart egy ismeretlen, talán valami bányszéféle, kapát kezei között. *) Mind a kettőnek 4'' magas talapatán ugyan azon felírás olvasható

A két jól fenntartott faragvány, mely maglából (granit) egész domboralakban készült, hajdan az öreg Milkovics asszonyság komáromi házfalába volt rakva; de oda mintegy 40 év előtt zsidók költözvén zsellérekül, a faragott pogányképeket nem akarták megszenvedni, mire azokat a házi asszony kivétette

*) Épen nem lehet kételkednünk, miszerént ezen kapaidomu szerszámok tulajdonképen fákllyák, és hogy ezen phrygiai alakok Mithras — nap — perzsa istenségre vonatkoznak; egyike a nap keltét, a másik nyugtát ábrázolja. Hogy ezen istenség tiszteletének igen sűrűn találtak emlékei Hainburg és Petronell körül, köztudomásu dolog; de hazánkban sem ritkák, mert Velence körül, Budán és Szönyön is találtak SOLI DEORa vonatkozó oltárok. Főgymnasiumunk régiséglára is bir egy igen érdekes — sajnos hogy csak töredék — Mithrassal, de erről máskor tuzetesben. Tudom ugyan, hogy az első keresztények sír- és más emlékeiken találtak csuklyás vagy phrygiai süvegforma fővegű pásztorok, melyek a leirt koroncoi alakokhoz hasonlítanak, de ezek mindig végükön görbitett botjaira — a görbe vége a földön lévén — támaszkodnak, valamint azt az oroszvári kert üvegháza egyik oldalba falazott két csinos alakon is láthatni, hol a mithrasféle kelet és nyugot jelképezésére az egyik a fákllyát vállán tartja, míg a másik a földhöz támasztja. Nézd a „Mittheilungen der k. k. Central-Commission. 1861. 25. lapját is.

és az akkor épült koroncoi méhháza falába rakatta. Jó volna azokat megnézned és lerajzolni, bizonyosan Bregetümből (Szöny) való!*) Rajta leszek hogy a kőbaltákat és a többi bronce régiségeket is megkapjad museumtok számára!

E. F.

Malek Károly, volt tüzér honvédtiszt, utóbb esztergalmegyei útmester urtól, kinek szivességéből muzeumunk sok igen érdekes darabbal szaporodott, ezen tudósítást vettem 1860 Dec. 18-kán:

Tisztelettel küldök tanár urnak egy rajzot, melyet az ó-szönyi pannonia szőlőkben sok és terjedelmes alapkö mellett kiástak. A négyszögű dúc, melynek alja attikai, az az: váltogatva négyszögű táblából, henger-abroncs, homor-abroncs és hengertagból áll, a felírást tartó oszloppal együtt 27", emennek széle 16". Az emlék maglából van faragva, melyet e vidéken épen nem találni. A felírás így szól:

DEDICA{TV}M
{KA}L SEPTEMB
SABINO· II· ET
{VE} {NV}STO
C. S.

Ide mellékelek még más rajzt is, melyet egy vörösös agyagból készült 9" magas, szájánál 9" a legnagyobb dudorodásnál 12"nyi széles edényről vettem le. Ezt hozzám küldé Lang János komáromi kárpitos. Találtatott Aranyoson a földéken melyek a Dunára dülnek és ott egy gazda családnál már több izekig őriztetett. Láng adott érte egy régi zselle széket**), árát nem határozta meg. Egyik oldalán késsel karcoltatott bele ZENTA 1400.

*) Valószínű, de nem egészen bizonyos, mert meglehet, hogy magában a komáromi határban, Aranyoson vagy Balvány-Szakálloson is, hol szinte római műemlékek találhatók, felásattak.

**) Láng uramtól tudakozódván ezen edény ára után 10 pf. kért érte; — mely áron természetesen tárunk számára nem szerezhettem meg.

IV. A pannouhalmi régiségtárban őriztetik egy kancsó fehér agyagból, sárga virágokból álló ékítménynyel és ón fődéllal; ezen látni Tököli képét és következő felirást:

Vivat liberum religionis exercitium,
 Vivat libertas, vivat Emericus
 Tököli Dux Protestantium, Vivat
 Cassa Eperjes
 Ilona asszony szerelmes.
 Vinum bibunt Hajdones
 ceteri Labanci fontes.
 Petrus Torkos 1680.
 cui simb (olum) P. D. E. P.
 Pro Deo et patria 1678.

Ezen korsót vette a protocollum szerint Kovács Tamás főapát 1838-ban valami budai régéosztól 4 p. forinton.

Ugyanott látni cseréptálat 1671-ből ezen felirással:

Nemák Gobköte János;
 oda ajándékozta 1851-ben Mikus győri polgár.

Továbbá egy ostyasütő vas, melyet eléggé érdekesnek tartunk, hogy részletes leírását itt közöljük: külső körkerülete 7" 6"', a belső 5" 6"'. Előlapján a két körbeni téren 8"-nyi betűkből áll ezen mondat:

≈ CZO ≈ BOHV ≈ TO ≈ BOHV ≈
 DEITE ≈ A CZO ≈ CZISARZY. To ≈

„Adjátok Istennek, a mi Istené, és mi a császáré a“ tán ez vonatkozik a Ferdinánd császár képe mellett álló „FERDI NAND“nak A császár képe, öt jobbra tekintő fél-arccal hosszú simán lecsüngő hajjal bajszosan és hosszú szakállal ábrázolja fején gömbölyű széles karimájú tányér-

kalap. Föltestét bő redőzetű zubbony fűdi, a nyakláncról az arany gyapjas rend esetlen jelképe függ. A hátlap kettős körét idomtalan levélékítmény tölti be. A közepén látjuk Anna királynét szinte fél-arccal jobbra fordulván, hajzatát hálószerű fejkötő tartja össze, fején a széles karimájú tányér kalap, nyakát felálló csipke-gallér övedzi, a bő fölkaru ujjas ruha mellig egyenesen ki van vágva és előtünteti a mellett egészen fűdő inget és két — nyakán lógó — láncot minden más dísz nélkül.

Az üres téren áll: ANA· KR

ALOWA alatta pedig

15

57 a hetes I megfordítva.

Bizonyosan nem hibázunk, ha azt állítjuk, miszerént az ezen vasmintában sütött ostyák, nagyságuk és világi tartalmuk végett, házi csemege süteményekül használtattak. Történelméről csak annyit mondhatok, miszerént — ha jól emlékszem — tömördi pusztán találtatván, az ottani uradalmi számtartótól, Kun János urtól a sz. mártoni Tárnak ajándékozottatott.

A győri kisebb vármegye ház udvarában ezen emléktöredék fedi a kutszáját:

.

AN LXXII S
 C SALVIVS IVLI
 CONIVGI CARISSIME
 PIENTISSIMAE ET
 DESIDERA {NT} ISSI {MA} E
 F. C.

A nagy vármegye ház udvarának egyik csatornájában
vörös márványon:

FAMILIAE
. . . . ANNES
ASIN.

Győr-Szigetben, Stanzl úr házában a csatorna alatt, szép
fehér márványon ezen irat töredék áll:

.
AN XI TV
. . . TAVI VR
. . ILIA FII
PATRI FPP

V. Árjegyzékek.

Laus Deo Anno 1675 die 21 Januarii.

Vassallot entilem Peter Pap Papoczj	
PraePost Uram őh Urassaga 3800 sin-	
dell szeget . . . f.	2 89 den.
Ittem 53. egy Pénzes szeget	53
Ittem egy Eőreg Lakatot	60
	<hr/>
	Summa f. 4 02 den.

Ist bezalt Wordten.

Vas Aros Matyas.

kivül: Solutum totum die 2. febr. 1676.

* * *

Ao 688 d. 19 Aug. in Wienn.

pr Wahren so Ihre hochwürthen

Hr: Telekesy Empfangen

4½ elnn Veiglfr. fein seiden tuch so

vor Ihre gn. Thumbrobsten Michael

Dwornikoviz Nombn a f 4¼ — f. 19: 7½

dan nambn

2 $\frac{1}{4}$ elln purpurf. seide tuch	a f	4 $\frac{1}{4}$ f	9	33 $\frac{3}{4}$
1 $\frac{1}{4}$ elln grin seidn tuch			1	—
Nambn widerumbn				
4 stuk Lasurfarb feine Kapentuch	à f.	26	104	—
2 stuk feine Leinbath	à f.	7 $\frac{1}{4}$	14	30
2 stuk etwasz gemeiner dito	à f.	6 $\frac{1}{2}$	13	—
4 stuk gemeiner dito	à f.	5 $\frac{3}{4}$	23	—
1 stuk Sackh Zwillich	pr.		4	30
8 Maderazn	à f.	2	16	—
pr macht des Johann Jacob				
Fybeggots Auszzügel	—	—	17	21
				st 222 2 $\frac{1}{4}$

Ad 19 Aug.
Mit tangch Bezalt.
kivül: Auszsuk Adami Barat.

* * *

1686. die 21. Marty Bechben.

Tartozik az Tistölendő nemes Nemzetes Thelekesj Istvan Ur ö kglme

10 loth ezüst és arany csipket	f.	20
6 ref. ezüst vont aranyt	„	27
Summa		f. 47

1686 die 22 Aprillis megh
fezite egezlen ó kglme eztet Andor István.
az Auszsugot.

kivül Auszsugh
Az Tistelendő Nemes
és Nemzetes Thelekesj
Istvan Ur ö kegielmet
illetj
Andor Istvan.

XI.

A NÉMET-JÁHRNDORFI SZENTSÉG- MUTATÓ.

(Ismerteti tdr. Rómer Flóris.)

Ki keresne e csekély, alig negyedfélszáz katolikus lakost számláló falucskában oly kincset, mely tudunkra maga nemében, a győri egyházi területen valamint legnagyobb, úgy régiségére nézve talán legidősb! — Sokszor mondtam nincsen oly jelentéktelen helység, melyben valami érdekest ne lehetne találni, csak a kereséshez kedvünk, a fölfedezéshez elég tapintatunk és tudományunk legyen.

Egészen más célból utazván megyénk északi részén, véletlenül hallottam a német-jáhrndorfi szentségmutatót említetni. Igaz hogy be-nem-avatottak utasítási után indulva, sokszor csalódtam és vágyaim, reményeim ki nem elégitettek, de ezen esetben megvallom — köszönet a figyelmeztetőnek — bámultam, midőn az illető, igen szives lelkész ur, a nagy börtök-szárnyát leemelvén, a késő góthikának ezen díszes ereklyéjét előttem kitará.

A ki az egyházi műrégészetben jártas, tudja, miszerént a szentek szentje az első kereszténykortól fogva a XIII-dik századig a fő- vagy egyik mellékoltár fölött emelkedő mennyezet alatt, lánczokról lelógó, drága fémből készült, és leggazdagabb ékkövekkel és gyöngyökkel kirakott galamb alakban őriztetett, melynek hátán vala azon mélyedés, melybe a sz. ostyák rejtettek, és forgatható lemezekkel lezárattak. Ezek határozottan a XII. század művei és valamint Francia-

és Németországban a ritkaságokhoz tartoznak, úgy eddig honunkban nem emlékszem, hogy valahol ily sz. edény fölfedeztetett volna. 1264-ben, az urnapi ünnep elrendeltetvén, 1311-ben a szentséggel való ünnepélyes körmenet is behozatván, természetes, miszerént azon fény, mely az eddig az evangéliom oldalán létező, egyszerű román szervezeti, fülkéből, — melyekből hazánkban is még az ősrégi templomokban többe láthatni — pompás, a szentély magasságával vetélkedő góth tornyokat varázsolt, ezek utánzására az egyszerű galamb helyett szinte a legdíszesb szentségmutatókat alakítá. Valamint a külföldön, úgy honunkban is találtak gyönyörű monstrantiák, hogy a többi közt csak a bécsi középponti bizottság közleményeiben leirt pozsonyit, az ezüstből készült felkajt, a kőszegit, pozsonyi ferenciekét említsem, több Ipolyi által a Fehér hegyek alatt találtak és még leirandót fel se hozva; azonban készültek ilyenek fából is, legremekebb faragványokkal, milyen a híres freisingi Bajorországban, mely nagyszerűségre dacára a secularizatio szakában 24 krért árultatott!

Mükincsünkre vonatkozólag, ezt olvasom a német-jáhrndorfi Kirchenrechnungs-Protokoll-ban; mely 1784-ben sz. Bertalanról címzett és Tóth Fülöp lelkész ur gondja alatt álló templom számadásáról értekezvén, az említett év kiadásinál ezt mondja: Vor die im Jahr 1783. den 14. — a szám feketébb tintával iratott — May bei der Hungar. Königl. Commer in Preszburg vor 277 fl. 22 kr erkauffte hohe auf Antiqu. Art gemachte Sülberne Clarisser Monstranzen 76 f. 30 x.

der übrige Geldbetrag vor diese Monstranzen wurde von verschiedenen Gutthättern gereicht.

Hogy ezen remekmű közvetlen az említett apácák számára készült, bizonyítja az is, hogy mint a pozsonyi, hajdan clarissák—manap gymnasiumi—templomban láthatni, ezen szerzet védszentjei Clara és Theresia itt az oltárokon, szentségmutatókon pedig a középpont körüli fülkékben díszlenek.

Hogy az egész műről oly tiszta fogalma lehessen tisztelt olvasómnak, mint azt segítő rajz nélkül szerezní lehet, ime részletes leírása: Az ezüst, de némely helyen zöldeesen is aranyozott szentségmutató magassága 38'' és így 3''al ala-

csonyabb a posonyi főtemplom arany 13 fontos példátlan szépségű monstrantiajánál. Az arányos hatszögű talapzat hossza 9" 7·5"', széle 6"; az egyszerű tagozatu — közepén faág-ékitményt foglaló — gombtól, mely a talptól 7" 4"-re emelkedik, az első díszemelet talapzatáig, mely igen lapos, csak két végén lehajlott ivből áll, 5"t mértem, innen a mennyezet aljáig 6"-at, a második emeleten álló boldogságos szüz lába alatt terjedt sárkányig 6" 2"', azon koszorúig, mely a harmadik emeletben áldóképen alkalmazott üdvözítő fölött emelkedik 7·5" végre a keresztvirág tetejeig 6". Legnagyobb szélessége az első emelet lapos ivénél 10"-nyi, ugyanezen emelet közepén álló kisebb alakcsáknál 9"; a második emelet toronykájánál 4·5"; a harmadik oszlopocskájánál pedig 1·5"-nyi. Már ezen számok is eléggé mutatják azon helyes arányt, mely bennünket ezen díszműnél öntudatunkon kívül is oly kellemesen meglepni képes.

A mű alakzatáról értekezvén, alúlról menendek lépcsőnként a keresztvirágig.

A talapzat szabálytalan hatszögű csillagot képez — melynek két átellenében fekvő sugara hosszabb, és a rövidebbekkel együtt tojásdad-lándzsás levéldomra van bemetszve. Lapos lejtőjén egyszerű keret között, az egyik hosszabb sugár közepétől a másik közepéig e szavak állnak:

(O } MATER } DEI } MEMENTO } MEI}).

A lejtőtől egyenesen emelkedik két henger tag közt a csinos diszitmény, és szép kanyarral fogantyuvá vékonyodik, hat tojásdad-lándzsás levélből álló — mintegy a talapzatra nyomott — kelyhet képezvén. Ezen levelek négy élő ágakból font goth ékitménytől körítetnek és ügyesen karcolt ezen jeleneteket, foglalják: 1) Sz. Miklóst, könyvén három almát tartván; 2) Sz. Kristófot, az áldó kis Jézust nyakán hordozván, baljában az ágos fa, melyre támaszkodik; 3) Sz. Katalint, koronával, karddal és törött kerékkal; 4) Szerafikus sz. Ferenc a sugárképen testéhez ereszkedő sebhelyekkel, háttérben alszik barátalakban leghívebb tanítványa; 5) álló nőszent, jobbkarján a kis Jézust tartván, baloldalán áll egy fiatal nő, hosszú lecsüngő hajzattal, mind a három szentfénykörrel; Anna, Jézus, Mária, vagy inkább a bold. szüz Jézus-

és sz. Jánossal? 6) ifju alak, tán köveket tartván kezében, dalmaticába öltözve, sz. István vértanu?

A talapzattól a fogantyúra átmenvén látjuk, hogy ez egy fölül-alul leveles koronaszerű gyűrűvel kezdődvén, három kerülékesen (elliptisch) összenyomott, és illő távolban alkalmazott, gömbből áll, melyek középsője majd kétszer nagyobb és vesszős, keresztbe fektetett, tagozattal ékített. Ezen, az ujjaknak kényelmes elhelyezést engedő duzzadások a markolatot kellemesen diszítik. A könnyüded nyélnak vége, az első, — fő, vagy magát a szentséget foglaló, átlátszó tokot tartó — emelet talapzatjának gyönyörűen kacskaringolt, finomul csikokkal és gerezdekkel barázdált lombozatok közt rejlik. Ezen kanyarulatok lendülete, és magának a sodronyműnek finomsága valóban meglepő; de nem fog csodálatni az által, ki tudja, miszerént a külföld is kénytelen Magyarországi művészeinek ebbeli remeklését elismerni, minthogy ezen nemű munkák épen minálunk a tökély legmagasabb fokára emeltettek. Mert Weiss Károl a „Mittheilungen der k. k. Central-Comission stb. 1861. II. füzetében 46. l. vallja: miszerént ezen pompás művészetet és pedig a legizletesb kiállításban többnyire, és pedig, főleg csak magyarhoni egyházi kincseken találta. Ugyanezt állítja Paur Iván is a királyeskü keresztől értekezvén — Hazánk II. VII. VIII. füzet. 429. lapján. — A filigranmű, mint azt már több szakiró habozás nélkül bevallotta, — hazánkban különösen nagy tökélyre emelkedett és nálunk sokkal tovább is divott mint egyebütt. Eme, a gótlíka ridegebb, egyenesen fölfelé törekvő oszlopai, toronykái közt elevenítő közvetítőül használt újabb diszitmények, dudorodó eprekbe végződnek, melyeknek a természetesen ide oda hajlott ágacskák és levelkék, a hatást fokozó keretekül szolgálnak. Ezt átalán emlitem az ismételve előkerülő arabdisztről.

A közép-emelet két negyedét a művész magának a szentség tartójának szentelé. Ez a régiebb kor szokásától eltérvén, nem áll kristálüveg hengerből, hanem a mai alakhoz hasonló nyakéremből (Medaillon), melynek remek sodronymű keretjéről egyebet nem mondunk, mint hogy a fennebb említetteket még fölülmulja, és a számos gyöngyök, mintegy hár-

mas lóherében, a rubinok pedig négyszögü burában foglalvák, úgy, hogy a bura szárnyaeskái előre hajtva tartókul szolgálnak a kövecskéknek. Ezen üvegszelence áll, átmérőjének mintegy harmadát tevő, száron, mely keresztbe font vesszőtagozatból emelkedik, és pedig oly módon, hogy az egész remekmű legvastagabb oszlopai közt fennmaradt tért, a talapzat alatti cifrázat tölti be.

A főoszlopokon nyugszik a díszes mennyezet — mely a góthika hanyatlását tanusító, és a XVI. század műveiben gyakran előforduló, össze-vissza hajtott és keresztbefont toronykákából áll — mintegy rózsát képez, és egyszersmind a második emelet talapzatának is tekinthető.

A tulajdonképen úgy nevezett szentségtok mellett látunk két kápolnácskát, melyek szélső oszlopai a középsőknél felényivel vékonyabbak és áttört toronysisakkal záródnak. Csinosan tagozott oszlopszéken áll itt jobbról sz. Klára, párjával együtt szembetűnően tömör, rövid alakocska, minden kecs és költői fölfogás nélkül, jobbjában feszületet tartván, mely keresztjének felső vége nagyon rövid; az üdvöztető lábai, egy szeggel erősítvék. Baljában könyvet tart, melyet egy lovagrendkereszthez hasonló alak ékit. A kerek szentfény, valamint a többi szenteké is gyöngysorból áll. A bő szerzetes ruha redőzetét nem lehet igen fásnak, merevnek mondani.

Balra áll sz. Theresia; fején lilomokba végződő korona, jobbjával tartja bő redőjü palástja szélét, baljában egy, hegyével fölfelé álló, az alakkal egyhosszaságu nyilat. Ezen alakok valamint a leirandó boldogs. szüzé is 3''nyi, azonban a többitől — melyek tán más minták után készülvén és egyéb szentségtartókra is alkalmaztatván — stílcé nézve annyira eltérnek, miszerént azt kell hinnünk, hogy e két szobrocskát — mint a klarissák különleges szentjeit ábrázolókat — ezen mű számára külön is öntették, míg a többi alakocska mint az általános egyházé más monstrantiákra vagy egyéb készletekre is használtathattak.

A szélső oszlopok élén, háttal a szentségmutató arcához, áll gyönyörű mennyezet alatt két 1'' 11''' szobrocska, jobbról keresztelő sz. János, jobbjával latin módon — hüvelyk, mutató- és középujjával — áldva, baljában könyvet tartván,

melyen a szentfényű Isten báránya nyugszik, mely keresztbe végződő, három lebenyű zászlót — labarum — tart; a tevébőrön, mint köpenyen még a láb is megmaradt, és ez a hátrahuzott balláb mellett lógg le. Balról sz. Borbálát látni; ez jobbjával a ruha ráncait, baljában tornyocskát tart. Ennek gyöngyös fényköre töredezett.

A második emelet négy oszlop által csarnokká változik át, ezekhez nem mennyezetes hanem egyszerűen csvetökkel ellátott oszlopocskák csatolvák csinos lombozat által. Ezekről — az arc felé állót kivéve — a szobrocskák hiányzanak. Közepén áll a boldogságos szüz, mint őt II. Mátyás, II. Ferdinand s más osztrákházbeli királyaink pénzein láthatjuk. Áll pedig az alakesa hatszögű, két emelvényű talapzaton, melynek alsó táblácskái téglányidomuak, a felsőnek ablakszerű közepi áttörvök és körívűek. Üdvöztőnk anyja az ezüst kisdedet balján, jobbjában a kormánypálcát tartja. A kisded jobbjával áld, míg másikában kereszt nélküli golyó van. A szentek képei ezüstösek, ruhájuk aranyozott. A boldogságos szüz egész alakját körülfogja a lángozott szentfény, melynek egyes sugarai váltogatva egyenesek és lángidomuak.

A szemközt néző oszlopocska mélyedésében áll sz. Erzsébet képe, apáca ruhában, a csuklya fölött koronával, jobbjával az előtte heverő, majdnem meztelen koldusnak pénzt nyujtván, míg baljában könyvet tart, melyen szintén korona nyugszik.

Az első emelet mennyezetéből előre hajtott szárnyu, ezüst hosszú mezű térdeplő angyal áll elő, melle előtt oly nagy — porondóra alaku — kelyhet tartva, miszerént ez feje fölé emelkedvén, képét egészen takarja.

A legfelsőbb, kevésbé balra hajló csarnokocska négy vékony oszloptól kerítetik, melyek mennyezetet képző összehajló toronykái közül, átlátszó süveget alakító dudoros rudak emelkednek, és keresztől tetézettt keresztvirággal záródnak. Az oszlopszék, melyen az üdvöztítő áll, két hatszögű hasáboszlopból alkottatott, úgy, hogy a vékonyabb felének élei az alsó oldalaira irányozvák. Ezek fölött gyönyörű lombozat látható, mely eprekbe végződik. Krisztus ezüstartól készült; a lefelé néző fő fodros haja, az áldásra kinyujtott kezek, és a lábak

aranyozottak. Fején a töviskorona, és a gyöngyzsínóros szentfény, a mellén lévő sebhely jobb oldalán látszik, és a többiekkel karika idomu.

Igy elvégeztem volna diszművünk, tán igen is részletes, leírását; azonban e remek valóságos szépségéről csak egy jól készült rajz adhatna némi fogalmat. Meglehet, hogy vállalatunk iránti részvét gyarapodásával, avval is szolgálhatunk.

Hiában kerestem itt jelt vagy betűket, melyek idővel a mester nevét fedeznék föl. Egyedül egyik hajlott toronyka talapzatán, mely vizvetőt ábrázoló sárkány fölött áll, láthatni V betűt. A szabadon álló toronykák alján pedig nyolcszögű csillagok látszanak.

Egyet nem tartok azonban fölöslegesnek említeni, mi tán némi fényt deríthetne a művész kiléte fölé. A talapzaton látni a mester bélyegét, ez egy csonkitott élű háromszögből alakított hatszög, három rövidebb és három hosszabb oldallal. Ez egyik rövidebb oldalán áll; fölül A és L betűk közt látni egy nyílt nyolcast γ , ez alatt P-et, ettől fölül jobbra egy pontot.

Az eddig általam figyelemmel vizsgált számos szentségtartók közt, melyekből csak a bécsi múlt évi régészeti kiállításnál 9, különféle koru, darab volt szemlélhető, a mienkhez legközelebb áll az említett kiállítás lajstromának 54-ik száma alatt leírt ezüst, 3 lábnyi magasságu és 9" 6'" szélességű 1515-ből való prüglitzi — alsó austriai — plebánia szentségmutatója. Ennek is a lába hatosztályu, vésett tagozatokkal és ezen mondatszaggal: Hoc opus fecit fieri Jeronimus Neunberger plebanus in Prugklas Anno temporis 1515.

Ámbár ez, szervezetire nézve, egyenlő benyomásu a miennkel, bár az oszlopocskák, görbített toronykák, lombozatok és a keresztbevetett ágékitmény egyöntetűek a jáhrndorfival annyira, hogy azt kell gondolnunk, miszerént ezen részletek ugyanegy öntődében, sőt ugyanazon mintában készültek, mégis van különbség némely lényeges felosztásiban. Mert három felrakvány helyett itt négyet látunk, melyek legdiszesbike egyszerű üveghengert foglal szentségtokul, igen józan környezetel. A két oldalfülkében álló alakok mennyezete mienkéhez hasonlít, hanem a legszélsőbb fülkékbén hiányzanak a szobrocskák. A második emelvényü kápolna — áttört támlán —

három alakot mutat; oldalkápolnái díszesek, minden szentkép nélkül. A harmadik emelet megfelel a jáhrndorfi másodiknak, ugyanazon alaku áldó krisztussal; a kétszeres, lombművezet által összekötött, támoszlop az egész mű szabályos vékonyulását lassítja s így nem oly könnyüded tekintetű, mint a mi művünk. A legfelsőbb helyet csinos mennyezetű csarnokocska foglalja, gyönyörű keresztvirágban végződven. Nevezetes, hogy a fogantyú középcombja — a góthika egyöntetősége törvénye szerint — csinos, toronykákba végződő tagozatos áttört műből áll, és így ezen rész a mienknél minden esetre gazdagabb. Ellenben a jáhrndorfít kiemelő és nagy műbecsű lombozatos remekék, egyes oszlopocskák összekötőit kivéve, itt egészen hiányzanak és egyszerűbb góthikusabb tagozatokkal helyettesítenek.

Minthogy e két mű lényegileg egy, sőt egyes részleteségekben is egészen megegyező, tudván az egyiknek évszámát könnyen mondhatjuk, miszerént a mienk is avval közel egykoru.

Ha tisztelt olvasóim közt csak egy találkozik, ki szent edényeink — összehasonlítás végetti — tüzetes leírása szükségéről meggyőződik, vagy egy másik, ki ennek folytán valamely — tán kevésbé ismert — ilynemű kincsel megismertet, eléggé lesz jutalmazva fáradságom; mert valóban többel és érdekesbekkel birunk, mint magunk csak gondolni is merészen lenénk. Adja a jó Isten, hogy főleg a magyar papságban az egyházi művek iránti kegyeletes figyelem még inkább ébredjen, és a művészet, műtörténelem és műörizet oly ágát fogjuk pártolni, mely természeténél fogva, minket papokat legközelebb illet, melyet elhanyagolnunk, eddig is egyházunk iránti bűn volt, melynek kellő felkarolásával templomaink ékítésében újra befolyásunkat gyakorolhatjuk, és — a divatszerűsítés mételye által, a mélyen átgondolt és áthatott egyháziasságtól annyira távozott, sokban gyerekesse vagy, fájdalom, nevetségessé fajult — egyházi művészetünket emelhetjük, újjászülette által életét biztosíthatjuk.

XII.

MOSONY MEGYÉRŐL ÉS FÖISPÁNJAIRÓL A MOHÁCSI VÉSZIG.

(Ráth Károlytól.)

Mosony megye termékenysége nézve az áldottabbak közé tartozik, azért már a Rómaiaknak is nevezetes telepei voltak e megyében. Így a Peutingeri tábla szerint ¹⁾ a Carnuntumból (most Petronell, Austriában) Arrabonába (mai Győr városa) vivő had-ut is e megyén vonult keresztül, nem sok különbséggel a mai országút vonalában. ²⁾ E hadi ut mentében Oroszvár helyén, Gerulatis, Óvárén Ad flexum, Mosony táján Stailuco nevű római városok állottak. A barátföldi pusztán ezelőtt néhány évvel római téglákat és régiségeket, a lébenyi határban egy teljes római sirt találtak, melynek tartalma a jánosházi majorhoz nem messze nyarat-szaka egy a végett készített kis faházacskában őriztetik. Hajdan valamint most is a települők a legjobb földet választák ki, így történt, hogy az elűzött Rómaiak után jövő Hunnok, Avarok s végre a Magyarok is már művelt szántóföldek, romfaluk és városok körül települtek le, ily helyeken találván irtásokat, sőt ha építeni akartak, a romfalakban, épületekben anyagot is.

A Magyarok elfoglalt hazájokat e tájon egész a Kahlenberg- és Mölkig terjeszték, azonban e részt s így tehát a mai Bécs területét s a gyönyörű Brühl völgyét, a Péter és Aba királyok közti villongásokban, nevezetesen 1045-ben elvesz-

¹⁾ Hormayr József: Wien, seine Geschichte und Denkwürdigkeiten, első kötetében. ²⁾ Lásd: A római országút Mosony és Győr megyében. Tudománytár 1829.

tették. ¹⁾ A Sár vize (németesen Lajta) lett tehát részben az ország s így Mosony megye határa is nyugotról. Ez időtől fogva temérdek határvillongás támadt a magyar királyok és osztrák herecegek közt, a Sár vize körül, azonban ez szorosán egybefügvén honunk történetével, azt e helyen elhallgatjuk. Most északról a fő- és mellék-dunák ágai, keletről Győr megye, délről — a XIII-dik század közepén a Fertővel együtt képződött — Hanság választja el Sopron megyétől, nyugotra a Fertő, Soprony megyének egy kis része és Austria határolja.

E megye főispánjai a XIII-dik században nagy szerepet játszottak hazánk történetében; I. Károly (Robert) királyunk után pedig annyira letűnnek, hogy — egy kétesen kívül, a XVIII-dik századig — egyetlen egyre se bukkanunk.

I. István (szent) királyunk lévén a megyék alapítója, vajjon az akkor Mölktől fogva ide tartozott osztrák rész, Mosony megyébe foglaltatott-e? vagy külön megyére volt felosztva? XI-dik századbéli emlékeink hiányossága miatt meg nem határozhatom.

A XII-dik századból csak néhány adatot tudok felhozni. 1135-ben e megye főispánja Pausa, királyi tárnok mester volt ²⁾, ez az első főispán, kire régi emlékeinkben akadtam.

II. Géza király (1141—1161) Gottfrid és Albert vitézeket behíván Magyarországba, a többek közt Mosony megyében két faluhelyet és királyi erdőt, mely Sárnak neveztetett, ajándékozott nekik, négy erdő-csőszzsel együtt³⁾. Mosony országutban fekvő város volt az 1198-dik évben is; kitűnik ez Imre királyunk egy okmányából, melyben azt rendeli: hogy a Mosonyból (Musin) Pestre vagy Pestről Mosonyba jövő kereskedelmi cikkel megrakott portékás szekerek, ha Esztergom városát kikerülni akarják, Tát helységében, (mely Esztergom alatt van) fizessék meg az egész vámot ⁴⁾. Ebből áll mindaz, mit a XII-dik századból részletes adatképen gyűjthettem Mosony megyére nézve.

¹⁾ Fejér György: Codex Diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Tomus VII. Volumen 4. p. 47. ²⁾ Fejér ugyanott T. II. p. 86, hibátlanabb kiadását ez okmánynak lásd a Magyar történelmi emlékek. Okmánytárak VI-dik kötete 51-dik lapján. ³⁾ Fejér Cod. Dipl. VII. 5. 120. 121 l. ⁴⁾ Ugyanott a 146-dik lapon.

A XIII-dik századbeli adatok már sokkal számosabbak, ugyan azért először a főispányok névjegyzékét, azután az egyes helységek történetére vonatkozó adatokat fogom előterjeszteni.

Az 1199. 1201. és 1202-dik években Bóth (Poth, Pocon, Botho névvel is iratik) volt Mosony megye főispánja, a híres Hédervári nemzetségből, melynek terjedelmes javai voltak e megyében.¹⁾

Mór az 1202 és 1203-dik évben.²⁾

Bóth, ki már az 1199—1202-dik években viselte a főispánságot, 1206-ban újra e méltóságot viselte.³⁾

Sándor 1207-ben, szinte a Hédervári nemzetségből, Póth és István — bácsi főispán — fivére.⁴⁾

Bóth 1208—1212-ig már harmadszor főispánja Mosony-megyének, és ez időtől egyszersmind Magyarország nádora is.⁵⁾ 1209-ben Csalló földét szerzé meg királyi jóváhagyás mellett⁶⁾, 1210-ben pedig II. Endre királytól Novák földét⁷⁾, ugyan ez évben Réti és Kamanai (?) várföldeket kapja adományul⁸⁾.

Tiborc 1213-ban⁹⁾.

Bóth, ki már fenebb háromszor előfordult, 1214-ben¹⁰⁾.

Botiz (Batiz, Botez, Bathir nevek alatt is jő elő) 1219. és 1220-ban említetik¹¹⁾.

Gyula — Ratolt fivére — 1221-ben¹²⁾. Győr megyei főispány is volt. (Lásd a győrmegyei főispányok közt az Új Magyar Muzeum 1853-dik évi folyamában.)

Márton — Mihály fia — 1223-ban¹³⁾.

Tódor 1225-ben¹⁴⁾.

Gyula királyi főpohárnok mester¹⁵⁾.

1) Fejér Cod. Dipl. T. II. 348. 385 és 392-dik lapokon. 2) Szinte T. III. 1. 319 és V. 1. 293. l. 3) C. D. III. 1. 32, és III. 2. 465. 4) C. D. III. 1. 47 és 59. 5) C. D. III. 1. 59; 66., III. 2. 467., III. 1. 71. 78. 101. 108. 6) C. D. III. 2. 470. 7) C. D. III. 1. 101. a győri vár földje volt, most pusztá Hédervár és Magyar-Kimle közt. 8) C. D. III. 2. 472. Réti most Győr megyei falu. 9) C. D. III. 1. 149. 10) C. D. III. 1. 163. 11) C. D. III. 1. 272. 287. 301. 12) C. D. III. 1. 323. 13) Fejér Cod. Dipl. III. 1. 395. 401. 14) U. o. III. 2. 73. 15) U. o. 133.

Miklós az 1230¹⁾ és 1231-dik években²⁾. Úgyanezen 1231-dik évben találjuk az első Ceken nevű alispánt³⁾.

László az 1232—1234-dik évig⁴⁾.

Mór királyi főasztalnok mester az 1234-dik évben⁵⁾.

Lukács az 1235⁶⁾, 1238⁷⁾ és 1240-dik években⁸⁾.

Demeter 1242-ben, a királynak IV. Bélának hű kísé-
rője a Tatárok előli bujdosásában⁹⁾.

Benedek 1243-ban¹⁰⁾.

Demeter, ki már fennebb az 1242-dik évnél, most már azonban mint országbíró említetik az 1243. és 1244-dik években¹¹⁾.

Benedek az 1247. és 1251-dik években¹²⁾.

Demeter országbíró 1263-ban, kivel már fennebb két izben találkozánk¹³⁾.

Lőrinc mester országbíró 1264-ben, kinek IV. Béla király Baranya megyében, hősi tettei jutalmául, több falut adományoz¹⁴⁾.

Herand az 1268-dik évben¹⁵⁾.

1271-ben V. István magyar és Ottokár cseh király közt béke kötöttvén, az Austria felé eső határok megvizsgálására a sopronyi és mosonyi főispányok küldettek ki¹⁶⁾.

Jób pécsi püspök 1272- és 1273-dik években volt Mosony megye főispánja, 1273-ban győri várkapitány is lévén egyszersmind, azt tőle a Csehek elfoglalták s rabságba esvén, azoktól vasra veretett és Austriába hurcoltatott¹⁷⁾. Helyébe

Miklós királyi főpohárnok¹⁸⁾ a következő 1274-dik évben kineveztetett, ki mint királyi főasztalnokmester is említetik ezen évben¹⁹⁾. Ezen utóbb megnevezett tisztet, viselte

1) Eredeti okmány a pannonhalmi házi levéltárban VI. N. alatt. 2)-3) C. Dipl. III. 2. 488. 4) Magyar történ. eml. Okmánytár VI. 293., C. D. III. 2. 329. 405. 5) C. D. III. 2. 407. 6)-7) C. D. IV. 1. 27. 111. 8) no. IV. 3. 552. 9) no. IV. 1. 250. 10) no. 284. 11) no. 294. 324, és XI. 406. 12) C. D. IV. 1. 454, IV. 2. 98., VIII. 3. 423. 13) C. D. IV. 3. 132. 14) no. 196. 15) no. 456. 16) C. D. V. 1. 119. 17) no. 195., V. 2. 71., Koller: Historia Episcopatus Quinque-ecclesiensis T. II. XV. §. 18) C. D. V. 2. 215. 19) C. D. VII. 5. 590.

még a Mosony megyei főispánsággal együtt az 1275-dik év első felében ¹⁾, de a második felében már

Jakab főispányt találjuk régi emlékeinkben ²⁾.

Máté bán egyszersmind sopronyi főispány az 1277-dik évben ³⁾.

Péter királyi főasztalnok és pozsonyi főispán ⁴⁾, az 1279-dik évben, ugyan ebben még

István bán s országbíró is viselte a mosonyi főispánságot ⁵⁾.

Miklós királyi főasztalnokmester 1284-ben ⁶⁾, kivel már 10 évvel előbb, 1274-ben találkozánk.

Omode, a híres nádor, 1285-ben volt Mosony megye főispánja ⁷⁾, a, ma már férfi ágon kihalt, Amade nemzetségből.

Mokian nádor, egyszersmind Sopron és Sümeg megyék főispánja ⁸⁾.

Pál az 1291-dik évben ⁹⁾, szinte ő viselte az 1299-dik évben a Soprony-, Győr- és Mosony megyei főispánságot ¹⁰⁾. Családja- és élettörténetét lásd az 1853-dik évi Uj Magyar Muzeumban a győri főispányok közt.

János az 1303. 1323. 1330 és 1335-dik években viselte a Mosony megyei főispánságot. Atyja volt Henrik bán. 1303-ban Sopron megye főispánja is ő volt ¹¹⁾. 1323-ban óvári várkapitány (castellan) ¹²⁾ — 1330 ¹³⁾ és 1335-ben ¹⁴⁾ mint a pesti uj-hegy várának (a mai budai várnak) gondnoka (Rector) említetik.

Ez időtől fogva, noha mind a Codex Diplomaticust, mind a Hunyadiak korát, átaljában minden kiadott okmánytárt átnéztem, több század időközében Mosony megyei főispányokra nem birtam akadni. Mert Vállas Antal abbeli állítását ¹⁵⁾, mint-ha 1371 körül Hédervári Miklós — Miklós fia — lett volna Tolna és Mosony megyék főispánja, és Pergerét ¹⁶⁾ ki szerént

¹⁾ C. D. V. 2. 245. ²⁾ no. 270. ³⁾ no. 405. ⁴⁾ Beleházi Bantl György: Csallóköz történeti vázlat. 1860. 57. l. ⁵⁾ C. D. V. 2. 492. ⁶⁾ C. D. VII. 2. 108. ⁷⁾ C. D. VI. 2. 43. ⁸⁾ C. D. V. 3. 333. ⁹⁾ C. D. VI. 1. 130. ¹⁰⁾ C. D. VI. 2. 230. ¹¹⁾ C. D. VIII. 1. 152. ¹²⁾ C. D. VIII. 7. 145. ¹³⁾ C. D. VIII. 3. 423. ¹⁴⁾ C. D. VIII. 4. 147. ¹⁵⁾ Nemzeti Encyclopaedia 704. l. ¹⁶⁾ Bevezetés a Diplomatikába III. 74. l.

II. Lajos és I. Ferdinánd alatt Mária királyné kormányozta volna e megyét, hiteles kutfökrei hivatkozás hiányában elfogadni nem lehet.

A nemzeti királyok alatt Németország és Austria ellen vívott harcok és csaták színhelye leginkább Mosony megye volt. A hon általános történetéből sokkal ismeretesebbek az 1043—1046-ig, 1061. 1074. 1075-dik évben, továbbá a Kálmán idejében bejött kereszties csapatok által véghezvitt pusztítások, mintsem hogy azt itt bővebben tárgyalnom kellene. Azonban az 1271-dik évit mégsem hallgathatom el, a mikor Ottokár cseh király Pozsony és Nyitra megyék elpusztítása után Pozsonynál Mosony megyébe átjövén 60,000 emberből álló seregével Óvárt megvette, Mosonyt földel egyenlővé tette, Chervellen várát is hatalmába ejté, melynek ma még nyomát sem tudják a megyei lakosok megmutatni. Majd V. István királyunkkal megütközvén a Rábca vizénél Május 21-kén (1271), attól visszanyomatott s a megyén keresztül vonulva Austriába huzódott ¹⁾.

Ezen sok pusztítás következtében a magyar vezérektől ide telepített bessenyő faj, kik határ-őr szolgálatot teljesítettek²⁾, (mint Vasban az örségiek s Pozsony megyében a Székelyek) ki irtatván, helyöket Németek és Horvátok foglalák el, csak a Rábca körül és a mosonyi Dunán túl levő helységek magyar lakosai maradhattak meg.

Mosony megye főispánjai, lakosai s ezek viszontagságainak elősorolása után egyszerüen adom a régi emlékekben talált s a megye s egyes helységei történetére vonatkozó adatokat regesták alakjában, a XIII-dik századtól kezdve a mohácsi vészig.

¹⁾ Codex Dipl. V. 1. 108—111. ²⁾ A mosonymegyei Bessenyőkről bővebben olvashatni a Magyar Tudós Társaság Évkönyvei V-dik kötete 150-dik lapján, különösen az 1203. 1217. 1222. 1223. 1225. 1230. 1232. 1265 s a többi évekre nézve.

MOSONYMEGYEI REGESTÁK, AZ ÁRPÁDHÁZI KIRÁLYOK KORÁBÓL.

I. 1203. Imre király a Ciszterci rendü szent-keresztí apátságnak egy a mosonyi várhoz tartozott hajdan Bessenyők lakta pusztát adományoz örök joggal. (Codex Diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac Civilis: Studio et opera Georgii Fejér Bibliothecarii regii. Tomus II. 421. l.) Magyar tört. eml. Okmt. VI. 97.

II. 1208. II. Endre király Bóth mosonyi, Csepán bácsi főispányok, továbbá Mór testvéröknek István fia által a libenyi pusztán alapított Sz. Jakabról nevezett Bence rendü apátságot megerősíti. (Ezen okmányban számos mosony-megyei helység- puszta- folyócskának neve jön elő. Az eredeti a kamara levéltárában, kiadva Fejér Cod. Dipl. T. III. V. 1. 58—66 l.)

III. 1208. II. Endre király az austriai szent-keresztí apátságot az 1203-dik évben Imre királytól adott Mosony várához tartozott puszta birtokában megerősíti. (Magyar történelmi emlékek. Okmánytárak. VI. 98. l.)

IV. 1209. II. Endre király Csepán — István fia — nádor és bácsi főispánnak hű szolgálatiért Bolocet és Szumbothel, a mosonyi vár földjeihez tartozó helységeket, ez utóbbit a vámmal együtt oda ajándékozta, s ebbe Théti helységben lakó Bálint comes, királyi pristald által bevezetni parancsolja. (Fejérnél C. D. T. III. V. 2. 469. 470. l.)

V. 1209. II. Endre király Both nádor és mosonyi főispánt Mochorias mosonyi várjobbágytól vett Csalló földe birtoklásában megerősíti. (A határ előszámolásánál említetik Sár vize melletti mocsár, Janus földje, Kata és Fulzaran falu, stb. Fejérnél C. D. T. III. V. 2. 470—472. l.)

VI. 1210. II. Endre Both nádor és mosonyi főispánnak hű szolgálataiért Novák földét a győri vártól elvévén, továbbá Réti falu határából a mosonyi polgári földekből két ekényit; ezen mennyiséghez megkivántató kaszálóval, továbbá a mocsár és nádas egy részével, végre a Dunán innen levő mosonyi várföldét Kamanát oda ajándékozta. (No-

vák és Kamana határa leírásával Fejéernél C. D. T. III. V. 2. 472—474.)

VII. 1214. Beutho Győr falui lakos — de villa Gewr — libenyi Sz. Jakab egyházának 4 ökröt, 1 eke földet stb. és Ecy falu mellett 4 hincas (vineas?) quae vocabulo nuncupatur cacika ozu (háza?) (Fejéernél C. D. T. III. V. 2. 474. l.) végrendeletileg hagyományoz.

VIII. 1214. Poth comes neje Ysounak Péter, Isep és Bece fiaitól Nyulason (Nulos) 14 curialis helyet, mely igazabban Lechnu-nak — tán a német Lehn-ből, hübér, vesd össze alább XIV. számot — neveztetik, 40 márkért; — továbbá Sullunak István és Vstuh fiaitól és Vasardnak Sumurca fiától mosonyi várjobbágyoktól 12 lechnut minden haszonvételei és hozzátartozandóságaival együtt 35 márkért megvesz és ez összeget Miklós udvarbirája által (per curialem comitem) Györbe küldvén, itt Kilián prépost, Péter főesperes, Péter ör, Felicián dékán, Illés dékán, Jakab főesperes, Miklós s Briccius kanonokok jelenlétében kifizeti őket, melyet a káptalan is jelen levele által elismer. (Fejér C. D. T. III. V. 1. 150. 151. l.)

IX. 1217. II. Endre király a szent-keresztí apátságnak Neuaigen, (Münchhofen) nevű földet adományoz. (C. D. VII. 4. 72. l.)

X. 1217. II. Endre király Austriai „szent Kereszt“ monostorának előbb Bessenyök lakta Legénytő (Legingthov) nevű földet ajándékozza. (A határ leírásánál előjön a Fertőtő, Petlen falu, Geseluhalm, Hegyeshalm, Galus falu.) Ezen kívül Legintői curiájokat s másik új pusztájokat, a királyi udvarházat, Salun vagy Winden végre Potesdorf Fertőtő melletti már birt. jószágokat minden adózástól felmenti. (Fejér C. D. T. III. V. 1. 207—210. l.)

XI. 1221. A győri káptalan Poto comesnek az austriai sz. kereszt apátság számára Mosonyon felül Sasun helységében — Nyulas mellett — tett alapítványáról ad bizonyágot. (Eredeti után másodszor közli Magyar tört. eml. okmt. VI. 182.)

XII. 1222. II. Endre király az austriai szent-keresztí apátságnak a Bessenyök földjén Legénytő (Leguentou)

helységben lévő alattvalóit bizonyos szabadságokkal felruházta. (Fejéernél C. D. T. III. V. 2. 483. l. Magyar tört. eml. Okmt. VI. 183. 184. l.)

XIII. 1222. A pannonhalmi apátság Nyulas helység birtokában (Mosony megyében) biróilag megerősítetik. (Eredetie a Pannonhalmi levéltárban, kiadva a magyar történelmi emlékekben Okmt. VI. 189. 190. l.)

XIV. 1226. A győri káptalan bizonyítja, miszerént Serafin — Somos fia — előtte személyesen megjelenvén vallotta, hogy ő Saul mester fivérével Monrokerék nevű földet, mely a libenyi apát földével szomszédos, 10 — lehennek nevezett — szállást Leonard apátnak s az egyháznak 12 ezüst már lefizetett márkáért eladta. (Fejéernél C. D. T. III. V. 2. 95.)

XV. 1229. L. a Lybuni (Libenyi) sz. Jakabról nevezett egyház apátja és szerzetes társai bizonyítják, hogy Buz szolga Beke szerzetes társuk által szabadságba helyezett. (Fejéernél C. D. T. III. V. 2. 486. 487. l.)

XVI. 1229. II. Endre király privilegiuma, melylyel az austriai szentkeresztii apátság Leguentov nevű bessenyő birtokának lakosait adómenteseknek nyilatkoztatja. (Magyar tört. eml. okmt. VI. 261. 262. l.)

XVII. 1230. A győri káptalan tanúsítja, hogy Monchasasuna helységbeli Joachim, — Vasárd fia — Kumpolt és Kotpán, — Pipule fiai — ottani atyai örökségi 5 eke földjeiket és malmokat a libenyi apátnak 8 és $\frac{1}{2}$ márkán eladták, és hogy a jelen volt Miklós — Makariás fia — és Cheken comes helyett — Tene nevű mosonyi várjobbágyok az eladókat velök egyenlő sorsu embereknek vallották, kik földjeiket szabadon eladhatják. 1230. (Fejér Cod. Dipl. T. III. V. 2. 220. 221. l.)

XVIII. 1231. Ceken a mosonyi vár jobbágya és Miklós várcomesnek (főispán) udvari birája (curialis comes, alispánja) Leonard Lybuni (libenyi) apát és Poth — Poth comes fia — közt egy mosonyi curia érdemében folyó pert a libenyi apátság részére dönti el. (Fejéernél C. D. T. III. V. 2. 488—890 l.)

XIX. 1231. II. Endre király bizonyítja, hogy a győri

káptalan és M . . . mester — Tamás comes fia — Zoa földe és halászatáért előtte perelvén, ítélő mesterei boy-t (bajvivást) rendeltek, de némely nemesek közbenjárására barátságosan megegyeztek. Buda. 1231. (későbbi ítéletlevélből közlé Czech Fejér Cod. Dipl. VII. 4. 80. l.)

XX. 1231. II. Endre király Hector comes és Márton mester — Tamás comes fia — közt Zoa puszta melletti Duna fele része iránt támadt pert vivók által eldöntetni hátaozta, miután Márton Pogona faluból való Zachra nevű királyi pristald Hector a király elé idézte; a vivás közben Hector comes embere meggyőzetve elesett, s így a Dunában keresett jogát elveszté. (Cod. Dipl. T. III. V. 2. 223. 224. l.)

XXI. 1232. Osanna comitissa a szent-keresztől nevezett apátságnak magyarországi Winden falut (Mosonymegyében) adományozza. (Eredetie az apátság levéltárában, honnét kivonatilag közli Fejér C. D. VIII. 4. 80. 81. l.)

XXII. 1236. IV. Béla király austriai szent-kereszt egyházától (Cistercita rendüek) némely birtokokat elvesz s csak „a királyi curia földe“ (a Sár vize mellett) és a Legénytónak nevezett Bessenyők földének fele birtokában s úgy egyéb szabadság és javadalmakban hagyja meg őket. Péturvárad faluban October 27. (Fejér C. D. T. III. V. 2. 215. 216. l.)

XXIII. 1240. A győri káptalan biznyságot tesz arról, hogy némely Bengen falubeliek, (ugymint Hyemo Bunsénak, Péter és Madoros Zomudnak, Buman és Cseke Dalcannak, Miklós és Nane Chucurnak, Csud és Egyed Geicsének fiai) szántóföldjeinek egy részét és kaszálójoknak s Dunai halászatjoknak felét Uruzvári (Oroszvár) Csemp fiának Chucurnak, ötven márkán örökös szabad birtokul eladták. 1240. (Fejér Cod. Dipl. T. IV. V. 1. 191.)

XXIV. 1240. A győri káptalan tanusítja, hogy Apa — Thoui Dénes szolgája — és Theyernek fia Péter, mosonyi várjobbágyok, Buhum falu határában levő 90 holdnyi földjüket két és $\frac{1}{4}$ márkán thoui Dienesnek eladta, a szavatosságot is magára vállalván. 1240. (Fejér C. D. T. IV. V. 1. 192. l.)

XXV. 1240. IV. Béla király megerősíti néhai Póth ná-

dor rendelkezését, ki Sassun pusztájának egy harmad részét a Fertő tó melletti földdel Mosony megyében austriai szent-keresztí apátságának adta, a többi két harmadrészt pedig István fivére és ennek Mór fiának hagyományozta, de a kik azt is átadták a nevezett apátságnak, mely összes birtok birásában királyilag megerősítetnek (C. D. IV. 1. 197—199. l.)

XXVI. 12 . . IV. Béla király a libenyi apátságtól elfoglalt Beugen és Sassun falvakat visszaállítja. Lásd ezek történetét C. D. IV. 1. 199—200 l.)

XXVII. 1243. IV. Béla király Simon és Bertrand spanyol eredetű hű comeseknek a 10 eke földnyi mosonyi várhoz tartozó gadundorfi földet . . . Sopron megyében adományozza. (C. D. IV. 1. 274. 275. l.)

XXVIII. 1256. IV. Béla a szent-keresztí apátságnak (Austriában) magyarországi birtokait a királyi curiát s Leginthonak nevezett földjeit visszabocsátja s népeiket szabadalmakkal elárasztja, megtiltja ugyanis, hogy többé a váron kívüli árkok vagy Mosony javítására ne kényszeríthessenek stb. Aug. 14. (Fejér megjegyzi, hogy valószínűleg 1256-ra tchetni Cod. Dipl. IV. 2. 383. 384. l.)

XXIX. 1278. IV. László király Zerky faluból való (de villa Zerky) Jakab és László testvéreknek hű szolgálataikért a musuni vár földét Scyluást adományozza. (C. D. V. 2. 428—430. l.)

(F o l y t a t j u k.)

XXXI.

ASSZONYFAI OKMÁNYTÁR.

(Közli Ráth Károly.)

(Folytatás és vége.)

XXIX.

Twróczi Lőrinc a győri vár castellánja és Vaszari Miklós — Ágoston győri püspök s örökös főispánnak alispánjai, továbbá Győr megye nemesek birái értesítik Garai László Magyarhon Nádorát, hogy Simontornyán Májushó 24-kén kelt levelét vették, melyben megyei vizsgálatot rendel; valjon igaz-e, a mit Asszonyfalvai Ispán Péter, Justina neje, Gergely, Mihály, Orsolya gyermekei és Bede István előadtak; hogy Ispán Péter 1451-dik év Jul. 2. körül Debrenthei Tamás pannonhalmi kormányzó Alsóki falujába vásárra menvén, a nevezett kormányzó Matkó tisztje (familiaris) által Asszonfai Ispán Pétert megfogatván Szent Mártoni várában 10 nap és éjjel rabságban tartotta, most legujabban Debrenthei Tamás Julius 20-kán Kemley Gergely alispán János — Simon fia — megyei (vicegerensel) nemesek birájával úgy Szentgerolti Imre és népeivel Asszonyfalvai nemesi udvarházát fegyveres kézzel megtámadták s innét 33 ökröt s egyéb javait, úgy jobbágyait is elvitték és elhajtották, 4 Asszonyfalvai jobbágytelkét elfoglalták, már előbb pedig t. i. 1451-dik évben Debrenthei Tamás egy Asszonyfalvai curiájokat elfoglalta s Toldi Böröck nevű jobbágyát telepíté oda; evvel sem elégedvén meg, Péterd helysége határában levő halastó gátját magasbra emeltetvén s evvel a vizet felfogatván, az által majd 40 hold szántó föld és

12 kaszavágó rétfőkben, Asszonyfalva határában kárt szenvedtek-e? Az elől nevezettek Némay Lőrinc nemesek bíráját kiküldék, ki Junius 3-kán a történetek körül vizsgálódván, a dolog az előadás szerint lenni találtatott; miről hiteles alakban kiadták bizonyítványukat Győrött 1453. Junius hó 9-kén. (Kiadtam egész terjedelmében az Uj Magyar Muzeum 1854-dik év 325—327 l. — az eredeti gyűjteményemben.)

XXX.

A győri káptalan értesíti Garai László nádort, hogy Simontornyán Máj. 24-kén kelt levelét vették, melyben Debrenthei Tamás által Asszonyfalvai Ispán Péteren (lásd az előbbi kivonatot) elkövetett hatalmaskodásra nézve vizsgálat-tétel parancsoltatik, királyi emberül Réthalapi Péter, Némay Nagy László vagy Péter, Pethenyi István vagy Gergely, Felpéci Nemes János, Porkoláb Péter, Hali Józsa vagy Lukács jelöltévé ki, ezek közül Némay Gergelyt Balázs Sz. István oltárának igazgatója maga mellé vévén királyi emberül, Máj. 27-kén vizsgálatot tartottak s a mint az eset előadva volt, úgy találták s erről 1453. Jun. 1-én jelen oklevelöket ki is adták.

Magnifico viro domino Ladislao de Gara Regni Hungarie palatino et Judici Comanorum domino et Amico eorum honorando Capitulum ecclesie Jauriensis Amicicie et honoris continuum incrementum literas nobis directas honore quo decuit recepimus in hec verba Amicis suis Reuerendis Capitulo ecclesie Jauriensis Ladislaus de Gara Regni Hungarie Palatinus et Judex Comanorum Amiciciam paratam cum honore Dicitur nobis in personis petri dicti Espan de Azzonfalwa (stb. úgy mint az előbbi oklevélben kevés kivétellel, például: Johanne filio Symonis vicegerenti helyett: Judici nobilis; Zenthgerolthy helyett Zenthgyrolthy; quadraginta terrarum arabilium helyett: quadraginta Jugera terrarum arabilium stb. egész a történt hatalmaskodási elbeszélés végeig.) Super quo vestram Amiciciam presentibus petimus diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum Quo presente petrus de Rethalap aut ladislaus vel petrus magnus de Nema Sin Stephanus seu

Gregorius dicti pethenye de eadem siue Johannes Nemes de Felpecz neue Petrus Porkolab de eadem an Josa de Halceu Lucas de eadem alys absentibus homo noster ab omnibus quibus incumbit meram de premissis experiatur veritatem quam tandem nobis Amicabiliter rescribatis. Datum in Opido nostro Symonthornya feria quinta proxima ante festum Sancte Trinitatis ¹⁾ Anno eiusdem Millesimo quadringentesimo quinquagesimo tercio, vnde nos petitionibus eiusdem vestre Magnificencie in omnibus obtemperare cupientes vt tenemur, unacum prefato Gregorio de Nema homine vestro nostrum hominem videlicet dominum Blasium Rectorem Altaris beati Regis Stephani siti in dicta ecclesia nostra Jauriensi ad premissa peragenda nostro pro testimonio fidedignum duximus transmittendum Qui tandem exinde ad nos reuersi nobis concorditer retulerunt Quod prefatus homo vester presente dicto nostro testimonio in festo Sancte trinitatis proxime preterito ²⁾ in Comitatu Jauriensi procedendo ab omnibus quibus decuisset et licuisset Nobilibus videlicet et ignobilibus ac alterius cuiusuis status et condicionis dicti Comitatus hominibus palam et occulte diligenter inquirendo, omnia praemissa et queuis premissorum singula sic et catenus facta et perpetrata fuisse rescuisset prout vestre Magnificencie dictum extitisset et quemadmodum tenore literarum vestrarum per omnia contineret prescriptarum, Datum Sexto die diei Inquisicionis premisse ³⁾ Anno domini supradicto.

Kivülröl: Domino Palatino Pro Petro Ispan de Azonfalwa et alys intrascriptis Contra Dominum Thomam de Debrenthe Gubernatorem Abbacie Sanctj Martinj Sacrimontis pannonie Inquisicionis Relacio.

Eredetie oklevélgyjteményemben.

¹⁾ 1453. Máj. 24.

²⁾ Máj. 27.

³⁾ Jun. 1.

XXXI.

A győri káptalan bizonyítja, hogy Sámsoni Lukács diák és Bánkházi Márton a pannonhalmi gyülekezet, továbbá Jwthasi Matkó Debrentei Tamás apátsági kormányzó nevében előtte megjelenvén egy részről; más részről Asszonyfalvai Ispán Péter, Gergely és Mihály fia, meg Bedey István testvérje, nevében is megegyeztek, hogy Asszonyfalva, Borba Győr megyei helységek és Bodonteleke Veszprémmegyei puszta birtoklata iránt folytatott pereiket 8, Mindszent helységében Január hó 13-kán összeülendő békebiró ítéllete alá bocsátják, s az evvel meg nem elégedő fél 50 márk denárban marasztassék el, Ispán Péter még arra is köteleztetik, hogy Fel-Péci Patha Domonkos — kinek vele egyenlő joga van Borbához — a mondott időre magával hozza. 1454. October 5.

Nos Capitulum Ecclesiae Jauriensis Memorie commendamus Quod lucas literatus de Samson ac Martinus de Bankhaza pro venerabili domino Thoma de Debrenthe Gubernatore Abbacie Ecclesie Sancti Martini Sacrinontis pannonie cum procuratoris literis Conuentus eiusdem Ecclesie et Mathko de Jwthas pro se personaliter ab vna, parte vero ex alia, Petrus Ispan de Azzonfalwa personaliter onera Gregory et Michaelis filiorum et Stephani de Bedey fratris, suorum si in infrascriptis persistere nollent, ydem Petrus Ispan super se assumptens ad nostram veniendo presenciam confessi sunt viuauoce in hunc modum Quod ipsi vniuersas, et lites, ac differencias quaslibet, ex utraque parte, et contra in vicem motas et vsque in presenciarum suscitatas signanter causas sew facta possessionis Azzonfalwa Borba, in Jauriensi et predj Bodontheleke vocatarum in Wespriensi, Comitatus, existente, Arbitratue, dispositioni et finali discussioni et determinationi certorum octo proborum hominum, perdictas partes pari numero eligendorum, submisissent et submiserunt, coram nobis eomodo, vt quidquid ipsi octo probi homines octauo die festi Epiphaniarum dominj proxime venturo ¹⁾ in possessione Mentzhenth vocata, Auditis per eum proposicionibus allegacionibus et responsionibus, ac probacionibus reuisisque literis

¹⁾ 1455. Ján. 13.

et literalibus instrumentis presertim factum dicte possessionis Borba vocate tangentibus partes inter easdem disponerent ordinarent et Arbitrarentur ydem Ambe partes tenerentur pro rato acceptare, vbi autem aliqua parcium huiusmodi Arbitraturam dispositionem eorundem octo proborum hominum non acceptaret extunc eis pars contra partem alteram, huiusmodi dispositionem Arbitratiuam acceptantem in quinquaginta marcis denariorum, ante litis ingressum Judiciaria porcione seclusa persoluendis conuinci debet et conuincetur (eo facto?) Eo specialiter declarato quod ydem Petrus Ispan, Dominicum Patha de Felpecz, quem scilicet dicta possessio Borba equo Jure veluti ipsum Petrum Ispan concernere perhibetur, si posset, et valet, penes se ad dictos diem et locum adducere teneretur, Adque premissa, pretitulati Lucas et Martinus de Bankhaza prefatum dominum Thomam de Debrenthe Gubernatorem Abbae Sancti Martini Sacrimontis pannonie virtute procuratoria prenotata, prescripti autem Mathko de Jwthas, ac Petrus Ispan personali Ipsorum astancia, medicante Nomine dictorum Gregory et Michaelis filiorum et Stephani Bedey fratris eiusdem Petri Ispan, per ipsum Petrum Ispan in se Assumpto obligarentur coram nobis testimonio presentium mediante. Datum Sabato ante festum Beati Dyonisy Martiris. Anno Domini Millmo Quadringentesimo Quinquagesimo quarto.

A papírra irt eredeti, melyről a pecsét lehullott, gyűjteményemben van.

XXXII.

1455. Asszonyfalvai Ispán Péter Borba faluban levő birtokrészét és Bodon-teleke pusztáját felvallja. (Találtatik Gróf Szapáry család Vas Megyei Mura Szombati levéltárában R. csomag. 36. száma a.)

XXXIII.

A győri káptalan bizonyítja, hogy Asszonyfalvai Gergely — Ispán Péter fia — előtte személyesen megjelenvén, ellenmondott László király adományozásának, ki Asszonyfalvai birtokrészeit Asszonyfalvai Bede Istvánnak adta; tiltja továbbá Asszonyfalvai Gellyen István, és Miklós testvéreket, Kisfaludy Gáspárt Paradicsomfölsde és Sebesfölsde Asszonyfalva határában levő birtokrészei használatától s birtokba vételétől. 1456. Május 29.

Nos Capitulum ecclesie Jauriensis Memorie commendamus Quod Gregorius filius petri Ispan de Azzonfalwa coram nobis personaliter constitutus: nobis per modum protestationis et prohibicionis significari curavit. Quod prout reuera percepisset, Serenissimus dominus noster dominus Ladislaus hungarie etc. Rex: totales porciones suas possessionarias in possessione Azzonfalwa praefata, vocata, habitas, Stephano Bede, de dicta Azzonfalwa, donasset ac contulisset in suum preiudicium et Jurium suorum valde inagnum, vnde facta huiusmodi protestacione prefatum dominum Ladislaum Regem a donacione et collacione, annotatum vero Stephanum Bede et alios quoslibet ab Impetracione et optencione prefatarum suarum porcionum possessionariarum et suarum pertinenciarum, preterea, Stephanum Gellyen, ac Nicolaum, fratrem ejusdem de prefata Azzonfalwa nec non Gaspar de Kisfalud ab vsu, occupacione detencione fructuum et utilitatum promissarum porcionum possessionariarum nec non certarum terrarum Arabilium Paradichonfelde et Sebesfelde apellatarum, intra metas predictae possessionis Azzonfalwa, existencium, percepcione sicque in dominium earundem intromissione, sibypsis appropriacione seu statuifaccione qualitercunque factis uel fiendis, prohibuit contradicendo et contradixit inhibendo coram nobis harum literarum testimonio et vigore mediante Datum tercio die festi Sacratissimi Corporis Christi Anno eiusdem Millesimo Quadringentesimo quinquagesimo sexto.

Az eredeti gyűjteményemben.

XXXIV.

Földvári Zubor János alispán és a többi főbirái Győr megyének hivatalosan bizonyítják, hogy Apollonia — Némai Zepthe Tamásné — és Dorotya Asszonyfalvai Ispán Gergelyné, ugy Némai Balázsné és Mihályi Csák Lászlóné kérelmére gyűlésekből Asszonyfalvai János főbirót kiküldék, hogy Mihályi Csák Lászlónak Mihály fiát tiltsa el a kérelmezők Asszonyfalvai birtokrészeik elfoglalása és élésétől, mit a nevezett főbiró Julius hó 4-kén véghez is vitt. Győrött 1466. Julius hó 5-kén.

Nos Johannes Zubor de Feldwar. Vicecomes et Judex Nobilium Comitatus Jauriensis. damus pro memoria Quod cum nos adinstanciam et legitimas petitiones, Nobilium dominarum Apollonia, Thome Zepthe de Nema et Dorothea, Gregory Ispan de Azzonfalwa, ac Relictarum, condam, Blasy de Nema et ladislai Chak de Myhaly, consorcium, de Sede nostra Judiciaria unum ex nobis videlicet Johannem de Azzonfalwa Judlium ad infrascriptam prohibitionem faciendam nostro pro testimonio fide dignum duxissemus destinandum, qui tandem exinde ad nos reuersus nobis retulit istomodo. Quod ipse feria sexta proxima post festum Visitacionis beate Marie virginis proxime preteritum, Michaelem filium condam Ladislai Chak de dicta Mihaly., Ab vsu occupacione detencione porcionum suarum possessionariarum in dicta possessione Azunfalwa in Comitatu Jauriensi existente habitatum seu quouis questu coloris in dominium eiusdem intromissione Statuifaccione, quoslibet facte vel fiende prohibuisset contra dicendo et contradixisset inhiendo publice et manifeste, Ad cuius fassionem memorati Johannis de dicta Azonfalwa pretactis exponentibus literas nostras duximus concedendas, Datum Jaurinj secundo die dici prenotati Anno domini Millmo quadringentesimo Sexagesimo sexto.

Négy peccéttördék. Eredetie gyűjteményemben.

XXXV.

1468. Asszonyfalvai Nemes Péter mindenkit eltilt Assonfalvai birtokrésze megvételetől. (Találtatik Gróf Szapáry család Vas Megyei Mura Szombati levéltárában R. csomag, 28. sz. a.)

XXXVI.

A pannonhalmi gyülekezet bizonyítja, hogy Mátyás királynak 1471-ben Budán September hó 11-kén kelt parancsa következtében Szaniszló szerzet-társukat Pyczordi Mihály király emberével kiküldék vizsgálat-tevés (Oct. 29.) végett, s azok a hatalmaskodást az előadottak szerint történtnek állíták; ugyanis Peterdi Lovali Tamás Asszonyfalvai Nemes Péterrel Asszonyfalvai Ispán Gergely Asszonyfalvai curiáját meg-rohanta, (Aug. 6.) 4 maglóját megölte és határit elhányta. 1471.

October 31.

Serenissimo Principi domino Mathie dej gracia Regi Hungarie Bohemie etc. domino ipsorum generoso, Conuentus Monastery Sanctj Martini Sacrimontis pannonie Oracionum suffragia deuotarum cum perpetua fidelitate literas eiusdem Vestre Serenitatis, Inquisitorias pro parte Nobilis Gregory Ispan dictj de Azonfalwa nobis transmissas Sumpma cum obediencia recepimus in hec verba, Mathias dej gracia Rex Hungarie Bohemie etc. fidelibus nostris Conuentui ecclesie sanctj Martini Sacrimontis pannonie, Salutem et gratiam, dicitur nobis in persona fidelis nostri Nobilis Gregory Ispan dicti de Azonfalwa, Quod feria tertia proxima ante festum Beati laurency martiris proxime preteritum Thomas Lowaly dictus de Petherd adiuncto sibi Petro Nemes de dicta Azonfalwa, ad propriam domum et Curiam dicti Exponentis, in dicta Azonfalwa in Comitatu Jauriensi existente habita, manibus armatis et potencialiter irruerunt ibique si Idem exponens se defendere non valisset nullis suis demeritis exigentibus eundem nece miserabili interimere voluisset Ceterum Idem Thomas Lowaly hys non contentus metas dictj Gregory Interitorio porcionis sue possessionarie in dicta Azonfalwa habite, ab antiquo erectas Exconsensu et voluntate Nicolaj Nemes et Petrij filij Johannis Byro dicti de eadem Azonfalwa minuslicite et indebite prose perarare fecisset Et insuper prefatus Thomas lowaly tempore in predicto Quatuor Scrophas eiusdem exponentis interfecisset potencia mediante In

preJudicium et dampnum prefati exponentis valde magnum Super quo fidelitatj Vestre firmiter precipientes mandamus, quatenus, Vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum Quo presente paulus lorand de Nema aut Barnabas de Kalthasa, vel Petrus de Gwg sin Michael Pyczord alys absens homo noster ab omnibus quibus incumbit meram de premissis experiatur certitudinis Veritatem quam tandem nostre personali presencie fideliter rescribatis Datum Bude feria quarta proxima post festum Natiuitatis beate Marie Virginis Anno domini Millesimo Quadringentesimo Septuagesimo primo Regni nostri anno quarto decimo Coronacionis vero octauo. Vnde nos mandatis ipsius Vestre Serenitatis in omnibus semper obedire cupientes vt tenemur vnacum prefato Michaele de Pyczord homine vestro nostrum hominem videlicet Religiosum fratrem Stanislaum Sacerdotem Socium et Conuentualem ad premissam Inquisitionem faciendam nostro pro Testimonio transmisimus fidedignum Qui tandem exinde ad nos reuersi nobis vniformiter retulerunt eomodo Quod ipsi feria tertia proxima post festum beatorum Simonis et Jude Apostolorum proxime preteritum in dicto Comitatu Jauriensi simul procedendo ab omnibus quibus decuisset et licuisset, Nobilibus et Ignobilibus ac alterius Cuiusuis status et condicionis, dictj Comitatus hominibus palam et oculte de premissis diligenter Inquirendo omnia premissa et queuis premissarum singula sic fore facta et perpetrata fuisse rescuiissent, quemadmodum vestre Serenitati dictum extitisset et prout tenor literarum vestrarum per omnia contineret prescriptarum Datum tercio die diej Inquisitionis prenotate Anno domini Supradicto.

Kivülröl: Personali presencie Regie maiestatis pro Nobili Gregorio Ispan dicto de Azonfalwa etc. Inquisitionis Relatio.

A papiron irt eredeti gyűjteményemben.

XXXVII.

A győri káptalan tudósítja I. Mátyás király Személynökét, miszerént ennek Budán Nov. 6-kán kelt parancsa következtében s Asszonyfalvai Ispán Gergely folyamodására a Péterdi jobbágyság ellen vizsgálatot tartott s a dolgot úgy találta a mint jelentve volt, t. i. hogy a pannonhalmi szerzet jobbágyságai András deák várbeli tisztartó parancsára és a gyülekezet akaratjából is Asszonyfalvai Ispán Gergely Asszonyfalva helység határában a Nádastó nevű halastó körüli rétet lekaszálván hatalmasul, a szénát elvitték. 1474. December 5.

Serenissimo Principi domino Mathie dei gracia Regi Hungarie Bohemie etc. domino ipsorum graciousissimo Capitulum ecclesie Jauriensis Oracionum suffragia in domino deuotarum cum perpetua fidelitate literas vestras nobis directas sumpmacum obediencia recepimus in hec verba Mathias dei gracia Rex Hungarie Bohemie etc. fidelibus nostris Capitulo ecclesie Jauriensis Salutem et gratiam dicitur nobis in persona fidelis nostri Nobilis Gregory Ispan de Azzonfalwa. Quomodo circa festum Visitacionis gloriose Virginis Marie proxime preteritum ¹⁾ Gregorius Thanko Blasius Kanthor Benedictus Simon Johannes Parlag Thomas Baranyay Michael Warga Andreas Chokon. et Paulus Eke ac Gregorius Tharchy et Paulus filius eiusdem Jobagiones. Conuentus ecclesie Sancti Martiny Sacrimontis in possessione eiusdem Conuentus Petherd appellata in Comitatu Wesprimiensi habita residentes ex speciali comissione Andree literati nunc prouisoris curie ipsius Castri permissioneque et voluntate prefati Conuentus armatis manibus et potenciarys ad territorium possessionis dicti Exponentis Azzonfalwa predictae accedendo Ibique in quibusdam terris dicti exponentis Incultis que in fine terrarum arabilium eiusdem ad piscinam Nadastho vocatam d . . . tencium et eciam penes easdem terras adiacerent fena ipsius exponentis procreata que alias vsquemodo ipsi vsinvnquam extitissent contra voluntatem predicti exponentis via Juris sine omni pro se falcassent et falcata asportant quo eorum placuisset voluntati fecissent potencia

¹⁾ 1474. Jul. 2.

mediante In maximum preiudicium Juris eiusdem exponentis et dampnum valde magnum. Super quo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum quo presente petrus vel Nicolaus Nemes dicti de Azzonfalwa aut Michael de psychord sin petrus de eadem psychord alys absentibus homo noster ab omnibus quibus incumbit meram de premissis experiatur certitudinis veritatem Quam eandem nostre personali presencie fideliter rescribatis Datum Bude die dominico proximo post festum Beati Emerici ducis ¹⁾ Anno domini Millesimo quadringentesimo Septingentesimo quarto. Regni nostri anno decimo septimo Coronacionis vero vndecimo. Vnde nos mandatis vestris in omnibus obedire cupientes vt tenemur vna cum prefato petro Nemes de Azzonfalwa homine vestro nostrum hominem videlicet honorabilem Magistrum Nicolaum de Mezthegnew socium et concanonicum nostrum ad premissa peragenda nostro pro testimonio fidedignum duximus transmittendum Qui tandem exinde ad nos reuersi nobis concorditer retulerunt. Quod ipsi in festo Beati Andree Apostoli proxime preterito ²⁾ In Comitatu Jauriensi procedendo ab omnibus quibus decuisset et licuisset videlicet Nobilibus et Ignobilibus ac alterius cuiusuis status et condicionis dicti Comitatus hominibus palam et occulte diligenter inquirendo omnia premissa et queuis premissorum singula sic et suomodo fere facta et perpetrata rescuissent prout eidem vestre Serenitati dictum extitisset et quemadmodum tenor literarum vestrarum per omnia contineret prescriptam. Datum sexto die diei Inquisicionis premissa ³⁾ Anno domini supradicto.

Hátul:

Personali presencie domini Regis Pro Nobili Gregorio Ispan dicti de Azzonfalwa Inquisicionis Relacio.

Sárga viaszból álló pecsét romjaival. Eredetie gyűjteményemben.

¹⁾ 1474. Nov. 6. ²⁾ Nov. 30. ³⁾ Dec. 5.

XXXVIII.

1495. Az esztergomi Szent Szék pere Asszonfalvai Szalai Balázs ellen bizonyos gyaláztatás miatt indítva. (Talál-
tatik a Gr. Szapáry család Vas Megyei Mura Szombati levél-
tárában R csomag, 29. sz. a.)

XXXIX.

1496. Győr megye alispánjai és nemesek birái bizonyítják, hogy megyei
törvényszékükön N é m a i n a k nevezett Ispán Gergely előttök személyesen
megjelenvén vallá, miszerént ő nejének Dorottya asszonynak — Kis-r o -
v a z d i Lóránt István özvegyének — unszolására, saját leányát Margit asz-
szonyt — néhai A s s z o n y f a l v a i Szalay Balázs özvegyét anyai joggal
illető N é m a i helységben Győr megyében levő egy nemes ülésre nézve
telt zálogítást, mivel a 60 arany forintból a zálogba vevő Dorottya asz-
szony (az ő neje) és ennek előbb nevezett Istvántól származott Tamás deák
fia egy denárt sem fizettek le, visszavonja s megsemmíti. Gy ő r, 1496.

Augustus 27.

Nos Anthonius Horwath et Ambrosius magnus Castellani
Castris Jauriensis Vice Comites et Judices Nobilium Comi-
tatus Jauriensis damus pro Memoria Quod nobis Sabbato
proximo post festum Beati Bartholomei Apostoli proxime trans-
actum. Vna cum Nobilibus dicti Comitatus Jauriensis pro
faciendo moderatio Judicio causancium consedentibus, E' mc-
dio aliorum Nobilium causancium in nostram exurgendo pre-
senciam Nobilis Gregorius Ispan. dictus de Nema nobis per
modum protestacionis curavit significare Quod licet pridem ipse
Gregorius minime se deliberante sed ex inaduertencia sua, ex
sugestione et infestacione nobilis domine Dorothee consortis
sue alias relicte condam Stephani Loranth, de Kysrowazd
quandam vnam sessionem, Nobilitarem Nobilis domine Mar-
garethe Relicte condam Blasy zalay de Azzonfalwa filie ipsius
Gregory in preallegata possessione Nema, in dicto Comitatu
Jauriensi existente habitam, ipsam dominam Margaretham ma-
terno jure concernentem, quam ad prius ipse Gregorius inha-
bitaret cum omnibus suis vtilitatibus. ad eandem sessionem
spectantibus pro sexaginta florenis auri puri Eidem domine
Dorothee et Thome Literato filio ipsius domine Dorothee ex
prefato condam Stephano procreato impignorasset et pro pi-

gnore fassus fuisset sed quia ipsi domina Dorothea ac Thomas literatus quamuis in litteris impignoraticys superinde confectis sexaginta floreni inscripti essent nullum denarium nullum florenum pro impignoracione dicte Sessionis ipsi Gregorio Ispan dedissent et soluissent Sed ipsam Sessionem solum ad suggestionem predictae domine Dorothee consortis sue Eidem et predicto Thome filio suo pro pignore fassus fuisset Ideo ipse prescriptam suam fassionem impignoraticiam super praescripta sessione materna preallegata domine Margarethae filie sue premissomodo, predictis domine Dorothee et Thome Literato per ipsam factam, ex premissis et alys justis rationibus reclamasset et revocasset litteras eciam impignoraticias superinde confectas, vanas, cassas, inanes, friuolas et viribus earundem carituras relinquisset et commisisset, ipsum reclamavit reuocavit, reliquit et commisit coram nobis harum litterarum nostrarum vigore et testimonio mediante. Datum Jaurini in sede nostra judiciaria sabbatho proximo post predictum festum beati Bartholemei Apostoli anno domini Millesimo Quadringentesimo nonagesimo sexto.

Öt darab, a harmadik zöld, a többi sárga viaszba nyomott kis gyűrűpecsét. Eredetie gyűjteményemben.

XL.

1497. A győri káptalan bizonyítja, hogy vévén II. Ulászló királynak az 1497-ik év April 12-kén Budán kelt levelét, melyben néhai Kis-rovazdi Loránt Istvánnak özvegye Dorottya asszony, most Asszonyfalvai Ispán Gergelyné és első urától származott Tamás fia is, második férjétől Győr megyei Néma helységében zálogban birt egy nemesi ülésbe parancsoltatik bevezettetni, kiküldé tisztelendő Sebestyén presbytert, a székesegyházi három Mária oltárának igazgatóját Némai Loránt Pál király emberével, kik April 16-kán bevezették Dorottya asszonyt és Tamás fiát, de ugyan akkor Asszonyfalvai Ispán Gergelynek első nejétől származott Margit leánya — váli Váli Istvánné — Gáspár fia nevében is ellenmondott, kit György nyolcadára a királyi személyes jelenlét elé idéztek.

April 21.

Serenissimo principi domino Wladislao dei gracia regi Hungarie Bohemie etc. domino eorum graciosissimo Capitulum

Ecclesie Jauriensis Oracionum suffragia in domino deuotarum cum perpetua fidelitate litteras eiusdem vestre Serenitatis Introductorias et Statutorias nobis directas suprema cum obediencia recepimus in hec verba: Wladislaus dei gracia Rex Hungarie, Bohemie etc. fidelibus nostris Capitulo ecclesie Jauriensis Salutem et graciam. Dicitur nobis in personis Nobilissime domine Dorothee alias relicte condam Stephani Loranth de Kysrowazd nunc vero consortis Gregory Ispan dicti de Azzonfalwa et Thome filij eiusdem condam Stephani Loranth Quod ipsi in dominium cuiusdam unius sessionis Nobilitaris dicti Gregory de Azzonfalwa in possessione Nema vocata in Comitatu Jauriensi existente habite ipsos titulo pignoris concernente legitime vellent introire Super quo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Georgius litteratus aut Paulus Loranth vel Johannes sin petrus Palfy cew Sebastianus Pethyeny de dicta Nema sin Michael de Gwg neue Clemens de eadem alys absens homo noster ad faciem prescripte possessionis Nema consequenterque antedecte unius sessionis Nobilitaris Annotati Gregory Ispan in eadem habite vicinis et commetaneis eiusdem vniuersis inibi legitime conuocatis et presentibus accedendo introducat prefatos exponentes in dominium eiusdem Statuatque eandem eisdem simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinentiis quibuslibet premissis titulo pignoris eisdem incumbente possidendam si non fuerit contradictum. Contradictores vero si qui fuerint Euocet eosdem contra annotatos exponentes nostram personalem (közbeszurva) in presenciam ad terminum competentem racionem contradiccionis eorum reddituros Et posthec huiusmodi introduccionis et Statucionis seriem cum contradictorum et evocatorum si qui fuerint vicinorumque et conmetaneorum qui premissis Statucioni intererunt nominibus terminoque assignato ut fuerit expediens eidem nostre personali presencie fideliter rescribatis. Datum Bude feria quarta proxima ante festum beatorum Thiburey et valeriani martyrum. Anno domini Millesimo quadringentesimo Nonagesimo Septimo. Vnde nos mandatis vestris in omnibus obedire cupientes ut tenemur una cum prenominato paulo loranth de

Nema homine vestro, nostrum hominem videlicet discretum Sebastianum presbiterum Rectorem altaris Trium Mariarum fundati in predicta ecclesia nostra ad premissam statucionem faciendam nostro protestimonio fidedignum duximus transmittendum. Qui tandem ex inde ad nos reuersi nobis concorditer retulerunt eo modo Quod ipsi die dominico proximo post festum beatorum Thibury et valeriani martyrum proxime transactum ad faciem pre allegate possessionis Nema consequenterque prefate possessionis unius Sessionis Nobilitaris Annotati Gregory Ispan in eadem Nema habite vicinis et comitaneis eiusdem vniversis inibi convocatis et presentibus accessissent, introduxissetque prefatus Paulus Loranth homo vester presente ipso nostro testimonio eadem die prefatos dominam Dorotheam et Thomam exponentem in dominium eiusdem sessionis Nobilitaris Sed post huiusmodi Introduccionem statim et ibidem nobilis domina Margaretha nunc consors Stephany waly de wal filia predicti Gregory Ispan de dicta Azzonfalwa in sua ac Gaspar fily sui personis premissa Introduccioni et Statucioni contradixisset quos scilicet dominam Margaretham et Gaspar Idem Paulus loranth homo vester presente ipso nostro testimonio ibidem et eodem die contra annotatos dominam Dorotheam et Thomam exponentem ad octavas festi beati Georgy martiris proxime venturas vestram personalem euocasset in presenciam rationem premissa eorum contradiccionis reddituros datum sexto die diei Euocationis premissa. Anno domini suprascripto.

Az oklevél régi levélalakban van, mit a két részen romban álló mintegy két váltó garasnyi nagyságu pecsét is bizonyít.

A hátlapon ily cimmel: Personali presencie Regie Maiestatis. Pro Nobilibus domina Margareta consorte Stephani Valy de Wal filia Gregory Ispan de Azzonfalwa et Gaspar filio Eiusdem domine Margarete contra similiter Nobiles dominam Dorotheam alias relictam condam Stephani Loranth de Kysrowazd inde vero consortem predicti Gregory ispan de dicta Azzonfalwa et Thomam filium Eiusdem condam Stephanum loranth ad octavas festi beati Georgy martiris proxime venturum. Evocationis par.

Eredetie gyűjteményemben.

XLI.

Szapolyai István, Szepes földének örökös ura, nádor és kunok birája megparancsolja Győr megyének, hogy küldje ki hites emberét Néma megyei helységbe, ki vizsgálatot tartson, miszerént Káldi Mihály és Lukács meg társai, mily szavakkal illették fegyveres megrohantokban Asszonyfalvai Vali Istvánt és Margit nejét s arról jelentésöket tegyék meg. Budán 1497. Május 29.

Stephanus de Zapolya Comes perpetuus terre Scepusiensis Regni Hungarie Palatinus et Judex Comanorum Nobilibus viris Comitj vel Vicecomitj et Judici Nobilium Comitatus Jauriensis debitam Reuerenciam cum honore, dicitur nobis in persona Nobilis Stephani wal. de Azzonfalwa, et domine Margarethe Consortis Eiusdem, Quod circa festum pasce domini proxime preteritum, Nobilis Michael de Kald, Nescitur quo motiuo ductus, Assumptis secum Nobilj Luca de eadem Kald, fratre Eiusdem, alysqe familiaribus et conplicibus suis noctis in taciturnitate, manibus armatis et potencialiter ad possessionem ipsius exponentis Nema vocatum in Comitatu Jauriensi Existente habitum, irruerint Ibique Eundem exponentem, et dominam consortem suam, varys vituperys, et inhonestis verbis, coram Jobagionibus eiusdem, affecisset, (itt másfél sor egy vonással ki van törölve) potencia mediante. In preJudicium et dampnum dictj Stephani de Assonffalwa et domine Margarethe consortis eiusdem valde magnum, Super quo vestras Nobilitates presentibus requirimus diligenter Quatenus vnum vel duos Ex uobis transmittatis qui ab omnibus quibus Incumbit meram plenam atque omnimodo super premissis Experiatur certitudinis veritatem, quam tandem nobis suomodo more solito rescribatis. Datum Bude feria (két-szer) secunda proxima post festum Sacratissimi corporis christi, Anno domini Millesimo quadringentesimo Nonagesimo Septimo:

Külcim:

Nobilibus Viris Comitj uel Vicecomitj et Judici Nobilium Comitatus Jauriensis, pro Nobilj Stephano Wal de Azzonffalwa et domina Margaretha consorte ejusdem

XLII.

A pannonhalmi gyülekezet bizonyítja, hogy Répási András deáknak Lénárt fia előtte személyesen megjelenvén vallá, miszerént Győr megyei Néma helységében levő két általa zálogban hirt ülést Asszonyfalvai Váli István és Margit nejének 20 arany forintért zálogba adta. 1500. April 5.

Nos Conuentus Monastery Sanctj Martinj Sacri montis pannonie Memorie commendamus Quod, leonardus filius condam Andree litteratj de Repas coram nobis personaliter constitutus confessus est in huncmodum Quomodo ipse pro quibusdam suis Necessitatibus ipsum ad presens vrgentibus curando, quasdam duas Sessiones suas Impignoraticias in possessione Nema, in Comitatu Jauriensi habitas, Simuleum cunctis Earundem vtilitatibus et pertinencys quibuslibet quouis Nominis Vocabulo vocitatis, ad Easdem spectantibus et pertinere debentibus, quibus ipse haecenus tenuisset et conseruasset, Nobilj Stephano Waly de Azzonfalwa, et domine Margaretha vocate, consortj eiusdem pro Viginti florenis Auri puri, pignori obligasset, ymo obligauit et impignorauit Eisdem coram nobis Talimodo quod dum et quando, ille, vel, illj, cui vel quibus redemptio Earundem magis conueniens foret, ab Eisdem redimere et rehabere voluerint Extunc rehabit is prius prescriptis Vigintj florenos auri puri ipsorum, Easdem, Eidem vel Eisdem remittere, et resignare deberet et teneretur, difficultate siue Assumens Nichilominus Idem Leonardus, prefatum Stephanum Waly, et dominam Margaretham consortem eiusdem in pacifico dominio prescriptarum Sessionum infra tempus redemptio nis Earundem contra quosuis legitimos impetitores suis proprys laboribus tuerj et Expensis conseruare, harum litterarum nostrarum vigore et testimonio presencium mediante Datum die dominica proxima post festum Beatj Ambrosy confessoris Anno dominj Millesimo quingentesimo.

Hátul a nagy pecsét romja a tartó bőrhártya szalaggal. Papíron. Gyűjteményemben.

XLIII.

1500. Ispán Gergely Asszonyfalva és Borbai rész-birtokait Asszonyfalvai Váli István vője és neje Margit leányának, második neje Dorottya asszony ellen a győri szent szék előtt folyó, s őt visszakövetelő pere folytán tett költségei fedezése végett, 50 arany forintért zálogba adja. (Asszonyfát érdeklő okmányok a Mura Szombati levéltárban 32. alatt.)

XLIV.

A pannonhalmi gyülekezet bizonyítja, hogy nemes Asszonyfalvai Bálint — nemes Asszonyfalvai Ur Ferencnek unokája — előtte személyesen megjelenvén, vallotta, hogy ő Asszonyfalvai birtokrészét Asszonyfalvai Váli Istvánnak, ugy ennek Margit neje és gyermekinek 100 magyar arany forintért felvállotta. 1505. Május hó 21-kén.

Nos Conventus Monastery Sancti Martini Sacrimontis pannonie Omnibus christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris Salutem in omnium saluatore. Ad futuram rei memoriam solet humana providencia Rerum in tempore gestarum seriem Ne pariter cum tempore prolabantur et ab hominum concidant memoria scripturarum testimonio solidare posterisque literis mandare simulque traducere munimento. Proinde ad uniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus peruenire quod Nobilis Valentinus de Azzonfalwa nepos Nobilis condam Francisci Wr de eadem Assonfalwa Cunetorum filiorum filiarumque ac uniuersorum fratrum proximorum et consangvineorum suorum quos presens tangeret aut in futurum quomodolibet concernere posset negocium Onera et quelibet gravamina super se leuando et assumpmendo Coram nobis personaliter constitutus sponte et libere confessus est in hunc modum. Quomodo ipse matura in se deliberacione prehabita Totales porciones suas possessionarias aviticas in prescripta possessione Assonfalwa in Comitatu Jauriensi a plaga orientali et meridionali habitas in ipsum Valentinum Jure hereditario successorio deuolutas deriuatas et ab ipso condam Francisco wr auo

suo condescensas Simulcum cunctis utilitatibus et pertinencys quibuslibet terris scilicet arabilibus cultis et incultis agris pratis pascuis fenetis siluis rubetis Nemoribus vineis vinearumque promontorys Muneribus monciumque commoditatibus aquis fluuys piscinis piscaturis aquarumque decursibus Molendinis molendinorumque locis Generaliter vero quarumlibet utilitatum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis ad easdem Totales porciones possessionarias rite et legitime spectantibus et pertinere debentibus nobili Stephano waal de predicta Assonfalwa ac domine Margarethe consorti eiusdem necnon Gaspari Bathasaro et Benedicto filys ac Anne et Sophie filiabus eorundem ipsorumque heredibus et posteritatibus universis pro Centum florenis auri puri veri et iusti ponderis hungaricalibus plene ut dixit persolutis et perceptis dedisset vendidisset et perpetuasset ymmo dedit vendidit et perpetuavit Coram nobis Jure perpetuo et irrevocabiliter tenendam possidendam et habendam Nullum Jus nullam ve Juris et dominy proprietatem sibi ipsi peramplius in ipsis totalibus porcionibus possessionariys eiusque pertinencys reservasset Sed Id et eandem in prescriptos emptores eorundemque posteritates universos totaliter transtulisset ymmo transtulit nostri in presentia pleno Jure Assumpmendo nichilominus annotatus venditor Memoratos emptores eorumque superstites vniversos in quieto et pacifico dominio dictarum totalium porcionum possessionariarum earumque pertinenciarum universis contra quoslibet causidicos et actores protegere tueri et defensare semper et ubique proprys suis laboribus et expensis In cuius rei Memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras priuilegiales, pendentis et autenticj Sigilli nostri munime roboratas prefatis emptoribus ipsorumque posteritatibus universis duximus concedendas Datum in vigilia Sacratissimi festi Corporis Christi. Anno ejusdem 1505.

A börhártyára irt oklevél szép csinos és könnyen olvasható betűkkel van írva.

XLV.

1506. Váli Istvánné — Margit asszony — a pannonhalmi gyülekezethez szóló II. Ulászló király megkereső parancsára, jogai védelmére Bedegai János végrendeletét kiadatni igyekszik, melyben ez nagy-écsi birtokrészét a győri Szűz Mária egyházának és így a győri káptalannak hagyományozta, s mely végrendeletnek Asszonyfalvai Gáspár a maga, Asszonyfalvai Sági János Zsófia nejének — Szalai Balázs leányának — és Margit özvegynek, néhai asszonyfalvai Ispány Gergely leányainak, ugy Kisfaludi Mihály nevében ellenmondának, és a győri káptalant a jószág elfoglalásától eltiltják.

(Eredetie a Mura-szombati Gróf Szapáry család levéltárában.)

XLVI.

1509. Aszonfalvay Gáspár bizonyos Aszonfalvai és Picsordi jobbágytelkeket a pannonhalmi Szent Mártonról nevezett gyülekezet előtt cserél el. (Eredetie találtatik Gr. Szapáry család Vas Megyei Mura Szombati levéltárában 2 csomag, 21. sz. a.)

Bővebb kivonatát Galantai 'Sidó József az említett grófi ház teljes meghatalmazottja iratai közt, megtalálván, az így hangzik:

Caspar de Aszonyfalva filius condam Margarethae, filiae olim Gregory Ispány de Néma, et Joannes filius condam Petri de Pichord inter se cambiant, et quid Caspar de Aszonyfalva, duas sessiones suas unam nobilitarem, aliam Jobagyionalem desertas a parte Aquilonari versus Thold in Aszonyfalva habitas, et situatas, cum 25 jugeribus terrarum arabilium, in diversis locis existentibus, quorum jugerum sex ad viam Berek-uttya-járó vocatam diverterentur, septem vero in loco Cseresnyeszer appellato existerent, Item octo in Ferenc ur folyge nuncupato adjacerent, reliqua autem quinque jugera ab Orientali penes Cserfa situarentur, item quoddam foenctum

pencs piscinam adjacens. Cui a meridionali ager ejusdem piscinae, ab aquilonari vero partibus vepres Gelegenyé vocatos finem seu metam imponerent, Cum loco horti pro pomario apti Joanni Pichord et haeredibus ejusdem dedit, ac contulit, hic vero in praemissorum recompensam quandam particulam terrae pro sessione aptam, a meridionali secus domum et Curiam nobilitarem suam in Pichord in dicto Comitatu Jauriensi existente, cui similiter a plaga meridionali terrae arabiles Ecclesiae S. Martini situarentur, cum duabus vineis, seu terris et locis vinearum in Promonthorio similiter Pichord nuncupato existente et plantatarum, quarum Unam Providi Sebastianus Kalman, alteram Emericus Baranyai in ipsa possessione Aszonyfalva commorantes colerent, praeterea quendam Sylvam Pichordi Erdő appellatam, quam quidem Sylvam a meridionali Fratrum Eremitarum de Csátka, ab aquilonari vero partibus similiter alia sylva ipsius Joannis Pichordi sequestrerent, memorato Caspari de Asszonfalva et Benedicto filio, et Annae filiae Condam Stephani Vál, ipsorumque haeredibus universis Cambialiter contulit coram Conventu Sancti Martini.

XLVII.

II. Ulászló király vizsgálatot rendel a Sz.-Mártoni Apátur Máté ellen, ki Asszonfalai Gáspártól ugyan Asszonfalva határában egy darab földet elfogalt. Nagyszombatban 1510. Nov. 4.

Comissio propria domini Regis.

Wladislaus dei gracia Rex Hungarie et Bohemie etc. fidelibus nostris Conuentui Ecclesie Cruciferorum de Alba, Salutem et graciam, Exponitur nobis in persona fidelis nostri Nobilis Gasparis de Azzonfalwa ac domine Sophie Sororis eiusdem, Quomodo quedam particula terrarum arabilium intra metas prescripte possessionis ipsorum exponencium Azzonfalwa in Comitatu Jauriensi, existente habita nunc apud manus fidelis nostri Venerabilis et religiosi fratris Mathei Abba-

tis Conuentus Ecclesie sancti Martini Sacrimontis Pannonie haberetur occupata, super quibusquidem terris arabilibus excrescencia seu invndacio aquarum cuiusdam piscine ipsius Abbatis adiaceret, Vnde ydem exponentes fassionibus et attestacionibus nonnullorum Nobilium et Ignobilium convicinorum et conprovincialium pro Jurium suorum defensione admodum essent necessary, Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter precipiendo mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Bernaldus aut leonardus de Gycz vel Johannes Josa de Baank aut Benedictus Hamarcha de Rede, sive Andreas Werthes de eadem, seu Stephanus degy de Sawol siue alter Stephanus de Thelek, Alys absens homo noster, ad prefatos Nobiles convicinos et comprovinciales accedendo, amoneat Eisdem dicatque et committat eisdem verbo nostro Regio, ut ipsi ad vnum certum et brevem terminum Eisdem per nos prefigendum, ad facies prescriptarum terrarum arabilium personaliter accedere, atque ibidem cognita veritate ad fidem eorum deo debitam, fidelitatemque nobis et Sacre Corone nostre obseruandam, ad quem videlicet ipsa particula terrarum ab antiquo pertinuit et modoque de Jure pertineat dicere fateri et referre coram nostro homine et vero testimonio, debeant et teneantur, Super qua quidem fassione dictorum Nobilium et Ignobilium conprovincialium et convicinorum tandem literas vestras oportunas et necessarias Eisdem exponere per vos extradari et emanari fatere volumus et... damus, Secus non facturi, presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Tirnavie feria secunda proxima post festum omnium Sanctorum, Anno domini Millesimo quingentesimo decimo.

Eredetie gyűjteményemben.

Ez okmányban előforduló magyar nemes családok neveit kiemelendőnek vélem: Giczy, bánki Jósa, (most itt nem birnak), rédei Hamarcsa, Vértesi, Sávoli, Dégi és Teleki. Ezek birtak jószágokat ekkor Győr megyei Asszonyfa helységé körül.

XLVIII.

1515. A pannonhalmi gyülekezet bizonyítja, hogy Asszonyfalvai Gáspár és Zsófia — özvegy Asszonyfalvai Alföldi Jánosné — előtte személyesen megjelenvén, vallották, hogy Margit anyjok által nemes Kálthi Miklósnak biztosság végett átadott jószágaikról szóló irományaikat viszsza kapták. September 22.

Nos Conuentus Monastery Sancti Martini Sacrimontis Pannonie. Memorie commendamus per presentes. Quod nobiles Gaspar de Azzonfalwa et domina Sophia Relicta condam Johannis Alfewldj de eadem Azzonfalwa Soror eiusdem Gasparis uterina. Coram nobis personaliter constitutj Idem Gaspar puelle Margarethe filie ac Benedicty fratris et puelle Anne Sororis, dicta vero domina Sophia Johannis petri et Sebastiani filiorum suorum. omniumque fratrum proximorum et consanguineorum ipsorum onera et quelibet grauamina super se assummens Sponte et libere sunt confessi In hunc modum. Quod quia Nobilis Nicolaus de Kalth. vniuersas et quaslibet litteras et litteralia Instrumenta habitatum terrarum porcionis et possessionis ipsorum Gasparis et domine Sophie consanguineorumque ipsorum possessionariarum tangencium et concernencium Quas et que nobilis condam domina Margaretha Mater et genitrix eorundem Gasparis et domine Sophie vidua existente causa tucioris conseruacionis Manibus ipsius Nicolaj Kalthy tradidisset, fide sua mediante eisdem Gaspari et domine Sophie plenariam et absque omni defectum eo numero quo per antefatam condam dominam Margaretham tradita et ipsi Nicolao Kalthy credita fuerant. dedisset et reddidisset et constituisset. prout ydem Gasparus Azzonfalway et domina Sophia dedisse reddidisse et restituisse retulerunt coram nobis super quam quidam litterarum restitutionem plenariam ydem Gaspar Azzonfalway et domina Sophia per omnia contentj eundem Nicolaum Kalthy heredesque et posteritates ipsius vniuersos et cunctos ad ipsos pertinentes expeditos quiettos ac modis omnibus absolutos reddidissent et commisissent reddideruntque et commiserunt similiter coram nobis harum nostrarum vigore et testimonio litte-

rarum mediante. Datum Sabbatho proximo post festum Beatj Matthej Apostoli et Ewangeliste. Anno domini Millesimo Quingentesimo decimo quinto.

Eredetie gyűjteményemben.

XLIX.

A győri káptalan bizonyítja, hogy Péterdi Endre atyja Mihály által az, *A s s z o n y f a i* Szent Jakab apostol tiszteletére épített, egyháznak tett adományozását, nem csak megerősíté fivéréivel együtt, de még gyarapítá is.
1516. Január 30.

Nos Capitulum Ecclesie Jauriensis, Memorie commendamus. Quod nobilis Gaspar de Azzonfalwa vt dixit Patronus Ecclesie Sancti Jacobi Apostoli de eadem Azzonfalwa, necnon prouidus Emericus Boronyay Vitricus dicte Ecclesie Sancti Jacobi Apostoli Nomine Eiusdem Ecclesie ab vna, parte vero ab alia Nobiles Andreas Petherdy filius condam Michaelis Petherdy de eadem Petherd pro se personaliter ac pro Michaeli, Andrea et Gregorio Petherdy fratribus suis carnalibus item Blasius Erdews, Gaspar Patha et Benedictus Patha de eadem Petherd ex altera partibus ad nostram personaliter venientes presenciam, ydem Andreas Petherdy necnon Blasius Erdews, Gaspar Patha et Benedictus Patha Oneribus et quibuslibet grauaminibus fratrum proximorum consanguineorum et aliorum quorumlibet quoad infrascripta super se assumptis proposuerunt et sponte sunt confessi In hunc modum Quod licet alias inter ipsas, partes Racione quorundam viginti Jugerum terrarum arabilium Eiusdem Ecclesie In territorio dicte possessionis Petherd in Comitatu Wesprimiensi existencium In fine eiusdem possessionis Petherd existente et habitarum necnon cuiusdem prati seu feneti Eiusdem Ecclesie alias per progenitores Eorundem Blasy Erdews et Gasparis Patha et aliorum predictorum prefate Ecclesie Sancti Jacobi testamentaliter in perpetuum legatorum et dedicorum in quorum Eciam pacifico dominio eadem Ecclesia Sancti Jacobi Apostoli a longo tempore cuique cuius Inicium hominum non comprehendit me-

moria perstitisset, Quibusquidem terris Arabilibus et prato ab
 occidentali via communis ad Sanctum Martinum de Sacro-
 monte Pannonie ducens ab orientali vero plagis quidam meatus
 fluvialis qui transit ad piscinam possessionis Petherd predictae
 vicinarentur tam in sede spirituali Jauriensi, quam etiam
 in Curia Regie Maiestatis certe lites et discrimina suborte fue-
 rint et diucius ventilate, tamen partes ipse per Compositionem
 et ordinacionem certorum proborum virorum pacem par-
 cium zelancium interse concordassent seque concordasse retu-
 lerunt Eomodo, quod scilicet partes ipse sopitis prius et se-
 datis Vniuersis Eiuscemodi litibus questionibus et litium ma-
 terys preuia ex causa Inter easdem qualitercunque et coram
 quouis Iudice et iusticiario huiusmodi Regni motis et verten-
 tibus se ipsos vicissim et alternatim quietas expeditas et per
 omnia absolutas relinquissent et commisissent, Universas lites
 causales et Iudiciales quascunque Inter ipsas partes
 quoscunque In alterutrum confectas et Emanatas vanas, cas-
 sas, friuolas et exhibitores Earundem nocituras reliquis-
 sent et commisissent et Insuper partes predictae prescripta
 viginti jugera terrarum Arabilium et dictum pratum seu
 fenetum Eidem Ecclesie Sancti Jacobi Apostoli per Ple-
 banum Eiusdem Ecclesie pro tempore constitutum utendum
 tenendum habendum et possidendum perpetuo et Irremissibi-
 liter reliquissent et commisissent Immo reliquerunt et comise-
 runt coram nobis tali obligacionis vinculo mediante interposito
 quod si qua parcium dictam compositionem prefatorum proborum
 hominum successu temporum infringere Eamque obser-
 vari nollet extunc talis pars contra partem Alteram in premis-
 sis pacifice persistens ante litis ingressum In centum florenis
 hungaricalibus conuincatur et conuicta habeatur ipso facto, hoc
 etiam non pretermisso quod plebani Eiusdem Ecclesie pro
 tempore constituti suis et prefate ecclesie Nominibus dictas
 terras Arabiles a modo libere excolere et excolifacere valeant
 vbi autem ipsam Ecclesiam seu Plebanum Eiusdem Ecclesie
 pro tempore constituti aliqua gravi necessitate propredicti ter-
 ras ipsas usque tempus ad excolendam et utendam atque
 fruendam Alys tradere, locare et assignare cogereantur, ex tunc
 patroni seu Vitrici ac etiam Plebani Eiusdem Ecclesie dictas

terras arabiles non alys preterquam Eisdem Andree, Michaeli Petherdy, Andree, Gregorio Petherdy necnon Blasio Erdews Gaspari Patha, Benedicto Patha de dicta Petherd et ipsorum heredibus et successoribus infra Beneplacitum voluntatis ipsorum dare et assignare debeant atque teneantur Racione quarumquidem terrarum arabilium ydemque Andreas ac Michael et aly predicti Eidem Ecclesie Sancti Jacobi et Plebano pro tempore constituto successionis semper temporibus viginti Capcias solvere sint astricti, preterea prefati Gaspar Patronus et Emericus Boronyay Vitricus dicte Ecclesie sancti Jacobi Apostoli propter bonum pacis et pro Evitanda futura parcium turbacione et Inquietatione ad petitionem prefatorum Blasy Erdews, Gaspari Patha et Aliorum nobilium predictorum consenserunt ut coloni et Jobagiones prefate Ecclesie Sancti Martini in dicta possessione Petherd residentes ex dictis viginti terris arabilibus sex terras arabiles libere excoli et laborari facere si voluerint possint et valeant quarum racione ydem que Jobagiones dicte Ecclesie Sancti Martinj semper capecias consvetas prefate Ecclesie sancti Jacobi Apostoli exolvere sint astricti, et insuper quia prefatus Emericus Boronyay in prosecutione causarum preinsertarum pretextu ipsarum terrarum arabilium exortarum graves expensas habuisset Ideo prefati Nobiles in recompensam expensarum suarum huiusmodi Eidem Emerico Boronyay vita sua durante duas terras arabiles per Eum sub prefata pensione excolendas concessissent, preterea Idem Gaspar de dicta Assonfalwa ob spem et devocionem suam singularem quam ipse erga dictum Sanctum Jacobum Apostolum In Cuius glorioso Nomine Eadem Ecclesia in dicta Azzonfalwa fundata esse dinoscitur gerit et habet specialem quoddam Vnum pratum suum proprium ac quoddam vnum jugerum terre sue arabilis in dicto territorio possessionis Azzonfalwa predicte penes ipsum meatum fluuialem a parte orientali adiacentem ob refrigerium salutis anime sue dicte Ecclesie Sancti Jacobi Apostoli in perpetuum coram nobis donavit et contulit harum literarum nostrarum vigore et testimonio mediante. Datum feria quarta proxima ante festum purificationis beatissime Marie Virginis, Anno domini Millesimo Quingentesimo decimosexto.

Eredetie papíron gyűjteményemben.

Jelen okmány tartalmából kitűnik, hogy Asszonyfán ez időben Szent Jakab apostol tiszteletére épített egyház és plébánia volt, továbbá Péterd Veszprém megyei falu ide mint leány-gyülekezet tartozott és végre a Péterdi nemes s Péterden lakó nemzetség azon helység határában bizonyos földeket adott át az asszonyfai egyház és népész ellátására. E templom a mai temető körül feküdt, mint fennebb érintem. Jelen adatot figyelmébe ajánlom az elsoványított győri egyház megyei névtár szerkesztőjének.

L.

A győri káptalan II Lajos király parancsára Tarjáni Csajtai Bálint deák és Asszonyfalvai Szalay Boldizsár ellen vizsgálatot eszközöl, az ezek által Alsók mezővárosában fegyveres kézzel elkövetett hatalmaskodás iránt.
1516-ban. December hó 14-kén.

Serenissimo principi domino Ludovico dei gracia Regis Hungarie et Bohemie etc. domino ipsorum graciousissimo Capitulum Ecclesie Jauriensis oracionum suffragia in domino devotarum cum perpetua fidelitate literas Maiestatis vestre Inquisitorias, Evocatorias et Insinuatorias nobis preceptorie loquentes et directas honore et reverencia quibus decuit recepimus in hec verba: Lodovicus dei gracia Rex Hungarie et Bohemie &c. fidelibus nostris Capitulo Ecclesie Jauriensi salutem et gratiam, dicitur nobis in personis fidelium nostrorum Venerabilis et Religiosorum fratrum Mathei Abbatis et Conventus Monastery sancti Martini sacri montis Pannonie qualiter in festo Visitacionis beatissime Marie Virginis proxime preterito nescitur unde moti nobiles Valentinus Literatus Chaythay de Tharyan ac Gaspar Zalay de Assonfalwa assumptis semet quibusdam Thoma Adryan familiares ac Jobagiones Simone Zalay et Mathia familiares Ignobilibus dicti Valentini Literati Item provido Simone Lewkes, Benedicto Lyther, Johanne Laszlo et Paulo Petszy Jobagionibus eiusdem Valentini Literati in porcione sua possessionaria in possessione Tharyan vocata In Comitatu Jauriensi existente habita commorantes nec non Petro Sebestyen, Stephano Sozo, Augustino Kys et Al-

berto Batyany populis scilicet et Jobagionibus annotati Gaspari Zalay in porcione sua possessionaria in possessione Assonfalwa predicta in dicto Comitatu Jauriensi habita commorans manibus armatis et potencialiter in et ad possessionem sive oppidum Alsok vocatum in eodem Comitatu Jaurinensi habitas ac ad nundinas liberas pro eodem festo Ibidem celebrati solitas irrumpisset ibique quendam providum Simonem Nagh ante domum prouidi Pauli Warga in eodem oppido Zenth Marthon commorans repertum diversis verbis vituperiosis et eosdem reponentes coram multis populis in dictas nundinas congregati ac nonnullos certos Jobagiones eorundem exponens ibidem scandale vituperio afficiens tandem evaginatissimè gladys eorum nisi idem Simon Nagh et aly ipsorum exponens Jobagiones domum in predictam citissime intrare voluisset eosdem Ibidem nece miserabili interemissent potencia ipsorum mediante in preiudicium et dampnum ipsorum exponens derogamenque honorum eorundem manifestum, super quo fidelitati vestre harum serie firmiter precipientes committimus et mandamus quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio Fidedignum, quo presente Valentinus Lwka, aut Blasius Chenden de Nema sive Gregorius Literatus de cadem seu Stephanus filius ejusdem Neue Albertus Byro de Felpecz cew alter Albertus Bollobas de Ewrken alys absens homo noster sita prius premissorum mera veritate, evocet prefatos Valentinum Literatum et Gasparum Zalay iuxta vim et formam generalis Novi decreti nostri superinde editi et stabiliti contra annotatos exponentes ad tricesimum sedrie diem diei evocacionis huiusmodi exhinc de ipsis fiendis computans in curiam nostram regiam nostram scilicet personalem in presenciam rationem de premissis redditurum, efficacem litispensens si qua foret inter ipsos non destans prescriptos Familiares et Jobagiones ipsorum prescriptos eisdem statuere committens insinuante ibidem eisdem ut siue ipsi termino in predicto coram eadem nostram personali presenciam compareant prescriptosque Jobagiones ipsorum statuunt siue non cadem ad partis comparentis instanciam, id faciet in premissis quod iuri videbatur expediri, et posthec huiusmodi Inquisicionis evocacionis, insinuacionis et statuiconmissionis seriem, cum evocatorum insinuatorum et statuicon-

missorum nominibus tercium ad prescriptum eidem nostre personali presenciam fideliter rescribatis. Datum Bude feria quinta proxima post festum beati Luce Evangeliste. Anno domini 1516-to Unde nos mandatis Majestatis vestre in omnibus uti tenemur obedire volentes unacum prescripto Valentino Lwka de Nema homine vestro regio nostrum hominem videlicet honorabilem Magistrum Mathiam de Dombro Archidiaconum Komaromiensem sociumque et concanonicum nostrum ad premissa fideliter peragenda nostro pro testimonio fidedignum duximus transmittendum. Qui tandem ex inde ad nos reversi nobis concorditer retulerunt eomodo quod ipsi feria quarta proxima post festum immaculate Concepcionis Beatissime Marie Virginis proxime preteritum in predicto Comitatu Jauriensi simul procedens ab omnibus quibus decuisset et licuisset Nobilibus videlicet et Ignobilibus ac alterius cuiusvis status et condicionis eiusdem Comitatus hominibus palam et occulte diligenter inquirendo omnia premissa et quevis promissorum sic et eomodo facta et perpetrata fuisse restinissent prout et quemadmodum tenore literarum vestrarum per omnia continente prescriptarum, facta itaque huiusmodi Inquisicione prefatus homo vestre Maicstatis presente dicto nostro testimonio eodem die annotatos Valentinum Literatum in Tharyan et Gasparem Zalay in Borba porcionibus videlicet ipsorum possessionariis in predictis possessionibus Tharyan et Borba in dicto Comitatu Jauriensi existencibus habitis contra annotatas reponens ad tricesimum sedrie diem diei huiusmodi evocacionis de ipsis facte computans in curiam vestram regiam vestre scilicet Maicstatis personalem in presenciam euocasset, racionem de premissis reddituros efficacem litis pendentem si qua foret inter ipsos non obstante prescriptosque familiares et jobagiones ipsorum eisdem statuere committens, insinuante ibidem eisdem quod sine ipsi termino in predicto coram dicta vestra personali presentia compareant prescriptosque familiares et Jobagiones suos statuunt sine modo eadem ad partis conparentem instanciam id faciet in premissis quod iuri videbatur expediri. Datum sexto die diei Inquisicionis Evocacionis et Insinuacionis premissarum. Anno domini 1516-to suprascripto.

42 $\frac{1}{4}$ sorból álló papirra irt okmányról, melynek viznyomata egy körben lévő horgony.

Hátirata:

Personali presencie Regie Maiestatis Pro nobilibus Valentino Literato Chaythay de Tharyan et Gaspare Zalay de Assonfalwa Contra Venerabilem et religiosos fratres Matheum Abbatem et Conventum Monastery sancti Martini Sacrimontis Pannonie ad terminum intrascriptum. Inquisitionis, Evocacionis et insinuacionis Relacionis par.

Ez okmányból kitünik, hogy Tarján és Borba helységek Győr megyében még ekkor állottak, s hogy az idézett hatalmaskodóknak itt jobbágyaik voltak. Alsóknak neveztetett a mai Szent-Márton városa.

LI.

1519. Asszonyfalvai Gáspár a győri káptalan ellen tiltakozik a pannonhalmi gyülekezet előtt, bizonyos birtokai végett ezek által tétetni kívánt vizsgálat érdemében.

(Eredetie a Mura-Szombati Gróf Szapáry család levéltárában.)

LII.

A székesfehérvári Szent István királyról nevezett keresztetek gyülekezete nádori parancsra Asszonyfalvai Apáti Ambrus, Kemlői Tamás és Sági Váli Pál ellen vizsgálatot tart és megidézi őket, mivel ezek Asszonyfalvai Gáspár özvegye és leányának Margitnak Asszonyfalva és Némái helységbeli részirtokain birtokfoglalást tettek. 1523. Jánvár 27.

Spectabili et Magnifico domino Stephano de Bathor Regni Hungarie Palatino et Judici Comanorum ac Comiti Themiensi Serenissimique principis et domini domini Ludovici de gratia Regis Hungarie et Bohemie etc. domini nostri graciosissimi In presentibus absentis sue Maiestatis Locumtenens domino ipsorum honorandissimo Conuentus Cruciferorum domus Hospitalis Ecclesie Beati Regis Stephani de Alba, amicitiam

paratam cum honore, Vestra Nouerit Magnificencia nos Binas litteras Eiusdem Vnas exhibitorias nobis et alias superinde preceptorias Nobilibus Ambrosio Apathy de Azzonfalwa et domine Sophie consorti eiusdem ac Johanni et Petro filys condam Johannis Saaghy item Thome de Kemlew ac domine Anne consorti eiusdem et Paulo Waly de Saagh sonantes et directas honore quo decuit recepisse, exhibitorias in hec verba, Amicis suis Reuerendis Conuentui Ecclesie Cruciferorum de Alba, Stephanus de Bathor Regni Hungarie Palatinus et Iudex Comanorum ac Comes Themesiensis Serenissimique principis et domini domini Ludovici dei gratia Regis Hungarie et Bohemie etc. domini nostri graciousissimi in presenti absentis sue Maiestatis locumtenens Amiciciam paratam cum honore, Dicitur nobis in personis nobilium domine Katharine Relicte ac puelle Margarethe, filie condam Nobilis Gaspari de Azzonfalwa, quod quamuis ipse exponentes unacum prelibato condam Caspar Assonfalway alias vt premittitur domino et Marito ipsius domine Katherine patre vero puelle Margarethe exponencium Totales porciones Eiusdem possessionarias In possessionibus Azzonfalwa predicta, necnon Borba et Nema vocatis omnino In comitatu Jauriensi existente habitarum pacifice possederint fructusque et quaslibet vtilitates earundem perceperint, Tamen ex post videlicet circa festum Circumcisionis domini proxime preteritum Nobiles Ambrosius Apathy de dicta Azzonfalwa, et domina Sophia alias relicta Nobilis condam Johannis Saaghy nunc vero consors prefati Ambrosy Apathy necnon Johannes et Petrus fily dicti condam Johannis Saaghy, item Thomas de Kemlew ac domina Anna consors ejusdem et Paulus Waly de dicta Saagh Nescitur Vnde moti easdem porciones possessionarias in dicta Azzonfalwa ac Borba et Nema habitas a manibus prefatarum exponencium minus iuste et Jndebite Viaque Juris sine omni pro se occupassent, occupatasque erga se tenerent et conseruarent ac eisdem vterentur eciam de presenti potencia mediante Ceterum tempore in prescripto prefatus Petrus filius condam Johannis Saaghy de sepefata Azzonfalwa Nescitur quibus Intuitis de voluntate et commissione prelibatorum Ambrosy Apathy et domine Sophie consortis eiusdem assumptis secum providis

Valentino Hwzthy et Stephano filio Eiusdem in Azzonfalwa ac dominico Molnar in Borba et Fabiano Gerghel in Nema predictis porcionibus vt puta ipsorum possessionarys in eisdem habitis conmorancium Jobagionibus suis Manibus Armatis et potencialiter ad domum et Curiam Nobilitarem ipsarum exponencium in porcione Earum possessionaria in sepefata Azzonfalwa in prenominato Comitatu Jauriensi existente habita situatas Irruendo, Ibiq̄ue ipsam dominam Katherinam exponentem diuersis verbis Illicitis Ignominiosisque et vituperiosis afficiendo quondam Equum ipsarum exponencium viginti florenos valentem de dictis domo et Curia Nobilitari violenter extrahentes et quoquo ipsorum placuisset Voluntati abduci fecissent potencia mediante, In preiudicium et dampnum prefatarum exponencium valde magnum, Quia autem Juxta contenta Articulorum In quadam generalj Regnicolarum pro festo Beate Elisabeth Vidue in altera reuolucione Annualj clapso celebrato confectorum et per Regiam Maiestatem Vna cum dominis prelatis et Baronibus confirmatorum Vniuersi actus potenciarum a festo beate Margarethe Virginis et Martyris in anno cuius Jam tertia Instaret reuolucio transacto preterito per quoscunq̄ue et contra quoslibet Inferens et committens infra elitum et condescensionem future generalis expedicionis more et Instar Breuis bienium Judiciorum iuxta tamen loci distanciam Vbi Euocantes residere seu constituerentur per nos In persona Regie Maiestatis discuti Adiudicariq̄ue debent et terminari pro Eo Vos harum serie Requiritur et hortanur diligenter Nichilominus quod In persona et Auctore premissa Vobis committimus et Mandamus quatenus acceptis presentibus Alias litteras nostras preceptorias prefatis Ambrosio Apathy et domine Sophie consorti Eiusdem et alys supra nominatis sonantes pro parte dictarum exponencium confectas et Emanatas cum presentibus Vobis exhibentes per vestrum testimonium fidedignum eisdem exhiberi et presentari faciatis, Qui si personaliter reperiri poterunt et si In termino In Alys litteris nostris preceptorys eisdem prefixo coram nobis conperitur allegaverint bene quidem Alioquin de domibus habitacionum siue solitis Eorum residencyis ammoneat eosdem dicatque et committat eisdem verbo nostro vt ipsi decimo die A die exhibicionis

presencium ipsis fiendis computando coram nobis personaliter vel per procuratorem ipsorum legitimos comparere prefatique Ambrosius Apathy Ac domina Sophia consors eiusdem et Petrus Saaghy Jobagiones ipsorum superius nominatim conscriptos statuere debeant et teneantur. Insinuantes ibidem eisdem ut sine ipso termino in prescripto coram nobis compareant dictique Ambrosius Apathy et domina Sophia ac Petrus Saaghy Jobagiones ipsorum prenotatos statuunt siue non Nos ad partis conparentis Instanciam id faciemus in premissis quod dictaverit ordo Juris Et posthec huiusmodi exhibicionis Amonicionis et Insinuacionis seriem cum ammonitorys et Insinuatorys ac statui commissorys Nominibus Vt fuerit expediens terminum de prescriptum nobis suomodo Amicabiliter rescribatis, Datum Bude feria quarta proxima post festum Epiphaniarum domini, Anno Eiusdem Millesimo Quingentesimo Vigesimo tercio, preceptorum vero sub tali verborum tenor est Stephanus de Bathor Regnj Hungarie Palatinus et Judex Comanorum ac Comes Themesiensis Serenissimique principis et domini domini Ludovici dei gracia Regis Hungarie et Bohemie etc. domini nostri graciousissimi in presenti absens sue Maiestatis Locumtenens Nobilibus Ambrosio Apathy de Azzonfalwa et domine Sophie consorti eiusdem ac Johanni et Petro filys condam Johannis Saaghy item Thome de Kemlew ac domine Anne consorti eiusdem et Paulo Waly de dicta Saagh Salutem cum fauore, Requirimus vos harum serie diligenter Nichilominusque in persona et Auctore Regie Maiestatis qua fungimur Vobis committimus et Mandamus quatenus acceptis presentibus decimo die A die exhibicionis presencium vobis fiendis computando coram nobis Vbicunque deo duce tunc constituemur personaliter vel per procuratores vestros legitimos ad contenta querimoniarum Nobilium domine Katherine Relicte et puelle Margarethe filie Nobilis condam Gasparis de prefata Azzonfalwa in alys litteris nostris Exhibitorys et Ammonitorys Conuentui Ecclesie Cruciferorum de Alba sonantibus pro parte dictarum exponencium confectis et Emanatis expressatarum de Jure responsurum A nobisque finalem et deliberationem ac dicte Justice complementum recepturum comparem Vosque Ambrosi Apathy et Petri Saaghy

Jobbationes vestros statuere modis omnibus debeatis et teneamini nam alias certi sitis quod si secus feceritis nos ad partem conparentis Instanciam id faciemus In premissis quod dictaverit ordo Juris secus non facturi presentibus perlectis exhibenti restituti. Datum Bude feria quarta proxima post festum Epiphaniarum domini. Anno eiusdem 1523-io Nos igitur Amicabilibus petitionibus et mandatis vestre Magnificencie in omnibus ut tenemur Annuere cupientes honorabilem et Religiosum fratrem Demetrium de Igal plebanum Cruciferum socium nostrum conventualem ad premissa fideliter peragenda nostro pro testimonio fidedignum duximus transmittendum qui tandem exinde Ad Nos reuersus nobis retulit, quod ipse feria sexta Ante festum Conuersionis Beati pauli apostoli proxime preteritum prenominatos Ambrosium Apathy ac Johannem et Petrum filios condam Johannis Saaghy personaliter non repositos de domo habitacionis solite videlicet residenciam ipsorum in Azzonfalwa in Jauriensi dominam vero Sophiam consortem dicti Ambrosy Apathy in eadem domo personaliter repertam eodem die, Tandem Sabbatho extunc immediate sequenti Thomam Kemlewy absentem de domo habitacionis sue In eadem Kemlew In Comaromiensi, dominam Annam consortem eiusdem Thome ibidem et eodem die personaliter repertum Item Paulum Waly in domo habitacionis sue In Saagh possessionibus vocatis In Albensi Comitatus existente habitis personaliter repertum die dominico In dicto videlicet festi Conuersionis Beatj Pauli Apostoli proxime preterito, Ammonuisset Eisdem dixissetque et commisisset eiusdem verbo Magnificencie vestre vt ipsi decimo die A die Ammonicionis huiusmodi de ipsis facte computando coram Vestra Magnificencia personaliter vel per procuratores ipsorum legitimos conparente prefatique Ambrosius Apathy et domina Sophia consors eiusdem et Petrus Saaghy Jobbationes ipsorum superius Nominatim conscriptos statuere deberant et teneantur, Insinuando Ibidem eisdem Vt siue ipsi termino In prescripto coram Magnificencia Vestra comparerent, dictique Ambrosius Apathy et domina Sophia ac Petrus Saaghy Jobbationes ipsorum prenotatos statuerent siue non Eadem ad partem conparentis instanciam id facerent in premissis quod dictaret Ordo Juris.

Datum tercio die Vltime diei execucionis premisse anno domini supradicto.

Kivülről: Domino Palatino Locumtenenti Regie Maiestatis pro nobilibus Ambrosio Apathy de Azzonfalwa ac domina Sophia consorte eiusdem, Paulo Waly de Saagh, et Aliis Introscriptis Contra Nobiles dominam Katherinam Relictam et puellam Margaretam filiam condam Gasparis de Azzonfalwa ad terminum Intronominatum. Exhibicionis, Amonicionis et insinuacionis Par.

Eredetie gyűjteményemben.

LIII.

1551. Bánkházi Bánki Borbála — Ferenc leánya, — először Bottyányi Józsa István, azután Aszonyfalvai János neje, e két házasságból származott Józsa Miklós, továbbá Aszonfalvai István és Anna gyermekeire nézve Bánk, Kökeháza, Börcsháza és Nyeszkenye iránt úgy intézkedik, hogy a javak fele egyik, másik fele másiknak maradjon. (Börcsházát érdeklő oklevelek kivonata, gyűjteményemben, eredetie a Gróf Szapáryak Mura-Szombati ősi levéltárában.)

LIV.

1558-ban Aszszonyfalva helysége még fenállott s lakosai Told Veszprém megyei helység szőlőhegyén szőlőket birtak. (győri káptalan II-dik számú eredeti bevallási jegyzőkönyve 61-dik lapján.)

LV.

1559. Börös Ambrus asszonyfalvai jobbágy Táp helység szőlőhegyén levő szöllejét eladta. (Ugyanott 113-dik lapon.)

LVI.

A győri káptalan bizonyítja, hogy Tápi Márton deák előtte személyesen megjelenvén Asszonyfalva, Told, Péterd, Nagy-Écs, Néma, Borba és Csajág máskép Szent-Mártonfölde helységek és az Apáti pusztában Győr és Veszprém megyékben levő birtokrészei kormányzását fivére Osvald deákra hizza, holta után pedig jövődelmét gyermekeivel megosztani rendeli 1561. October 30.

Tutorialis per Martinum Litteratum de Taap
Osualdo Litterato fratri suo facta.

Quod Egregius Martinus litteratus de Thaph Coram nobis personaliter constitutus. Corpore quidem aeger Mente tamen per omnia sanus, Sponte et libere de bonis suis a Deo sibi reditis talem fecit fassionem Vltimeque sue Voluntatis testationem Quod Ipse ob Valetudinem suam ac diuturnam Egri-tudinem non valeret, bona sua ac porciones possessionarias Infrascriptas ab Impetitoribus et inuadentibus defendere earun-que fructum et vtilitatem prout deberet percipere Ideoque bono ac Justo boneque fidej dispensatore tutore ac perceptore, fructuum et Vtilitatum bonorum suorum plurimum Indigeret, qualem Ipse existimaret Multis Racionabilibus causis Nobilem Osualdum patrualem suum Idcirco Eundem Nobilem Osualdum Tapy patrualem suum in omnibus bonis ac porcionibus possessionarijs in possessionibus Asszonfalwa, Tholdh, Peterdh, Nagech, Nema, Barba necnon Chayagh alias Zenthmartonfolde, ac praedio Apathy in Comitatus Jauriensi et Vesprimiensi existentium habitis legitimum suum defensorem Tutorem protectorem ab omnibus Impetitoribus et Inuadentibus fructuumque et omnium emolumentorum ac Vtilitatum perceptorem constituisset ac praefecissct, Imo constituit ac praefecit ob fidej sue Integritatem consanguinejtatisque affectum quo Ipse Nobilis Osualdus de Thaph Erga Eundem Martinum litteratum de Thaph suosque heredes Jam Inde ab Inicio ipse studuisset. Sic tamen et hac sub condicione quod dum Ipse diuina sic dispo-nente clemencia in hac misera labili vita deget, omnes vtilitates et fructus dictarum porcionum possessionariarum ei-

dem Martino Tapy fideliter administret. Cum autem ex hoc Seculo Eundem Martinum litteratum migrare contigerit tunc Ipse Nobilis Osualdus de Thaph fructus et utilitates earundem porcionum possessionariarum cum flys seu heredibus dicti Martini litterati de Thaph proportionabiliter percipiat, ac percipere possit ad quorum omnium fidem et testimonium presentes litteras Nostras superinde duximus dandas et concedendas. Datum feria quinta proxima Ante festum Omnium sanctorum. Anno domini 1561.

A győri káptalan eredeti II. jegyzőkönyvének 163-dik lapján, mely pecsét-viaszszal öszve volt ragasztva.

LVII.

1564. Aszszonyfalvai János özvegye Bánki Borbála említetik a győri káptalan II-dik számú eredeti bevallási jegyzőkönyvének 253-dik lapján.

LVIII.

1581. Szapári István a Szent Mártoni hegyben levő Kornich zegle nevű szőlőt, melyet keletről a közut, délről Mészáros Balázs, nyugotról viszont a közut szomszédol, magának, anyjának Annának és Aszonyfalvai Istvánnak úgy örököseik számára Alsoki Polgár Mátyás és Orbántól 95 magyar forintért Alsok városa birája s esküttei levele mellett megvásárol. (Gr. Szapáryak M. Szombati lt. T. 21.)

LIX.

1586. Némai Selyem Benedek Aszonyfalvai Istvánt és Szapáry Istvánt bepanaszolja. (Gr. Szapáryak M. Szombati lt. T. 27.)

LX.

1586. Május 24-kén tartott törvényszéken Örkényi Imre Szapáry Istvánt, Aszonyfalvai Boldizsárt és Istvánt Néma falubeli 10 jobbágytelek elfoglalása miatt idézteti. (Győr M. I. jk.)

LXI.

1586. Junius 14-kén tartott törvényszéken Andreasich Mátyás a Győri káptalan nevében tiltja Szapáry István és Aszonfalvai Istvánt Borba és Écs Győr Megyei falukban (possessiones) levő birtokrészek elfoglalásától, viszont ezek tiltják az ő, ugy osztályos rokonik nevében a káptalant Borbai és Écsi birtokrészek birásától. (Győr M. I. jkönyve.)

LXII.

1589. Szapáry István a maga, édes anyja Aszszonfalvai Anna — özvegy Szapáry Györgyné — részére a Szent-Mártoni hegyben vett Kornicz zegle nevű szőlőt; — melyet keletről Polgár Orbán, délről Mezar Balázs, nyugotról a közut, északról Alsók városa határol; — a gyülekezetnek tett hű szolgálataiért Fehérvári István veszprémi püspök és pannonhalmi Apát által a kilenced és tized alól kivéteti, oly feltétellel, hogy évenként csak két forintot tartozzék fizetni a Sz. Márton kolostorában levő tisztek és kormányzó szolgálainak. (G. Szapáry család Mura-szombati lt.)

LXIII.

1592. April 2-kán tartott Győr megyei gyűlésen Szapáry István a maga és Aszonfalvai István nevében tiltja Tápióhely lakosait és más Török István jobbágyait Mosonykispervad, Aszonyfalva és Börcsháza Győr megyei puszták használatát és élésétől. (Győr M. I. jk.)

Melyik évben pusztította el a Török Asszonyfát, az eddig közlött okmányokból nem tűnik ki. Ekkor már elpusztított helység volt.

Még kevés mondani valóm van e faluról. Az utolsó aszszonfalvai nemes nemzetségből leányt Szapári István elvévén, a pusztá falu a szapáry utódokra szállott. Szapári Istvánnak öt gyermeke maradt. András Győr megyének később alispánja, Mihály (ez megöletett s utódot nem hagyott maga után), Eufrosina — Szilvási Jakabné, — Borbála — Kláris

Péterné — (ettől származtak női ágon a Hollósyak) és Zsuzsanna először Szelestey Sándor, később Szalay János neje. Asszonyfa így a Szapári fi- és női ágra jutott. A fiágot illető jószágot a grófi rangra emelkedett család a múlt század végén részben galantai 'Sidó István jószág kormányzónak adományozta, részben 1851-ben ennek hagyományosai a Sárosfalvai Bittó család vette meg. Asszonyfa többi részét Szapáry István három leányának maradékai birták az ősiség eltörléséig.

Asszonyfának XVII és XVIII-dik századbeli történetét a gróf Szapáry családról irandó értekezésben fogom közzé tenni.

XIV.

CÉHBELI SZABÁLYOK.

(Közli Ráth Károly.)

(Folytatás.)

II.

A győri káptalan nemes Barbély Mihály és Simon győri barbély-mestereknek kértére megerősíti az általok hozott céhrendszabályaikat. 1593. Julius 5.

PRIUILEGIUM MAGISTRORUM BARBITONSORVM JAURIENSIVM.

Nos Capitulum Ecclesiae Jauriensis, memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit Vniuersis, Quod Nobiles Michael Barbely et Simon similiter Barbely Magistri Barbitonsores in eorum, caeterorumque omnium aliorum Magistrorum Barbitonsorum Ciuitatis Nostrae Jauriensis Nominibus et in personis nostram Dominorum scilicet eorundem Terrestrium venientes in praesentiam, Nobis detegere curarunt in hunc modum Quomodo ipsi circumspicientes et in animo reuoluentes saepius illas abusiones et Ineptitudines, quibus ipsi Magistri Barbitonsores et eorum praedecessores in hac ipsa Ciuitate Nostra Jauriensi commorantes pene sine omni scripta et ordinata lege in conservandis ipsorum consuetudinibus, ac praeter omnem Vsum et modum conseruandorum laborum seu etiam artium ipsorum hactenus Vsi fuissent, cupientes igitur eiusmodi abusiones, et corruptelas funditus et radicitus e medio ipsorum tollere et euellere, atque bonis ritibus, honestisque modis et consuetudinibus instar aliarum Regni Hungariae Ciuitatum ex nunc in posterum uti

et congaudere. Offerentes Nobis quoddam scriptum, in modum libelli confectum ipsorum vsualibus Sigillis singulorum roboratum; Supplicarunt Nobis obnixè vt Articulos in eodem scripto Hungarico Idiomate descriptos et per eos denuo conceptos ac Nobis exhibitos cum pro honore et ampliori commodo, et ornamento ipsorum, tum vero pro Salubriori statu, augmentoque et decore ipsius Ciuitatis Nostrae Jauriensis, et ut deinceps tamquam veri et legitimi Magistri et Opifices, Artes, laboresque ipsorum solitos, sub quadam limitata et determinata lege et constitutione perenni, absque quorumvis molestatione securius et tranquillius exercere, continuareque et peragere possint, in omnibus et singulis eorum punctis ac clausulis et condicionibus, Saluis tamen Nostris et dictae Ciuitatis Nostrae Jauriensis antiquis Juribus et laudabilibus consuetudinibus semper permanentibus ratos, gratos, et acceptos habere Literisque Nostris inseri, et inscribi facere praemissisque Articulis, conditionibus ac alys omnibus ibidem expressis et denotatis Nostrum Consensum beneuolum pariter et Assensum praebere dignemur. Vnde Nos Articulos praedictos diligenter perlustrando, in quantum Authoritati Nostrae, veluti Dominorum Terrestrium eorundem Magistrorum Barbitonsorum non derogabant, pauca quaedam adjiciendo scriptum praenotatum Nobis modo praemisso exhibitum praesentibusque Literis Nostris Ordine sequenti inscribi curauimus. Cuius series sic se h a b e t. Mi Barbely Myhal, Barbely Imre, Barbely Urban, Barbely Balas, Barbely Simon, Barbely Ambrus, Barbely János, Barbely Gergely, Barbely Peter, Barbely Gergely es Barbely Deometer, Gyeory feo Mesterek, mikoron lattuk wolna az mi keozeottunk valo egienetlensegeket, es mind penighlen leghenink keozeot es egieb cheledink keozcot valo vizzauniasokot, Akaruan azert eltauztatni mi keozzulunk affele teoruentelensegeket es szokatlan dolgokot, keozeonseges es egienleo akarattal, mi magunknak, es mi vtannunk leendeo Mestereknek Jauokra, vegeztuk ez it alat megh yratot rendtartasokot, mellicknek megtartasara akar ky legien, az ki it az mi mestersegunk szerent valo rendben es allapatban akar elni akaryuk hogj engedelmes, es keoteles legien. Primus Articulus, hogi keozenseges es egienlö akaratbol valaztatot Cheh

Mester legien kezettunk, es ha valaky az ezebely Mesterek keozzul az Aniazent egihaznak illeo Innepin, az che mesternek engedelmellen talaltatnak feiet mosny, tahat teorweny szerint affelek bwntettessenek megh Zazbech byrsagal. Annak kieuole ha az Mester meghadua az leghennek, hogi feiet ne mosna, meghis az, nem gondoluan Mesterenek hagiassual fejet mosna, az ollian is Zazbech byrsagot fizessen. Secundus Articulus, mikoron Istennek engedelmebol keozeonsegess Nye-resegek (tán Vereségek) teortenek lenni az Vitezeknek, tahat chiak egi Mester ne keothesse az Sebesekeket, hanem keozeonsegessen es iutalmat is keozeonsegessen vegiek, mind addiglan mygh nem kotya wetyere hanniak. A, kiuul ha mikor egi, auagi ket sebes esnek, azoknak keotese egyiktül is meg lehet. Tertius Articulus, ha valameli Mester auagi leghenie, hyuatlan elmenne valamely Sebeshez, tahat az ollyan meg bwntettessek teorweni szerent. Annak kiuule ha valameli Mester az chebely Mesterek keozzul, eo feolsige Zolgaia leuen, valamikoron Chatan teortenit szerint eset sebest keotne otkin be, tahat mihelien haza jeouend, azommal keozeonsegess leghien, de azert annak az ot kin valo bekeoteseiert, megjobbattassek az eo munkaia valamenyuel. Quartus Articulus, ha valameli Sebest, valameli keozzulunk legh eleozer becotend, es azuthan mas Mester tarsunkhoz menne az sebes, es az, latuan az keotest rayta, s'meghis mindaz altal bekeotne teorweni szerent az ollian Mester meghbwntettessek. Quintus Articulus, ha valameli Mester leghen gazdaiat elhagiandgia es wandorlanni megien, senki keozzulunk megh ne fogadhassa egi eztendeonek eleotte, se ot ha meg fogadgia meghbwntettessek erette teorweni szerent. Sextus Articulus, ha valameli Inas meg zegeodet volna, es eztendeiet auagi teorueniunk szerint valo ideiet nem akaruan ki teoltenny, vrat el hadgia, senki keozzulunk megh ne tarthassa, es ha valaki megfogadna teoruen Zerint megh bwntettessek erette. Septimus Articulus, ha valameli leghenhez oli szoo adatnek, ki tyztessége ellen volna, tahat keoztuk ne maradhasson, kileomben ha nem ha, meg igazettia, es megtiztettia magat. Octauus Articulus, ha valameli ezen Mestersegeben helihezettek fele vgian it az mi Varasunkban, magan partot wttne, maganak, tahat, annak valameli

leghen mühelieben volna, Annak az mi mw heliunkben, senki soha müiet ne adhasson, seot meg az mi legheniunkys velek ne tarsolkodhassanak, es affele Mesternek ha teortennek hogi Inast fogadnais, auagi penigh valamy mas dolga teortennek, tahat az mi felenk keozzul, sem penigh leghenynk keozzul annak bizonsagara senky oda ne mehessen. Nonus Articulus, Annak vthanna ha valameli meg zcegeodet Inas eztendeiet ki teolty es akkor Zokas zerint valo tiztesseges vendegseget (kit mi tars poharnak liyuunk) nem zerezhetne es megh nem adhatna, hanerfi vandorlanny menne, tahat egi eztendeigh ha az eo Vrat megh nem keresy, mindenút rea irattathassek, de ha megh keresy igassag szerint az eo Mesteret, tahat az eo Mesterere szokot leuelet tartozzek meg adny neky, es az Inas is az eo tars poharat meg adgia az eo Mesterenek. Decimus Articulus, ha valameli Mester, az cheh Mester ellen es az teob chebely Mesterek ellen az eo medenczeiet ki tenne, tahat annak az Medenczeie le vetessek, es mywe megtyltassek. Undecimus Articulus, ha valameli leghin, Mesterre akar lenny, tahat az Mestereket megkeresse Zokas szerint, es annak kiuöle, mikor Mesterre allapattatik, az keozeonseges ladaban harom arani foryntot tegien be, az Mestereknek epöletekre, es az wegezes Zerint valo probat megadgia es az Mester Aztalt. Az mi Mestersegunk Zerint valo proba imezeknek meg chinálása Zwrke deakorium, Nagi Erleleo, Deaquillum, Grattia Dey, veoreos Ir, Czibak flastroma, Eöklelö Ir, Vnguentum Regis, Cinobrium sebtucium, Apostolicon, es Gyapiws Ir. Duodecimus idemque ultimus Articulus, Vegezetre akaryuk es wegeztuk aztis egienlö akarattal, hogi az feolliul megiratot dolgok, es azok kiuül valok is ha olliak teortennenek lenny, mellick az mi chehünknek es Mestersegunknek rendytt illetnek, tahat affele dolgaink mindenkoron az cheh Mester eleot igazittassanak el, es vytessenek veghez, teoruen zerint walo kizolgaltassal. Nos itaque Supplicationibus per ipsos Magistros Barbitonsores nobis modo quo Supra porrectis fauorabiliter exauditis, et admissis, visis etiam et intellectis praemissis Articulis, conditionibus et earundem continentys, Sane et mature perceptis, Et quia animaduertentes omnia ea in eisdem contenta, ad augmentum venustatem amplitudinemque et Ornamentum antefa-

tae Ciuitatis Nostrae Jauriensis profutura, praeinsertos Articulos per ipsos ut praemissum est Hungarico Idiomate conceptos, in omnibus suis punctis, clausulis, et Articulis acceptauimus, approbauimus laudauimusque et ratificauimus, ac pro ipsis Magistris Barbitonsoribus, et eorundem Successoribus in perpetuum valituras confirmamus praesentis Scripti Nostri patrocínio mediante, Ea tamen lege, vt ydem Magistri Barbitonsores, a modo in posterum futuris semper temporibus, singulis Annis, singulos florenos Hungaricales pro coemenda cera, in usum Ecclesiae Nostrae eroganda, communiter soluere, et praeterea singulis similiter Annis, in Majoribus festiuitatibus videlicet in festo Natiuitatis Dominj, Paschatis, et Sacri Pentecostes, vniuersi Magistri Barbitonsores in hoc Cathedrali Templo Nostro, ad laudem et honorem Dei Omnipotentis Sacrum celebrari facere, ac ei personaliter interesse, item vt quolibet Anno in Festo Sacratissimi Corporis Christi solenni Processioni personaliter omnes et singuli interesse teneantur, et sint obligatj, sub poena in reluctatores huius statuti Nostri per Nos infligenda. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes Litteras Nostras Majoris Sigilli Nostrj pendentis munimine roboratas, Eisdem Magistris Barbitonsoribus pro Jurium ipsorum tutiori conseruatione duximus dandas et concedendas, Datum feria secunda proxima post Festum Visitationis Beatissimae Mariae Virginis, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo T e r t i o. Reuerendis in Christo Patribus et Dominis, Matthia Draskowytt Cathedralj Praeposito Nostro, Georgio Megieryno Lectore, Officio Custodis vacante, Joanne Papay Cantore, Gregorio Jelenchych Cathedrali, Stephano Bay Lwchmanensi, Francisco Lazy Papensi, Ambrosio Haznych Rabensi Archidiaconis, Magitris item, Nicolao, Martonino, Georgio Pawkowych, et Joanne Kowachych caeterisque Dominis, Canonicis, in hac Ecclesia Nostra, Deo et Coetui suo Christiano jugiter et deuote psallentibus et famulantibus.

A györi káptalan országos levéltárában levő eredeti V-dik számú bevallási jegyzőkönyv 252—254 l.

(F o l y t a t j u k.)

XV.

ÖSKORI LEVELEK.

(Közli Ráth Károly.)

(Folytatás.)

4.

Faustus Verantius csanádi püspök életében bizonyos Heroicius, Forgách bíbornok idejében, alattomosan nyéré el a nevezett püspökséget. Szinte így használá a fehérvári Custodiatuſ javadalmait is, melyek állományozása 80 év óta az esztergomi érsekek jogaihoz tartozott. Pázmán bíbornok a dolog békés elintézését javallja Domitrovit Péter zágrábi püspöknek; minthogy különben kénytelenítetik Heroiciust, mint az országos törvényeket tapodót, országgyűlésileg javadalmítól megfosztottnak nyilvánítani, 1618. Jun. 28-án.

Reuerendissime domine frater in Christo obseruandissime.

Magna me capit admiratio quod Reuerendissima Dominatio Vestra cum sit suffraganeus alterius Metropolitanæ, in mea Dioecæsi et Metropolitanum et Legatum Apostolicum in Jus uocare præsumat, contra omnem ordinem hierarchicum, Iuræque ac rationem omnem. Et certe, siue personam ipsam, cuius causa diem mihi dicit, siue rem ipsam, de qua agitur considero, crescit indignitas facti. Nam Heroicius iste ante annos plures, per subreptionem Episcopatum Chianadiensem obtinuit dum uirens ac ualens in Curia Romana, superesset Reuerendissimus Faustus Verantius, consecratus Episcopus Chianadiensis. Quocirca Reuerendissima D. V. optime meminerit, quod cum Tyrnauiae Synodus Provincialis, per Illustrissimum Dominum Cardinalem Prædecessorem meum, præ-

sente etiam Apostolico Nuncio celebraretur, in numerum Episcoporum ad subscribendum admissus non est, dum omnibus manifeste constaret, per subreptionem, ac contra Canones ipsum usurpasse Episcopatum. Cum igitur tanquam inuasor alieni Episcopatus, censuris Ecclesiasticis tot annis innodatus fuerit, Jus omne (etiamsi quod forte habuisset) iam pridem amisit. Accedit quod ipse bona compluria Custodiae Albensis sibi usurpare ac Praepositurae adiungere iam pridem conatus est, uariasque coram Praedecessoribus meis lites hoc nomine, cum Custodibus habuit, nunc uero Consanguineo cuidam suo scholarj titulotenus Custodiatum conferre uellet, et sub alieno nomine ipse Custodiae reditus percipere, Praeposituraeque pagos Custodiae adiungere absque lite obtinendo, quod Jure habere non potuit. Quamobrem in tali casu Metropolitanus merito curare debuit, ne Custodiae praeiudicium generaretur. Ego certe in hac re nullum prorsus aliud interesse habeo, quam quod Jura Ecclesiae meae, cum Dei gratia sarta, tectaue ac illibata conseruata cupiam.

Rem ipsam quod attinet debito quidem, sed ex mutua quae inter nos est charitate. En exhibeo Reuerendissimae D. V. Originales literas, sigillo ac subscriptionibus munitas, praedecessorum meorum, qui ab annis octoginta hanc Albensem Custodiam contulerunt, sicut et Dominus Cardinalis Forgach Praedecessor meus D. Andreae Jankouich contulerat. Ego igitur Jus quo antecessores mej usi fuere, in disputationem adduci non patiar. Quod si haec Illustrissimus Dominus Nuncius Apostolicus sciuisset, haud dubie et Sedis Apostolicae Legatum et Metropolitanum, in Suae Dioecaeasi alieni Metropolittae Suffraganeo in tali praesertim Causa, iudicio sisti inaudito, ac insolito prorsus exemplo noluisset.

Vestrae autem Reuerendissimae D. priuatim, ut Amico suggero: In Hungaria ante Lutteri exortum, imo ab ipsa prima Hungarorum Christianitate, eam legem ac consuetudinem fuisse (uideantur Articulus 19. Anni 1471, Et Articulus 45 Anni 1486) ut si quis Clericus immediate ad summum Pontificem recurreret, omisso Iudicio Regni Ordinario beneficio priuaretur seculares autem capite plectentur. Quocirca, nisi me Sedis Apostolicae dignitas (quam ut pupillam oculi obseruo)

retardaret facile esset in his Comitibus publico edicto declarari D. Hierocicum Beneficia omnia amisisse. Quocirca mi Domine Reuerendissime, caute et cum charitate in hisce rebus procedendum nec putet Reuerendissima D. V. quod cum Metropolitanis, ac Legatis Apostolicis in sua Dioecesi ita procedere possit, ac Domini in Ecclesia sua cum suis Capellanis. Posony 28 Juny Anno 1618.

Reuerendissimae D. V. frater

Archiepiscopus Strigoniensis m. p.

Kivül: „Paria litterarum dominj Archiepiscopi Strigoniensis Petri Pazman qui in simili casu contrarium ad Zagrabiensem Episcopum Petrum Domitrovit. Anno 1618.“ Jelen századi kéztől: Archiepiscopus Petrus Pazman reprobatur in Episcopo Zagrabiensi Petro Domitrovits quod Metropolitanum et Legatum Apostolicum in Jus vocare praesumpserit 1618.

Ezen azonkori másolat a győri káptalan sekrestyéjében 39-ik fiók, 4 csomag, 23. sz. a. feltalálható.

5.

Pázmán Péter bibornok véleményét ad a győri örkanonokság végett a kalocsai érsek és Balásffy Tamás közt támadt viszályról. 1618. Dec. 13-kán.

Sacratissima Caesarea Regiaque Maiestas Domine Domine Clementissime.

Fidelitatis ac fidelium obsequiorum deuotarumque orationum pro Maiestatis Vestrae incolunitate praemissa oblatione. Benignas Maiestatis Vestrae litteras 29 die 9-bris datas accepi, quibus clementer Maiestas Vestra iniungit, ut de controuersia quae circa Custodiatum Jauriensem inter Illustrissimum Dominum Archiepiscopum Colocensem ac Reuerendissimum Dominum Thomam Balasffy uertitur, synceram ac fidelem meam opinionem Maiestati Vestrae perscribam. Scio Maiestatem Vestram a Dominis Consiliarijs qui Galgoeczium conuenerant copiose hac de re informatam esse. Quia vero

interesse illi Conuentui ob grauem morbum ego non potui, breuiter ac aperte meam hac de re sententiam Maiestas Vestra clementer accipiat. Quod ad personam Domini Balasffy attinet, si ullus alius ego certe promotioni ipsius faueo, non solum ob singularem ipsius respectum ac reuerentiam, quam omni Jure Apostolicae sedi debeo ac libenter etiam cum vitae discrimine exoluo: Verum etiam priuata quodam meo erga Dominum Balasffium affectu. Caeterum postquam Dominus Balasffy dispensationem a Sua sanctitate obtinuerat, antequam Praeposituram Poseniensem per Majestatem Vestram Sacratissimam ipsi conferretur, Illustrissimus Dominus Cardinalis Kleselius Maiestatis Vestrae nomine aperte denunciauit, ullo modo Maiestatem Vestram collaturam Domino Balasffy Praeposituram, nisi ex Custodia uacante Reuerendissimo Translyuaniensi prospici possit; Cameram enim exonerandam esse a pensione, quae dictum Reuerendissimum Translyuaniensem sustentabat, hancque Maiestatis Vestrae mentem a Domino Cardinali mihi significatam egomet a parte Domino Balasffy denunciaui, eaque per Dominum Varadiensem ac alios viros Domino Colocensi, ut Custodiatum conferret Reuerendissimo Translyuaniensi. Cum igitur tunc Dominus Balasffy non reclamauit, scienti ac volenti non est facta iniuria. Nam certum est, si hanc conditionem refutasset, Praeposituram Poseniensem nunquam a Maiestate Vestra obtinuisset; Itaque si ipsemet hac conditione non detrectata a Suae Sanctitatis dispensatione recessit, sibi imputet. Ex hoc Argumento, Salua Sedis Appostolicae autoritate, induci Illustrissimus Dominus Nuncius poterit, ut ab huius causae ulteriori prosecutione desistat: Nam ut animos Procerum qui Golgoczy conuenerant dispositos intellexi magnum Domino Balasffio periculum etiam publicae proscriptionis immineret, si Illustrissimus Dominus Nuncius hanc rem omnino adurgeret. Habent enim nostri homines potentes inpressiones in eo, ne circa Beneficia Ecclesiastica nouum aliquod fiat, Reuerendissimus Dominus Cancellarius Aulae Maiestatis Vestrae referre poterit, quid in frequenti Procerum Conuentu Galgoczy etiam a Catholicis proclamatum sit. Itaque tam pro sedis Apostolicae dignitate, quam etiam pro quiete ac tranquillitate Ecclesiastica Ma-

iestas Vestra Sacratissima Illustrissimum Dominum Nuncium Apostolicum de re tota exacte informari faciat, ac deinceps silentium partibus imponatur. Non deerunt Maiestati Vestrae Sacratissimae occasiones Dominum Balasffy (si promerebitur) ad alia beneficia promouendi. Deus Maiestatem Vestram diutissime imperantem ac florentem conseruet. Datum Tyrnauiae 13. Decembris. Anno Dominj 1618.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis Vestrae
humillimus Capellanus
Archiepiscopus Strigoniensis.

Azonkori másolatról, mely a győri káptalan sekrestyéjében a 39-ik fiók, 4 esomagában levő iratok közt föllelhető.

G.

Pázmán Péter esztergomi érsek és örökös főispán, Magyarország primása, született követ, magyarországi főkorlátnok, titoknok és tanácsos a Nagy-Szombati árvadrákok házáat alapítja. Nagy-Szombat 1619.

Nos Petrus Pazmany miseratione diuina Archiepiscopus Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis, locique eiusdem Comes perpetuus, Primas Hungariae, Legatus Natus, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Mattis per Hungariam Summus Secretarius, Cancellarius et Consiliarius. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit vniuersis. Quod cum nos ex diuino instinctu, necessitatibus Ecclesiae subuenyrene, et orthodoxam Catholiceam religionem Romanam propagare niteremur, eoque sine ad honorem et gloriam dei praepotentis, et Sanctae matris Ecclesiae exaltationem, certas fundationes in Libera Regiaeque Ciuitate Tyrnauensi instituere, et erigere cogitaremus, primum Totalem domum civilem oneribusque ciuilibus subiectam Prudentis et Circumspecti quondam Thomae Wanker Ciuis et Inhabitoris Tyrnauensis, in platea Suteöutza uocata, existentem, ac in duabus Sessionibus aedificatam, cui a Septemtrionalj vycus ad portam superiorem eiusdem Ciuitatis tendit, a meridionalj uero plagis domus Cir-

cumspecti quondam Joannis Obeczky uicjna esse perhibetur, nonnullis negotiatoribus et creditoribus Viennensibus per Magistros (ut uocant) Quartalitos, pro liquidis debitis estimatam et per Senatun Tyrnauensem assignatam, omnj eo Jure, quo ad eosdem Creditores pertinebat, in Capitulum Strigoniense translato, nos ab eisdem creditoribus pro parte eiusdem Capituli emerjmus, et eidem per manus tradiderimus; Ita tamen ut praedicta domus Wankerjana, pro habitatione pauperum studiosorum deseruiat, quorum totalis cura et gubernatio Patres Societatis JESV Collegy Tyrnauensis concernet. Alteram uero domum similiter ciuilem Prudentis et Circumspectj Pauli Szabo in platea Fölseő ueza siue Kaptalan Veza uocata, inter domos Reuerendissimj domini Paulj Almassy Episcopi Vacien-sis etc. et Reuerendissimi dominj Ladislai Deakj Praepositi S. Georgy de Viridi campo, ad Rectoratum Altaris Sacratissimi Corporis Christi spectantem sitam, per nos similiter pro parte iamfati Capituli Strigoniensis emptam, et eidem per manus traditam, in vsum seu habitationem Nobilium Alumnorum, cura et administrationj eiusdem Capituli subiectorum dederimus et assignauerimus, prout tradimus, danus et assignamus etiam nunc presentium per vigorem. Quarum quidem praefatarum domorum ciuiliu emptionem, et per manus assignationem domini Judex, Senatus, et tota communitas Tyrnauensis, in perpetuum et irreuocabiliter ad honorem et gloriam deij omnj-potentjs sponte et libere admiserunt. Insuper pro tollendis difficultatibus quae aliquando ratione onerum ciuiliu suboriri, exindeque differentiae et controuersiae utrinque mouerj et emergere possent, ydem domini Judex Senatus et communitas Tyrnauensis pro domo Wankeriana duarum Sessionum quadringentos, pro altera domo quae dicti Pauli Zabo fuit du-centos, hoc est in toto Sexingentos florenos Hungaricos, a nobis in censum perpetuum leuauerunt; ita ut praedeclaratae domus ab omnibus censibus, laboribus, taxis, contributionibus, impositionjbus ordinarys et extraordinarys, alysqe quibusuis oneribus immunes et exemptae sint. Vinorum autem educillationem in neutra praetactorum domorum ullo unquam tempore licitam aut permissam esse intelligatur. Et si aliquando quocunqne sub praetextu in ysdem domibus uel altera earum,

siue sub hedera, siue absque hedera educillatio contingeret et deprehenderetur, extunc possit annotatus Senatus vel vero Capitaneus Ciuitatis pro tempore constitutus, missis Satellitibus vel alys Conciuibus huiusmodj vasa educillarj caepta pro Xenodochio Ciuitatis mox occupare et auferre. Quod si uero aliquo casu infausto (quem deus clementer auertere dignetur) praenominatus vsus dictarum aedium cessauerit, quam primum dictus Senatus Tyrnauiensis antelatos Sexingentos florenos Capitulo Strigoniensi doposuerit, eadem domus, denuo omnibus oneribus, ciuilibus subeundis subiectae esse debebunt, illaque Capitulum praectatum ferre tenebitur. Quam beneuolentiam praedicti Senatus totiusque communitatis Tyrnauiensis, Capitulum Strigoniense parj beneuolentia officys ac bonae Vicinitatis studio reponere, et recompensare adlaborant, sponte et libere promisit, quod ad commendationem eiusdem Senatus Tyrnauiensis, duos Nobiles Juuenes Tyrnauienses, iudicio Capituli pro Alumnatu idoneos repertos et morigeros, per continuam successionem eorundem, in locum alterjus, quam dju iste Alumnatus Tyrnauiiae perscuerauerit, in numerum Alumnorum recipiet, eosdem more aliorum Alumnorum intertenebit, qui regulis et Superioribus dicti Alumnatus, instar aliorum coalumnorum suorum subiecti esse debebunt. Hoc addito, quod si dictus Senatus aljos, praeterquam Romanos Catholicos pro Alumnatu commendauerit, illos Capitulum Strigoniense recipere non debeat, sed qui commendabuntur Catholicj sint, et ad tenendam ac profitendam Romanam fidem Catholicam obstricti esse tenebuntur. In quorum omnium praemissorum inuolabyliter obseruandorum fidem, memoriam, Testimonium et obligationem, praesentibus litteris tam ipsi nos sigillum nostrum imprimi curauimus ac subscripsimus, quam saepedicti Capituli Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis, ac Ciuitatis Tyrnauiensis sigilla authentica sponte et libere, ex consensu et voluntate earundem partium impressa et apposita sunt. Datum Tyrnauiac . . . Mensis Anno dominj, Millesimo, Sexcentesimo, decimo nono.

Azonkori másolat a győri káptalan sekrestyéjében a 39-dik fiók, 4-ik csomag, 21-dik száma alatt.

2.

Pázmán Péter csztergomi érsek levele Dallos Miklós győri választott püspök, örökös főispán és királyi tanácsoshoz a Győr városába hozandó Jezsuiták s azok oskolája érdemében. Pozsony, 1626. October 26.

Reuerendissimo Domino Nicolao Dallos. Electo Episcopo Jauriensi Locique eiusdem Comiti perpetuo, Sacrae Caesariae Regiacque Maiestatis Consiliario etc. domino et fratri in Christo obseruandissimo.

Szolgálok kegyelmednek. Isten minden iot adgyon kegyelmednek. Vgy uagyon hogy Cancellarius Vram meg iöuen, az kegyelmed leuelet meg ada, es az Paterekkethis eleget discurraltunk. Bizony csudalkozom az Captalan dolgan, es nem hihetem hogy minnjaian abban az modotlan opinioban volnának, hanem csak nemelleyek. Azert kegyelmednek priuatim kellene mindenikkel beszelleni, es erteni elmeieket, Es a kik io intencioba vannak azokal disponalni hogy illyen alkalmatlan dolgokban ne:ereszkegyenek. En Vram olj opinioban vagyok, hogy ha egyeb büne nem volnais annak a ki ebbe az dologba ellent tart, csak azertis el karhozik. Azert szanokodni kel raitok, es mint az Atya az hagymazban leuó fiat gyogitani kel, es fenytekkelis zabolazni. Kegyelmed priuatim agalljon Nagyfalui Vramnál, Csiki Vramnal, az en iambor gazdamnal Altobak Uramnal es ercse s vegye töllök tetszeseket, es persuadeallja, hogy a kik akariak separalljak magokat azoktul a kik nem akariak, lehetetlennek itilem, hogy minyajan ebben az bolond velekedesben volnanak. Ha magunk között fraterne ualamire nem vihettjuk, compelle intrare, közlöm ő szentsegeuel az dolgot, es seuerioribus medys vegben kel vinnünk, etiam auxilio brachy secularis. Mod leszen abba, ha arra kel mennyi. De a mint mondam, nem hiszem hogy mind illjen derelicti a Deo sint, ut bona facientes impedire velint. Es a ki olljan, nem erdemlj hogy Canonicus legyen. es modot talalljunk benne hogy eszekbe vegyek magokat.

A mi az kegyelmed fundusan valo dolgot jlleti, az immar ugyan balgatagsag es nem okosság hogy abba contradicalnak. Nemis kel semit gondolni a Contradictioval.

Nem tudom en ha az paterek ugyan ot akariak az Collegiumot, es nem ot ahol en Jauallom vala, Kőszegben. De ha ugyan Györöt akariak, en nem ellenzem, sem improbalom. Et in illo casu, azt iauallom hogy kegyelmed kezgye el az Iscolat a mint lehet ugy. Suadealtanis az Patereknek, hogy aggyanak ket vagy harom mestert. Ne gondollyon kegyelmed senki ellensegeuel, hiszem kegyelmed feie a Captalannak, ha ki insolentiat es inobidentiat cselekeszik, ellenezuen hatalmasul azt a mire kegyelmednek autoritassa vagyon, kegyelmed praelatus, es bir vellek, Etiam Captiuatione mediante impediat violentiam. Ha pedig csak szoual ellenzik, semmit ne gondolljon kegyelmed velle, jurgalljon, et voces contemnat. Az üdö es az Iscolaknak fructussa meg lagittja elmeieket. En mindenekben assistallok kegyelmednek, es mikor idöm leszen örömet priuatim, et communiter, agalok az Nemes Captalannal, De meg nem itilem ideiet; Mert az ő Contradictioiok egy babot nem ér. Akár ki, akar mel dologba protestalhat es contradictalhat, de a felöl ugyan el kel embernek iarnj dolgaba.

A hadak dolgarul kegyelmed tudom informatus. El ölek, el pusztitak az szep földet, most visza kaszolodnak vergödnek. It Szempez taian vannak immar. Többet nem irok ennél, mert most imelyeg a gyomrom bele. Isten tarcsa es algya megh kegyelmedet.

Posony 16 Octobris 1626.

Kegyelmednek szeretettel szolgal

Archi Episcopus Strigoniensis.

Az egész eredeti levelet — a külcimen kívül — maga az Ersek sajátkezüleg irta s taláztatik Ráth Károly kézirati gyűjteményében.

S.

Pázmán Péter Magyarhon primása s Esztergomi érsek levele Dallos Miklós győri püspökhöz stb. a győri jezsuita zárda telekje és egészségi állapotára felől; kéri végre, hogy küldjön neki néhány darvat. Nagy - S o m b a t, 1627. Julius 22.

Külcim, melynek egy része leszakadt.

. Domino Nicolao Dallos, Episcopo Jauriensj, Locique Comiti perpetuo, Sacrae Cacsarcae Regiaeque Maiestatis Consiliario etc. Domino et Fratri in Christo obseruandissimo.

Reuerendissime Domine frater obseruandissime.

Salute, et seruitiorum commendatione praemissa. Kiua-nok Istentül kegyelmednek minden iokat meg adatnj. Az mely keulet kegyelmed 18 July irt, nem tudom ki hozta ma ide, házámhoz, melybeöl erterm az Györj Captalannak processusat, az Collegiumnak situsa felől. Az ördögnek nagy mestersege ez, hogi az egyhaznak emberektül kel impedimentomanak lennj, az Religio promotioianak. De nem kel ebbe egy czöpnnyereis meg utköznj, — hanem csak ember modgiaual indicia az dolgott, ugian progredialni kel. Az most pedig abban áll, hogi az mely hazakat akarnak wennj, ne wegyek pro Patribus, hanem o felsege maganak wetesse, vgy hogy az Dominium ö felsegee legyen, az utan ad inhabitandum engedgye az Patereknek. En az Posony Collegium dolgaban igy progredialtam, es jmmEDIATE az ö felsege Camaraia vette kezchez az hazakat, az utan pedig ad usum adta az Patereknek; En oda feljs meg irom Bechben, hogy e szerint procedallianak es senki Inhibitioiaual ne gondollianak; Nagy ionak kel abbol kj iwny, a mit illyen igyekezettel akar az ördög bontogattnj.

Magam felől azt irhatom, hogi Vasarnap az Cancellarius Vram Consecratioiat el wegezuen mindgyart agyba estem, es az uta nagy faldalmokban voltam, Az egesz Job labam, czipöntül fogua talpamig fait, de fükepen a terdem dagadasa acutissimos dolores attulit. Hala az Vr Istennek ma vgian alkalmasint meg könnyebbültem, Szent Maria Magdolna Inter-

cessioia által. A Doctor azt mondja, hogy frigidi et Crassi humores defluerunt, Meg szinte oly praesumptuosus nem vagyok, hogy az kegyelmetek köszvényes Companiaiban, meltonak alicham magamat, de nagy dolog azért ha vagy öcse, vagy bacsa, nem volt az kegyelmetek vendegenek.

Az szeginj Statinay Vran, szinte wege fele waygon, az Vr Isten meg terithetj, de nehezen hiszem, hogy csak holnapot is erie szegeny. Bene dispositus et munitus omnibus Sacramentis. Azonkivülis it az fraterek közül ugyan sokan betegeskednek. Imadkozzek kegyelmed mj erettünkis.

Hallom hogy oda kegyelmetek fele ilyen korban, könnyen szerit tetetik az Daruaknak, kerem kegyelmedett szerztessen ennekem egynehanyat az Posony hazamhoz, igen io Newen veszem kegyelmedtül.

Ezel Isten tarcha kegyelmedett io egessegben

Thyrnauiae, 22 July, 1627.

Reuerendissimae Dominationis Vestrae

Frater addictissimus

ArchiEpiscopus Strigoniensis m. k.

Csak az aláírás saját keze írása. Ezen eredeti okmány Ráth Károly gyűjteményében fentalálható.

9.

Pázmán Péter Magyarhon primása s Esztergomi érsek kéri a győri káptalant, hogy ne akadályozza a Jezsuitákat a szándékba vett, s Collegiummá alakítandó házak vételét, hanem működjek közre, igérvén vizsonti szolgálatját. Nagy-Szombat, 1627. October 7.

Reuerendissimi, Admodum Reuerendi Domini fratres et filij charissimi.

Salutem a Deo bonorum omnium largitore, ac bonorum omnium incrementum ex animo precamur.

Maximum animo dolorem conceperam statim ab initio quum audissem difficultates motas in negotio Collegij illic

erigendi. Et licet confidam cum tempore animos DD. Vestrarum inclinandos ad ea, quae Religioni promouendae utilissima existimabam, ne tamen ego quoque Paterno officio desim, hisce meis literis Vestras DD. amanter rogatas uoluj, ne grauentur operj tam pio collaborare. Cogitent DD. Vestrae quam Deo rationem redditurae sint, si fructus animarum impediatur. Hominum quoque iudicia ante oculos uersentur. Nec patiantur, ut quod placide nolunt, id quasi coacte ferre debeant. Confido meam hanc primam a Capitulo petitionem irritam non fore. Ego quoque Vestr. Dominationibus priuatim, et in communi, omnem paterni affectus beneuolentiam offero. Deum orans, ut Vr. DD. ad sui nominis gloriam feliciter conseruet.

Tyrnauiae, 7 Octobris 1627.

Reuerendissimarum, Reuerendarum DD. Vr.

Addictissimus in Christo frater
Archiepiscopus Strigoniensis.

Ezen levél credetie a győri káptalan sekrestyéjében a 26-dik fiók, 1-ső csomag, 6. sz. a. feltalálható.

(F o l y t a t j u k.)

XVI.

BÁNFALVI BARIUS PÉTER TEMETÉSI ZÁSZLÓJA.

(Közli Véghelyi Dezső.)

Azon ősi ereklyék közé, melyek kivált a család-történethez gyakran a legérdekesebb s egyszersmind leghitelesebb adatokat nyújtják, tartoznak kétségkívül a temetkezési zászlók. — Ilyenek mint egyes megyék leírásában olvashatjuk, főleg a mult két századból, még nagyobb számmal maradtak reánk. Nemzeti Muzeumunk mind ez ideig csak kettőt mutathat fel s ezeknek egyike is, tudniillik II. Rákóczy Györgyé már felíratával Szirmay által Zemplén megye leírásában ismertetve van ¹⁾. — A másik azonban, mely a Borsod megyei kihalt bánfalvi Barius család egyik tagjáról nyújt adatokat, tudtommal mind eddig ismeretlen.

Érdekesnek tartom ennek közlését annál fogva is, mert e családnak cimere, mely a Magyarország családai című jeles munkában ²⁾ közölve nincs, megismerteti és arról tanuskodik, hogy a nevezett család még 1668-ban is virágzott, a midőn annak egyik tagja Barius Ferenc a 18 éves Péterben fiát és benne tán a család fentartására végső reményét veszté el.

Az érdeklött zászló szövege világos fehér nehéz selyem, a sok viszontagság folytán már több helyen elrongyolva és

1) Ant. Szirmay: Notit. topogr. polit. I. Comit. Zemplin. p. 206.

2) Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és leszármazási táblákkal I. Köt. 193. l.

elszennyezve. A zászló alakja egy háromszög kimetszéssel két nyelvre végződik, melyek mindegyikében három három csillag látható, és széle sárgás-barna színű cifrázatokkal van ékesítve. Széle: $2\frac{1}{4}$, hossza $5\frac{1}{4}$ rőf.

A zászló egyik oldalán a család cimere áll t. i. zöld mezőben fekete galamb, mely csőrében nyilat tart: a paizsra helyezett sisakon korona s azon ismét az említett galamb látszik. A cimere foszladéki jobbról veres-barna (tán egykor ezüst?) és balról kék-barna (tán egykor arany?) színűek. — A cimere felett következő felírás olvasható:

Vexillum Generosi Domini Petri Barius de Baanfalva
Aerumnis Lethalibus Repente Misereque Obruti Ac Expositi
In Confinio Szendreeviensi die 8 Men. July Hora 4 Matutina
Anno domini 1668 Aetatis Vero Suae Anno 18 Ex hac vita
decedentis.

A zászló más oldalán e gyász versek olvashatók:

„Siste Gradum Lector Vexilli Insignia Cernens
Hosque Sacros Elegos Corde Fauente Legas
Barius Hic Celebris Generosae Gloriam Gentis
Petrus Sub Petra Post Pia Fata Jacet
Inclutus Hic Juvenis Studiis Probitate Coruscans
Dilectae Patriae Spesque Decusque Fuit
Hungara Quem Tellus Arx Szendrő Patria Agnatum
Praeclaro Genitum Stemmata Grata Tulit
Francisco Genitore Satus Victricibus Armis
Magnanimo Grato Principibusque Viris
Floruit Ast Subito Nam Flos Fuit Ille Caducus
Ceu Rosa Marcescens Concidit At(que) Jacet
Mens Tamen In Christo Post Funera Tristia Vivit
Pro Modico Aeterno Tempore Tempus Habens
Aethereis Dotata Bonis Mortalia Temnit
Coetibus Angelicis Consociata Polo.

XVII.

IDŐJÁRÁSI FÖLJEGYZÉSEK A XVII. SZÁZADBÓL.

A nemzeti Muzzeum gazdag kézirtarában 170. e/fol. Hung. jegy alatt boldogult Horvát István irásai közt találtatik II. András dicső emlékezetü királyunk arany bullájának XVII. századbeli magyar fordítása, s a végső lapon következő feljegyzések:

In Anno 1614 Szent Lweza Azoni Naptul foguan
az minemo Üdök voltak Nap Zam zerint

Zent Lucza Azoni Napian ugy mint Zombaton io Wdö	Januarius
Vasarnap nap estik io wdo	Februarius
Hetfon Folestem korik io wdo es az utan uso- naigh esös zeles estue fele megh alot	Martius
Keden mind Napestigh io wdo uolt lagias tauasz Zerdan mind Napestigh Hidegh zel, niha niha egy kiczin ho pohezet de csak semi uolt	Aprilis
Csötortokon mind Napestigh Hidegh fel zel ez estue Hauas wdo uolt melj megis alot az fagion	Maius
Pinteken az zel megh alot de mind Napestigh kis Hauas esö esset	Junius
Zombaton mind Napestigh io wdo uerofen	Jullius
Vasarnap mind Napestigh io wdo uolt uerofen	Augustus
Hetfon mind Napestigh io wdo uolt uerofen	7erber
Keden mind Napestigh io wdo uolt zep uerofen	8ober
Zerdan ugy mint Karczozon nap estin io wdo uolt	9ber
	10ber

Atlas.

Januarius	zaraz
Februarius	felik zaraz felik uides
Martius	uides feligh
Aprilis	feligh uides
Maius	feligh uides
Junius	harmadaik uides
Jullius	mero zaraz
Augustus	feligh uides
7ber	harom rezt zaraz
8ober	pedigh mind zaraz csak hogy 2a fele uides.
9ber	feligh uides feligh zaraz.
10ber	mind feligh zaraz csak 2a fele uides.

Véghelyi Dezső.

XVIII.

ADALÉK A BOSZORKÁNYPEREKHEZ.

(Közli Römer Flóris.)

Eddig a magyar nemzet történelme egyedül a királyok történelméből állt; ezek törvényei- viszontagságai- háborui- családi viszonyaival be volt fejezve a magyarok történelme is. A nép életével, kifejlődésével, tudományok- és művészetekbeni előhaladásával, polgári és erkölcsi állapotával nem sokat törődtünk, bár krónikáink és okmányaink erre nézve töménytelen anyagot foglalnak.

Mindeddig kinevettek, ha boszorkány perek után jártam vagy félvállal néztek, hogy okos, felvilágosodott ember létemre ily ostobaságokkal nem restellek vesződni; hagyján, én igen érdekesnek találtam a népet, a városok és faluk egész népségét balhitében megismerni; a bölcs birákat és az ellenfelek vádlóik és védőik silány okoskodásait szóról szóra követni. Ezen vád nem csak a katolikusokat illeti, a felvilágosodott protestantismus, nem buzgolkodott kevesebbé a boszorkányok ellen, és Németország némely tartományaiban napi renden volt a szerencsétlen gyógyító asszonyok elégetése.

Kutatásim közt sikerült több érdekes pert fölfedeznem, melyek a boszorkányok hazánkban üggyére nem csekély világot árasztandanak. Nevezetesen Komárom városa egyik jegyzőkönyvében akadtam nyomára egy 1589ki évben tárgyalt perre, mely bár világosan a boszorkányságróli vádot ki nem mondja, a büntetés neme — az elégetés — miatt még is oda látszik mutatni, hogy a bünös boszorkányságról vádoltatott; s

igy ezen adat eddig legrégebb, melyet e tárgyra vonatkozólag felmutathatunk.

Minden, ezen ügyre vonatkozó, adatot szívesen fogadunk és közlünk, s így eddigi hanyagságunkat és közönbösségünket ezen érdekes néphiedelmi-tévedés iránt szeretnők némileg pótlani.

I.

Ns. Komárom városa Jegyzőkönyvében, melynek címe: *Protocola ab Ao 1587 usque inclusive 18 Januarii 1680.* 7-ik lapján ezek olvashatók:

Anno 1589 Vgj mint 31. dje Augusti

Hozanak Minekwnk ekelreöl egj Teörwint az melj Teörwent Ottis Isten szerent megh lattanak, hogj az alpeörös huzad Magaua1 purgallja Magatt, azertt Mys ez Tanusagikatt megh erttwen az mj Teörwenwnk es az mj lelki esmeretwnk szerent Vgj talaltuk hogj huzon eöteöd magaua1 purgallja magatt, ha peniglen megh nem menthetj magatt tehatt az fel peöreös eskügjek :rea harmad magaua1 hogj az eö fja az myatt holt megh. es az miatt az teörwenj talalta egressék megh.

8 lapon pedig: Anno 1589 23 die augusti *)

Illjen Teörwent Talaltunk az Ekli Balogh Gjeörgj keözeött es az mas fel keözeött hogj az alperes huzeon eöteöd magaua1 Mengcje magat ha penigh megh nem Menthetj magatt tehatt az fel peres harmad magaua1 eskwggjek rea hogj az eö fja az Myatt holt megh. es az miatt az Teöruen Talalta hogj megh Egessek Vgjan azon Teörüenye.

II.

Anno 1627. En Komarom Varmegjenek Vice Ispania Laki Jano. Leörincz Benedek és Chechi Gieörgj. ezen Varmegienek szolgabiraia és esküttie. Inquiraltunk 19 die Febr. Lakon és szakalloson. Illien modon.**)

1) Szakallasi Tot Janos megh esküt, hiti utan azt ual-

*) Az években és hónapok napjaiban ezen jegyzőkönyvben semmi rend nincsen.

**) E jegyzőkönyv közlését azért is tartjuk igen érdekesnek, mert több helységnek majdnem összes lakósival megismerkedhetünk.

lia hogi eö semmit sem tud. Chepi Andras hogi egjebet, hanem NB. eketsen azt hallotta hogi mikor az eketsi Takats Janos matkaiatert. niaradrae auagj mellekfalura Chepi Andras tsapta uolna az Kochi elöl egiek louat az földhöz a ki min-gjarast szörnü halallal megh holt. Az apia felöl Chepi Deö-meötör felöl. tugia hogi giogieitot.

Vas Gergelne felöl hallotta hogj niarasdon kun ka-tat mikor megh egetek eö reiaiais uallot egjebet semmit sem tud.

2) Tano. Zakani Lukatsne megh esküt. hiti utan azt uallia hogj egiczet mikor szakallason szallasban ütlenek uolna Bartusné az beszélte elötteök. hogi mikor eök szilason lak-tanak. egi ceiyel. oda mentenek. kouats Mihalne. Pazmani Peterne es Alts Benedekne. es nagi tanczot kerekeittenek ot az hazban kikre eö mind reiaiek nezet. es az tancz utan. mondotta az egik. hogj ier fogdossuk megh es az kettei azt mondotta; de ne fogjuk. mit adhatna ez ha igen szegenj. osztan mas nap az sütő kemenczenel allottanak mind az ha-rom Aszonj es Bartusne köszönt nekik azok nem fogattak. köszönetét. kiknek azt mondotta bartusne. talam azert nem fogagiatok. hogj ez eijel oda icöttetek uala es ot tanczolatok az faluban. Chepi Andras felöl semit sem tud. Sigmond An-drasné felöl azt hallotta hainal Istvanetol. hogi mikor fogua volt. Samariaba hainal Istvané egj nad szalban eleuen mehe-keket rekesztet. be. Sigmondne. es azt uittek Samariaban. Hai-nal Istvanak. es ugi szabadult ki az fogsagbol. az utan is hallotta hainalnetol. hogi azt mondotta, hogj piroska nenem által szabadeitotta ki az Vrat.

Azt is hallotta az mostani szakallasi predikatortol. hogi az Boszorkanj megh niomta egi eijel. kinek sot igert. es hai-nalban oda ment. Sigmondne. tüzert.

Vas Gergelne felöl azt hallotta. hogj. j. szent egj haz-hoz kelö Aszonial. mikor it szakallason. az szent egj hazat megh kerültek uolna es nehol le is ütlenek uolna a Cimterin-ben. az szakallasi Scola mester megh szoleitotta eöket, az utan. rutol mint ki fakadozot az niaka: kiert az mondotta az mester. bizoni Vas Gergelinera uetek. hogi eö tselekette hogj igj ki fakadoza az niakam egjebet nem tud.

3) Tano. Veöreös Benedek megh esküt. hiti utan azt uallia: hogj semit sem. tud. felesege Fark Sofia semmit sem tud Signíondne felöl. hallotta hogj tudna. ualamit es leaniat el tudna adnj ha. 10. uolna is. migh mas egjet el adhatna tsak egjet is.

4) Tano. Baraniaj Gergel megh esküt. hiti utan azt uallia. semit sem tud.

5) Tano. Füsi Janos megh esküt. hiti utan azt uallia hogj semmit sem tud.

6) Tano. Cristel Jakab megh esküt hiti utan azt uallia: hogj eö semmit nem tud.

7) Tano. Poda Matias megh esküt. semmit sem tud.

8) Tano. Vegh Janos megh esküt. semmit sem tud.

9) Tano. Baraniaj Mihali. meg esküt. semmit sem tud.

10) Tano. Füsi Janosné hiti utan azt uallia hogj eö semmit nem tud.

11) Tano. Laki Mihaline. megh esküt. semmit sem tud.

12) Tano. Vegh Lukatsne. hiti után. azt uallia hogj semmit sem tud egiebet. hanem Chepi Miklos mikor betegh uolt. kertek hogj konkolinet ide hia. elis hitta. de ő nem tugia miert hittak.

13) Tano. Füsi Tamasne megh esküt. hiti utan azt uallia hogj eö semmit sem tud. hanem Chepi Miklos hogj betegh uolt ide hiuatta konkolinet es megh köuetek egimast es mas nap megh holt.

14) Tano. Baraniaj Gergelne megh esküt. semmit sem tud.

15) Tano. Cristö Jakabne megh esküt. semmit sem tud.

16) Tano. Fark Sebestien. megh esküt. hiti utan semmit sem tud.

17) Tano. Pazman Tamasne hiti utan. azt uallia hogj eö semmit nem tud.

18) Tano. Pazman Panna, hiti utan semmit sem tud.

19) Tano. Fark Sebestienne Rets Orsik hiti utan semmit sem tud.

20) Tano. Fark Sebestien selliere Makaj Anna Aszonj hiti utan semmit sem tud.

21) Tano. Végh Tamas hiti utan azt uallia: hogj eö semmit nem tud.

22) Tano. Turi Ferencz menes pasztora. Saigo Pal. megh esküt semit sem tud.

23) Tano Fark Sebestien szolgália Mihok, hiti utan semmit sem tud.

24) Tano Laki Mihal szolgália: Illes Andras. hiti utan
 { semit nem tud egiebet, hanem azt hallotta az Turi
 { Uram szolgáljaton Geczitöl hogj konkolinet által hivatta Chepi Miklos azt mondotta, hogj cö adigh megh nem halhat, migh ide nem ieön konkoline. egiebet sem sem tud.

25. Tano Nagj Albertne megh esküt, hiti utan azt uallia, hogj eglebet nem tud. hanem Botskai hada utan ualami költ uolt az kezen az Urnak es ide jöt Lakra, megh uagta Chepi Deömeötör es it lakon. uolt hogj giogietotta uolna: egj eijel ugj let dolga hogj mind az ket laba föl sugorodot. es mondotta neki, hogj Deömeötör Uram nem tudom mi lölte az labaimat nem allatok rea. mind az ket labam feül sugorodot, arra mondotta Chepi Deömeötör halgas az bestia leleke. nem leszen semmj dolga. osztan hogj megh uirradot, megh kente es megh giogiult utanna. Az utan ismegh az terdenek is let uolt ualamj niaualiaia. arrol is kezdette Chepi Andrast. Istenert keruen hogj megh mongia ha embertöl ualo niaualiam uane. arra azt mondotta hogj feiemigh felelek hogj nints. enbertöl ualo niaualiad. hanem tsak sos mezal kenied megh giogiul, kiböl megh is giogiult. Azt latta ezen tano hogj az Vrat gjogitotta. Chepi Deömeötör. hogj ezek az faj. Chepi András. es Miklos. Valanj füvekkel özue sirt föztenek. de nem tudja mire ualo uolt. egiebet semmit nem tud. hanem hallotta masoktol. hogj sok uaiat gjüit Sigmondne bizonj Isten hireuel nem gjüiti. azt is tudja hogi egjezer eözue hortak Sigmondneual az teiet, es egiczer mikor ide köllöt uolna adni az ő teheninek teiet, kerte hogj ot hagja az teiet en ot hatam. es az utan en nem tudom mit tsinalt. de azon az niaron semmi hasznat nem uehettem az en teheneimnek.

Vas Gergeline feül hallotta sok emberektöl hogj eördöngös uolna: egjebet sem tud.

26) Tano. Saigo Palne megh esküt. hiti utan azt uallia hogj azt tudja hogj az szilasi Szabó Janos cötsenek Tamasa-

nak az labat gjogitotta, Chepi András es tamas azt mondotta. hogj az emberek azt beszellik miuel hogj illien hamar be giogjul. az labamon az seb hogj kifakad. Arra azt mondotta Chepi Andras. Azt mongiad nekik. hogj hazud benne eből. egjebet semmit sem tud.

27) Tano. Feölső szakallasi Vas Istvan megh esküt azt uallia hogj egjczer az fianak Istoknak az kezet ualami lötte uolt es tsepi Andras mondotta hogj bizonj talam io uolna az betsi szapanial megh kennj. egjebet nem tud.

28) Tano. Egyhazas szakallasi Menihart Istuan. megh Szakalas } esküt hiti utan. semmit sem. tud egjebet, ha-
nem azt hallota masoktol. hogj Vas Gergeline.
} kencő feneő Aszonj uolna de nem latot semit hoza.

29) Tano. Beke Miklos, hiti utan. azt uallia, hogj koczo Istuantol hallotta azt. hogj az teheneknek tsetsit kente. az Eketsi Chelle Benedek szolgálaiok uolt Sigmondnen. aual kette ualamj kenőuel az tehenek tsetsit. ki miat osztan pöröltek es koczo Istuan volt prokatora Vas Gergelne felöl azt hallotta mikor az eő hazaban akart uolna szallani it szakallason, azt mondottak nekj. hogj aban ne szaljon. mert tudakos Aszonj az. egjebet sem tud.

30) Tano Moka Jakab. hiti utan. semmit nem tud.

31) Tano Nemet Matias. hiti utan azt uallia hogj az Chepi Deömeötört tugia hogj tudot giogicítani. mert az eő felesaget is giogicította: egjebet semmit sem tud.

32) Tano Nagj Istuan, hiti utan semmit sem tud.

33) Tano kalman Mihalj hiti utan semmit sem tud.

34) Tano Szalaj Janos hiti utan semmit sem tud.

35) Tano ifju Vas Istvan semmit sem tud.

36) Tano. Sigmond Andras. hiti utan. azt uallia. hogj Chepi Deömeöteörtül hallotta mikor szabo sebestien fianak az laban uolt ualamj es azt megh nitotta ualami uassal azt hatta hogj iegenie bimboual mossa. megh főzue.

37) Tano Balogh Gergel. hiti utan semmit sem tud.

38) Tano. Kalosz Istuan hiti utan semmit sem tud. egjebet, hanem az eő mostoha leania Bartusne szolgálta Vas Gergelne Veit kalman Istuant es azt beszelte Bartusne. hogj egjczer Szilasra által ment uolt. Vas Gergelne es az leania-

nal ketten uoltanak tsak az szobaban. Az Vei othon nem uolt es az Bartusne az aitora allot az pituarbol es be halgatot azt mondotta az leanianak. hogj ha megh ieön az Vrad tahat tsak az harmadfü tulokra üllieön föl, oztan ugjmond, tsak az niaka tsigaiate mit mondot hogj. megh kennie, kit ioban megh tud Bartusne mondanj.

39) Tano. Czokasi Pal. hiti utan semmit sem tud.

40) Tano. Czonka Janos semmit sem tud.

41) Tano. Giarmati Tamas. hiti utan semmit sem tud.

42) Tano. Barbel Peter semmit sem tud.

43) Tano. Chaszar Jakab. hiti utan. semmet sem tud. hanem azt latta hogj fed fedeleben halt. mente ualahoua uagj nem eö nem tugia.

44) Zakan Miklos. hiti utan semmit sem tud.

45) Tano. Chazar Kalman. hiti szerent. azt uallia. hogj az komaromj. kouats. Pal it halt Szakallason nala. negied magauaal, es hozta elö hogj egjczet igen ra hanta az Semleekes mellett, Chepi Andrasra az (csakanj szo kitorölve) balta fokot es az ulta el uezset az labauaal. nem tugia ha tsepi Andras tseleketteie de az ulta igj uezsek. mond. de az ulta mind santal.

46) Tano. Nagj Jakab hiti utan semmit nem tud egiebet, hanem masoktol hallotta hogj Sigmond Andrasne tudna ualami efele mesterseget.

47) Tano. Beres Gergelne. hiti utan. azt uallia. hogj hallotta másoktol. hogj az Apiok tudot Oruoslanj.

48) Tano. Bartus Takatsne. hiti utan azt uallia hogj nem mondotta azt a mit Zakanne Val. hanem egjkor szolgálta Kalman Istuannet. Vas Gergelinenek az leaniat. es egikor altal liatta az Aniat eö uele. es mikor oda ment uolna Vas Gergelne ez tano uizet mit hordot es az Aitora allot. s. ugj halgatkozot oda be. hallotta azt hogj azt mondotta az leanianak. hogj osztan az nösten tinora ülieön. azt is mondotta. hogj az Vrad megh ieön osztan az niaka tsigaiat megh fogd. an. de eö nem tugja mire ualok uoltak ezek.

49) Tano. hiti utan semmit sem tud.

50) Tano Nagj Istuanne. hiti utan semmit sem tud. egiebet hanem. egj tehene boriazot uolt megh Sigmondnenak

akinek az poklat megh mostak es oda eöjtöttek az ö söue-
niekre azt mondotta Sigmondne hogj ez az rosz Molnar Istok
eöitötte uolna oda.

51) Tano Molnar Benedekne. hiti utan semmit sem tud.
Azt hallotta Vas Gergeline felöl Szemeti Jakabnetol. hogj
egjkor karatson esten estue. egj uödör uizet uit be az haz-
ban Vas Gergeline az aito meöge allota Szemetinet es azt
kardette. Szemetineuel mit hosz, mit felelt Vas Gergelne nem
tugja. hanem azt az ueödör uizet az Asztal ala tette.

52) Tano. Nemet Matiasne. semmit sem tud.

53) Tano. Henczi Istuanne hiti utan semmit sem tud.
egjebet hanem. Vyhelben mikor laktanak. Jokanal és egj kis
fia uolt ezen tanonak a ki az kutnal köuetsel. pipitert iaczot
uolna. Chepi Miklos. giermek leuen oda ment megh uerte ez
tanonak fiat es el uette az köuctset. es hogj sirt uolna, ennek
az fia ki ment henczi Istuan. ennek az Vra és mikor ualami
Keucse megh rugta uolna Miklost. Sirva ment Miklos asztán
haza. Chepi Dömeötör ki ment es azt mondotta. hogj no
megh rugtad a gjermeket bestie lelek kuruafi. de bizoni ha-
mar ualo nap sirua nesz az fiadnak az Segiben: azutan mas-
fel hetire. az giermek fel kezeuel. es fel labaual. nem birt.
mas Oruos Aszoni megh mondotta hogj megis annak könieö-
reögjetek aki töl eset. hiszem tugiatok kiuel morgottatok. az
utan osztan. 3. hetire megh holt az giermek. Molnar Bene-
dekne Chepi Andrasnenak az eöregh Ania az holt testnel al-
uan. mondotta. hogj szegeni Josef megh esek teneked az
Chepi dömeötör feniegetese, mert ezt fülemel hallottam hogj
megh feniegete. tsepi Demeötör.

54) Tano. Balogh Gergelne. hiti utan semmit sem tud.

55) Tano. Kaloz Istuanne. hiti utan azt uallia: hogj Be-
dane. az katus Aszoni leania Turi Vram hazanal feküt gier-
mek agiat, es komondor kepeben, mentenek rea Lengiel Ja-
nosne és Sigmondne es katus aszonj. es megh uesztettek ha-
nem osztan. Lengielne fúrisztette. kiböl ugjan soha nem gio-
giulhata io l ki. hanem. ugian ugj holt megis. Vas Gergelne
felöl hallotta hogj tudna ualamit.

56) Tot Istuanno hiti utan. azt uallia hogj Lörincz Be-
nedek Vram szolgálaiatol azt hallotta hogj egy Kochis megier-

fele ment uolna . es melleié adta uolna magát Chepi Andras és azutan hogj elmarat uolna Chepi Andras töle . hatra teken- tet az kochis, es latta hogj tahat szarnian röpeöl . tsepi . An- dras .

57) Tano. Beke Miklosne hiti utan azt uallia . mint Za- kanne uallia az Hainal Istuan el szabadulasa felöl.

58) Tano. Kalman Mihaline. hiti utan azt uallia hogj latta hogj Sigmondne Molnar Benedeknenek az melliet giogi- totta.

59) Tano. Giarmati Tamasne, semmit sem tud egiebet, hanem az mint Zakanne es Bekene uallia az Hainal Istuan ki szabadulasa felöl. Azt is hallotta masoktol hogj Giörke Ja- nosnétol, es az Bogiaj Szabo Gieörginetöl hallotak uolna azt. hogj azt mondtak . hogy ualamigh Sigmondne el adigh nem felnek Azt is hallotta Nemet Matiasnak az előbi feleségetöl, hogj mikor egjüt laktak uolna Vas Gergelinettel. cötet az aito möge allatta ez egj Vödör uizet hozot be Vasne. azt kezdette Nemetineuel, mit hosz arra mondtotta Vasne tejet Vaiat.

60) Tano. Molnar Vrbanne hiti utan semmit sem tud.

61) Tano. Chonka Janosne. azont uallia: mint tot Ist- uanne.

62) Tano. kürti Benedek. hiti utan semmit sem tud.

63) Tano. Chokasi Palne. hiti utan hallotta hogj az fiai- ra maradot uolna a Chepi Dömeötör tudomanja.

64) Czező Mihalne hiti utan semmit sem tud.

65) Barachi Gieörgj. hiti utan uallia. hogj köz hirrel hallotta Sigmondne es Vas Gergeline felöl. hogj lehetetlen hogj ualamit nem tudok.

66) Tano. Menihart Istuanne. hiti utan semmit sem tud egiebet, hallotta azt. Chene Istuannak az első feleségetöl. hogy igriczet tartot Vas Gergeline az haz hian. es ő ucle. minden nap kasat uitetet ennj. Azt is tugja hogj Simon Fe- renczne. ez tanonal lakot es mindenkor. sz. Lucza Aszoni nap elöt. harmad napal. el kesztek az suttogast, de nem tugia mit uegeztek.

67) Tano. Niresi Peterne. hiti utan azt uallia. hogj latta azt hogj Vas Gergeline. üres kannauaal haitotta ki regel az te-

heneit. fat mit szedegetet az barom utan. de mire ualo uolt
ez nem tugia. miniaian nehezteltek az falubeliek reaia erette.

68) Tano. Garamj Gergeline hiti utan semmit sem tud.

69) Tano. Czaszar kalmanne. hiti utan semmit sem tud.

70) Tano. Lengiel Tamasne. hiti utan semmit sem tud.

71) Tano Tót Janosne. hiti utan semmit sem tud.

72) Tano. Vas Gergeline. hiti utan azt uallia. semmit
sem tud.

(Folytatjuk.)

XIX.

RÉGIEBB TEMPLOMOK ISMERTETÉSE.

Hazánk, de méginkább környékünk, oly szegény ép és egész egyházi ősepítményekben, hogy az egyes részeket is, hol azok még megtalálhatók, szívesen közöljük, mintegy ösztönül, miszerént azt ügybarátink e közléseket folytatván, az egyházi történelemre nézve legalább néhány biztos indulópon-tot nyerhessünk. Ezen régi díszes építményekben való szegénységünknek nem csak honunk folytonos hadi állapota és az ellenségek dúlásai a főtényezői; mi magunk fosztók és fosztjuk meg magunkat jelenleg is emlékszerű építményeink-től, midőn a roskadozó templomokat a romba dülésnek átengedjük, vagy jó építő anyagukból a mai meztelen, egyhá-ziatlan, pajtaszerű egyházakat emeljük. Ez így történt az egyházi építészet átka — a pogánykodó renaissance keletkezte, tehát mintegy 300 év—óta; nem csoda-e azért, hogy még nálunk egyáltalán csak egy román vagy góth templom létezik!

Minthogy Győr egyházi megyéjét régészeti szempontból még rendszeresen át nem vizsgálhattam, természetes, miszerént a régi műemlékeket csak úgy fogom közölni, mint azokat egy-másután véletlen vizsgálhattam; semmit sem ohajtván inkább, mint hogy a ft. papság ezen igyekezetemben is szíves segéd-kezet nyujtson, és ezen sorozatot rövid leírásaival gyarapítsa.

I.

Az oroszvári románszakú templom.

Ki valaha Oroszvárrott megfordult, lehetetlen, hogy észre nem vette volna a falu végén álló ódonyszerű templomot saját-ságos toronyablakaival. Első pillanatra látjuk, miszerént itt XII—XIII századbeli építmény előtt állunk. A templomot kö-zelebről vizsgálván, úgy találtam, hogy az egyház karja a to-

ronynyal együtt eredeti román izlésben megmaradván, a roskadozó közepe egészen újabb modorban átídomítatott. A kar diadalive nagyon laposra nyomott körszelvényű, az evangélium oldalán megmaradt még a vasrácsoszattal zárható, hátrészen keresztidomot foglaló fülke, mely valaha az egyházi készletnek, vagy tán magának a szentségnek tartóul szolgált. A fülke körívű, külső keretje, valamint a fölötte elterülő párkányzat egyszerű tagozatú. Az epistola oldalán egy másik fülke látható, mely csúcsivezete miatt mindenesetre később vésetett a falba. A régi ablakokból csak egy maradt fenn az oltár háta mögött, és ez tölcseridomu, úgy hogy befelé szélesbedik. A diadaliven felül a fedél alatt még egy körívű ablakra akadtam.

A torony eredeti alakjában maradt fenn. Az alja csarnokot képez, mely körívű nyílásokból áll. Nevezetesek a második emelet ikerablakai, melyek tömör oszlopcskáktól elválasztva, három oldalon díszlenek. A fal maga a sisakig természet- itt ott köbös faragott kőből is áll. Egyszerű párkányzat fölött emelkedik téglából a nyolcszögű sisak, melyet alul a háromszögű nyolc orom körülvesz. Kár hogy a csinos új vaskereszt helyét a toronynyal egyöntetű kőkereszt nem foglalja. A torony belül vörösre — mint mindenütt ezen régi építményeknél — van festve. Egyik harangján nagy bajjal olvastam:

MARX. WENIGZ V. W. WIEN. HAT
MICH GOSEN. 160Z (?)

Az oldal-ajtó fölött — mely épegyenközényű, és faragványai által is a későbbi kort árulja, — ezt lehet olvasni:

ANNO. M. DC. XIII DIE XV IVNII
PETRVS TISLIARICH PAROCHVS OR
OZVARIEN. EX BENO CONCESSV
14. AC. R. D. D. DEMETRI NAPRAGI ARCH
I EPPI COLOCENSIS HOC TEMPLVM IN
HONOREM DEI ET B. MDRVM VITI MO
DESTI ET CRESCENTIÆ FVNDAVIT
ATQVE PMVM LAPIDE ANGLVAREM EX
FVNDAMENTO EDIFICANDO IMPOSVIT.

E felirat utolsó sorai egyedül a templom közepe fölépítésére vonatkozhatnak, minthogy a fennebbiek szerint a torony és kar e feliratnál legalább 3 századdal régiebbek.

A régi plebánia templom hajdan fallal kerített és temetővel összekötött vala. A híres Oroszvári erőde falainak, mely a Bergl-Gasse végén, a Duna ága fölött, elég magasra emelkedett, alig látszanak imitt amott nyomai. A földalatti üregekbe be lehet helylyel közel jutni, sőt hallom hogy pár év előtt fegyverdarabok, sisak stb. is találtatott a „boszorkány“ lyuk nevü mélyedésben. Érdekes lesz valaha, a mennyire ki lehet puhatolni, ezen igen régi vár alapjait kutatni — mert tudnunk kell azt, hogy hajdan itt folyván a Duna sokkal jelentékenyebb ága, és Rajka mezővárosa is nevezetes kikötővel levén ellátva, Oroszvár mint Austria elleni végvár is mindenesetre tekintélyesb erődeink közé tartozott.

Mintegy mellékesen emlitem az üvegház falaiban őrzött római emlékkövek közt a felirást, mely ezt foglalja:

D. M.
FLAVIVS
ATTIVS. CIVES
TREVER. EQ
AL. I. C. ANN. SϚTIDP
VII. H. S. E.
H. F. C.

II.

A bánhidai románkorú oldalajtó.

Sokszor hoz bennünket a torony, vagy az egész templom újdonszerű kinézése tétovába; azt gondoljuk, hogy ezen vagy a mult század építménye előtt állunk, azonban a részletek tüzetesb vizsgálása, egyes ablakok, boltozatok, ajtók stb. arról tanuskodnak, miszerént az épület kora őseink századaiba viszsza helyezendő. Így csatlakoztunk igen tudós barátommal a pannonhalmi plebánia templom homlokzata által, mely mult

századi felirással ékeskedik, és inne, megvizsgálván karjának külsejét, három, díszes tagozattal ellátott góthszaku ablakot és régi támaikat is találtam.

A bánhidai templom régészeti szempontból távolról semmi élvezet nem ígért, annál inkább örültem, midőn a magas faltól körülvevett egyházhoz délről közeledvén, csinos oldalajtaját megpillantottam. A mit a simító rombolás és ügyetlen vakolás fennhagyott, egy kevés mélységű kétkét 8'-nyi magasságu dúczon emelkedő egyszerű tagozatu körivekből áll. A lapos fejezetek akánthlevelű diszitményűek, a dúcok oldalait pedig kívülről — magasb talapzaton emelkedő oszlopok, melyek fölül kajzánon levágottak — támogatják.

A mi e kapuzaton kívül az őskorból fennmaradt, az a faltőpárkány (Sockel), mely 2' 7''-nyi magasságban az 5'-nyi szélességű templomot az innenső oldalon az ajtón innen 1° 5''-nyire, az ajtón túl 5° 1'-nyire; a sekrestye oldalán pedig 7° 2''-nyire övedzi. Merre e kettős tagozatu, felül horonynyal végződő párkányzat fut, ott a régi templom falait kereshetjük.

A külfalon alkalmazott évirat:

SVMtIbVs en DIgnIs sVperIs ECCLesIa sVrgIt. (1776) a javítás esztendejét örökíti.

A szószéken és mellékoltáron a majki remetegyarmatból ide került gyönyörű faragványokat csodáljuk. A ki többet akar látni ezen remek fafaragványokból, melyeket a remeték maguk készítenek, térjen be a komáromi görög-nem-egyesültek templomába.

Az oltárkép — assisi sz. Ferenc — a jobbak közé számítható. A szószék a kamaldulensis szent történelemből egy jelenetet ábrázol, mely az alakok élénkségére és mesteri kivételére nézve a mainapiaknak mintául szolgálhat.

III.

Tarjáni románkorú kőfaragvány.

Római emlékek után járván, hallottam Tarjában, miszerént a falun kívül van szent kép, mely egy volt kápolna helyén maradt fenn. Ismerem e szent képeket, gondolám ma-

gamban — hiszen sok helyen a római siremlékeket sz. családra magyarázza a hiszékeny köznép. Most az egyszer igaza volt a pórnak. A szántóföld közepén találtam egy 5° 10'' magasságu, 3' szélességű kőlapot, mely elég durva munkával készült; vékony oszlopokon álló körivü boltozat alatt balra ül, egyenes széken, melynek alján két golyó lábül szolgál, a zsidó-főpap — tetején gombos — süvegü Simeon, jobbján áll egy nőalak, az ülőnek ölébe a meztelen kisededet eresztvén. En ennek nézem e jelenetet, melynek alakjai az idők viszontagságainak kitéve inkább fognak enyészni. E durva munka, honi ős faragványaink egyik jelesebb példányát mutatja; s azért az illető lelkész urak figyelmébe bátorkodom ajánlani, nehogy mint haszontalan kő, mint nálunk általános szokás, valamely házalapba vándoroljon!

R—r.

XX.

E G Y V E L E G.

I. Telekesifélék; XVII. század végéről.

1) Stephanus Telekesi Custos Jauriensis conveni cum Statuario Joanne Meder Soproniensi hoc ordine

1-mo faciet statuam — resurrectionis Xti Di pro qua tenebor solvere ipsi fl. 6.

2-do Statuas duas — unam pro S. Ursula altera pro Sancto Hipolito martire pro quibus tenebor solvere fl. 4 den 50.

3-io duas statuas : S. Joann: Baptistae et Joann: Evangelistae pro fl. 4. d. 50.

4-to duas statuas duarum virginum martirum fl. 4. d. 50.

5-to duas statuas duorum Apostolorum . fl. 4. d. 50.

Has si perfecerit pro meo contento, iustae proportionis bene elaboratas et purgatas ex bono et sicco ligno tenebor illi superaddere fl. 2.

In summa fl. 26.

Idem qui supra mp.

Den 3 augsty Pin ich felieg bezaldt worden.
Johanesz meder bildthauer

2) Expensae in renovatione domus Custodis.

Scandularum 22 millia 500

constant fl. 98 d 15²

Scandularum clavi 34 millia constant fl. 25 d. 50

Laquearia 12 paria f. 3 —

Asseres 40 f. 12 —

Clavi lattarum duo millia	f.	3 d. 50
Lattae 150 .	f.	1 —
Solatio Architecti in toto	fl.	29 d. 50
Arbores maiores 3	fl.	3 d. 15
	Summa fl.	163 —

3) Inventarium Seminarii

Chantari stannei 10.

Libri vary

Candelabrum aereum 1.

Vestes antiquae Alumnorum: Reverendae 5.

Superpellicia 6.

Lepedő 5 et alya lacera cum mappis —

Colaria 8.

Abroz 1

Duae partes panni nigri

Culcitrae 6.

Lodices 6.

R—r.

II. Hunyady Mátyás királyunk mellképe Boroszlóban.

Porosz-Szlézia fővárosában Boroszlóban, a Kreutzkirche nevü egyházban vannak a régi sléziai vezérek síremlékei. A középben fekszik a legutolsó. Ezek közt látni Hunyady Mátyás királyunk mell-képét is, melyet Sauer Szaniszló boroszlói kanonok, — kihez Mátyásunk igen kegyes volt — emeltetett neki 1533-ban következő felirattal: „Mathias Rex Hungarie MDXXXIII.“ Szalay Ágoston a Magyar tudományos Akademia tagja látta ezen mellképet, én pedig figyelmessé szeretném tenni utazó régészeinket, hogy azt lerajzoltassák és ismertessék meg a magyar közönséggel.

Ráth.

XXI.

BOLGÁRFALVAI SEBESI FERENC BUDAI KÖVETSÉGE 1655-ben, II-dik RÁKÓCZY GYÖRGY ERDÉLYI FEJEDELEM ALATT.

Felolvastatott a Magyar Tudományos Akademia 1861. April 8-diki ülésén

Ráth Károly által.

Az 1655-dik év April hó 10-kén este Zaránd megye Bolgárfalva helységében, Bolgárfalvai Sebesi Ferenc megyei főszolgabíró residentionális házában, vig multság folyt, kézfogása és gyűrű-váltása levén Anna leányának, Komáromi Ferenc nagy-váradi lakos és Bihar megyei birtokossal. A ház fővendégei voltak a Nagy-váradról jött s ottani lakos Szalárdi János a történet-író, — kivel a házi gazda most bizalmas barátságot is kötött, — és Tisza István belényesi Bihar megyei birtokos s 26 napos házas ember, mint a vő, Komáromi Ferenc, kéri.

Az imént említett Sebesi Ferenc öröm-apa igen jártas-keltes ember vala. Igen ifju korában, mint maga írva hagyta, gyermeki állapottal volt még, midőn atyja Péter 1626-ban Bethlen Gábor fejedelem alatt Magyarországba küldé maga helyett s részt vett a táborozásban. Majd Bethlen Istvánnál apród lett, s midőn meghallá, hogy Bosna-Serajba 1631-ben követség indul, megszökött s a követekhez csatlakozott. Ezután iskolába járt Szatmáron. 1633-ban felső Magyarországbán és a dunántuli részen fordult meg. 1635-től 1638-ig Lengyelországban szolgált több nagynál, majd haza térvén, megházasodott s ezután Zaránd megyei jószágain gazdálkodott, később megyei főbíró is lett.

Fejedelme II-dik Rákóczy György az 1652-dik év September havában Barcsai Akos — a későbbi fejedelemmel — Konstantinápolyba küldötte kapikihaságra, hova October hó 3-kán megis érkeztek; e naptól fogva egész az 1654-dik év Január 23-káig ugyanott az erdélyi követség házában lakott, s takarékosan élvén, több száz forintot gyűjtött. Visszaérkezte után pár hóval, Borsai Mihálynétól Derestet vevé meg 500 forinton s így jószágát is szaporította.

A barátságot igen szerette, azért igen sok vendég fordult meg házábanál, de nem is volt a vidéki nemesség közt mulatság, kézfogó és menyekző, melyből a mi főbiránk hiányzott volna.

Mint említök az 1655-dik év April hó 10-kén Anna leányának kézfogója volt. Ekkor a baráti- és családi örömhöz egy magasb, általánosb, tudni illik hazafiui öröm is járult. Ugyanis épen ezen estve kapott két levelet fejedelmétől II-ik Rákóczy Györgytől, mellyeknek tartalma szerint a budai basáhozi követséggel bizatott meg. E hazafiui kitüntetés még jobban fokozá fel az együtt levők kedvét, és örömet.

Nyilt alakban költ utilevele következőleg hangzott:

Georgius Rakoczi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus, et Sicularum Comes. Universis et singulis cuiuscunque status, conditionis, gradus, honoris, officij, dignitatis et praeeminentiae hominibus, extra quidem ditionem nostram constitutis et commorantes, Salutem et prosperitatem, quorum interest beneuoli affectus nostri studia, — Fidelibus autem nostris, gratiam nostram. Nemzetes Sebesi Ferenc hívünket expedialván az Méltóságos Budai Vezérhez; Minden rendeket ez levelünk által jó akarattal requirálunk bocsássák békével minden helyeken, és az mi tekintetünkért legyenek jó akarattal hozzája, vele levőkkel együtt; hivicinknek pedig kegyelmesen és serio parancsoljuk, posta lovakat, szekeret adván alájok, illendő gazdálkodással legyenek mindenütt, es az hol kívántatik, bátorságos állapattal el is késértessék mind menet, mind jövet. Illis de caetero felicitatem comprecitati, Nostros secus non facere iubemus. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in castro nostro

Balásfaluiensi die Octava Aprilis. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Quinto.

G Rakoczy m. k. *)

Erdély külpolitikája egén ekkor némi fellegek mutatkozának, ugyanis Kénan budai, és Ipsér nagyvezérekkel Rákóczynek baja kezdett gyűlni.

Az első ugyanis t. i. a budai basa már jó ideje kinozta Rákóczyt, hogy 12 Szabolcs megyei helységet, az azokhoz tartozó pusztákkal együtt, foglaljon el a magyar királytól s azután hódoltassa be számára, sőt fenyegetései folytán a helységek közül Kis-Szoboszló, mely Solymosi Péter birtoka volt, félvén a végelpusztítástól, már megis hódolt a töröknek. Ezen veszélyben levő Szabolcs megyei faluk közül többnek nevét feljegyzé Sebesink, úgy mint Eszlár, Búd, Szent-Mihály a Dezsewffi grófi család ősi jószága, Tisza-Lök, Böszörménynek és Polgárnak két két pusztája.

Rákóczy a budai vezér ezen követelésére és ennek következtében történt gyakori felszólításaira még nem is válaszolt. Az 1655-dik év tavaszán lovász-mesterét küldé a basa Rákóczyhoz, határozott választ követelvén. A fejedelem azt izené, hogy rövid nap fő-ember szolgáját fogja küldeni és mindenek felől választ ír.

Erre következett Sebesi budai követsége.

Megbizó leveléből kitűnik, mint parancsoltatott meg ez ügyben eljárni, — ugyan ebből látni fogjuk, miben állott az Ipsér vezérrel baj és a gyulai fa-vágó törökök levágása miatt keletkezhető viszály mibenléte.

Rákóczy követi utasítása így hangzott:

Georgius Rákóczi Dei gratia Princeps Transsylvaniae partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes.

Generose fidelis Nobis dilecte. Salutem et gratiam Nostram.

*) Fejedelmi nagy veres viaszba nyomott zárt pecsét látható az eredetin, mely Gróf Viczay Héder ő méltósága hédervári gyűjteményében, az eredeti okmányok közt a Sebesiféle kézirat-csomag 86-dik lapján föllelhető.

Az budai vezér látogatására kegyelmedet rendelvén küldenünk ő Nagyságának írott levelünkel együtt, im négyszáz tallért küldetünk az vezér számára, kegyelmed annakokáért vévén ez levelünket, induljon meg késedelem nélkül, és Várad*) felé continuálván utját, meg vagyon parancsolva Gyulai Uramnak**), késéröket rendeljen kegyelmed mellé. Az Szolnoki bégnék is iratunk, kegyelmedet elkésértesse. Isten áldásából Budára érkezvén, és az vezérrel szemben lévén, az szokás szerint, mint tudja kegyelmed, levelünknek megadása mellett mi nevünkel az vezért illendő becsülettel köszöntse, és neki küldött ajándékunkat praesentálja; megmondván, hogy mi kegyelmedet az ő Nagysága egészségének látogatására küldvén, ez alkalmatossággal nem akartuk üres kézzel bocsátani ő Nagysága eleiben, nem az ajándéknak mivoltát, hanem ő Nagyságához való fiui jó akaratumkat jelentvén, vegye jó néven ő Nagysága. Ha kérdi az vezér, vagyon e szóval való izenetünk általa, megmondhatja, hogy nintsen, mivel mi nem egyébért, hanem ő Nagysága egészségének látogatására küldöttük kegyelmedet. Ha valami panaszolkodás kezdene lenni az tőzsérek állapotja felől, hogy felhajtandó marhájokat az végekben levő harmincadra nem hajtának, megmondhatja kegyelmed, mi nem panaszoknak halgatására, hanem az vezér ő nagysága látogatására küldöttük kegyelmedet, és ha ugyan urgeálni fogják az dolgot, mondja meg, hogy minekünk abban sem hasznunk, sem kárunk, hogy arra felé nem hajtják marhájokat az tőzsérek, és nem ellenzettük eddigis attol őket, de nemis kényszeríthetjük arra, mely felé hajtják eladó marhájokat kedvek ellen, hihető az pénznek szük volta kényszerítette az tőzséreket, marhájoknak más utra való hajtására. Ezen dologrol az fővezér Irpeser passa is irván nekünk, ez szerint töttünk ő Nagyságának váloszt. Történt az elmúlt napokban ilylen dolog is, hogy valami csavargók alá menvén Gyula felé, valami fa-vágó három törököket levágtak, mely csavargók között Szalontaiak is találtak lenni ketten vagy hármon, ha azért erről emlékezet lenne az vezér előtt, mondja

*) Nagy-Várad Bihar megyében.

**) Gyulai Ferenc Nagy-Várad kapitánya.

meg kegyelmed, midőn mi azon dolgot megértettük volna, igen busultunk rajta, s Várad kapitányunknak mindjárt életére megparancsoltuk, magát az Szalontai kapitányt nyakon köttesse s bevitetvén Váradra, ott vasban veresse, és im tegnap vévén levelét Gyulai uramnak, ugy tudósít, hogy kettő az Szalontaiakban, kik részesek voltak az Törökök levágásában, az más párton levő csavargókkal kézben akadtak, mi is megparancsoltuk Gyulai uramnak, egygyiket Szalontán, másikat Váradon karóba veresse abbeli latorságokért, és talán kegyelmed kiérkezésének előtte exequáltatni is fogja, de ha addig nem exequáltatná is, kegyelmed ott léte alatt exequáltassa, megparancsoltuk a végre, tudhassa bizonyosan megmondani kegyelmed; ha nem hiszik, küldjenek fel, láttassák meg s eszekben veszik ebből is, hogy mi az latornak nem kedvezünk, és nem mazulsággal, vagy elébb iktatással, hanem érdemek szerént halállal büntetjük meg őket. Ennek előtte irt volt nekünk az Vezér ő nagysága, számára 6 lovat küldénénk s nem tudhatván széltébeli lovakat e? vagy maga alá való paripákat kívánjon, irtunk volt, hogy tudósítson róla, de váloszt nem irván ő Nagysága reá, nem tudhatjuk. Kegyelmed annak okáért jelentse meg az vezérnek, örömet kedveskedünk abbolis ő Nagyságának, mint jó akaró apánk-nak, csak érthessük ha szekér eleiben való széltébeli lovak kívántatnak, minemü szőrüvek legyenek, mi mind az lovaknak szerét tesszük, és ő Nagysága számára kocsit is csináltatunk és az lovakkal egygyütt ő Nagyságának elküldjük, ajánlván minden alkalmatosságra ő Nagyságához való fiui kedveskedő jó akaratunkat. Elvégezvén azért ott dolgait siessen vissza jönni. Secus non facturi. Datum in castro nostro Balasfalviensi, die 8 Aprilis 1655.

Rakóci, m. k.

Sebesi, kinek birtokában ezen meghatalmazásnak csak egy sajátkezüleg irt másolata *) maradt, megjegyzi, hogy Rakóczy fejedelem saját kezével még a következő sorokat írva megbízó levele végére:

*) Melyet magam is használok a hédervári Sebesiféle gyűjteményből.

Az tolmács ha pénzt emleget, küldünk megmondhatja, nem ¹⁾ szokásban menni nem akarjuk, mikor az vezérnek küldünk neki is küldünk, kegyelmed megjövé, ha az vezér meglátogatatt, mi is küldünk neki akkor emberünktől. Az vezér tihájának 12 sing atlacot kültünk.

P. S. Az vezér ha kérdené, hol hagyott kegyelmed benünket? azt mondja arra, székes helyünkhez közel egy mért földnyire vagyunk ²⁾ egy mulató várunk, s ott hagyott most jöttünk oda székes helyünkből, multság kedvéért. ³⁾

* * *

A haladék nélküli elindulás s Nagy-váradoni keresztülutazás, (hol a favágó törökök egyik gyilkosa karóba vonatásának kellett — ha az addig meg nem történt volna — szemé előtt végbevitetni) megparancsoltatván, házi ügyeit rendezve két nap mulva készen állott az elutazásra, magával vivén — a mint föllebb is mondatott — a fejedelmétől küldött levelet és 400 tallért, a tihájának pedig 12 sing atlaszt.

A fejedelmi követ utiköltségül kapott egy erszényben (három pénzes garasokban és apró pénzben), 19 forint és 60 denárura rugó ó-pénzt, egy zacskóban 160 darab török oszporát, mely négy egész tallért tészén ⁴⁾ és 28 tallért. Ez összeghez még saját pénzéből 9 forintot tevő garas-pénzt és 3 aranyat csatolt és ezzel indult meg.

Fejedelme gondoskodott arról is, hogy cselédivel együtt biztosan utazhassék, iratván ez érdemben a Nagy-Váradí főkapitánynak, ki az ő birtokain, és a szolnoki bégnek, ki a hódoltságí részen gondoskodott fegyveres fedezetéről.

¹⁾ Tévedésből „de“ helyett, a mint az értelemből is kitünik.

²⁾ „vagyon“ helyett, általában ugy látszik, hogy Rákóczy nem nézte át kéziratát.

³⁾ Külcim: „Generoso Francisco Sebesi de Bolgárfalva etc. fideli nobis dilecto.“

⁴⁾ Egy tallérban van 40 oszpóra, lásd Szalay László: A magyar történelemben, I. 198. l. itt nyilván mondatik, hogy 5500 oszpóra 137 és fél tallér, a hármas szabály szerint tehát 160 oszpóra 4 tallér, s így 40 oszpóra esik egy tallérba.

April hó 13-kán indult el Sebesi Ferenc ösi fészkeből Bolgárfalváról s Zaránd megyét elhagyva Bihar megye Vas-koh helységében tölté az éjjel. 14-kén Belényesen, 15-kén Alma-kereken szállott meg, honnét másnap az az 16-kán Nagy-Váradra érkezett, hol Szalárdi János, a történetíró, fogadta vendégét saját házában.

April 17-dik napját Nagy-Váradon tölté, tisztelegvén a főkapitány Gyulainál, majd kárlátóba ment el menyecske leányához Komáromi Ferencnéhez. 18-kán elindult s Keresztes helységében ebédelt, honnét délután Sas helységén keresztül, hol a Gyulafi — váradi főkapitány — által fegyveres fedezetére kirendelt tamási és harsányi hajduság, egy zászló alatt, kíséreeül melléje csatlakozott, estvére Vekerd — akkorban hajduk által lakott — helységbe érkezett, hol Rác Miklós hadnagynál szállott meg.

19-kén a hajduság fedezete alatt Füzes-Gyarmatra érkezett ebédre, délután pedig — az igen megáradt Balkány erén át — Déva-Ványára sietett hálásra.

20-kán Mező-Turra érkezvén, az itteni hajduság válalta fel a kísérest, azért a tamási és harsányi hajduságot innét visszabocsáttá.

21-kén a Beke Pál halma mellett elhaladva a Tiszához érkezett s a hidon átmenvén, Mamhut Zaim török tisztnél szállott meg a Szolnoki várban.

Másnap török sereg fedezete alatt délre Abonyba, estvére pedig Ceglédre ért.

23-kán a Pilis és Monor közt feküdt, most Ujfalú, ekkor még helységen keresztül ebédre Üllőre, estvére pedig Pestre érkezett.

Másnap, az az April 24-kén, tehát 9 napi utazás s csak egy napi Váradon történt pihenés után, lovait Pesten hagyva — mert a budai várban nem volt lónak való hely — Erdély fejedelmének követe Budára érkezett, hol István deáknál, hihető a vezér magyar irnokánál, titoknokánál, szállásoltatott el.

A következő napon April 25-kén reggeli 10 órára nyert kihalgatást a budai basánál.

A sárga Kenán vezér, születésére nézve orosz, s így rabszolga volt. Ura Bakirdzsi Ahmed egyiptomi basa megfoj-

tatván, IV. Murad szultán őt saját szerájlába vitette. 1647-ben Ibrahim szultán Átika nevű leányát vevé nőül s a harmadik vezérséget nyere el. 1653-ban budai pasává vezetett ki. *)

Sebesi Ferenc főbíró a vezér elé bocsátatván, először is örömét fejezé ki, hogy jó egészségbe találhatta, azután fejedelme nevében így szólítá meg:

Az én kegyelmes uram ő nagysága, Nagyságodnak minden hozzá illendő fiui jó akarattal való szolgálatját ajánlja, mint jó akaró apjának, Istentől egészséget, hosszú életet szerencsésen, kíván, hatalmas Császáruk szolgálatjára sok esztendőig méltóságos állapotjában boldogul megtartsa, az én kegyelmes Uram szüüből kívánja. Ezen üdvözlét után a fejedelem levelét átadván a vezírnek, a 400 tallért felmutatta és átadta.

Mire Kénan felelé: Vagyon e szóval való izenete a fejedelemnek, vagy csak magammal való titkos beszéde. Erre Sebesi válaszolá:

Nincsen, mert csak Nagyságod egészségének látogatására küldött az én kegyelmes uram. Ezen szavai után a vezér köntösét megcsókolta és elbucsuzott.

Mig választ nyert April 25—28-káig három nap telt el. Képzeltető, hogy a mindent látni szerető Sebesi ez időt fel is használta, s bejárta gazdájával István deákkal s cselédivel Budát s Pestet. Sajnos azonban, hogy érdekes naplójában e három napról mitsem jegyzett fel, ő, a ki Zaránd megyében a főbb nemesség minden lakodalmán s halotti torán jelen volt, s a mi csak feltűnőt látott, feljegyzett, itt hallgatag marad.

April 28-kán felhivatván a vezérhez, ez a fejedelemnek szóló levelet átadta s Sebesitől szóval ezt izené:

Mond meg ezeket, az miket izenek, sőt ugyan az lelkedre kényszerítlek, ha az 12 falut be nem hódoltatja, Isten úgy segítjen s ekkor egynehányszor a szakállára esküvék, hogy még eddig semmi panaszt reá nem tettem a portára, de ezután megírom mind az Császárnak s mind az Vezérnek Ipser pasának, ha be nem hódoltatja, — hiszem nem kívánunk olylyat, hanem csak azt, a ki az atytya idejében is hó-

*) Gévay Antal: A budai pasák. Bécs, 1841. 41. l.

dolt, im egynehányszor irtam neki, de semmi szót nem fogad, valami ifjaknak az tanácsán jár, ihon az egész világ mind gonosz akarója, minekünk is szónkat nem fogadja, titeket is megcsalt, nem hogy minket meg ne csalna, hogy lehetne igaz hivséggel mi hozzánk, ha az maga nemzetéhez sem igaz. Isten úgy segéljen, míg budai vezér leszek, soha meg nem engedem, ha nem tudom menynyi kincset és fényességben tündöklő eszközöket küldene is, de semmi haszna. Hanem lelkedre kényszerítelek, megmond.

Sebesi csak a népcsalásra vonatkozólag mentegeté a fejedelmet válaszolván:

Minket ő Nagysága meg nem csalt semmiben, hanem kegyelmes Urunk, és minden rendeket szabadságában megtart.

E védelmet a vezér fel sem véve, folytatá:

Azután mihelyt haza mégysz, mindjárt egy póstájától (az az a fejedelem) izenje meg, ha hódoltatja-e, avagy nem, adja értésemre, mert gondot viselek reá.

Vallatta továbbá hogy szóbeli izenete nincs-e a fejedelemtől? Mire midőn nemmel válaszolt volna, folytatá a vezér:

A végbeli törökök panaszolkodni kezdenek a vezérnek, hallod-e? mire panaszolkodnak a végbeliek, a Szolnokiak és Szent-Miklósiak. *)

Mire a fejedelem követe válaszolá:

Nem jöttem a török vitézek panaszinak halgatására, csak jöttem az Nagyságod egészségének látogatására, a mit mondani nem hagytak nem mondom. Erre ismét a szóbeli izenetre tért s mondá a vezér:

Hogy lehetne az ilyen fő ember szolgáját és vitéz embert, ki a portán is lakott, hogy szóval is nem izent volna, hiszem, tudod, hogy mi mikor fő ember szolgánkat elküldjük követségben a levél mellett szóval is izenünk, hanem csak mint a ki a Dunára megyen üres korsóval vizet meríteni, és ismét üressen megyen vissza, hiszem, egy pösta által is végben vihette volna ezt.

Mire Sebesi válaszolá:

*) Török-Szent-Miklós Heves megyében, hol török őrség feküdt,

Nem pösta által akarta Nagyságodat meglátogatni az én kegyelmes uram, hanem fő ember szolgálja által.

A vezér következőleg folytatá:

Ihon a lovászmesteremtől is megizentem s érte mindeket, hogy tudósítson s ilyen válaszszal bocsátá el; hogy: rövid nap fő ember szolgálját beküldi és mindenek felöl választ ir és megizen. Apjának ir s azt mondja, hogy hatalmas császárnak igaz hive, abbol tetszenék a fiaság s a hiveség, hogy ha szót fogadna, im menyynyszer intem s választ sem teszen.

Egyáltalában nem akará a vezér Sebesinek elhinni, hogy a fejedelem szóval is nem izent tőle s kétsége kifejezése után így folytatá beszédjét, és inté

Hány fejem volna, ha az követséget igazán meg nem mondanám, igazán nem volnék úgy igaz követ.

Erre Sebesi Ferenc a fejedelem parancsa szerint a kocsit 4 széltébeli lovakkal együtt megigérvén, elbucsuzott tőle s a vezér eltávozott. Mire újra a Nazur vette elő s kezde panaszkodni, hogy a tőzsérek nem hajtják a marhát a harmincadra, tehát parancsolja meg a fejedelem. Erre következőleg felelt:

Az én kegyelmes uramnak sem kára, sem haszna nincsen, ő Nagysága eddig sem ellenezte, ezután sem ellenzi akármely felé hajtják marhájokat, hihető a pénznek szük volta miatt nem hajtják erre.

Mire a Nazur:

Im egy tallérra hagytuk most harmincadját olcsóbban, hogy nem azelőtt volt. Évvel vége szakadt beszélgetésöknek, s követünk István deáknál levő szállására ment, hol a mint a tihájával beszélgetne, a vezér tolmácsa Huszain csauz tevé nála hivatalos látogatását s a vezér köszöntetését kijelentvén, nevében következő izenetet hozott:

Az erdélyi fejedelem csak cselekedje ő érette, hogy azt a 12 falut hódoltassa be, meglátja, szintén olyyan jóakaró

apja leszen, mint Murad pasa ¹⁾ volt és Szuios pasa ²⁾, mert — ugymond a csauz követ ura nevében — elbusítottak az ebek, nem nyughatom miattok.

Sebesi erre kérdé a tolmácsot:

Ha ugy mondhatom e ezeket a szókat, mint Vezér izenetét.

A csauz megesküvék háromszor:

Hogy ugy mondhatja, mint a vezér izenetét.

Ugyan ezen elbucsuzás napján az az April hó 28-dikán délután Sebesink átköltözött a Budai várból Pestre, és ott hált meg.

Másnap a Pesti török őrség gyalog rendü martalócai fegyveres fedezete alatt, kik öt Szolnokig kísérek, indult meg a Zaránd megyei főbiró eselédivel s ebédjét Üllön költvén el, estvére Monorra érkezett, hol meghált.

April 30-kán Monorrol elindult s hálásra Ceglédre érkezett.

Május elsején Szolnokra ért, hol elébbeni gazdájánál Mamhut Zaimnál szállott meg.

Másnap Szolnoki és Szent-Miklósi török gyalogság fedezete alatt a Tiszán átköltözött Tényőnél ³⁾ csolnakon, a lovakat pedig usztatták. Török-Szent-Miklóásra majd Mező-turra ért e nap, a hol megis hált.

Május 3-kán Déva-Ványára érkezett, hol a Szent-Miklósi és Szolnoki török gyalogság a fegyveres fedezetet a felváltani jött vekerdi hajduságnak átadta.

¹⁾ Murad 1650. Aug. 6-kán nagy-vezéri tisztéről lemondván, budai pasává léteztet s e hivatalt viselte az 1653-dik év September hó 9-dikéig, a mikor a portára hivatott. Gévay Antal: A budai pasák. 40. l.

²⁾ Gévaynál (39. l.) Szijávus pasa, ki 1648-ban Martius végén a Szilisztriai pasaságból a budai vezérségre emeltetett, s egész 1650. Augusztus 6-káig viselte ezen tisztet, a mikor a portához hivatott. (uo. 40. l.)

³⁾ Tényőn hajdan Pázmán Péter szerint apátság volt, az 1835-ki váci egyházi évkönyv szerint prépostság; mely hajdan a váci, most az egri érseki megyébe van keblezve. Most puszta Szolnok mellett a Tisza bal partján, lásd Cinár Mór javított Monasteriologiáját II. 191. l.

4-kén a hajdukkal Füzes-Gyarmatra jött ebédre, hálni pedig Vekerdre, hol az idevaló hajduk leszállottak.

5-kén Vekerdről elindulván a sasi hajduság jött elébe, kik őt Keresztes alá kísérték, s fedezet nélkül Keresztesre behajtván, itt Sebesi megebédelt s estvére Nagy-Váradra érkezett s uj vője Komáromi Ferencnél szállott és hált meg.

Másnap május 6-kán nyugnapot tartván, Szalárdi János hivta meg ebédre, vacsorán pedig Stephan Ferencnél volt.

7-kén Nagy-Váradról elindult s estvére Petrás-Solymosra, másnap pedig saját tűzhelyéhez, a Zaránd megyei Bolgárfalvára, érkezett. E két napi nagy menet után Május 9-kén honn egyet nyugodott. 10-kén hazuról elindulván, Déváiért, de ott a fejedelmet nem találván, másnap az ország közepe felé tartott s Szász-sebesre érkezett.

Május 12-kén Balásfalván szállt meg, 13-kán pedig a fejedelem mulató kastélyába Radnótra jött, hol Rákóczy a Havasalföldi hadmenetre készülvén akkor tájban időzött.

A Fejedelem elé bocsátatván, annak a vezér levelét átadta s az izenetet megmondotta. De Rákóczy sokkal szilárdabban ült trónjában s nem az az ember volt, ki árnyékától megijedett volna. Sebesi sajátkezüleg írva hagyta követsége leírásában, hogy megharagudván így fakadt ki:

Beste kurva személy, hazud az, mert ő (az az a budai vezér) a lovászmesterétől nem izente azt, — a 12 falut is be nem hódoltatja, hanem megírom a portára, hogy én nekem békességem vagy az német császárral, és a hatalmas császárnak is, — ha én azokat kezdeném hódoltatni, a békességet bontanám fel, — azért ha a hatalmas császár megparancsolja a budai vezérnek, hogy mindjárt kössön kardot fel, és a tengeren tul való törökökben is küldjön, én meghódoltatom, csak oltalmazzanak meg, és a hatalmas császár országát.

Ezután megparancsolta, hogy követségi eljárását írásba foglalja, melyet a portára küldvén, Kenán vezért bepanaszolta. Majd a következő Junius havában Havasalföldre vezetvén seregeit, ott győzelmet aratván Constantín vajdát visszahelyzé méltóságába. Így hatalmát, hírét nevelve könnyen sikerült neki a budai vezért megbuktatni, ki ugyan ezen év September hó

22-kén le is tétetett és helyébe a georgiai születésű Gurdzsi Kenán jancsár aga és vezér neveztetett ki. *)

Szóljunk még néhány szót Sebesiről, mint íróról.

Irataiból kitűnik, hogy három munkát és egy gyűjteményt hagyott hátra.

Az elsőt konstantinápolyi kapikihasága alatt írta s mint maga saját naplójában említi, mindent feljegyzett egy hosszú könyvben, a mit Stambulban látott, hallott, eljárását és az ünnepélyességeket.

Második munkáját egy veres táblájú könyvecskébe írta s mely az 1655-dik év őszén Potoczki Szaniszló lengyel főúr és Károly Gusztáv svéd királyhoz tett követségének bő uti-vázlatát foglalta magában. Ez szinte lappang vagy elveszett.

En eddig még csak második munkájának töredékeit, magán- és uti naplóját, a budai pasák, a tatár khán és kozák hetmannáli követi tárgyalásait, továbbá II-dik Rákóczy György, Rédei Ferenc, Barcsai Ákos és Kemény János erdélyi fejedelmek, a kozák hetmán és Potoczki lengyel főúrnak 36 darab eredeti fontos, Erdély s így hazánk történetébe mélyen bevágó, okmányokból álló gyűjteményét fedeztem föl. Ezekből az 1655-dik év April s Május havában viselt budai követségét volt szerencsém jelenleg tárgyalni, a többi részt kevés kivétellel, először Kazinczy Gábor tisztelt barátom- és tagtársammal együtt fogjuk e füzetekben a közönség elé terjeszteni.

—•••••

*) Gévay: A budai pasák. 41. 42. l.

XXXII.

OKMÁNYTÁR AZ ÁRPÁDOK KORÁBÓL.

(Közlik Ráth Károly és tdr. Römer Flóris.)

I.

Tamás mester, mint az esztergomi káptalan prépostja és káptalana ítesítik

II. András Magyarország királyát az általok végbevitt tudósításról. 1230.

November 12.

Kivül:

Excellentissimo domino suo Andree dei gracia illustri Regi

Vngarie pro Johanne seruiente comitis Barleo acrastino

beati Martini ad quindenas Eiusdem diei.

Excellentissimo domino suo Andree dei gracia illustri Regi Vngarie magister Thomas prepositus et Capitulum Strigoniense oraciones in domino debitas et deuotas Recepimus litteras vestre serenitatis sub hac forma, Andreas dei gracia Rex vngarie dilectis et fidelibus suis Capitulo Strigoniensi salutem et graciam fidelitati vestre precipiendo mandamus, quatenus litteras nostras super facto fratris Johannis magistri cruciferrorum sancte crucis de Strigonio. Comiti Barleo Castellano de Strigonio. destinatas per vnum ex nobis faciatis eidem, exhiberi, et quicquid idem visis ipsis litteris responderet nobis rescribatis, Datum Bude die dominico proximo, ante octauas omnium sanctorum Nos autem perceptis serenitatis vestre obedire ut tenemur. cupientes ad exsequenda premissa vnum ex nobis ydoneum ad exhibendas litteras nostras Comiti Barleo destinare celeriter cura(uimus qui) demum ad nos rediens nobis dixit. quod idem Comes Barleo ipsam causam fratris

Johannis magistri Cruciferorum sancte (crucis de Strig)onio. a crastino beati Martini confessoris ad quindenas eiusdem diei examine uestri iudicy sine debito decidendam permanente duxisset perhemptorie prorogandam. Datum in crastino Beati Martini confessoris.

Az idő által megviselt bőrhártya eredetiről, melyet Tek. Kisfaludy Dénes téti közbirtokos urtól kaptam. Tamás esztergomi káptalani prépost a XIII-dik században csak egyedül 1230-ban fordulván elő, ez okmány keltét is azon évre kelle tennem, lásd Memoria Basilicæ Strigoniensis. 1856. 119-dik lapját. R.

II.

1236. IV. Béla királynak egy ez évben Erch szigetén kelt levele van Dész városa levéltárában. (Torma Károly ur tudósítása szerint.) R.

III.

IV. Béla király Scemeyts mestert, neje aranyművészt, megnemesíti. Turócz váránál 1243. Január 29.

IN NOMINE SANCTE TRINITATIS ET INDIVIDVE VNITATIS: AMEN. Bela dei gratia Hungarie, Dalmatie. Choroatie. Rame. Seruie. Gallitie. Lodomerie. Cumanieque rex. in perpetuum. Humana conditio, a primo conditore sue tenens originis dignitatem, etiam si sit alicuius obnoxietatis rubigine peccatis exigentibus maculata, spirat tamen et intendit primeve libertatis sue gloria reformari. Et quamuis diuersimode irretiti querant summo studio libertatem, hy tamen decentius promerentur, quorum fidelitas per multa seruicia comprobata, satis digne se constituit precium libertatis. Proinde ad uniuersorum presentium et posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire. quod nos considerantes multimoda seruicia magistri Scemeyts; de uilla Budugey! aurifabri carissime consortis nostre M. Regine Hungarie! que nobis et sibi a puerilibus annis noscitur impendisse fideliter et deuote! qui et maxime tunc probatus extitit tamquam aurum

cum regnum nostrum diuino iudicio fornax succenderat tharorum, nam multis retro abeuntibus ipse fidelitatis glutino qua pollebat, relictis suis nobis adhesit, offitiosum se exhibens in omnibus et fidelem, mente stabilimus, honestare ipsum in laboribus suis. et pro sue fidelitatis ac seruitiorum constantia, ipsum perpetue libertatis munere decorare. Accedente siquidem ad complementum desiderii nostri non solum consensu dilectissime nostre! prenominate regine hungarie, uerum etiam interuentu, ante cuius etiam oculos, eiusdem **S.** aurifabri sui fidelitas, et obsequiorum frequentia prepollebant, non consideratione prouida intuentes quod idem **S.** Status sui uenustatem per predicta omnia tamquam multiplicatis intercessoribus mereatur, ipsum **S.** una cum fratribus suis. Andronico filio patris sui, Kocz. et Kaza filiis patruelis eius ab omni iugo debiti siue seruitii quo sua generatio uidelicet uilla Bedegey eidem carissime consorti nostre regine Hungarie tenetur, penitus eximentes, sic pure et perpetue statuimus libertati, ut tam ipsi, quam ipsorum heredes heredumque successores, ubicumque uoluerint manendi siue seruiendi liberam et absque alicuius conditionis nexu habeant facultatem. Aula uero nostre celsitudinis regie pateat eis tamquam aliis aulicis nobiles regni nostri. Statuentes! ut ydem de cetero inter nobiles regni nostri honorifice computentur. **U**t igitur ipsorum fidelitatis meritis et seruitiorum commertio pulcherrime acquisita libertas, exquisitis presentis pagine insigniis eisdem perpetuo perseueret, nec áquouis valeat inposterum temporum curriculo retractari, presentes in perpetuam huius rei memoriam concessimus literas. super ipsorum libertate aurea Auree bulle nostre caractere in argumentum ualidissimi roboris iure perpetuo insignitas. **D**atum apud castrum Turucz per manus magistri Benedicti prepositi Albensis. Aule nostre Cancellary et electi Colocensis. Venerabilibus patribus Bartholomeo Quinqueecclesiensi! Cleto Agriensi! Bartholomeo Vesprimiensi, Stephano Zagrabiensi! Benedicto Waradiensi et postulado Jauriensi, Stephano Waciensi et postulado Strigioniensi; Episcopis; ecclesias dei gubernantibus. **L**adislao palatino et comite Symigiensi; **D**ionisio duce Totius Sclauonie, **M**atheo Tawarni-

corum et comite Psoniensi. Rolando dapiferorum et comite Nitriensi; Mauricio pincernarum et comite Jeurienti. Stephano agazonum et comite de Vrbaz magistris. Laurentio Waiawoda Transsiluano. Stephano filio Chak, bano de Scevrem. Arnaldo Supruniensi. Balduino ferrei castris. Georgio Zaladiensi comitibus Et aliis quam pluribus, magistratus et comitatus tenentibus. Anno dominice incarnationis; M^o CC^o XLiiij^o iii^o kalendas Februarij Regni autem nostri Anno octauo.

Hártyán, a pecsét szederjes és sárga selyem zsinegről lóggott.

Eredetie a Bekássy család högyétszi levéltárában.

Érdekes ezen okmány, mert először megtudjuk belőle, hogy Bödöge — Pápa közelében — Mária királyné birtoka volt, mely a királyi, Vásonytól Ugodig terjedő, nagy erdővel, határos vala.

R—r.

IV.

1245. IV. Béla királynak egy, ez évi September hó 27-dikén Zólyomban kelt oklevele, van felső-győri Nagy Iván magyar tud. akadémiai I. tag kézirati gyűjteményében.

R.

V.

A vasvári káptalan átírja az ugyan általa 1263-dik évben Augustus hó 16-dikán kiadott okmányát, mely az obadi várjobbágyok és Haraszti fiai közti ügyben adatott ki. 1328. April 10.

Kivül, későbbi kéztől: 1263 hermannus de herman henricus filius herczynys.

Nos Capitulum ecclesie Sancti Mychaelis archangeli de Castro ferreo Significamus tenore presencium vniuersis, quod Johannes filius Kunch de OBad ad nostram accedens presenciam exhibuit nobis litteras nostras clausas sub antiquo sigillo nostro confectas petens nos(oris) instancia ut eadem litteras presentibus nostris litteris patentibus de uerbo ad uerbum rescribi faceremus et iuxta Regium preceptum ac

cum regnum nostrum diuino iudicio fornax succenderat tatharorum, nam multis retro abeuntibus ipse fidelitatis glutino qua pollebat, relictis suis nobis adhesit, offitiosum se exhibens in omnibus et fidelem, mente stabilimus, honestare ipsum in laboribus suis. et pro sue fidelitatis ac seruitiorum constantia, ipsum perpetue libertatis munere decorare. Accedente siquidem ad complementum desiderii nostri non solum consensu dilectissime nostre! prenominate regine hungarie, uerum etiam interuentu, ante cuius etiam oculos, eiusdem **S.** aurifabri sui fidelitas, et obsequiorum frequentia prepollebant, non consideratione prouida intuentes quod idem **S.** Status sui uenustatem per predicta omnia tamquam multiplicatis intercessoribus mereatur, ipsum **S.** una cum fratribus suis. Andronico filio patris sui, Kocz. et Kaza filiis patruelis eius ab omni iugo debiti siue seruiicii quo sua generatio uidelicet uilla Bedegey eidem carissime consorti nostre regine Hungarie tenetur, penitus eximentes, sic pure et perpetue statuimus libertati, ut tam ipsi, quam ipsorum heredes heredumque successores, ubicumque uoluerint manendi siue seruiendi liberam et absque alicuius conditionis nexu habeant facultatem. Aula uero nostre celsitudinis regie pateat eis tamquam aliis aulicis nobilibus regni nostri. Statuentes! ut ydem de cetero inter nobiles regni nostri honorifice computentur. **Ut** igitur ipsorum fidelitatis meritis et seruitiorum commertio pulcherrime acquisita libertas, exquisitis presentis pagine insigniis eisdem perpetuo perseueret, nec áquouis valeat inposterum temporum curriculo retractari, presentes in perpetuam huius rei memoriam concessimus literas. super ipsorum libertate aurea **Auree** bulle nostre caractere in argumentum ualidissimi roboris iure perpetuo insignitas. **D**atum apud castrum Turucz per manus magistri Benedicti prepositi Albensis. Aule nostre Cancellary et electi Colocensis. Venerabilibus patribus Bartholomeo Quinquenecclesiensi! Cleto Agriensi! Bartholomeo Vesprimiensi, Stephano Zagrabiensi! Benedicto Waradiensi et postulado Jauriensi, Stephano Waciensi et postulado Strigoniensi; Episcopis; ecclesias dei gubernantibus. **L**adislao palatino et comite Symigiensi; **D**ionisio duce Totius Sclauonie, **M**atheo Tawarni-

corum et comite Poseniensi. Rolando dapiferorum et comite Nitriensi; Mauricio pincernarum et comite Jeuriensi. Stephano agazonum et comite de Vrbaz magistris. Laurentio Waiawoda Transsiluano. Stephano filio Chak, bano de Scevrem. Arnaldo Supruniensi. Balduino ferrei castris. Georgio Zaladiensi comitibus Et aliis quam pluribus, magistratus et comitatus tenentibus. Anno dominice incarnationis; M^o CC^o XLii^o iii^o kalendas Februarij Regni autem nostri Anno octauo.

Hártyán, a pecsét szederjes és sárga selyem zsinegről lóggott.

Eredetie a Bekássy család högyészi levéltárában.

Érdekes ezen okmány, mert először megtudjuk belőle, hogy Bödöge — Pápa közelében — Mária királyné birtoka volt, mely a királyi, Vásonytól Ugodig terjedő, nagy erdővel, határos vala.

R—r.

IV.

1245. IV. Béla királynak egy, ez évi September hó 27-dikén Zólyomban kelt oklevele, van felső-győri Nagy Iván magyar tud. akadémiai I. tag kézirati gyűjteményében.

R.

V.

A vasvári káptalan átírja az ugyan általa 1263-dik évben Augustus hó 16-dikán kiadott okmányát, mely az obadi várjobbágyok és Haraszti fiai közti ügyben adatott ki. 1328. April 10.

Kivül, későbbi kéztől: 1263 hermannus de herman henricus filius herczynycs.

Nos Capitulum ecclesie Sancti Mychaelis archangeli de Castro ferreo Significamus tenore presencium vniuersis, quod Johannes filius Kunch de OBad ad nostram accedens presenciam exhibuit nobis litteras nostras clausas sub antiquo sigillo nostro confectas petens nos(oris) instancia ut eadem litteras presentibus nostris litteris patentibus de uerbo ad uerbum rescribi faceremus et iuxta Regium preceptum ac

mandatum nostro nouo sigillo dignaremur consignare quarum quidem litterarum tenor talis est, Nos Capitulum ecclesie sancti Michaelis de Castro ferreo presentes litteras damus pro memoria, quod Chun, Solka, Cantus Salomon filii eiusdem Bach pro se et pro Arnolde fratre suo Bach et Mychaele pro tota cognacione eorum iobagionibus Castriferrei de OBad ex una parte, Romano et Barraba filio eiusdem de Harazti ex altera coram nobis constitutis quidem iobagiones Castri de OBad retulerunt super causa quam habuerunt eosdem Romanum et Barrabam filium suum predictos in talem titulum pacis conuenisse. Medientibus (?) Paulo filio Bartholomei Henrico filio Hetinik Hermano de Hinan arbitris inter partes in hunc modum quod super qua via contendebant, ipse Chun et ceteri. predicti Castri. de OBad pro tota cognacione sua per curiam eorundem Romani et Barrabe habitum in Gungus, veniendo in terram ipsorum per Hostium quod Romanus limitis processum eisdem Romano et filio suo per idem Hostium per ecclesiam procedendi facultate in perpetuum possidendum, Hoc adiecto ut quascunque litteras habuerint contra alteram vanas et irritas retinebunt. Datum in crastino assumptionis beate Marie Virginis Anno gracie M' C C' LX° tercio. Nos enim petitionem ipsius Johannis filii Kunch iustam considerantes easdem litteras presentibus nostris litteris patentibus de uerbo ad uerbum rescribi fecimus et iuxta Regium preceptum ac mandatum nostro nouo sigillo consignare. Datum in octavis pasce Anno Domini M^o C^o C' C' vicesimo octavo.

Hártyán, eredetie a Békássy család högyéssi levéltárában.

R—r.

VI.

IV. Béla király Péter és Pál, Ryhennek fiait, Vas megyei birtokosokat, Hahold és Csák mester Szalamegyei fő-ispán ellenében pártfogása alá veszi. Komárom, 1265. November 30.

Nos. B.(ela) dei gracia Rex Ungarie, memorie Commendantes significamus quibus expedit vniuersis quod facto concambio de possessione Chernech iuxta linduam, inter petrum

et paulum filios Ryhen et inter Haholdum filium Haholdi, idem paulus nomine suo et fratris sui protestatus est coram nobis, presentibus baronibus nostris, quod possessionis sibi mortis insidie ponerentur, et quod septem villas quas comes Haholdus predictus in Comitatu Castri ferrei in permutationem predictae possessionis eis dedit g Heyderici diceret esse in litem deductas et quod ipsos de recipiendis eisdem septem villis per suum nuncium prohiberent. verum quod in litteris, sigillis venerabilis patris. ph. Strigoniensis Archiepiscopi aule nostre Cancellary et Laurency comitis Judicis curie nostre inpressis, compositionis factum inter partes facte continentibus, conperimus, quod domini comites Haholdus et magister Chak comes Zaladiensis vna cum ipso iuramento firmauerunt, vt eisdem petro et paulo dominus Haholdus nullum malum penitus machinaretur, decreuimus iusticia mediante, quod si facto vel consilio eisdem comitis Haholdi dominicum petrum aut paulum occidi continget. extunc idem Haholdus periculum persone sue et omnium possessionum suarum amissionem paciatur. et magister Chak notam incurrat periury ipso facto. Ceterum decreuimus quod et eidem Haholdo placuit vt si predictae septem ville apud predictos Petrum et paulum per quemcunque fuerint impeditae, idem Haholdus et heredes sui causam prosequi debeant propriis laboribus et expensis. Quas quidem septem villas si ab eisdem petro et paulo alienari contigerit, ipse comes Haholdus et heredes sui, de possessionibus propriis, vbicunque dicti petrus et paulus voluerint, eisdem petro et paulo duplum dare tenebuntur. Datum in Kamarum in festo Andree apostoli. Anno domini. M^o CC^o LX° quinto.

Tek. Békássy Imre högyészi közbirtokos ur levéltárából.
 A sárga viaszba nyomott pecsét romjaiból jól kivehetni még az ülő király által balkezében tartott, fölül keresztel ellátott ország almáját.
 R.

VII.

IV. (Kun) László király Gyöngyös vizén egy malomhelyet és mellette 50 hold földet, mely Szombathely püspöki és Szőlős faluk közt fekszik, hű szolgálatai jutalmául Dénes győri püspöknek és püspök utódainak adományozza. Buda 1276. Junius 7.

Ladizlaus dei gracia, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Ramee, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex, vniuersis christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem, in domino, sempiternam. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium volumus, peruenire. Quod cum venerabilis pater, Dyonisius miseracione diuina Episcopus Jauriensis, dilectus et fidelis noster, in diuersis regni nostri negocijs fidelem inpendit famulatum, licet maiora mereatur, Tamen in aliqualem seruiciorum suorum recompensationem, vnum locum Molendini, in fluuio Gungus, et unam particulam terre, iuxta eundem fluuium, quinquaginta iugera continentem, inter villam Episcopalem Sabaria vocatam, et inter villam Zeleus existentem, qui, quondam Castrensium nostrorum fuit, nunc uero uacuus et habitatoribus destitutus, eidem patri venerabili, et per eum Episcopo et Episcopatu Jauriensi, dedimus, donauimus, et contulimus, iure, perpetuo et irreuocabiliter possidendum. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem, presentes dedimus litteras sigilli nostri autentici munimine roboratas. Datum Bude in quindenis pentecostes. Anno domini. M^o CC^o septuagesimo sexto.

Eredetie Tek. Békássy Imre högyézi közbirtokos ur levéltárában. R.

VIII.

1290. IV. (Kun) László királynak egy ez év Május hó 21-dikén Cheenk-en kelt levele van Dés városa levéltárában. (Torma Károly ur tudósítása szerint.) R.

IX.

A győri káptalan vallja, hogy Ilona vagy Finta Ompudin leánya, unokája István, Bertalan fivére, fia részére az őt illető negyed részről egy hölgymenyét béléses dolmányért, egy jó posztóból készült ujjas köntösért, és 10 márkáért, melyeket már fölvev Hemon vaszari pap és a győri káptalan küldötte előtt, lemondott. 1290. April 14.

Nos Capitulum Jauriensis ecclesie universis quibus expedit significamus presencium per tenorem, quod licet super relaxacione dotis nobilis Matrone domine relicte Ompudini, Matris videlicet Bartholomei et super quarta domine Elene filie eiusdem alio nomine Finta vocate, Stephano pupillo dicti Bartholomei, iuxta confessionem et assercionem predictae nobilis matrone que pro se et pro dicta domina filia sua comparuerat, nostrum privilegium transmisissemus, tamen quia de eo, quod dicta domina Elena personaliter non comparuerat, dubitabatur per partem adversam, misso ad nos nuncio per eandem, misimus ad petitionem ipsius domine, Hemonem presbiterum de Vozor, qui ad nos reversus dixit, quod prefata Domina Elena siue Finta uocata, confessa fuerit coram ipso, quod pro una clamide pellibus ermelinis subducta et pro una tunica manicata, de bono panno, et pro decem marcis-quas se plene recepisse dixit, prefato Stephano quartam suam reliquisset, prout in dicto priuilegio nostro huius facti series plenius continetur. Datum feria sexta post octavas pasce. Anno domini Millesimo ducentesimo nonagesimo.

Hártyán. A tallérnyi nagyságu pecsétnek csak helye látszik.

Eredetie ts. Milkovics Antal banai közbirtokos ur birtokában van. R—r.

X.

III. Endre király átírja egy 1291-dik évben kelt saját okmányát, melyben Endre győri püspöknek Vas megyében némely földet és malmot ajándékoz. 1292. Január 3.

Kivül: Privilegium super particula cuiusdam terre inter Sabariam et villam Zeulus existente.

Késöbbi irás: Literae Donacionales Andreae Regis, super Vacua terra cum Molendino Andreae Episcopo Jauriensi facta.

Andreas. dei gracia. Hungarie. Dalmacie. Croacie. Rame. Seruie. Gallicie. Lodomerie. Cumanie. Bulgarieque Rex. Omnibus Christi fidelibus, presentem paginam inspecturis, salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam, harum serie volumus peruenire. Quod venerabilis pater. Andreas dei gracia episcopus Jauriensis. dilectus et fidelis noster. Ad nostram accedendo presenciam, exhibuit nobis litteras nostras patentes, super facto collacionis cuiusdam terre particule, inter Sabariam et villam Zeuleus, iuxta fluuium Gunges, in comitatu Castri ferrey existentis confectas, petens a nobis cum instancia, ut ipsas patentes litteras nostras, ratas habere, ipsam collacionem nostram innouando, nostro dignemur priuilegio confirmare. Quarumquidem patencium litterarum tenor talis est Nos Andreas dei gracia Rex Hungarie. memorie commendantes, Significamus quibus expedit uniuersis. Quod consideratis meritoriis obsequiis et obsequiosis meritis venerabilis patris Andree dei gracia Episcopi Jauriensis, dilecti et fidelis nostri, quandam terram nostram inter Sabariam, villam eiusdem episcopi, et inter villam Zeleus, iuxta fluuium Gyunges, in comitatu Castri ferrey existentem, ad vnum aratrum sufficientem, cum loco Molendini, in eodem fluuio existenti, et alyis vtilitatibus suis et pertinencys vniuersis, eidem Venerabili patri et per eum episcopo et Episcopatu Jauriensi, dedimus, donauimus, et contulimus, iure proprietatis et perpetui dominy, irrevocabiliter, perpetuo possidendam. reuocantes donacionem Hermanno fabro iobagioni eiusdem episcopi d... villa Sabbaria, de terra factam supradicta. Cum ecclesiam beate Virginis de Jaurino, et eiusdem ecclesie Episcopum, plusquam predictum fabrum in hac parte, velimus honorare. Promittentes et volentes. quod quamprimum presentes ad nostrum fuerint vicecancellarium reportate, priuilegium nostrum super donacione ipsius terre, nobis etiam non requisitis, effectualiter concedatur episcopo, et episcopatu Jauriensi. Datum iuxta Ferteufeu, in festo beati Bartholomey apostoli. Anno domini Millo., CC^o Nonag^o. primo. Nos igitur iustis peticio-

nibus ipsius venerabilis patris fauorabilem consensum adhibentes, attendentesque seruicia ipsius commendabilia que idem tempore coronacionis nostre, et postmodum in expeditione, quam contra dominum Albertum ducem Austrie et Styrie, eo tempore nostrum et Regni nostri capitalem inimicum habebamus, vbi idem protraendo secum multitudinem armatorum, non parcendo rebus suis nec persone, pro fidelitate nobis, et corone Regie debita, impendit, ut fideliter sic deuote, Predictas patentes litteras nostras, non cancellatas, non abrasas, nec in aliqua sui parte diminutas, ratas habentes et acceptas de verbo ad uerbum, presentibus insertas, collacionem dicte terre innouando, patrocinio nostri priuilegy, duximus confirmandas. In cuius rei memoriam, perpetuamque firmitatem, presentes concessimus litteras, dupplicis Sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri. magistri Theodori Albensis ecclesie prepositi. Aule nostre vicecancellary, dilecti et fidelis nostri. Anno domini. Millo ducent. Nonag.º Secundo. pridie Nonas January. Regni autem nostri Anno Secundo.

Eredetie a Békássy család högyészi levéltárában.

R—r.

XXXIII.

CÉHBELI SZABÁLYOK.

(Közli Ráth Károly.)

(Folytatás.)

III.

A győri káptalan kiadja az egyesült paizs- és nyereggyártó, varga-, fegyvertisztító- (Schwertfeger) és lakatgyártó- céheknek saját, mint földesurhoz tartozó állásáról szóló, okmányát. Győr, 1602. Február 25.

PRIUILEGIUM MAGISTRORUM CLEPEARIORUM. *)

Nos Capitulum ecclesie Jauriensis. etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Vniuersis, quod Prudens et Circumspectus Joannes Chyzar Officialis noster et Lakattgyartho Mihál, et Matthias Chyzar, Cives ac Subditj Nostri Jaurienses suo ac reliquorum Magistrorum Clepeariorum, Sellipariorum, Corriariorum, politorum et Fabrorum ferariorum, Nominibus et in personis, Nostram dominorum scilicet suorum Terrestrium venientes in praesentiam offerentes nobis praesentes. litteras In pargameno patenter confectas, Sigilloque Caehae Magistrorum Artificum introscriptorum Ciuitatis Regiae Tirnauiensis ab Inferiore parte consignatas, et Communitas, Consuetudines videlicet seu veteres obseruantias vniuersorum Magistrorum Artificiorum in ydem litteris denotattorum pretactae Ciuitatis Tirnauiensis, quibus ydem Magistrj tam Modernj quam eorum predecessores, In eorum Artificys et Magistris ex Annuentia totius communitatis ciuium eiusdem Ciuitatis vtebantur In se experimentium

*) Itt Clepearius hibásan áll Clipearius, helyesebben Clypearius paizsgyártó, fegyverkovács helyett, mint azt a rokonnemű céhtársakból látni lehet.

Supplicantes Nobis demisse, vt easdem consuetudines seu obseruantias, cum pro honore et Ampliorj commodo, et ornamento tum vero pro salubriori statu, Augmentacioneque et decoro ipsius Ciuitatis Nostrae Jauriensis, Et ut deinceps, tanquam veri et legitimi Magistri et Oppifices artes, laboresque ipsorum solitos, sub quadam limitata et determinata lege et consuetudine perenny absque quorumuis Molestacione, securius et tranquilius exercere continuareque et peragere possent, In Omnibus et singulis eorum punctis ac Clausulis, et conditionibus, saluis tamen nostris et Nostrae Ciuitatis Jamdictae Jauriensis, Antiquis Juribus, et laudabilibus consuetudinibus semper permanentibus, eosdem Articulos ratos gratos, acceptos habentes, litteras etiam nostras eisdem inserj et Inscribj faceremus, praemissisque articulis conditionibus, ac alys Omnibus, in eisdem litteris expressis et denotatis, Nostrum Consensum beneuolum pariter et Assensum, prebere dignaremur, Quorum supplicationibus fauorabiliter exauditis et admissis, visis etiam et Intellectis praemissis Articulis, conditionibus et eorundem Continentys et maturo Judicio discussis et perapptis Animaduertentes etiam Omnia in eisdem Contenta et Augmentum, venustatem, Amplitudinemque et Ornamentum antefatae Ciuitatis Nostrae Jauriensis profutura, praecinsertos in eisdem litteris Articulos In omnibus suis punctis, clausulis et Articulis acceptauimus Approbauimus laudauimusque, et ratificauimus, ac pro ipsis Magistris artificibus supratactis modernis widelicet et eorundem successoribus in perpetuum valituris confirmamus, et roborramus praesentis scripti nostri patrocinio mediante, Ea tamen lege et Conditione, vt ydem Magistrj ac famulj eorum, Omnibus illis seruitys et obseruantys quibus Nobis, eorum widelicet dominis terrestribus, hactenus obligabantur, In posterum etiam obligatj et astrictj esse dinoscantur, Adycientes, ad ipsorum Consortium seu contubernium siue Ceham praetactam, etiam Magistros Fabros ferariorum ipsi etiam sub eiusdem legibus et obseruantys constringantur et comprehendantur, et eiusdem Immunitatibus cum reliquis Magistris Vti Fruj et gaudere possint ac valeant; Et vt ydem Magistrj Artifices Anterecensiti a modo in posterum futuris semper temporibus singulis Annis, singulos florenum

Hungaricalem pro coemenda cera, In vsum Ecclesiae Nostrae eroganda communiter soluerent. Et praeterea singulis similiter Annis in Maioribus festiuitatibus, videlicet: In festo Natiuitatis Domini, Pascatis et Sacratissimae Penthecostes, vniuersi Magistri Artificiorum praescriptorum, In hoc Cathedralj templo Nostro ad laudem et honorem Deij Omnipotentis Sacrum Celebrare facere, ac ej personaliter Interesse, Item vt quolibet Anno In festo Sacratissimi Corporis Christi solemnij processioni personaliter omnes et singulj Interesse teneantur et sint obligatj sub poena In relaxatores huic statui tum per Nos Infigendam. In cuius rej Memoriam firmitatemque perpetuam praesentes litteras Nostras In tergo earundem litterarum Nobis exhibitarum conscriptas Maiorisque sigillj Nostri pendentis munimine roboratas eisdem Magistris T. T. pro Jurium ipsorum tuciore confirmatione dandas duximus et concedendas. Datum feria secunda proxima post Dominicam Inuocauit, Anno Domini 1602. Reverendissimo domino et Reverendis In Christo patribus et dominis, Matthia Draskowyth, Episcopo Vaciensi, Cathedralj praeposito nostro, Georgio Megyerino Lectore Valentino Lepes Custode Cantoratus officio vacante, Praepositis Georgio Mateffy, Sanctj Saluatoris de Papocz, altero Georgio Makowyth praeposito S: Adalbertj praepositis Andrea Palosticzay, Crucigero Soproniensi, Stepphano Checometthey, Cathedralj, Michaele Monozlay, Soproniensi, Stephano Theomell, Mosoniensi, Georgio Pawkowyth Lwchmaniensi, Stephano Baxay, Rabensi, Joanne Altabak papensi, Archidiaconis, et Magistro Joanne keontheos, caeteribusque (?) dominis Canoniceis In hac Ecclesia nostra Deo et Cetuj suo Christiano Jugiter et deuote, psalentibus, et saluantibus.

A györi káptalan eredeti VI-dik számú bevallási jegyzökönyve 148. 149-dik lapjáról.

Sajnos, hogy ezen céh-szabályi megerősítés nem foglalja magában a céh-szabályokat is, azonban felvilágosító adatul szolgálván okmányunk, azon földes-urí viszonyhoz, mely a györi káptalan és e céh közt létezett, azt helyén illőnek láttam közleni.

(F o l y t a t j u k.)

XXIV.

ADALÉK A BOSZORKÁNYPEREKHEZ.

(Közli Rómer Flóris.)

(Folytatás.)

III.

Eketsen az nap szettünk bizonisagot.

1) Tano. Szarka Gergel. hiti utan azt uallia hogj hallotta hogj iokan hittak gjogitani Chepi Andrast azt tudgja hogj egiczer az felesegenek. giermek agjaban el uezset uolt teie es mondotta, ez tanonak. hogj im szakallasra megj talan tudna Sigmondne koma aszoni erről valamit megh kerdette tőle es azt monta hogj az eper leuelet gieökerestől assa föl az iuo szerszamaba. tartsa es arroligiek. kiről iuot is es megh köniebedet. Heuesi Andrasne felől azt mongja hogj. egiszer az Matskasban ment uolna kaszalas korban. lattot ket Aszont. kinck egik Heuesi Andrasne uolt. az masik. Salla Balasne uolt. es hallotta heuesinetől hogj ez az fű ferfinak ualo es ez Aszonnak ualo.

2) Tano. szarka Gergel. ifiabik. megh esküt azt uallia: semmit sem tud.

3) Tano. Nicos Istuan: hiti utan azt uallia hogj miuel hogj ő nekys megh uezstettek az labat heuesinere gianakodot hogj eő miata let uolna de bizoniossan nem tugja.

4) Tano. szarka Janos. hiti utan azt uallia: semmit sem tud.

5) Tano. Nikos Matiasne hiti utan azt uallia hogj azt hallotta Heuesi Andrasne felől. hogj Bainak Illesne az kezet hatra vetuen. uesztogh fekveseben eijel oda ment. ragatta kezet. nagj hahotat tsapuan.

6) Tano. szarka Gergelne. megh esküt. hiti utan azt

uallia. Sigmond Andrasne felöl hallotta hogj tud büuös baio-sagot heuesi Andrasne es hogj eper leuelet mondotta hogj szegiének az mellie megh ueszeröl.

7) Tano. Szarka Gergeli mostoha leania semmit sem tud.

8) Szarka Gergeli leania panna. hiti utan azt uallia: hallotta Sigmond Andrasne felöl hallotta hogj tud ualami babonasagot. semmit sem tud egjebet.

9) Szarka Janosne. hiti utan. hallotta mastol. hogj Heuesi Andrasne tud ualami mesterseget. de ő nem tudja mit.

10) Tano szarka Gergeline. hiti utan azt uallia: semmit sem tud.

11) Tano. Borarosne. hiti utan semmit sem tud.

12) Tano. Nikos Pal. megh esküt. hiti utan azt uallia. hogj azt hallotta hogj Chepi Andrasra az Apiatol marat az tudomanj. egiebet semmit nem tud.

13) Tano. kontor Istvan hiti utan azt uallia: semmit sem tud.

14) Tano. Heuesi Ferencz. hiti utan azt uallia. semmit sem tud.

15) Tano. Bari Pal hiti utan azt uallia. semmit sem tud.

16) Tano. Szegies Lukats. hiti utan azt uallia: azt hallotta Bogar Jakabtól. hogj azt mondota heuesinének. hogj teged az faluban sem köllene tartanj.

17) Tano. Beke Lazlo hiti utan azt uallia: hallotta azt hogj azt beszelték heuesi Andrasne felöl, hogj tudna ualami hituan mesterseget. de ő nem tudja mit.

Szarka Gergeli leania panna azt is uallia hogj egiczér heuesi Andrasnehoz ment volt es az kissebik leania margit azt mondotta. hogj Ania am otfön az ördög tsukliaia kiért igen szida az Annja.

18) Tano. Beke Miklos. hiti utan azt uallia. hogj hallotta heuesi Andrasne felöl. hogj tehének hasznat el tunna uennj. egiebet nem tud.

19) Tano. Heuesi Janos. hiti utan az uallia: semmit nem tud.

20) Tano. Kelemen Mihalj. hiti utan azt uallia. hogj Heuesi Andrasnetol magatol hallotta azt. hogj egj korban Nikos Matias marhai uesttettek uolt el Heuesi Andras buzaiait.

ki miat az falu előtt is forgattanak. megh itelte az falu heuesinek az kart, kiben egj keresztet megis adot, hatrais marat benne es egjkor monda nekem. Mihal Vram ezt en tsak magadnak mondom. hogj aban uoltunk leaniostól. hogj megh giogieitsuk az Nikos Istuan labat. de hogj megh nem fizetek az kart izenj akartam az leaniommalis Szilasra de immar mi nem giogieitiuk. hanem szenuegie azt mit talalt.

21) Tano. Bodo Janosne hiti utan azt uallia, hogj az heuesi Andrasne mikor az helet peörlöttek tölök 3. hallottnak az temeteseben ualo földet 3. marokkal uetetet az leaniaual. Is megh midön Visra ualo erletes buzanak az szalmaiaiban el uitelet az leaniaual. katusal. es azon leania az haiaat len nieöueskor az meheknek ki iaro likokban niomta. mire ualo uolt azt maga tugja.

22) Tano. Tapocz Mihalne. hiti utan azt uallia hogj egikor el uezset az teheneinek haszna es Bainak Illesne mondotta nekj hogi negiedik az haza hozatok az ki el uette az teheneid hasznat. negyedik haz pedigh heuesi Andras haza oda.

23) Tano. Bodo Janos. hiti utan. azt uallia hogj az heuesi leania az ő mehenek is haiaual be dugta az kiiaro likat. azt is hallotta, hogj az temetesről. egiegi marok földet uitetet. Azt is hallotta hogj az leania heuesinének margit az Temetesnel. az Bereczk Janos teheneit. farkoknal fogua mind megh rangatta. az Anniais ot uolt.

24) Tano. Tapocz. Albert hiti utan. azt uallia hogi az battiatol Lazlo Andrastol azt hallotta hogi sz. Gieörgj nap taiban, mezeitelen forgodtanak heuesine masod magaual. az maga Vdvaran. az barom közeöt. de mire ualo uolt. maga tudgia.

25) Tano. Tapocz. Mihalj. hiti utan. azt uallia hogj ez niaron. teheneinek el uettek uolt az haznat. es Bainak Illesne azt mondotta hogj heuesine feite megh.

26) Tano. Bugar Janos hiti utan. semmit sem tud.

27) Tano. Salla Balasne, hallotta hogi tudomannios az Chepi Andras heuesineis. hogi tud halotta. es azt is hallotta mikor füvet szakasztot. azt monta fü en Istennek neuben kereslek es Isten kedueiert szakasztlak.

28) Marton Mihalne. hiti utan azt uallia: semmit sem tud.

- 29) Tano. Marton Mihal semmit sem tud.
- 30) Tano. Bari Palne semmit sem tud.
- 31) Tano. Bainak Illesne hiti utan azt uallia. semmit sem tud.
- 32) Tano. Fodor Margit hiti utan azt uallia. semmit sem tud.
- 33) Tano. Neömeös Pal leania Eörsike semmit sem tud.
- 34) Tano. Nömös Pal semmit sem tud.
- 35) Tano. Beke Simonne. heuesinere hallotta hogj gia-nakodtak heuesinere. a kinek ualami niaualiaia uolt.
- 36) Tano semmit sem tud.
- 37) Heuesi peter hiti utan azt uallia hogj eö semmit nem tud.
- 38) Tano. Grof Miklos. hiti utan semmit sem tud.
- 39) Tano. Czelle Benedek hiti utan semmit sem tud.
- 40) Tano. hiti utan azt uallia, mikor az hazon peörölték. akkor igen futottak Sigmond Andrasnehoz, egjebet semmit nem tud. (Az egész vallomás ki van törölve.)
- 41) Tano Sipos Mihalj. hiti utan. semmit sem tud. egiebet. hanem egjkorban sz. Giörgj nap tajban. azt latta hogj mikor ki haitottak uolna reguel az tsordat. tahat penetet (?) lapatot az kapuban altal nioito eö maga. j. imegben uolt ha-iadon föuel Heuesine riugata az Vrat monduan. mast haicsad mert senkit nem latok mast az Vczaban.
- 42) Tano. kis Andras, hiti utan. heuesi Andrasne felöl. azt tugia mondani. miuel hogj az haz miat peörlettenek he-uesi Andrassal az idö alat ket giermekiy lettenek az ö fele-segenek halua. es minthogy tsaplar uolt. ugian iol tartotta egjczet, kerte Istenert heuesinet. az Istenert. hogj ha uala-mit tud ne hagja az feleset ugi el uezsni es giermekit halua szülni. Arra azt mondotta, hogj hoz megh Andras Vram sem-mit ne felimmar ezutan. mert semmi niaualiaia nem leszen es ezutan epen szüli giermekit mint mas Aszoniok es szepen megh hiszik. eö maga is tsak az mit enni küldeök azt megh egj. ne felien semmit.
- 43) Tano. Sipos Mihalne. hiti utan semmit sem tud.
- 44) Tano. Grof Miklosne. hiti utan semmit sem tud.
- 45) Tano. Heuesi Ferenczne. hiti utan semmit sem tud.

46) Tano. Paior Janos semmit sem tud.

47) Tano. Bugar Istvan semmit sem tud. egiebet hanem mint hogj az Apianak igen fait az szeme kerdette töle mint uan eötsem az Apad mondam bizoni igen nehezen uan az szemciuel, arra monda. hogj had gieötreögiek mert mindeltég uala uolt az nagj iredisegh.

48). Tano. Farkas Peterne hiti utan azt uallia: heuesine hallotta az Vratol hogj az lapaton pemeten hajtottak ki heuesine az teheneket.

49) Tano Farkas peter hiti utan azt uallia. heuesine felöl. hogj az mas szent giörgi napban. latta hogi heuesine az Asagon pemeten haitotta kj az teheneit.

50) Tano kontor Giurko. semmit sem tud. Ezen tano azt is uallia hogj hallotta hogj. sz. Gieörgi napian az tehenre föl. ugrot. es az utan az saitart az feiekhez uerte. es. farkoknal uisza rangatta.

51) Tano. Mikos Peter. hiti utan semmit sem tud.

52) Tano szabo Istuan. semmit nem tud hanem azt mit az eötuenedik tano uallia heuesine felöl ö is ugj tugia.

53) Tano Nagj Marton semmit sem tud.

54) Tano Paior Janosne hiti utan azt uallia: hogi Bari Palnet hitta heuesine buza irtanj es nem ment. tahat az giermeke megh betegelt es megis holt azon betegseghben. giana-kodot Heuesinere erette. azt is hallotta hogj egj Daniel szolga legeni peörölt Vegh pallal. azt mondottak. hogj valahan. heuesine forogh nem uesztik ot el az peört.

55) Tano Paior Istuanne hiti utan semmit sem tud.

56) Tano Bereczk Janosne hiti utan egiebet nem tud hanem az Bereczk Miklosnak mostoha leaniaban hogj az gonozok benne uoltak. az fördöbeöl. azt mondotta heuesinenek. hogj te eördögh uagj mise palis az töbit nem mondhatok. tessék ezen uilagon az en niomorusagom.

Beke Simonne azt is hoza teszi az eö uallasahoz, hogj igen fait az feie. es miuel hogj az Takats Benedek a ki hazban mast lakik. azt mondotta heuesine hogj menj ki tsak abol az hazbol. nem fai az feied. hanem tsak az köniued tsurogh. es. j. fazek Vad körtuelt adot. azt hatta hogi megh

egjem azt es telen ganeban es tsuz borsoban mosd az feidet es megh giogiul.

57) Tano. Nikos Istuanne semmit sem tud.

58) Tano. Bereczk Miklosne semmit sem tud. egiebet hanem Valamit Bereczk Janosne mond ennek az leania felöl. eö is ugj hallotta hogj eördögnek monta heuesinet.

59) Tano katus Aszonj hiti utan. semmit sem tud.

60) Tano Bereczk Janos hiti utan azt uallia: heuesine Andrasne felöl, ualamint. mondot felesege.

61) Tano. Nikos Istuan hiti utan egikorban Farkas Mihalt szolgálta. es. egj szolgália Török Gergeli neuö, ment oda ez tano szallasara es kert lentset töle, monduan hogj az Aszoniom heuesi Andrasne Almat hoz es almat adok erette. megh szitta az legent monduan. hogj en egiebkor sem loptam az gazdat megh, im ugj tsaplak arczul. Azonban heuesi Andrasne az maga kerteböl ieöt be es mondotta neki te aszoni miért küldöd az szolgadat mashoz es lopni tancitacz mast uele. arra monda. hiszem te magad igerted. mondotta ez tano hogj hazucz. mert nem igertem az aiton hogj be ment monda osztan. no uezstegj tsak te rosz. mind eltigh rea emlekezel te megh erre. azután osztan az labat nem tugia mi lölte csak ugian az utan ualo pünkösdben. de. 18. tsonot vetet az kire szamot tartot. mast is megh laczik az hele es az esztendöt sem tölthette ki miata: az földes Gergelne mikor kinlodot. es eördögnek mondotta heuesinet ez is ugj hallotta mint az több tanok.

Paior Janosne megh ezt el felette uolt. hogj egikor betegh uolt uolna heuesine. Mikos Josane mondotta megh megh nem hal. azert betegeskedik hogj mikor kedue nincs az elmeneshez megh rangatiak az ert betegeskedek.

62) Tano. Baior Istuan. semmit nem tud. hanem. az mint eördögnek mondotta az. huga heuesinet eöuis ugj hallotta mint Bereczk Janosne.

63) Tano. Farkas Istuan, hiti utan. azt uallia: semmit sem tud.

64) Tano. Kacz peter szolgália: paior Andras. semmit sem tud.

65) Tano. Mikos Pal ifiabik hiti utan azt uallia hogj hal-

lotta Heuesine felől. hogj Bogar Jakabnak tehene megh bor-
iazot es el futot. nagj riua heuesine Vduarara. az utan aztan
mind boriastol megh holt el szaraduan az tehen. kiert heue-
sinere uetet bugar Jakab.

Aztis hallotta ezen tano hogj egj korban tsak egj imeg-
ben ki haitotta az disznokat heuesine es az buzak között iar-
uan. megh uizesedet az inge allia es. ithon megh fatsarta.
aban az uizben az tesztaban töltöt es igen megh szaporodot
tsak nem ki futot az teknieöbölis, az lapaton ki haitot tehe-
nek dolgat eöis ugj hallota.

66) Tano. Heuesi Istuan. hiti utan azt uallia: semmit
sem tud.

67) Tano. kis Andras szogaia: heuesine. 5. penzeuel
uolt ados heuesine kerte töle es az leaniaual kerestette az
ladabann. el döitöt. 2. fazek teiet. az leaniais eötet szitta
erette. az utan az laba fait ki miat heuesinere gianakodott.

68) kis Andras. hiti utan azt uallia, gianakodot heue-
sinere az giermeki el uezstesert.

69) Tano Lazlo Andrasne. hiti utan. hallotta hogj he-
uesine ertet uolna. giermekekre olvasni.

70) Tano. Beke Janosne. semmit sem tud.

71) Tano. Heuesi peterne. mikos matias fianak az laba
megh uezseseert. gianakodot. heuesi Andrasnera.

72) 73) Tanok. Szalai Benedekne es Szabo Mihalne.
azt ualliak. egj madi Aszontol hallotta mivel hogj az Vra.
igen gonoszul uolt. azt mondotta hogj menj oda tsak heuesi-
nehez, es kerjed bizoni megh tugia giogieitani. Kerte. de azt
mondotta. hogj az töli fa leuelet főze es annak az leueben
föreösze.

74) Tano Kontor Balintne semmit sem tud. semmit
sem tud.

75) Tano Heuesi Istuanne. semmit nem tud. semmit.

76) Tano Kelemen Mihalne. földes Gergeline hogj ör-
döghnek monta heuesinet. Kelemen Janosne latta heuesinet
hogj nagj lustoson iöt be es az ruhaiat megh fatsarta:
Tot Giörginetől hallotta. hogj Tapocz Benedek ablakian men-
tek be az Aszoniok, kik között heuesine is ot uolt. es az
giermek fördöieben mosakottak.

77) Tano. Gaso Istuane semmit sem tud. heuesine felöl azt hallotta. miuel hogj az Mikos Matias fianak gonoszul uagjon az laba azt mondotta hogj agigh megh nem giogjul ualamigh el nem uezsi az en leaniamat. azt is hallotta hogj ő nala uolna az eletnek diszletj.

78) Tano. Lazlo Istuane. hiti utan semmit sem tud. hanem hallotta azt Tapocz Benedektől. hogy az mint az töb tanok megh uallak. heuesi Andrasne negied magokal be mentenek. kik ezek uoltak. Heuesi Andras. es felesege es az. 2. leania. ot az földöben megh föreödtek. es az utan az Aprokat ki rakta az Ablakon, utol. az Aszonj ment ki. Giörkene is azt uallotta hogj mikor egikor giermeke akart lennj. tahat eleiben ment de semmit nem arthatot nekj.

79) Tano. Beke Andrasne. hiti utan. semmit sem tud.

80) Tano. Chelle Benedekne. hallotta hogj Chepi Deömötör. az fianak Andrasnak hatta uolna az eő tudomanjat egiebet semmit sem tud.

81) Tano. Farkas Balas, semmit nem tud.

82) Tano. Beke Simon. semmit sem tud.

83) Tano. Gaso Istuan. semmit sem tud.

84) Tano. Kozma Janos. semmit sem tud. hanem azt hallotta heuesi Andrasne felöl hogj tudna az tehenek haszna el uctelehez.

85) Tano. Kacz Peter felesegestől egjarant. semmit nem tudnak. hanem masoktol hallottak hogj bü baiolashoz tudna heuesi Andrasne.

86) Tano. Kacz Janosne. semmit sem tud.

87) Tano. Farkas Balasne semmit sem tud.

88) (Tanu bizonsága hiányzik az eredetiben.)

89) Tano. lukats Istuan hiti utan. semmit sem tud.

90) Tano. Jarfas Giorgine semmit sem tud.

91) Tano. Kozma Janosne. hiti utan semmit sem tud. hallotta azt. hogj mikor kouats Janosne giermek agiban feküet. heuesi Andrasne oda ment uolna es az niakara ugrot es ugj raszta megh. azt is mongia hogj. magais igen betegh. uolt es oda ment heuesi Andrasne es azt mondotta hogj nem tsoda hogj betegh vagj mert az feied ueleiet ki uetek. az

tsuda hogj tsak igis uagj osztan maga adot füvet es aban mosta az feiet.

Azt is hallotta Gaso Istuanne hogj Farkas Gieörgine leania oda ment uolt. heuesinehez es az ket halankiarol el niertek az haiat es az Esztrehban giugtak. oda ment Farkas Giergine kerdette miért tselekettek azt az ő leaniaual. osztan ki uerte heuesine az ő Vduararol.

92) Tano. Lukats Istuanne hallotta hogj Chepi Andras ertene az giogieitashoz. egiebet semmit sem tud.

93) Tano. Takats Janos. semmit sem tud.

94) Tano. Farkas Balas szolgaia semmit sem tud.

95) Tano. Farkas Leörinczne semmit sem tud.

96) Tano. Somogj Ferenczne semmit sem tud.

97) Tano. Somogj Miklosne semmit sem tud.

98) Tano. Somogj Miklos semmit sem tud.

99) Tano. Somogj Jakab semmit sem tud.

100) Tano. Bereczk Jakab semmit sem tud.

101) Tano. paior Mihalj semmit sem tud.

102) Tano. Bereczk Miklos semmit sem tud. az mostoha leania felöl azont uallia mint Bereczk Janosne.

103) Tano. Farkas Lörincz semmit nem tud.

104) Tano. Mikos Josane, semmit sem tud. hallotta azt Albert predikator felöl. hogj egiczter rea ment uolna eijel Sigmondne es el akarta uinnj: mas nap kerdette töle miért edes komam aszonj. hogj ez eijel el akartal uinnj. el tagatta. hogj nem uolt ot.

105) Tano. az birone kouats Janosne. azt uallia hogj megh fogtak uolt az Vrat Kovats Benedeket azt mon-dotta Sigmondne hogj ne fellien adigh migh az ő feieh fön Al. azt is mongia. hogj egj korban mikor giermek agjban feküt uolna: neminemő dologert reaia haragut uolt. Heuesi Andrasne és megh feniegette uolt. ezt is hoza teszi az bi-rone kouats Janosne. hogj Tapocz Benedektől es felesagetől magok szaiabol hallotta azt hogi egikor Heuesi Andras fele-segeuel. es. 2. leaniaual. eijel iaro modra it Eketsen be-reöpöltek az Ablakon. es ot egj kad fördő uolt. kiben kemenien mosakottanak es az utan az leankait ki rakta az Ablakon. azok utan az maga Heuesi Andras utolszor az fe-

lesege reöpeöltek ki az Ablakon. Annakutanna egj elő
alomkor cijeli iaro allapatban ide iöt az hazokban es az
Arczaiara tette heuesine az kezet. ö is ugian azon maga
Arczaian megh tapasztalta heuesine nek az kezet.
azt tutta hogj az Vra niult hoza. Kerdete mit akar. az Vra
penigh hoza nem niult. Annak utanna. osztan. annira let
dolga. hogj semmit nem birt magaual. hanem Vtskordi
Anna kente osztan. es ugj könniebedet megh. az mondotta
osztan hogj heuesine Vja nioma az. Albert predi-
katoritol eö is hallotta hogj be ment uolt Sigmondne az
ö Ablakian. uegre osztan igen fait az feie az predikatornak.

106) Tano az biro kouats Janos, mindenben azont
uallia mint az felesege.

107) Tano. Jarfas Gieorgj hallotta az Takats Benedek
szolgaiatol, hogj latta hogj az Asagal megh szurkalta heue-
sine az teheneit es farkoknal fogua megh rangatta.

IV.

Anno 1627 die 20 Febr. szettiink bizonsagot Also geleren.

1) Tano. Czompo Matias hiti utan azt uallia. semmit
sem tud.

2) Tano. Horuat Istuan. hiti utan azt uallia hogi az
leanit mikor megh uezstettek uolt. Lakra ment uolt Chepi
Mikloshoz es Andrashoz, kerte öket hogj ne hadnak
ha mit tudnanak. lennenek segetsegel. az giermekinek. Chepi
Andras mondotta hogj eö nem tud semmit. ugj uagjon hogj
az Apam eleget tudot. es halala oraian. nekem hagja uala
felis uezsem vala. de azt monda, hogj nem uagj te elegh
ahoz. Lazlo peterne felöl azt tugja hogj mikor Markhazi
megh akarta uolna konkolinet fogni. ide iöt es azt mondotta,
hogj edes Anna azonj totsabol tengert nem köllene tsinalni,
mert az Aszu fa mellet az niersis megh egh.

3) Tano. Matias Jakab hiti utan azt uallia, hogj Vas
Gergelinet eö nem latta hogj az buzaban iart uolna es

harmatot szedet uolna. hallotta azt hogj Chepi Deömeöteör az fiainak hatta az tudomant. hallotta hogj **Vyheli Matene** is tudna tehenek hasznat. hallotta hogj Veöreös Peterneuel laknek Lazlo Pal Simon Ferencznel latta hogj megh heuetet patkora feite az tehenet.

4) Tano. Beödök Janos. hiti utan azt uallia. hogi Sipos Mihalitol hallotta hogj Lazlo Pal Veörös peterneuel gonoszul elne. Szabo Peterneuel latta hogj szent giörgi nap estén az sütő lapatalkemenien pallotta az teheneit ki az Vdvarrol es has kötelet uiseltetet az tehenei szaruau. egiebet nem tud

5) Tano. Seregh Matias hiti utan semmit nem tud egiebet. hanem hallotta azt hogi Chepi Andras tud efele mesterseget. **Lazlo** peternehez hallotta hogj az is tudna ualmit efele mesterseget. Vas Benedektől hallotta hogi Szabo Peterne is nezeöue let. Matias Jakab felöl soha nem hallot sem latot semmit.

6) Tano. Szabo Janos hiti utan semmit sem tud egiebet hanem azt hallotta hogj Lazlo pal uele lakik Veörös Peterneuel.

7) Konkoli Mihali hiti utan semmit sem tud egiebet hanem Fonis Andrasne küldöt uele ualami keneöt az felesegenek az nema fiatol. Lazlo Peterne tugia hogj igen nehezlette mikor az teie melöl az tüzet masok el uittek.

8) Tano. Szabo Peter hiti utan semmit sem tud. uas Gergeline felöl hallotta hogj tudakos uolna. Simon Ferenczne felöl azt mongja hogj az maga felesege mas Aszoniokkal it a Mark Lukacs kuttian mostanak oda ment Matias Jakab hozzaik es azt mondotta hogj: eö ment uolna szent Gieörgj nap estin hainalhan. az hoszui szer földeken es latta hogj Simon Ferenczne az buzakon Vonkota az lepedöt es korsoban fatsarta, Lazlo palt hogj Veörös peterneuel laknek. hallotta: azt is latta szemeuel. hogj Vyheli Mathene egjczer egj kanna uizet uit innet az Mark Lukats Kuttiarol. es az tehencinek az kerezt tetemere töltuen benne le mosta. az tsetseket is megh uonogatta elsöben adigh ki nem botsatta az boriukat az kanna uizet osztan be uitte

mit tsinalt az utan uole azt nem tugia az utan feite osztan meg az teheneket. Azutan ismegh latta hogi egj Asaggal ki hajtotta az teheneket es mindeniket, megh szurkalta. Azt is hallotta Halaszi Palne szolgaitol, hogj ez elmult eözel mikor kosa Gieörginek segeitettek szantani az Mark Lukats Vduaran halt az cökreökel es latta hogj ezen Vjheli matene haromszor ieöt az Vdvara es mindenszer az Marha köziben ment. azt nem tugia mit tsinalt ot.

9) Tano. Vyheli Matene semmit sem tud. egiebet hanem azt latta hogj Szabo peterne egjkor egj egesz kenier föliböl ki kerekítet es egj fazekben tei uolt aban. 2. kes uolt. es fölliül be födte az kenier tanierral.

10) Tano. Seregh Matiasne hiti utan. azt uallia hogj Chepi Dömötör tudomanios uolt es az fiaira marat Simon Ferencznetol halotta Sigmond Andrasnet Vas Gergelnet halotta hogj tudnak hogi Lazlo Pal Veörös Peternenel laknak. Szabo Peternetöl hallotta hogj arra tancitotta hogj hangja hatart hozon es hogj forro uizel eötse megh. s. azt agia az tehenenek inia: azt is mondotta hogi ugian azon uizben tseöpentsen az tei köziben is. Niarasdon az Vyheli Mathe ne söllieretöl. hogi Vyheli matene itt is el kezte uala baidolni fürölni es ki tudatek, nem mere osztan it maradnj hanem el mene innel.

11) Tano Horvat Istuanne hiti utan. semmit sem tud tsepi Andras felöl egiebet, hanem az mint az Ura uallia tsak azt. hanem azt teszi hozza. hogj ugj monta akkor az Vra. hogj tsepiek azt mondottak. tudom sogor miért ieöttel.

Azt is uallia hogj az felesege Chepi Andrasne azt mondotta az Vranak no mint beszel. talan azt tudod hogj ma is pentek uagion: nam maid bele hozod temagad magadat.

Az utan is megh hogj masodszor oda ment uolna Horvat Istuan. nem talalta othon Chepieket, hanem kerdette hogj hol uannak. kire mondotta igen tudom en hol uadnak a kinek houa dolga uagion oda uannak, tudom miért ieöttel de aban bizoni kedved nem telik. az Simon Ferenczne Szette harmat felöl eöis hallotta, hogj Matias Jakab beszelte uolna masok elöt.

12) Tano. Czompo Matiasne hiti utan semmit sem tud. hallotta hogj Vörös Peterneuel laknek Lazlo Pal.

13) Tano. Molnar Ambrusne. hiti utan semmit sem tud.

14) Tano. Kouats Matiasne hiti utan azt uallia hogj hallotta hogj egiczter rea uallottanak uolna. Vas Gergelner(e) és Simon Ferenczncere. Szakallason laktokban. hogi Lazlo Palneual Kaptu uolt Veörös Peternet az arokban. koczo Istuantol hallotta.

15) Tano Szabo Ilona. hiti utan semmit sem tud. egiebet hanem. Eketsen Farkas Peternetöl hallotta hogi az bogiaj erdön által röpült volna. Matias Jakab beszelte Czülleögh Matiasnak. hogi az buzat boronalta uona. Simon Ferenene egiebet sem tud.

16) Tano Kulchar Kata hiti utan semmit sem tud. Lazlo Pal Veörös Peterneuel hogi uele laknek hallota. masoktol.

17) Tano. Szabo Peterne megh esküt semmit sem tud. egiebet hanem Simon Ferenczne felöl azt mongia hogi az megh holt bogar Janosne beszelte egiczter nekj. hogi 3. tehene nek el uezset uolt az teie, es arra taneitottak hogi mikor süt feie meg estue es reguel az teheneit es aual pemetölie ki az kemenczet es az ki el uette az tehene hasznat oda megjen Simon Ferenczne ment oda es kotlo ludat kert töle Vjhelj Matiasnehoz, azt latta hogj feieres gagnet szedet föl es az feió kannaban tette es arra feite az teheneit. latta ezen tano hogi igen poros uolt az kannaban az tej fölliül. tsudalkozot raita mitöl ollian poros, azt mondotta hogj az tehenek kapalliak az port bele. Matias Jakab igaz hog kouaszt kert töle. mit tsinalt bele azt nem tugia igaz hogj az eö kemenceieiben uetette, mit tsinalt osztan uele azt nem tugia Matias Jakab hogi beszelte it az kuton. Nemet Ambrusnenak es Tot Jakabnenak. es ezen tanonak. hogj Simon Ferenczne boronalta az buzat. Sz. Gieörgj nap estin. az beök alat.

18) Tano Lazlo Janos hiti utan semmit sem tud egiebet hallotta hogi az eötset Lazlo palt szoltak aual hogj Veörös Peterneuel laknek. de ö nem latta.

19) Tano. Bödök Janosne azt uallia hogi mindenkor hallotta azt hogi Vas Gergeline tudakos uolt uolna. azt is

mongia hogi Simon Ferencz ne ieöt ide ez tanonak hazához, immar fogua uolt konkoline es mondotta hogj anna az Isten hogj fagina megh konkoline ot az hol uagion. mert tudom hogj rea ual az szegenj Aniamra igen feltem. Kerdette hogj magad felsze. es retteget magis. Simon Ferencz ne. Lazlo Pal hogj Veörös Peterneuel el. nialuan uagion az egesz ket Geler. Szabo Peternet hallotta hogj Konkoline azt mondotta. hogj eleget sibolkodik teiböl uaibol. Simon Ferencz ne azt is mondotta. hogj az en Aniam. semmit nem tud egicbet az tehene k hasznanal. es azert mongiak tudomaniosnak. Vyhelj Mathene felöl azt tugia. hogi uilagtalan koldus ieöue Niarasdrol hozza. . . monda hogj az minalunk az tehene k haszna felöl igen tudakos uolt egicbet semmit sem tud.

F e ö l s e ö G e l e r .

20) Tano. Kocho Istuan megh esküt hiti utan az uallia hogj egikorban uolt az fel laban talam. 16. auagj teöb likis kit ugian megh uesttettek uolt. es egikor ment Lakra Chepi András az kuton mert akkor uizet, kérdete töle mi lölte az labadat Istuan Vram. en mondam bizonj en nem tudom mi leölt. de im terdigh mind el likadozot az laban. es monda hogj hozas tsak meszet es hints azal megh giogjul. mondam. hogj ha nem tarthatom raita. monda arra. hogj ha nem tartatod osztán. hiszem uesd el rola. mi kerdenk azt is az tanotól. hogj ha tude Chepi Andras ualami tudomant monda erre, hogj nem tudna Istenért hiszem ha az Attiais Illien uolt. az az tudomanj nemzetsegröl nemzetsegre marad. Sigmond Andrasne felöl azt mongja egjkor uolt Sigmond Andras szolgália Chelle Benedek. hogj ot kin laktanak az reten többen az marhual. tahat adot az Aszonja az legenek. . . . sirat, kiuel megh kente az tehene ket, kit mikor az. . . . usiak megh lattak uolna. Az Vrnak panaszt tettenek felöle az Vrosztan az szolgot teöruenhez tartatta, kire szomszedsagbol. fogot embereket hiuatot, es ez tanot allatta maga kepeben. Turj Vram. megh kerdettes mitsoda sir az. es hol uette az legeni azt felelte, hogj eö neki az Aszonja atta es azt hatta hogj megh kennie az tehene ket uele. de az legeni nem tutta mire ualo. Annakutanna be szet-

tek az bizonisagra es megh lattak az törüeni teuö emberek .
 be hittak ez tanot es azt mondottak hogj mi erre törüent nem
 teszünk . lassa ugimond Turj Vram mit tselekeszik . osztan
 ugian tsak eben niomakodek el . azt is monta Turj Vram .
 hogj am veszen mas mint az fattiu teöketlen . ugjertette hogj
 az Nikos Matias fianak az labat hogj megh uesttettek is Sig-
 mondne adot ualami sirt es aual giögjult megh . Vas gergelne
 felöl azt tugia hogj Kanisai Istuannal uolt törüenie es uetet
 uolt szemere ualamit , megis sulioseitotta uolt az törüenj .
 azt is megh engede nekik az Vr , nem akara hogj az ő
 faluiabol tessék afele hituansagh kj . monduan uestzenek mas
 miat . Azt is hallotta hogj az mint konkoline ualota hogj
 az Lazlo peterne felöl az mint az Simon Ferencz leania
 kata . ki most Ferencz Janosne Gutan azt beszellette ittis
 az faluban hogj az uala alat egj Vy fazokat tart az
 masik Annia kibentelen niaron zöld körtuelit tar-
 tot , az fazek alatt egy Varas bekat tartot . kinek
 minden nap , teiet adtak ennj . Azt is mongia hogj Si-
 monj Ferenczne migh Szakallason lakotis . adigh ki nem
 bocsatta az marhaiat ualamigh az tsordat ki nem hajtottak .
 es mikor ki haitotta az marhat , uisza ieöteben tsak egj
 Vyni fat talaltis az uczan feöl szette az tsorda
 niombol . mit tsinalt uele maga tugja . itt is azon szerent
 tselekeszik mint szinten . szakallason . Azt is mongia hogy minden
 esztendőben azt tselekeszi hogy pünkösd estin sz . Giörgj .
 estin sz . Philep Jakab es sz . Lucza Aszoni estin hogj
 pemetenek asagjaua ueri megh az teheneit .
 es az Asagal haitattia ki ha maga nem merj az szolgál-
 iaua haitatia kj . ez ta dette az Simon Ferencz szolgál-
 iatol . hogj miért eszi ezt az Aszoniod . azt mondotta
 hogj en szolgál uagiok azt kel tselekednem az mit nekem mond-
 de az semmj . hanem először is siraua keni megh az te-
 heneket es azutan pemeteli megh eöket . Azt is mon-
 gia hogj egikorban az leania ment Simon Ferencznehöz tüzért
 hogy tüzet uet föl . tahat azonnal meg hintette egj kö-
 uit kit a tüzhelen tartot . ualamiuel . es azt nem tugia miuel
 mert nem mert hatra nezni . Marton Janosneis tüzet uit ugian
 onnal . Azt üszögel keserte ky az külső kapuig . Laz-

lo Pal felöl, ugj erti cöis, hogj uagion .8. esztendeic miulta Veörös Peterneuel lakik Azt is mongia hogj egjczer az szeben feküt es .3 tehene uolt megh. kötue. azonban nem alut, es .3. Aszonj el ieöt es egik mingiarast. egi kannat le tet, az agas mellet, es mingiarast megh uoniogattak az tsetsit az teheneknek, eszekben uettek hogi nem aluszom és mingiarast tsak ki tsattananak. az menniere eszemben uettem. ugi esmertem. hogj Lazlo Peterne. es Simon Ferenczne uolt, az harmadikat nem esmerhete meg. Vjhelj Mihalne felöl azt hallotta hogj Szarnaj Istuannet hogj megh egettek Niarasdon. attol ualo felteben. kutallot ala.

21) Tano. Horuat Ferencz. hiti utan azt uallia. hogj azt tugia bizonial. hogj Lazlo Pal Veörös Peternehez oda iar. mert egikor miko(r) az haz elöt ualo ton altal ieöt uolna Veörös Peterne Lazlo Pal ot uolt az kemenczes kerthen es ezen tano latta, fon alua egjüt uetkezni.

22) Tano Marton Janos hiti utan azt uallia hogj Vas Gergelne az maga tehene hasznat megh tugia tartanj. Lazlo Palt is latta hogj mind eyel napal Veörös Peter hazahoz jar. miert, azt nem tugia. azt is tugia es latta hogj Sipos Mihalnenak az Annia tancitotta Lazlo Peternet, de mire azt nem tugia az tűz hozokat tugia hogj Lazlo peterne üszöggel keserte kj. Azt is tugia hogj ez el mult niaron Simon Ferencznenel eösi attak az teiet, az cö felesege. es mikor ide köllöt adni az teiet, es az fölit le akarta ueni. mingiarast uizel fordult föl. onnal hazol penigh Simon Ferenczne noha ide atta az teiet de ö. turot niomot es. köpült. mint lehetet. azt maga tugia de az magacis oda marat, nem hogj az öveben uolt uolna. haszna.

(következik egy igen ronsolt levél, melyből csak a következőket olvashattam)

azt is tugia hogj oda ieöt ez ta Ferenczné. es az kapu közeö fat g fölszedte es az hona ala tette es uan az gaszt. semmit nem szolt tta erette monduan komam Aszonj fat gazt az kapu közeölis fő haragudot. es az falu uegh fel ta osztan az gazt mert nem lat nagj

tsatimaia uolt osztan . . . f hogj bizoni
meg taneit azer ha megh tud taneitanj .
Vy hogj Niarasdon rea uallott

23) Tano Veöreös Peter. hiti utan
elne felöl hallotta hogj tud neuel harmat
szedni mentem Simon Ferenczne Asaggal
es p. neit. azt is tugia hogj mind az fai
. eö penigh legh utol haitia kj.

(24) Tano. Tot Janos. hiti utan azt uallia

(25) Tano. Horuat Ferencz szolgálta latta
Veörös Peterhez jar . de nem tugia

(26) Tano hiti utan. semmit nem tud. Si
haitia ki az tehenet minden nap Lazlo Pal
oda iar Veörös Peternehez.

27) Tano. Aczel Gergel. hiti utan semmit sem tud. azt
tugia hogj minap bogjan leteben Szabo Jakabne mondotta nekj
hogj eötet, ualami Korpa miat megette Simon Fe-
renczne. azt lattia hogj Lazlo Pal Veörös Peter hazahoz
sokat iar.

28) Tano. Tot Jakab. hiti utan semit sem tud. Vas
Gergelnet hallotta hogj eördöngöös egjebet semit nem tud.

29) Tano. Sipos Mihalne semmit sem tud.

30) Tano. Veöreös. Peterne semmit sem tud. azt latta
hogj asagal haitotta ki Simon Ferenczne az marhat.

Tot Janosnak nem iutot uolt eszeben. hogj egjczet. 1.
tehen sa . . . uet uolt. Simon Ferencznetöl. es mikor kettö szeg
. 1. tikmoniat egeszen talalt bene
. nagio szitot adot az tikm
eheti mert tsak azert tette Istenert
kerte tot Janosnet, h

. at Ferenczne. hiti utan. azt hallotta
. n Ferenczne Vas Gergelneuel az
. rtanak Szakalloson: azt latta hogj
. gh eölelte Veörös peternet.

. line hiti utan semmit sem tud. egiebet
. t hallotta hogj Simon Ferencz megh

. . . . bo Jakabnet, es asagal haitia kj az
 Lazlo Pal Veörös Peternehez.
 Janosne hiti utan semmit sem tud
 terne üszögel keserj az tüzüiuöket
 hasznat. mint uette el ugj uallia
 a: Lazlo Pal. oda iar Veöreös es egjczer
 cösze öölketek. azt is Lazlo Pal az
 szekeren feküt es Veörös Peterne el
 ment. de ne mit mielték.
 Simon Ferencz. szolgália. hiti utan
 sem tud. hanem Asagal haitotta
 Simon Ferenczne.
 Tot Jakabne hiti utan semmit sem tud.

36) Tano. Koczó Istuane hiti utan semmit sem tud.
 Asagal haitia kesen ki az marhait Simon Ferenczne.

(Folytatjuk.)

—•••••—

XXV.

ÖSKORI LEVELEK.

(Folytatás.)

10.

Széchenyi György írja Gorup választott püspöknek, miszerént az emberek örültek a nyomorult békekötésnek. Szomoru sejtelmek a sok égi jel miatt. A francia király a Török ellen erősen készül. A csornai prépost megelégedett a hozzá kiküldött pappal. Reményét az újonnan választott Lengyel királyban helyezi, s biztatja, hogy mielőbb pozsonyi híreket írjon. Keszű
1665. Ján. 29.

Reuerendissime Domine Frater in Xto observandissime

Isten sok iokkal algia kegyelmedet.

Nem ir kegyelmed semmiről semmit. Valanak nálam Rakosi Mester Vram mások is Bécs felől a kik jöttek, örülnek úgy értem a bekességnek a nyomorult bekességnek az emberek (p. Tessinger (?)) nem tudom hova len, talan meg fogták Bécsbe) de majd lehetetlen hogy a jövő niár sok rosszszat ne hozzon, hanem az a kérdés, ki részéről leszen az, adná Isten lenne a Török részéről. En a mióta élek s az illien dologrul emlékezhetek, soha sem tudua nem emlitem, sőt historiakban sem oluasom, hogy egy esztendőben enni portentumok lettek volna mint most, az planetak (kitörölve) üstökös csillagokon kiül, a tüzek, melliek az égből le estek Szigetnél, Regedénél. Item a véres kard az égen Clissánál in ditionibus Venetarum ki töb sok illien. Lesznek lesznek oli üdők, senki ne kételkedjek benne kiket nem értünk uala. A francia kirali epen neki dühöt a Töröknek, iszonyu apparatusokat teszen, csak ördöge ne találkozzek, a io igjekezetu feiedelemnek.

Ha mit ért kegyelmed, írja neha. Csak uárnám Gene-

ralis Uramat be menek kegyelmetekhez, ugián azon kiüülis be megiek ha Isten megtart. Csornai prepost Uram uolt nálam, contentus azzal a pappal kit oda küldöt kegyelmed. Tartsa Isten kegyelmedet io egessegben. Keszi 29. Jan. vagy Jun (?) 1665.

Reverendissimae D. V.
Frater in Xto addictissimus
G. Szecheni

Ab aquilone pandetur omne malum. Talan ualami io, et salus nostra leszen onnet, most, Lengiel orszag felöl. Ezt ugián ualami uagi roszzsat uagy iot az az electio novi Regis. be menté immar Lengiel országba. p. Gregorius posoniban meg ertheti irhatna nekem kegielmed, posoniba mind inkab tudgiak az onnat ualo hireket.

Külcim: Reverendissimo Dno Francisco Gorup. E. Eppo Noviensi. S. C. A. M. Consiliario, praeposito maiori Ecclesiae Jaur.

Dno Fratri in Xto observandissimo. Az egész levél sajátkezü írása a főpapnak.

A gyönyörü ép kis pecséten, melyet alább leirandunk, a cimert fedő infula mellett állnak G S E W betük, az az: Georgius Szécheni Eppus Weszprimiensis, mely megyének 1648—58ig püspöke volt.

Eredetie, aranymetszésü papiroson, találtatik a györi püspökség benső levéltárában. R—r.

II.

Széchenyi György kalocsai érsek és györi püspök levele Gorup Ferenc nonai cimzetes püspök, vicarius, györi nagy-prépost és királyi tanácsoshoz, egyház megyéjebeli plébános változások érdemében. Oly csekély a lelkészek száma, hogy segítségre káptalanból a kanonokok sorából kell helyetteseket kiküldeni. R á k o s o n (Sopron megyében, a Fertő tava mellett) 1670. Julius 7.

Külcim:

Reuerendissimo domino Francisco Gorup, Electo Episcopo Nouiensi, praeposito, Vicario Jaurinensi, S. C. R. M. Consiliario. domino domino fratri mihi obseruandissimo Jaurini: (p. h.)

Reverendissime Domine, Frater in Domino observandissime.

Isten sok iokkal algia kegyelmedet.

Annira keues a pap, Isten tudgia csak mint uagiunk miatta. Szükségkeppen egyiknek a Fraterok között ki kel menni s— mennien ki mindjart a Czornai plebániára ¹⁾, Szili Uram vagy Fabri Uram, nem látok mást, consolatiojára leszen püspök uramot, ki io Frater s— szereti a Giöri Fratereket. Kerem feletteb Kegyelmedet mindgiart külgie ki; ugy kel annak lenni ideig; Nigrit külgie uiszsa Kegyelmed Visra ²⁾, sok az a meni instantiat teszen erette Ratki Giörgi Vice Ispan uram (masok is, mind ualakik ot körül uannak) S— hogy szegiük keduét, bizoni akarkire sincz töb szükségünk mint arra az emberseges emberre s— rövid nap meg láttia kegyelmed, hogy szükségünk uolt rea. A ki Visen uan, menjen Paliba ³⁾, a Pali Vépre ⁴⁾, a Vepi plebanus a Szombatheli plebaniára. Mingiart bizza kegyelmed mind ezeket a mutatiokat, arra a kit a Czornai plebaniára küld, vigie uegben mind.

Csak most tettük uolt a rendelest s— mutatiot a plebaniákban, igaz, de ki (emberek uagiunk s— futura praescire solus deus scit, szegeni ember szándékát, boldog Isten uerzerli hitte uolna, hogy ne szolgalljon az leuegő ég ot Czornan annak a niomorult papnak, es hogy a Captalanbol kellesék fratert ki küldeni. Engem Vicariusom Losi, a komjati ⁵⁾ plebaniára küldöt, 3 hetig uoltam ot, meg mindgiart Püspökire ⁶⁾ rendelt Posonnal. Sic fit, sic debet fieri, sumus filij obedientissimi. Keués papunk uan s ihon most megint kettőuel keuese leszen, megérti. Kegyelmed ezután ez igy, ideig

1) Csorna Sopron Megye keleti részében. A csornai prépost ekkor egyzersmind az Erdélyi Püspök címét is viselte.

2) Vis (Káptalan) Sopron Megyében, Kőszegtől éjkeletre 1 1/2 mérföldnyire.

3) Most Pályi Sopron Megyében, Csornától délre a Rábához fél mérföldnyire.

4) Vép Vas Megyében, Szombathelytől keletre 1 mérföldnyire.

5) Nyitra Megyében.

6) Pozsony Megyében.

a Captalanbol kel egy Fraternek kimenni. Houa?böczületesb hogy Czornára mennien, s— ot cum autoritate legien. Isten tarcza kegyelmedet sokaig io egessegeben. Rakoson 7. July 1670.

Reverendissimo D. V.

Frater in Deo addictissimus

Georgius Szecheni m. k.

P. S. A Soproni plebanus Zichi Görgi ellen hogy a uisitatot nem admittalta (uisitaltak ugyan, de quantum in ipso fuit nem admittalta, mert jelen sem akart lenni, sőt protestalt, a Varosbeliekkal colludalt s— arra agarta (igy) öket inducalni homines alienae fidei ne admittalliak). Formaltasson mindgiart egy citatoriat kegyelmed s— a minutajat küldgie ide, de mindgiart, lassam, ubi addere oportebit, possim addere ubi mutare mutare, demere demere possimus, hogy jól essék mert mind semmire kezdenek bennünket böcsülni. Talam ha ugy tetezik Kegyelmednek is, az Archidiaconus instantiajan kell lenni, miuel az Archidiaconus, el akaruan járnı tisztibe nem admittalta, magát nem humilialta, engedelmes nem uala.

Hogy ezt irom uéuém a Kegyelmed leuelét, kiben irja betegeskedeset, kin bizoni sziuem szerint bankodom, ne hadgia magát kegyelmed édes Vicarius Uram. A mi az en egessegemet illeti, ualozik, naponkent aláb szallok s— bizonios vagiok benne, én sem uiszem meszsze. Szanakodom a Frateren. A felföldön a hadaknak nincz semmi resistentiajok. Rakoczit uárják Bécsben, ugy hiszem fel jön.

Az ostyába nyomott tojásdad alaku pecsét leszakadt. Az egész levelet Széchenyi saját kezével irta igen sietve, eredetie Győr Megye levéltárában van. A Religio 1855-dik évi folyamában e levelet. már közlöttem, de mivel ott hibássan adott ki, jónak láttam, a levél érdekességénél fogva, azt ujra kibocsátani.

R.

12.

Széchenyi György kalocsai érsek és győri püspök levele Győr megyéhez, melyben a megyei gyűlésre Pelecsics Péter vicariusát küldvén, felkéri őket, adjanak hitelt szavainak. Szombathely. 1672. Junius 29.

Aianlom szolgálotomat Kegyelmeteknek.

A mostani Gyűlesen magam jelen nem lehetek. Pelecsics Peter Vicarius Uramat kültem Kegyelmetek köziben, kerem, adgyon hitelt szavainak a mit en nevemben mond. Isten tarcsa kegyelmeteket sokaig io egésségben. Datum Sabariae 29. Juni 1672.

Kegyelmetek jo akaro Barattya, Attyafia
és szolgália
Szecheni Giörgi m. k.
Calochai Ersek.

Pecsét töredék. A levelet Széchenyi csak aláírta. Eredetie Győr megye levéltárában. R.

13.

Széchenyi György kalocsai érsek és győri püspök levele Csepelényi Ferenc Győr megye alispánjához, a Ság- és Nyuliak elleni végrehajtás határnapja iránt. Rákos, 1673. December 18.

Külcim:

Generoso Domino Francisco Csöppennini V. Comiti Comitatus Jauriensis etc. domino fratri observandissimo.

Aianlom Kegyelmednek szolgálotomat.

Praefigalljon Kegyelmed terminust mind Ságiak, Njuliak ellen az executiora, mindgjart, ugy hogy Vizkereszt nap utan mindgjart essék az a terminus, a mikorra, valami 3 uagy 4 napra Győrré szandekozom Isten által. Isten tarcha Kegyelmedet sokaig io egésségben. Rákoson 18 December 1673.

Kegyelmed io akaro báttja
Szecheni György m. k.

Az egész levél Széchenyi saját keze írása.

Egy iven; a pecsétből csak „Georgivs Szeche.....“
betűk, belkörében pedig egy kiterjesztett szárnyu kis madár-
ka látható. E levelet Dec. 21-én reggeli 7 órakor Chepelény
Ferenc alispán kézhezvette, melynek eredetie Győr megye
levéltárában őriztetik. R.

14.

Széchenyi György kalocsai érsek és győri püspök levele Csepelényi Ferenc
Győr megye alispánjához, melyben a fogyasztási adóról s a sopronyi zava-
rokról emlékezik; végre nagy örömmel írja meg újsághelyen a protestans
templomok elfoglalása érdemében történt eseményeket. Rákos, 1673.

December hó 24:

Külcim:

Generoso domino Francisco Csöppennini Vice-Comiti Comita-
tus Jaurinensis etc. domino amico observandissimo.

Aianlom kegyelmednek szolgálatomat.

Vagjok ollian remensegben, uége szakad a Contributio-
nak, azonba a' mig az accisat adhattiuk adgiük, azon legien
Kegyelmetek alahvigie, ugiis viszi nem ketelkedem benne.
Látom a Nemes Kamara mit ir, aztis a mit hirdessen ő Föl-
sege, ugi hiszem ide közinkbe az a pinz nem jöve.

Valoba megunták Soproniba is az accisát, elis fottak
miatta, kik talam többen megsaniarodnak, mert tegnap nem
szinte jól tractalák az ő Fölsege népit, nem let ugian más
bün(te)tések, de meg nem hagjak szállani őket, a kapukatis
betették uala előttök, két rendbeli paranczolatit is ő Fölsege-
nek contemtálák, én is ot voltam, nekem Isten által legkiseb
böcztelenséggel sem voltak en hozzám, sőt nagy böcülettel
s— ha ot nem leszek uala, talán ember halalis leszen uala;
azt tudta a' bolond nép, a templomukat foglallyak, ki eszünk-
be sem uolt, az Extraordinariajan maradának, a minapi Bé-
chi uégezes szerint, az Sopronyi, Sz. Giörgi, Modraj, Bazini
templomok, predikatorok akkor (post conversionem S. Pauli)

uegben megjen, hanem most rá kerül a meli templomok hátra uoltak elfoglalánk Isten által.

El ne mulassa kegyelmed az executiokat hadgion napokat nekik. Isten tarcha Kegyelmedet, Rakoson 24 Decembris 1673.

Kegyelmed io akaro barattja
Szecheni Giorgi m. k.

Ugian Isten czelekette hoga azt miuelek a Soproniak, mert immár csak az is meg adgya ot a templomokat, ki üzi a Predicatorokat.

E levelet az alispán December 28-kán d. e. 11 óraker vette kezéhez, s az Győr megye levéltárában van. Az egész levelet Széchenyi saját kezével irta. R.

15.

Széchenyi György, kalocsai érsek sürgeti a győri káptalannál gr. Erdődy Sándor részére a végrendelet kiadatását. Szombathely, 1674 Julius 14.

Reverendissimo et Admodum Rdis Dominis, Venerabili Caplo
Ecclae nrae Jaurinensis &c. Dnis Fribus in Xto obser-
vandissimis

Reverendissime, Admodum Reverendi Domini Fratres
in Dno observandissimi officiorum meorum commendationem.

Ha kegyelmeteknel van testamentuma szegeni Erdődi Giorginé Aszszonyomnak, az ő Felsege kegyelmes parancsolatira, quo meliori modo et forma adgia ki kegyelmetek mindgiart pariat, léuén nagy szüksége rea, fianak, Grof Erdődi Sandor Uramnak. Tarcza Isten kegyelmeteket sokaig io egesseben. Sabariae 14 Jul. 1674.

Reverendissimi Admodum Reverendarum
Dominationum vestrarum
Frater in Christo addictissimus
Georgius Szecheni m. k.
Archieppus Colocensis.

A levél maga sajátkezüleg irva, a pecsétnek csak helye látszik.

R—r.

16.

Széchenyi György kalocsai érsek, a győri püspökség kormányzója s Győr megye örökös főispánjának levele Győr megyéhez, melyben a Duna szabályozás és a megye gyűlésének ideje végett intézkedik. R á k o s 1675.

Martius 15.

Illustrissimis, Reuerendissimis, Spectabilibus, Magnificis Admodum Reuerendis, Generosis, Egregijs, item et Nobilibus Dominis N. N. Totique Uniuersitati Dominorum Magnatum ac Nobilium Comitatus Jauriensis etc. Dominis Fratribus et Amicis obseruandissimis.

Aianlom kegyelmeteknek szolgálatomat.

Csak ugian pro .5. Aprilis hirdettesse kegyelmetek a Nemes Varmegie giulesét, Isten által s. ha az azon nap uégben nem mehetne, utanna ualo nap, ugymint .6. Aprilis.

A duna meg járását, anack előtte ualo napokra, ugymint, pro 2. uel, 3. 4. kellek talam rendelni, (utamba leszen, Posonibol (Giörré menuen), ha az Vrak Posoniba ugy talalliak, kikkel conflualhunk kellek, azonba, e ket dolgot czelekedgie, kérem, kegyelmetek ez egiszter, hogy pro .28. praesentis külgiön Posoniba kegyelmetek kettöt magok közül (azonba had legjen Giöröt Generalis Vram Ingenier Vram; mikor szollittiuk, jöjön ki oda, tudosieczza kegyelmetek, hamar, Beczbe ő kegielnet) kik uelem edgiüt, mind a uitezló rend, nemesseg ronto kiuánságok, mind pedig a dunanal ualo reuisiot, mikor akarjak, institualni, uelem edgiüt adgiak eleibe az Uraknak. Isten akaratiabol, addig Giörül el nem megiek, mig uege nem szakad mind ket dolognak s— ki megiek a Dunakrais edgiüt az Vral Vice Generalis Urammal s— kegyelmetekkel s— a kiket másokat rendelnek oda onnet fellitül s— Posonibolis az Vrak.

Tarcha Isten kegyelmeteket sokaig io egessegeben. Rakoson 18 Marty 1675.

Kegyelmetek io akaro attifia
szolgaja

Szecheni Giorgi

Calochai Ersek. m. k.

A külcimen kívül, az egész Széchenyi érsek sajátkezű irása, — a megye alispánja Martius 21-kén délután 2 óraker vette kézéhez. Eredetiét Győr megye levéltárából közli

R. K.

17

Széchenyi György kalocsai érsek a Gaborian féle hagyomány kiosztása sürgetését restelli és lelkiismeretesen kíván benne eljárni. A csornai prépostság méltatlan betöltése végett aggódik. Végrendelet nélkül meghaltak tömegből, Szombathelyen először votivum sacramokról gondoskodtak, és ha maradt atyafiakról és szolgákról. Bécs, 1676 február 1.

Reverendissimis Adm. Reverendis Dnis Venerabili Capitulo
Ecclesiae nostrae Jauriensis, Fratibus in Domino ob-
servandissimis Jaurini.

Reverendissime, Adm. Rdi Domini, Fratres in Deo obs.

Isten sok iokkal ałgia kdteket.

Ezek a szogeni Gaboriani Uram emberi, attiaifai, immar régen sirankoznak panaszoznak, kerdeznek bennünket embe-
rek előtt is a minthogi először is Cancellarius Urunkat, má-
sokhoz mentek it nagy szivem fájdalomáual, pedig hiszem en
dolgomat, nekem áll, mind lelkembe, mind böcsületembe.

Kiváltképpen ha sine testamento (ha szinte hagj is tes-
tamentumot, csak executiojara nekem kel uigiaznom, azon
kiül is maid enis ugj jarok mint az szogeni, mint masok
ibo uiam universae carnis) de . . . ualank Fratres.

Azert . . . , el kiltem mindent consignalt, mindent gond-
uisel, is . . . felettebb busulunk raita s el sem szenuednem
ha . . . dıreptio uolna, leszen annak gondja a ki abban . . .
. . . tatik.

A mig azert en nem latom, uagy nem tudom, a mi ma-
ratt, a mig azokrol nem dispensalok, semmit soha ne enged-
gie kegyelmetek leg kisseb marhaját is uinni tenni, distra-
halni, hiszem kegyelmetekkel edgiit comunicalom az dolgokat.

Chak Isten tudgia mint uagiunk; busulunk a Chornai
prepostsag miat, oli embernek akarjak (pedig nekem mint
diecesanusnak ez is lelkembe jar) conferalni, a ki, Isten s
ember latianem arra ualo, nem erdemli — az az &c. —

talan tiz nap alatt el uegezem dolgaimat Isten által Rakosra mehetek, jöiön fel osztan oda kegyelmetek kiszál s hozza fel consignatioban, mind (azt beszellek az emberek, ugian jól marat a mint takarékos ember is uolt) mind pedig más hagiomanat irom kegyelmeteknek, mind-jart hogj keljek exequalni nem szabad az tenni, tudvan miis maid a szerint iárunk

Mind az által: Szombatba az illien Fraterok hagiomania-bol (kiualképpen a kik sine testamento decedunt ha annira ualo az) csináltak a Fraterok, a uotium Sacrumoknak egy reszet; ha annin tul leszen, a szerint kel nekünk is procedalnunk s az attiafiaink, szolgálainkra is kel nézni. Isten tarcha kegyelmeteket sokaig io egészségben. Becsben 1 Febr. 1676.

Kegyelmeteknek io Fratere

Szecheni Giorgi. m. k.

A veres viaszba nyomott kis csonkított téglány idomu pecsét, melyben hármás bércen a kiterjesztett szárnyu galamb csőrében a zöld koszorút tartja egészen ép.

A nedvesség miatt igen roncsolt, és lehetőleg sebesebben irt, majd olvashatlan levélből sok hely kiegészíthetlen. A lényegét még is kivehetjük.

R—r.

18.

Széchenyi György, kalocsai érsek parancsolja, hogy Kusmics és Horvát kanonok Urak még Marciusban foglalják el káptalanbeli helyeiket. Szombathely, 1676. Martius 21.

Külcim:

Reverendissimis, et Admodum Reverendis Dominis Venerabili Capitulo Ecclesiae nostrae Jauriensi &c. Dominis Fratibus in Xto observandissimis.

Ez alá Széchenyi saját kezével ezt irta: „cit, cit, cit, cit, Keszibol sietve vigiek Giorre“

Tartalma:

Reverendissime, Admodum Reverendi Domini, fratres in
Christo observandissimi.

Isten sok iokkal algia kegyelmeteket.

Mind Kusmics Uramnak, mind pedig Horvat Janos Uramnak, megmondtam, ugi kellene, hogj mindgiart most Martiusban ugy költözzönek be in residentiam suam a Captalanba ugj pedig resignalliak othen az tiszteket ha a plebania-
kon akarnak maradni.

Kegyelmetek azert visellicen gondot rea most Capitulariter hogy uagy bucsuzzanak ell resignalvan ottani allapottiukat, uagy pedig legienek a tevök a miatt irok s resolvalliak magukat.

Nekem irja meg kegyelmetek, mi resolutiojuk leszen, tudhassam magamat mihez tartani. Halasztast pedig Nouemberre uagy tovabb nem admittalak egiatallaban hanem meg pünkösöd előtt legien meg mind kettejök azt kiuanom:

Isten taresa kegyelmeteket sokaig io egeszsegben. Sabariae 21. Mart. 1676.

Reverendissimarum et Adm. Reverendarum
Dominationum vestrarum
Frater in Xto addictissimus
Georgius Szechenj m. k.

A ft. györi káptalan levéltárából; a levél egész tartalma Szechényi sajátkezü írása. R—r.

19.

Szécheny György kalocsai Ersek, a Györi püspökség administratora stb. a Györi káptalannak Kóny Györ megyei helység visszaszállitása érdemében némely ígéretekert tesz. Györ 1677. Junius 19.

Ego Georgius Széchény, Colocensis et Bachiensis Ecclesiarum Canonice Vnitarum Archiepiscopus, Episcopus Jauriensis Administrator, Locorumque

et Comitatum eorundem Supremus ac perpetuus Comes, Sacrae Caesaræ Regiæque Mattis Intimus Consiliarius. Fateor et recognosco per præsentem. Qvod tametsi superioribus non ita pridem evolutis Annis et temporibus Possessionem Kony in Comitatu Jauriensi existentem habitam, alioquin de Jure et ab antiquo ad Venerabile Capitulum Jauriense spectantem et pertinere debentem, certis usque rationabilibus de causis et considerationibus, signanter vero respectu recuperationis certarum Metarum ab eadem Possessione, a Vicinis et Communeis, sub certo exquisito colore et pretextu distractarum et Possessarum, in et sub potestatem, et directionem meam accepissem. Nihilominus tamen, siquidem idem Venerabile Capitulum, ratione restitutionis eiusdem Possessionis Kony, me debita cum reverentia requisivisset, Ideo huiusmodi requisitioni uti justae et legitimæ assensum meum præbere volens eandem Possessionem Kony, eidem Venerabili Capitulo Jauriensi, me quantocius fieri poterit *) restitutum, et potestati eiusdem traditutum et assignatum compromitto. Quodsi vero Diuino sic Disponente Numine, me e vivis decedere contigerit, ex tunc eo in casu præacta Possessio Kony, in præactum Venerabile Capitulum uti proprium devolvatur et condescendat, devolutaque et condescensa habeatur ipso facto. Super quo præsentem Literas Testimoniales, sub proprio Sigillo et manus subscriptione Jurium prælibati Venerabilis Capituli Jauriensis futuram ad cautelam necessariam dandas duxi et concedendas. Datum Jaurini Dje decima Nona Mensis Juny. Anno Millesimo, Sexcentesimo, Septuagesimo, Septimo.

Georgius Szecheni

Archiepiscopus Colocensis m. k.

(p. h.)

Eredetie a győri káptalan sekrestyében 17-dik fiók,
1-ső csomag, 7. száma alatt. R.

*) E két szót saját kezével írta az Érsek.

20.

Széchenyi György kalocsai érsek azon szempontból, a mint te mérsz mások-
nak, úgy mérnek néked is, indulva, Karloczi magaviseletét nem helyesli.
Szombathely, 1677. September 30

Reverendissimo et Admodum Reverendis Dominis Venerabili
Capitulo Ecclesiae nrae Jauriensis Dominis in Xto Fri-
bus observandissimis.

Reverendissime, Admodum Reverendi Domini Fratres obser-
vandissimi.

Isten sok iokkal algia meg kegyelmeteket.

Karloczi uram dolgában a mit tülem kíván kegyelmetek,
ugy legien, s. a. 3. száz forint is, maradgion abba. Mind az
altal, talám nem kellet volna ő kegyelmének, öreg ember lé-
uén maga is, öreg ember Fraterével ugj bánni; tulaidonituan
masnak inkább, mint ő kegyelmenek. Azzal ueri Isten meg az.
ollian embert; maholnap, neki is lesznek alatta ualoi s— szinte
ugj bánnak uile mint ő mással. Isten tartsa kegyelmeteket
sokaig io egessegben. Sabaria 30 7bris 1677.

Reverendissimarum, Admodum
Reverendarum Dominationum Vestrarum
Frater in Christo addietissimus

Georgius Szecheni
Archiep. Colocensis m. k.

A levél maga sajátkezü, a pecsét leszakítva.

R—r.

21.

A győri káptalan sérelmei, melyeket Széchenyi György győri
püspök stb. ellen a soproni országgyűlés elé terjesztett, több Győr
megyei helységek és határrészek állítólagos bitor-
lása érdemében. Győrött a káptalanból 1681. April 26.

Puncta, seu grauamina Venerabilis Capituli Ecclesiae
Jauriensis, in Generalj Regni Diaeta, per Suam Mattem Sa-

cratissimam, Dominum Dominum nostrum clementissimum, pro die 28 Mensis, et Anni presentium infrascriptorum, in Liberam, Regiamque Ciuitatem Soproniensem indicta, et promulgata, Contra Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Dominum Georgium Szecheny et Praelatum nostrum, per Dominos Ablegatos nostros, in Literis Credentialibus denominatos, proponenda.

Et primo quidem, non sine notabilj danno, et injuria accidit, quod prefatus Dominus Praelatus noster Possessionem Kony, in Comitatu hoc Jauriensi adjacente habitam, alias de jure, et ab antiquo semper ad hoc Capitulum nostrum pertinentem, et possessam, Superioribus praeteritis temporibus sub specie recuperationis certarum metarum, ab eadem possessione auulsarum, et distractarum pro se occupasset. Quam quidem Possessionem licet idem Dominus Praelatus noster in Anno 1677, mediantibus Literis suis obligatorys se quantocyus restitutum promississet, nihilominus tamen, post modum in Anno utpote 1680 proxime praeterito, ad requisitionem nostram medio Judicis Nobilium, et Jurassoris Comitatus Jauriensis factam, se eandem Possessionem, uita sua durante minime reassignaturum respondisset.

Deinde Licet prioribus temporibus in portu trans Danubium penes oppidum nostrum, seu Praesidium Jauriense decurrentem existente, Locoque Revfalu nominato, veluti fundo nostro, Praedecessoribus, et per consequens moderno quoque Domino Episcopo Jaurinensi, non nisi unam domum Telonialem tenere licitum fuerit, nunc tamen numerus Incolarum per aedificationem domorum ibidem factam, adeo auctus est, ut iam integrum, et quidem non paucis ex domibus constantem Pagum constituat. Qui Incolae tam ratione Domorum modo praecio in fundo nostro existentium, quam etiam personarum, non nobis, sed ipsi Domino Episcopo subsunt, eidemque contribuunt, et censum, Seruitiaque administrant: Quin etiam portioem partem certi Praedy nostri Sáránstűri, siue Sárás nominati ibidem in vicinio existentis, nobis reclamantibus, autoritate praefati Domini Episcopi tenent, et possident. Sed et Incolae Possessionis ejusdem Domini Episcopi Börcs appellatae similiter in Comitatu Jauriensi sitae, notabilem ter-

ram Possessionis nostrae Abdensis, per erectionem signorum metalium, propria duntaxat ipsorum autoritate violenter occuparunt. In ejus quidem terrae rehabitione, et recuperatione nec amicabiliter, sed nec judicialiter ullum progressum habere possumus.

Praeterea, Licet antiquioribus temporibus, Totale Telonium Jauriense in Ponte super fluuio Raba, seu Arabonis erectum, tanquam in fundo nostro existens, in rationem hujus Capituli nostri velut ad id de jure, et ab antiquo pertinens exactum fuisset; Successu tamen temporis Illustrissimus ac Reuerendissimus condam Dominus Petrus Hereincezy alias Episcopus Jauriensis piac memorie pro se occupasset, uitaque sua durante (etiam Contradictione Capituli superinde interveniente) tenuisset; ac post mortem ejusdem, Successores quoque in praesentiarum usque possiderent, graui damno, et praecipio Capituli nostri.

Ideo instabunt ydem Domini Ablegati nostri, ut habito condigno praemissorum respectu, pro conseruatione, et mantentione Juris, et Priuilegiorum, Jurisdictionisque hujus Capitulj, praescripta abalienata Bona cum refusione fructuum hactenus perceptorum nobis restituantur. Et deinceps hocce Capitulum nostrum antiquis Libertatibus, immunitatibus et consuetudinibus uti perceptioneque fructuum de Bonis per Diuos quondam Hungariae Reges in rationem ipsius Capituli benigne collatis pacifice frui, et gaudere possit. Datum ex Capitulo nostro Sabbatho proximo ante Dominicam Jubilate, Anno Millesimo Sexcentesimo octuagesimo primo. |

(P. H.)

Lecta in Capitulo.

Eredetié a Györi káptalan sekrestyéjében 17-dik fiók, 1-ső csomag, 14. száma alatt.

R.

A győri káptalan ellenmond törvényesen Széchenyi György kalocsai és bácsi egyesült egyházak Érseke, győri püspöki administrator s megyei örökös főispán s királyi titkos tanácsosnak, mivel ez Kóny, Győr megyei helységüket, hatalmasul elfoglalta és bitorolja. Sopron. 1681. Augustus 5.

Nos Leopoldvs Dei gratia electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque &c. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae, Comes Habsburgi, Tyrolis, et Goritiae &c. Memoriae commendamus tenore praesentium Significantes, quibus expedit universis. Quod fidelis noster Egregius Joannes Uzovics Tabulae nostrae Judiciariae Juratus Notarius, et apud fidelem nostrum Magnificum Stephanum Orbán praesentiae nostrae Regiae in Judicys Locumtenentem, et Consiliarium nostrum Expeditorem agens, ex Speciali, eaque Judiciaria Ejusdem praesentiae nostrae Regiae exmissione, et commissione, pro parte, ac ad instantiam, legitimamque requisitionem Fidelium utique nostrorum Honorabilium Capituli Ecclesiae Jauriensis, ad infrascripta peragenda procedendo, et exinde revertendo, dictae praesentiae nostrae Regiae sub eo, quo eidem Tabulae nostrae Judiciariae adstrictus est, Juramento, juxta exigentiam functionis suae fideliter retulit hunc in modum. Quomodo ipse praetactae Commissioni, et Exmissioni Judiciariae, uti par erat, et tenebatur, morem gerere, ac obtemperare Satagens, ipsa Dominica decima Sanctissimae, et Individuae Trinitatis in Anno Domini Millesimo Sexcentesimo octuagesimo primo nunc labentis proxime praeterita, fidelem identidem nostrum nobis Syncere dilectum Reuerendissimum in Christo Patrem, Dominum Georgium Szécsény Collocensis, et Bachiensis Ecclesiarum Canonice unitarum Archiepiscopum, Episcopatus Jauriensis Administratorem, Locorumque, et Comitatum eorundem Supremum, ac Perpetuum Comitem, et Consiliarium nostrum Intimum, in possessione Rákoss — consequenterque domo, seu solito suae Residentiae loco ibidem, et Comitatu hocce Soprouiensi existente extracta personaliter repertum accessisset, eidem Hungarico Idiomate proposuit

taliter. Kegyelmes Uram juthatt eszében Nagyságodnak, hogy ez előtt circiter tizen nyolcz esztendővel bizonyos Határ recuperatiojara nézvé el foglalta volt Nagysagod az Győri Nemes Káptalannak Győr Vármegyében lévő Kóny nevű faluját, mel de jure, et ab antiquo a Győri Nemes Kaptalane volt mind eddig is. Ennek vissza adása végett in Anno Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Septimo alázatassan requiralta volt Nagyságodatt azon nemes Kaptalan, kihez képest kegyelmesen resolvalta voltis Nagyságod magátt, es mivel mindenkor az Nemes Kaptalane volt az a megh nevezet Falu, pecsétés levelével, es subscriptiojával recognoscálván Nagyságod is, azt fogadta mentül hamaréb vissza adgya. Melly fogadására in Anno Millesimo Sexcentesimo octuagesimo, Szolga Biro által rea emlekeztetvén Nagyságodatt, az Nemes Kaptalan, de Nagyságod azt adta váloszul, hogy akkor adgya vissza, a mikor megh hall Nagysagod. Az el mult napokban ujjobban a mastani Dietara küldetet követe által mind ezekre réa emlekeztetvén Nagyságodatt az Nemes Kaptalan, nagy alazatosan requiraltatta, hogy Nagyságod megh emlekezvén fogadásáru, azon Faluját sine ulteriori strepitu bocsassa vissza. Ezell sem elgedett hanem Pécsy Püspök Széchény Páll Uram eő Nagysága, mint Nagy Praepostya által továbbis instált ezen Joszágh véget; Végre penigh az el mult Pénteken ujjob memorialeval cum debita reverentiá, et instantia, azon emléket követek megh talalták Nagysagodatt, declaralván: hogy hivatallyok szerint minden modott kenszerettetnek el követny, ha Nagyságod vissza nem adgya, de Nagyságod mind ezekkel nem gondolván semmit, mind oddigis Violenter tartya azon falujokatt, kihez képest mast utolszor én altalam mint exmissus Juratus által Nagysagodtul una cum fructibus medio occupationis tempore perceptjs, repetalattya az Nemes Győri Káptalan azon falut, protestalván mind' Isten, s az világh előtt, hogy ha Nagyságod mind ennyi Instantiajára azon Nemes Kaptalannak, mast vissza nem adgya, ha olly mediomokra, s, extremitasokra fogh fokadnyi, es minden utat modott föl fogh keresny, mellyel igasságátt promovealhassa, nem a Nemes Kaptalan, hanem Nagysagod leszen az oka. Ad quae praemissa vix estata, s ibique estari permissa, et perquam

optime Eidem mota, praememoratus Archiepiscopus, qua scilicet ejusdem Episcopatus Jauriensis Administrator brevi et pariformiter Hungarico Idiomate reposuisset sub hac verborum forma. Csak megh mondhattya kegyelmed nekiek, hogy ez nyilván valo hazugságh, mert nem a megh nevezett káptalan hanem az oda valo Praelatusokat, és Püspököket illeti azon Kóny nevű Falu, mivel soha nem volt a Kaptalan azon falunak uraságában, hanem az Püspökök, ugy hogy eők az Győri kantorokat belöle táplaltassak, és az Oskolákat epet tessik, a mit hogy Enis, ugymond, az emlétet Cantorokat tápláltatom, és az Oskolákatt epittetem. Azonban pedigh kész vagyok az iránt, a midön annak ideje, helye, es Törvennye lészen, megh felelnem. Es ez az en választ tetelem. Super quibus praemissjs modo praevio propositis, et intellectis nos ad fidelem dicti Jurati Notary Relationem, praesentes Literas nostras Testimoniales sub sigillo nostro Judiciali, et Authentico, apud praelibatam praesentiam nostram Regiam habito praedecarato Capitulo Ecclesiae Jauriensis, Jurium Ejusdem futura pro Cautela necessarias, extradandam duximus et concedendas. Communi suadente Justitia. Datum in Libera Regiaque Civitate nostra Soproniensi Feria tertia proxima post tactam Dominicam Decimam SSctae et Individuae Trinitatis Anno Domini Millesimo Sexagesimo octuagesimo primo.

Lecta et extradata per me
P. H. Stephanum Orbán, altetitulatae
Suae Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis Personalis
Praesentiae in Judicys Locumtenentem, et Consiliarium mp.

Eredetie a győri káptalan sekrestyéjében a 17-ik fiók, 1-ső csomag, 9. szám alatt.

R.

Mielőtt Széchenyi következő levelét adnók, szükséges annak megérthetése végett I. Lipót király leiratát előbb közleni, mert az egész erre hivatkozik.

23.

I. Lipót király levele Győr Megyéhez, melyben értésökre adja, hogy a Csallóköz védelmére — nehogy a török a Vágdunán átsapva azt meghódítsa s adófizetővé tegye — Vizvárnál, (Gutta és Komárom között) egy erősséget építtetett s abban ifjabb Gróf Zichy István szabolesi főispánt és kamarását parancsnokká kinevezte a 200 lovashól álló helyőrség felett. Sopron városában, 1681. October hó 11-kén.

Külcim:

Reuerendis, Spectabilibus, Magnificis, Egregys et Nobilibus, Prudentibus et Circumspectis Supremo, et Vice Comitibus, Judlium et Juratis Assessoribus, totidemque Vniuersitati Dominorum Praelatorum, Magnatum et Nobilium Comitatus Jauriensis etc. Fidelibus Nobis dilectis.

Leopoldus, DEI gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae Hungariae Bohemiaeque etc. Rex.

Spectabiles ac Magnifici, necnon Egregy et Nobiles, Prudentes et Circumspecti, Reuerendi fideles nobis dilecti. Apprime notum esse Fidelitatibus Vestris, nulli ambigimus, quod Turca Vyuariensis, inter reliquas Paci contrariantes Violentias Insulam quoque Schitt, siue Csallóköz nominatam, sibi Tributariam facere, omni conatu et molimine intendat, idque absque dubio effectui etiam mancipare conaturus, decrescentis, aut gelati Danuby opportunitate, quamuis insperatis excursionibus eam infestare etiam nunc haud intermittat.

Ad retundendos, et repellendos itaque eiusmodi Hostis Insultus, et Excursiones, impediendosque illius Conatus benigne visum est nobis, Castellum Vizvár, inter Comaromiense, et Guthense Praesidium nostrum, inque Littore Danuby situm, aliquo munimento Ducentorum Equitum, qui machinationibus Turcarum obuiare ualeant, Capace, cingendum esse; cuius effectuationem, atque Directionem Fideli nostro Spectabili ac

Magnifico Comiti Stephano Zichy juniori Comitatus de Zabolcz Supremo Comiti, Camerario nostro, benigne iam etiam commisimus, certosque eum in finem sumptus Ejdem assignari curauimus: Siquidem autem ad opus hoc ocyus perficiendum, labores quoque gratuiti, prae omnibus et quam primum ex vicinioribus Comitatus, utpote hoc Jauriensi, Psoniensi, atque Comaromiensi suppeditandi requirantur; Neque dubitamus quin Fidelitates Vestrae pro conseruatione attactae Insulae, ac consequenter pro Securiori sua quoque permansione ad opus hoc summe necessarium prompto sint concursurae animo et auxilio.

Idecirco Fidelitatibus Vestris harum serie benigne committimus, et mandamus, quatenus intellecta hac Clementi Dispositione nostra, dum, et quando per memoratum Comitem Stephanum Zichy juniorem requisitae Superinde fuerint, semper promptae, et absque ulla procrastinatione, operi praemisso tam proficuo perficiendo, necessarys gratuitis Laboribus assistere, subuenireque velint nec intermittant. Facturae rem summe proficuae, et communi etiam Vestrae permansioni necessariam. Vobis in reliquo Gratia nostra Caesarea atque Regia propensi manentes. Datum in Libera, ac Regia Ciuitate nostra Soproniensi, die undecima mensis octobris, Anno Domini 1681.

Leopoldus m. k.

Joannes Gubasoczy
Episcopus Nitriensis m. k.

Joannes Maholány. m. k.

E levelet November 6-kán a megye gyűlésén felolvasták.
Eredetie Győr megye levéltárában.

R.

(F o l y t a t j u k.)

XXVI.

A MAGYAR KIRÁLYOK HADJÁRATAI ÉS UTAZÁSAI.

(Közli Ráth Károly.)

Történelmi munkálataim közepett egyik fő feladatomból közepem ki, magyar királyaink hadjáratait és utazásait, főképp okleveleik keltjeiből, továbbá a történet-írók, krónikák, feljegyzések és egyéb adatokból össze-szerkeszteni. E munkától nem csak a kelttel ellátott királyi okmányok hitelessége, hanem a történet-írók évtani s egyéb — historiánkba becsuszott hibák kijavítása is biztosabb uton remélhető. Hogy a tatár-beütésig e részben nem sok eredményt tudok felmutatni, azt a királyaink által részint gyérebben kiadott okleveleknek, részint azok elpusztulásának tulajdoníthatjuk. Nevezetes eredményt csak is Robert Károly korától kezdve mutathatok fel; Nagy Lajostól fogva azonban kevés kivétellel munkásságom gyümölcse már szebben mutatkozik.

A idő-számításban főleg Dr. Kulik Filep Jakab, a prágai egyetemen a felsőbb mathematica tanárának második kiadásban megjelent „Der tausendjährige Kalender“ című munkáját, mely 1834-ben Prágában jött ki, használtam, mint-hogy csekély kivétellel legjelesebb ilyenmű munkának ismerem lenni. Ő Clavius Kristóf híres „Calendarium a Gregorio XIII. P. M. restituti Explicatio. Romae, 1603.“ című műve után indul, melyről a nagy tekintélyű Delambre „Astronomie“ című munkájában (Paris 1814. Tom. 3. 711 lapján) következőleg nyilatkozik: „Il y a près de 30 ans, que j'en ai fait un examen très détaillé. J' ai refait tous les calculs, qu' il suppose. J' ai trouvé dans Clavius quelques petites erreurs: en les corrigeant, j'ai trouvé le calendrier plus

exact, qu' il ne la cru lui même. (Csaknem harmincz éve, hogy azt igen részletesen vizsgáltam keresztül s újra átdolgoztam mindazon számításokat, melyeket ő föltételezett. — Én Claviusban néhány csekély hibát találtam; s azokat kijavítván, a naptárt pontosabbnak találtam, mint azt ő maga gondolá.) Kétesb helyeken a 74 éves, fáradhatlan munkásságában példányszerű Czinár Mór pannonhalmi bencés, és akadémiai tagtársom, tanácsát kértem ki; ez hazánkban tán legnagyobb jártassággal bír nemcsak a magyar, hanem a többi európai nemzetek időszámításában is.

Különös, gondolja tán a tisztelt olvasó, hogy a többi nemzeteknek más régi időszámítása van. Igen is, a föbbre, ugymint: a husvét, pünkösöd s a Mária ünnepekre nézve meg egyezik ugyan, de a szentek közül némely nemzetek egyiket másikat jobban tisztelvén, ezek ünnepeit emelék ki feltünöképen. Azonban ezt viszont meg kell magyaráznom. Így például a magyarok saját nemzetökbeli szenteiket inkább tisztelik, példának okáért: Szent Istvánt, Szent Imrét, Szent Lászlót, Szent Erzsébetet, Szent Margitot; — a Csehek különösen szeretik Nepomuk Jánost és Szent Vencelt; (a magyar okmányokban mint magyar király soha se hozza fel egy se ezeket) az osztrák okmányokban Leopold és Flórián, a morvákéban Cyrill és Method, a lengyelekében Szaniszló és Mihály, az olaszokéban Mark, Borromeus Károly és Ambrus, a franciákéban Lajos, s így az angol és spanyolokéban szinte más más szentek említettnek legtöbbször; így egyik nemzet okmányaiban ezeket, a másik más szenteket hoz fel gyakrabban, vagy egyik a másikat soha sem, vagy nagyon ritkán.

Azonban hagyjuk ezt, nehogy előadásom a tisztelt olvasó előtt unalmassá váljék.

Nagy baj az, ha az okmányban a szentnek minősége, vagy állása nem hozatik fel, hogy például püspök, hitvalló, vértanu, apostol, szerzetes, patriarcha, remete, szüz, apátnő, pápa, vitéz volt-e; mert akkor az ember nem tudja, melyik közül válaszson. Példának okáért Sándor nevű szent, ha nem hibázok, 28 van, s ha nincs feljegyezve hogy episcopus, senex, martyr, miles, papa stb., bizony az adatot békén kellett hagynom, nehogy az által zavart idézzek elé. Én e részben

a XIV. Benedek római pápa által Velencében 1759-ben kiadott „Martyrologium Romanum Gregorii XIII. jussu editum, Urbani VIII. et Clementis X. Auctoritate recognitum“ című könyvet használtam vezérfonalul.

Az évkezdet, az epacta, a hónapoknál használt exiens, stans, instans, astans, ugy az indictiókróli magyarázattal nem kívánván a t. olvasót fűrasztani, áttérek annak kimutatására, hogy mennyire lehet a házai történetünkbe a régi naptárakbaní járatlanság miatt, becsuszott, és sokszor zavart okozó hibákat e munka segélyével kiirtani.

Álljanak itt tehát az 1854-dik évi Augustus havi Uj Magyar Muzeumban felhozottakon kívül a következők:

A Pesti Napló 1857-dik évi Martius 22-diki 67—2155 számában az állítatik, hogy „a Mongolok két évig kegyetlenkedtek hazánkban.“ — Magyarország történeti, földirati s állami leírásának IV. 506. lapja pedig majd 3 évig tartó tatár pusztításról beszél; azonban ezek beütése az 1241-dik év Martius hava első napjaira esvén, a visszatérő király pedig már 1242-dik év Augustus 14-kén a Petriniaiak szabadságait crösíti meg, majd October hó 3-kán Móric-hidán Győr megyében fordul meg; ebből tehát nem más következik, mint hogy a Tatórok körülbelöl 5 negyedévig tartózkodtak hazánkban.

A Magyar történelmi tár IV. 117-dik lapján Gentilis 1308- és 1309-dik évi Budáni tartózkodásáról levén szó, utána tétetik: „s ezen előzmények után talán várni lehetett volna, hogy Robert Károly Budát magának királyi székhelyül is választja.

Mind a mellett ez akkor még meg nem történt; a király Visegrádot szemelte ki, — ez nem áll; mert Károlynak Temesvár lett állandó tartózkodási helye s Visegrádon először csak is az 1320-dik évben találjuk.

Ugyanott a 131-dik lapon hibásan állítatik, hogy a királyi udvar Visegrádról Budárai át-tétele Zach Felicián mérényének (1330. Apr. 17.) lön következése; mert a királyi udvar nemcsak Robert Károly egész uralkodása alatt u. m. 1342-ig, de még I. Lajos idejében is egész 3 évig tartózkodott a visegrádi várban.

Az 1856-dik évi Magyar Akadémiai Értesítő 416-dik

lapja Zsigmond király elfogatását az 1399-dik évre teszi. Alább meglátandjuk, hogy ő ezen év elején felső Magyarországbán; tavasszal s a nyár közepéig az ország belsejében, Augustus havában Liptó megyében, az ősz végén Szakolcán, November elején pedig Nagy-Szombatban volt.

Azonban hagyjuk a tévedések kiigazítását, melyek eléggé bizonyítják, hogy a régi naptár ismerete nélkül, az egész történelem ingadozóvá lesz, és szóljunk inkább más, szintén nevezetes körülményről, melynek felvilágosítása nélkül, a legszemesebb vizsgáló is végnélküli tömkelegbe jut. Értem a királyok távollétében és mégis neveik alatt kiadott okmányok kelteinek itészeti használatát.

Azon oklevelek keltjeiben, melyeket főleg törvénykezési ügyekben adtak ki, sok olyat találunk, melyet föltétlenül elfogadnunk nem szabad; mert a királyok távolléte alatt adott ki. Ilyféle adatok hosszú sorával kívánom állításomat meggyőzőbben bizonyítani.

Wagner (Diplom. Com. Sáros című munkája 213-dik lapján) az 1346-dik évre egy okmányt hoz föl, melynek keltje szerint Junius 18-dikán I. Lajos király Budán volt; azonban alább e munkából megtudandjuk, hogy ő akkor Jádra felé utazott, szintén nem áll, hogy I. Lajos király 1347-ben December hó 6-kán Budán volt (Wagner Dipl. Com. Sáros 216. l.); mert ő akkor Veronában tartózkodott.

1350. Május hó 31-kén nem volt Budán, (eredetie a pannonhalmi házi levéltárban), hanem Nápoly környékén.

1357-ik év második felében az ország délnyugoti részein járt, nevezetesen a Velenceiek ellen harcolt; s Visegrádon nevében mégis Jul. 21. ¹⁾ 30. ²⁾ Oct. 26. ³⁾ Nov. 26. ⁴⁾ és Dec. 21-kén ⁵⁾ folytonosan okmányok adatnak ki.

1358. Januar és Februar havában Jádrában időzött és

¹⁾ Cod. Dipl. IX. 2. 603. — ²⁾ uo. 605. — ³⁾ Eredetie a pannonhalmi házi levéltárban. — ⁴⁾ C. D. IX. 2. 597. — ⁵⁾ Eredetie a pannonhalmi házi levéltárban.

Visegrádon Jan. 6. ¹⁾ 11. ²⁾ 22. ³⁾ 30. ⁴⁾ meg Febr. 22-kén ⁵⁾ nevében oklevelek kelnek.

Úgy szinte 1360. Máj. 18 ⁶⁾ és 25-kén ⁷⁾ nem lehetett Visegrádon, mert akkor felső Magyarországra utazott.

1365. Apr. 27-kén nem lehetett Budán ⁸⁾, mivel előtte való nap Zalánkemenben volt; de Nov. 5-kén sem ⁹⁾, mert másnap már Zólyomban találjuk.

1377-ben nem fordulhatott meg Visegrádon Febr. 22-kén ¹⁰⁾, Mart. 1-jén ¹¹⁾, Budán Máj. 16-kán ¹²⁾, — mert ő ez időben Zólyom vidékén és Erdélyben tartózkodott.

1380. Apr. 8-kán Budán nem időzhetett ¹³⁾, mert ugyan az nap Zólyomban mulatott, úgy szintén az

1381. Aug. 24-kén sem ¹⁴⁾, mivel ugyanakkor szintén Zólyomban időzött.

Zsigmond király 1389. Nov. 5-kén ¹⁵⁾ Visegrádon nem tartózkodhatott, mert akkor Serviában harcolt.

1396. Febr. 24-kén megint nem volt Visegrádon ¹⁶⁾, de Aug. 24-dikén Budán sem ¹⁷⁾, minthogy az első alkalommal Csehországban utazott, Augustusban pedig Bulgáriába sietett a Török ellen.

1407. Nov. 11-kén nem lehetett Budán ¹⁸⁾, mert ekkor Bosniában a pártosok ellen hadakozott.

1408. Mart. 13-kán sem időzött Budán ¹⁹⁾, mivelhogy az ország déli vidékein volt elfoglalva.

¹⁾ Schwartz Gotfrid: Recens. crit. originum et occas. Transylvaniae 43. l., Wagner Annal. Scap. I. 209. 210. l., Cod. Dipl. IX. 2. 679. l. — ²⁾ Cod. Dipl. IX. 2. 671. l. — ³⁾ Czech János gyűjteményében. — ⁴⁾ C. D. IX. 2. 680. l. — ⁵⁾ Eredetie a pannonhalmi házi levéltárban. — ⁶⁾ Cod. Dipl. IX. 3. 150. — ⁷⁾ Szoperi Nagy Iván gyűjteményében. — ⁸⁾ Wagner: Analecta Scepusii III. 255 l., Cod. Dipl. IX. 3. 500. l. — ⁹⁾ Cod. Dipl. IX. 6. 136. l. — ¹⁰⁾ uo. IX. 5. 150. — ¹¹⁾ uo. 156. l. és IX. 7. 386. l. — ¹²⁾ uo. IX. 5. 162. — ¹³⁾ uo. 427. — ¹⁴⁾ uo. 519. — ¹⁵⁾ Eredetie a pannonhalmi házi levéltárban. — ¹⁶⁾ C. D. X. 2. 349. — ¹⁷⁾ Eredetie a pannonhalmi h. levéltárban. — ¹⁸⁾ Pozsonyi káptalani levéltár B. 3. 16. — ¹⁹⁾ Cod. Dipl. X. 8. 492. l.

1409. Máj. 29-kén nem tartózkodhatott Visegrádon ¹⁾, sem Julius 16-kán Budán ²⁾; mert a Banátban utazgatott.

1413. Sept. 30-kán nem lehetett Budán ³⁾; mert akkor Schweitzban járt.

1414. Mart. 3-kán lehetlen volt neki Visegrádon ⁴⁾ lenni, mert ő akkor Piacenza, Ferrara körül, Visegrádon Apr. 20-kán ⁵⁾, mert akkor Nizza vidékén; — Sept. 25-kén Esztergomban ⁶⁾, mert akkor Nürnbergben; — végre Nov. 14-kén Visegrádon ⁷⁾, mert akkor Kölnben Németországban tartózkodott.

1416. Mart. 16-kán nem lehetett Pozsonyban ⁸⁾, mert ő akkor Párisban; sem April 15-kén Budán ⁹⁾, mert ekkor meg St. Denisben Páris mellett, mulatott.

1417. Febr. 24-kén ¹⁾, Apr. 18-kán ¹¹⁾, valamint Jun. 3-kán ¹²⁾ sem tartózkodhatott Budán, mert ő akkor a Constanci zsinaton mint német császár elnökösködött.

1420. Apr. 28-kán ¹³⁾ nem lehetett Budán; mert akkor felső Csehországban járt.

1427. Febr. 14-kén ¹⁴⁾, és Jul. 13-kán ¹⁵⁾ szintén nem lehetett Budán, mert Erdélyben Brassóban tartózkodott.

1432. Máj. 2-kán hasonlólag nem lehetett egy időben Budán ¹⁶⁾ és Parmában, Olaszországban.

¹⁾ Rácz Károly gyűjteményében a Magyar Tud. Akadémia levéltárában, és Cod. Dipl. X. 8. 500. l. — ²⁾ Eredetie a pannonhalmi h. l. tárlában. — ³⁾ Wagner: Dipl. Com. Sáros 370 l. — ⁴⁾ Herceg Grassalkovics levéltárában Pozsonyban. ⁵⁾ Eredetie a Guori család levéltárában Sopron megyében. — ⁶⁾ Pozsonyi káptalan magán levéltára C. 10. 113. — ⁷⁾ Eredetie a pannonhalmi h. l. tárlában. — ⁸⁾ Aurea bulla Civitatis Posoniensis, a pannonhalmi könyvtárban. — ⁹⁾ Esztergomi okmánytár a pannonhalmi könyvtárban. — ¹⁰⁾ Ugyan azon gyűjteményben, u. o. — ¹¹⁾ Nagy Iván kézirati gyűjteményében. — ¹²⁾ A vasvári káptalan eredeti okmányából átírva, melyet a herceg Grassalkovits féle levéltárban láttam, ebben a nevezett káptalannak megparancsolja, hogy Hermanthilai Erzsébetet és a Bodolai nemes családot vezesse be Batizthila helységének birtokába. — ¹³⁾ Wagner: Annal. Scep. I. 139. — ¹⁴⁾ Cod. dipl. X. 6. 896. l. — ¹⁵⁾ Eredetie a pannonhalmi h. l. tárlában. — ¹⁶⁾ Pozsonyi káptalan magán levéltára E. I. 25. —

1433. Jun. 2-¹⁾ és 12-kén²⁾ Budán oklevelei kelnek, holott ő Rómában volt.

1437. Ján. 7.³⁾, Mart. 11.⁴⁾, Jul. 2⁵⁾, és Sept. 8-kán⁶⁾ ismét nem lehetett Budán, mert Prágában tartózkodott.

Albert királynak 1438. Jun. 14.⁷⁾, 21.⁸⁾, 23.⁹⁾, Sept. 8.¹⁰⁾ és Oct. 8-kán¹¹⁾, Budán kelt okmányait sem ígathatjuk be, sem a következő

1439-dik évi Jan. 8.¹²⁾, 10.¹³⁾ és 31-kén¹⁴⁾ kiadottakat, mert ő az előbb említett napokon Prága és Csehország külön helyein tartózkodott, az utóbb nevezett napokon pedig Szilezia fővárosában, Boroszlóban időzött.

Hunyady Mátyás királyunk 1470. Máj. 3.¹⁵⁾, 12.¹⁶⁾ és Sept. 14-dikén¹⁷⁾ nem lehetett Budán; mert Morvaországban hadakozott Podiebrad cseh király ellen.

1471. Jun. 10.¹⁸⁾ és 20-kán¹⁹⁾ nem Budán volt, hanem Morvaország Iglau nevű városában.

1476. Febr. 10-kén²⁰⁾ Budán adatott ki nevében egy okmány, pedig ő akkor Szabácsot ostromolta.

1477. Dec. 12²¹⁾ és 19-kén²²⁾ nem lehetett Budán, mert akkor Korneuburgban tartózkodott Ausztriában.

1480. Oct. 13-kán²³⁾ nem volt Budán, hanem Zágrábban.

1481. Apr. 1.²⁴⁾, és 14-kén²⁵⁾ nem lehetett Budán, mert Regedén Steyerország szélén tartózkodott.

1) Eredetie a győri káptalan országos levéltárában. — 2) Nagy Iván kézirati gyűjteményében. — 3) Eredetie Fáiszi Ányos István ur levéltárában. — 4) Esztergomi okmánytár a pannonhalmi könyvtárban. — 5) Nagy Iván kézirati gyűjteményében. — 6) Gróf Teleky József: Hunyadyak kora X. 22. l. — 7) C. D. XI. 99. — 8)—9) uo. 80. — 10) Gróf Teleky: Hunyadyak kora I. 98. l. — 11) C. D. XI. 138. — 12) uo. 297. — 13) uo. 213. — 14) uo. 229. 15) G. Teleky: Hunyadyak kora XI. DXIV. okmány. — 16) Wagner Anal. Scep. I. 68. — 17) Wagner Dipl. Com. Sáros. 454. l. — 18) Teleky XI. 448. l. — 19) uo. 446. l. — 20) Ráczy Károly gyűjteményében, a Magyar tud. Akademia levéltárában. — 21) Teleky XII. 46. l. — 22) Szopori Nagy Imre gyűjteményében. — 23) Dr. Horváth Mihály: Magyarország története II. 552. 2-dik kiadás. — 24) Kereszturi: Episc. Várad. II. 244. l. — 25) Archaeologiai közlemények I. 238. l.

1485. Jan. 16-dikán¹⁾ nem volt Budán, hanem Klosterneuburgban, valamint Nov. 30-kán²⁾ sem, mert Bécs városában időzött.

1488. Sept. 10-kén³⁾ nem lehetett Budán, mert Bécs városában mulatott, szinte a következő év Február 2-kán⁴⁾ és 9-kén⁵⁾ is.

II. Ulászló király 1494. Aug. 19-kén⁶⁾ nem volt Budán, mert a királyhágón túl utazgatott.

1509. Jul. 17. ⁷⁾ és 29-kén⁸⁾ nem lehetett Budán, mert Prágában időzött.

1515. Mart. 26-⁹⁾ és 27-kén¹⁰⁾ nem volt Budán, hanem Pozsonyban mulatott.

II. Lajos király 1522-dik év April 2-kán¹¹⁾ nem lehetett Budán, mert Prágában volt; — és így még temérdek adatot tudnék felhozni, kivált az ausztriai házbeli királyok idejéből; de akkor bevezetésem igen hosszúra nyulnék.

Meglehet, hogy számos adatom, főleg a budaiak közül, ily alapon, idővel, ha majd számos okmányok fedeztetnek még fel, nem állják ki a tűzpróbát; addig is azonban — ha nem törvénykezésiek — elfogadtam s bejegyeztem ezen adatokat is.

Miféle kelteket fogadhatunk el tehát biztosan? Azokat, hol az oklevél felső részének jobb felén a „Relacio domini Regis“ olvasható. Azonban a királyok ezen alapnak vehető szokása csak Nagy Lajosnál kezdődvén, a régibb okmányokra nézve ezen utbaigazító jegyzéstől is meg vagyunk fosztva.

1) Nagy Iván kézirati gyűjteményében. — 2) Guori nemes család levéltárában Sopron megyében. — Uj Magyar Muzeum 1853. 541. l. — 3) Katona IX. 853. l. — 4) Paur Iván oklevél másolati gyűjteményéből. — 5) Wagner Anal. Seep. IV. 18. l., Katona IX. 879. l. — 6) Másolata gyűjteményemben. — 7) Pozsonyi káptalani levéltár A. 8. 13. leltár-szerént A. 7. 57. — 8) u. o. A. 9. 13. leltár szerént A. 8. 71. — 9) A győri káptalan országos levéltárában. — 10) Modor városa levéltárában I. állás, 1. k. 2. szám alatt. Lit. Protectionales quibus caeteri ad vineas Modrenses non admittuntur. — 11) Lampe Hist. Eccl. Reform. 57. l.

Nem tanácsos tehát, hogy ha valami eredeti okmány kezünkbe kerül, annak keltjét mindjárt vakon elfogadni, hanem az egész okmány szövegét kell itészileg átvizsgálunk. Állításom bebizonyítására egy különös esetet hozok fel:

Gyűjteményemben levő egyik eredeti okmány, (melyet a „Győri történelmi és régészeti füzetek I. kötete, 33—37-dik lapján ki is adtam) tartalma szerint, Asszonyfalvai Ispán Péter cseszneki al-kasztellán Erzsébet nejével és Gergely fiával az 1424-dik évben Zsigmond király előtt megjelenvén, két okmányt megerősíteni kért. Egyik Garai Miklós nádoré volt, mely az 1423-dik év Julius hó 2-kán kelt; — a másik a győri káptalan kiadványa, mely a királynak Budán 1424. Apr. 24-dikén kelt birtokbevezető parancsa teljesítéséről adattott ki. A bevezetés ez év Junius 9-kén történt, miről a győri káptalan Junius 24-kén az ezt bizonyító okmányt kiadja, — s a király ugyan ezen okmányt a fennemlített elsővel együtt átírván, ugyan Junius 24-kén kiadja. Ha föl tesszük, hogy az Asszonyfai Ispán család ugyanazon nap, (Jun. 24.) melyen a győri káptalantól a bevezetést bizonyító okmányt kinyerte, tüstént megindult a királyhoz Bndára, azon okmánynak megerősítése és kiadása még sem történhetett ugyanazon napon, azaz Junius hó 24-kén. Nekem tehát ezen királyi okmány keltét használnom nem szabad, noha több okmányból kiderül, hogy Zsigmond király az egész hónapot Budán töltötte.

A keletek (datumok) kiszámításában tömérdek hibát jegyezhetnék itt föl, annyira, hogy egész vastag könyvet írhatnék össze, ha azokat mind kiakarnám igazítani. Kötelességemnek tartom azonban figyelem gerjesztésül még is többek kiigazításával egy két lapot betölteni. Ha megczáfoltatom, jó, az által ismereteim csak gyarapulnak, és kételyeim megszűnnek, de ha nem, akkor a történelmi valóság érdekében sok hamis állítás lesz valahára megigazítva, s így mindegyik esetben csak nyereség háramlik reám s történelmünkre.

A magyar történelmi tár IV-dik kötetének 171-dik lapján az 1367-dik évre nézve a feria quarta proxima post do-

minicam Reminiscere roszul van April 21-kére számítva, mert Kulik 8. és 34-dik lapjai szerint Reminiscere vasárnapja Martius 14-kére esvén, az utána következő negyedik feria, vagyis szerda, Martius 17-kére esik.

A Hunyadyak korának szerzője munkája III. kötetének 513-dik lapján az 1467-dik évről lévén szó, azt mondja, hogy a Pest melletti gyűlés Mart. 5-kén kezdődvén, 39-dik napja Apr. 13-kára esik, már pedig mindenki jól tudja, hogy a nyolcadnap számlálása a megnevezett naptól kezdődvén, itt Mart. 5-kétől, tehát Mart. 5-ke 1-ső, Mart. 6-ka 2-dik, Mart. 7-dike 3-dik napja lévén, a 39-dik nap April 12-kére esik.

Ugyanott a XII-dik kötet 178-dik lapján az 1481-dik évben a feria secunda proxima post Festum beati Joannis ante portam latinam keletét Május 11-kére teszi, már pedig a nevezett ünnep mindig Május 6-kára esvén s ez évben vasárnapra, nagyon természetes, hogy a reá következő hétfő nem Máj. 11-kére, hanem Május hó 7-dikére esik. Hibásan teszi ugyanazon évben u. o. a sabbatho proximo post festum b. Bartholomei Apostoli napját Aug. 26-kára; mert ekkor Bertalan ünnepe (állandóan Aug. 24.) péntekre esvén, az utána következő szombat Aug. 25-dike. Nagyobb a hiba u. o. a 193. és 194. lapokon, hol a feria quinta proxima post festum b. Briccii Episcopi et Confessoris napját November 15-kére teszi, mert Bereck püspök és hitvalló ünnepe (lásd az általam idézett Martyrologium 126-dik lapját, hol írva áll: „Mártulac sancti Briccii Episcopi, qui sub Marciáno Júdice pro confessione Dómini multa passus, cüm magnam pópuli multítudinem ad Christum convertisset, confessor in pace quiévit) Julius 9-kére esik, ez évben hétfőre, tehát az ötödik feria vagyis esütörtök Julius 12-kére. November 13-dikán nem is Briccius hanem Bricius püspököt tiszteli a catholicus egyház, s nem fogathatjuk el, mert a mint uo. a 218-dik lapon olvasuk, ő csak Márton püspök tanítványa, és nem hitvalló volt, de idézzük az eredeti szavakat; „Turónis sancti Britii Episcopi, discipuli beati Martini Episcopi.“

1482. A XII-dik-kötet 209-dik lapján Vizkereszt nyolcadának 39-dik napja Febr. 6-kára tétetik, Febr. 20-dika helyett; ennek harmad napja tehát nem Február 8-dika, hanem

22-dike; — itt, de csak a harmadnap számítására nézve már megegyezik velem, s lerontja a fennebb a III-dik kötet, 513-dik lapon tett állítását. Ugyanott a 210-dik lapon szintén hibáz, midőn a Reminiscere vasárnapja előtti csütörtököt Mart. 5-dikére teszi, mert az ezen évben Martius 3-kára esvén, így tehát az előtte való csütörtök Február 28-nak felel meg.

1483. Ugyanott a 253-dik lapon Bricciussal az elébb megesmertetett hibát követi el.

1484. (U. o. a 258. l.) Benedek apát napját Febr. 11-kére teszi, holott e napra e név még a legteljesb Martyrologiumba sincs feljegyezve. Benedek apát, a töle nevezett rend alapítójának napját nálunk Martius 21-kén ünneplik. Máshol, például Angliában Ján. 12-kén, Milánóban Mart. 11-kén, Romában Május 7-kén, Perugiában Jul. 7-kén; minden város, minden vidék a maga szentjét, ki köztök működött vagy ott született, külön külön ünneplé. Ime egy példa mennyire különbözik a nemzetek régi időszámálása egymástól, de nemcsak egyes országok, hanem ugyanazon tartományok sőt városokéi is eltér egymástól.

Szintén hibáz uo. a 262-dik lapon, midőn a die dominico proximo post festum b. Valentini martyris-t Február 21-kére teszi, nem figyelvén arra, hogy az 1484-dik év szökőév. Kulik szerént (9. és 34. l.) Február 14-dike szombatra esvén, a fennebbi számlálás a Febr. 15-két hozza ki.

1486. a 309. l. feria secunda proxima ante festum b. Margarethae virginis nem Jun. 14-kére, hanem Jul. 10-kére esik, mert Margit napja mindig Jul. 13-kán lévén, ez évben csütörtöki nap, az előtte való hétfő, ilyformán 10-kére üt ki. A 311. l. „an mitwoch nach Margarethe“ nem mint ő nála Jun. 14-kén, hanem fennebbi állításom alapján, Julius 19-kére esik. A 319-dik lapon szintén nagy hibát követ el, állítván, hogy a feria sexta proxima post festum Visitationis beatissimae Mariae Virginis Jul. 4-re esik, már pedig Sárlos-Boldog-Asszony napja mindig Jul. 2-kán, ez évben vasárnapon lévén, nagyon természetes, miszerént a reá következő péntek itt Julius 7-kével egyezik meg.

Hogy hosszas ne legyenek, néhányat a legegyszerűbben említve figyelem gerjesztésül még ide iktatok:

- A 362-dik lapon az 1487-dik évre rosszul van kiszámítva Nov. 27-dike, Nov. 26-dika helyett.
- A 364-dik lapon az 1487-dik évre rosszul van kiszámítva October 19-dike, October 18-ka helyett.
- A 371-dik lapon az 1399-dik évre rosszul van kiszámítva Oct. 25-dike, Oct. 26-dika helyett.
- A 389-dik lapon az 1488-dik évre rosszul van kiszámítva Jan. 15-dike, Jan. 16-dika helyett.
- A 398-dik lapon az 1488-dik évre rosszul van kiszámítva Febr. 21-dike, Febr. 15-ke helyett.
- A 426-dik lapon az 1489-dik évre rosszul van kiszámítva Mart. 3-dika, Mart. 11-dike helyett.
- A 438-dik lapon az 1489-dik évre rosszul van kiszámítva Mart. 4-dike, Mart. 5-dike helyett.
- A 451-dik lapon az 1489-dik évre rosszul van kiszámítva Máj. 31-dike, Jun. 1-je helyett.
- A 460-dik lapon az 1489-dik évre rosszul van kiszámítva Jul. 9-dike, Jul. 3-dika helyett.
- A 470-dik lapon az 1489-dik évre rosszul van kiszámítva Oct. 1-je, Oct. 2-dika helyett.
- A 475-dik lapon az 1489-dik évre rosszul van kiszámítva Nov. 15-dike, Nov. 16-dika helyett.
- A 478-dik lapon az 1489-dik évre rosszul van kiszámítva Dec. 14-dike, Dec. 15-dike helyett.

* * *

Az oklevelek kelte (datum) 1.) helyének, 2.) évének, 3.) napjának a kiadók általi hibás olvasása s így félszeg közlése folytán számos adatokat nem használhattam. Ezt bebizonyítandó, mindenikre ismét több példát hozok fel, még többre a szövegben már kiigazítva fog találni az olvasó.

Elferdítve olvasták Visegrád nevét Romában Isacrának. ¹⁾

Elferdítve olvasta Ujvár (Holits) nevét Fejér Winarnak ²⁾. Szintén rosszul olvasta Nagy-Szombat nevét Aschbach

¹⁾ Lásd alább az 1265-dik évnél. — ²⁾ Lásd alább az 1372-dik évnél.

Primariae-nak Tyrnaviae helyett ¹⁾), szintén Tata nevét Atata-nak ²⁾):

Pozsony latin Posony nevét Varanininak ³⁾ stb.

Hibásan olvasták:

Az 1356-dik évet (tán 1359. helyett) I. Lajos okmányában ⁴⁾), mert ekkor ő tájára sem ment Serviának.

Az 1385-dik évet ⁵⁾), mert Mária királynő ez évben nem járt Horvátországban. Szintén

Az 1385-dik évet ⁶⁾), mert Zsigmond még ekkor soha sem járt Lipcse vidékén.

Az 1395-dik évet ⁷⁾), mert Zsigmond Lipcsén Jul. 6-kán nem lehetett; ugyanis ekkor Oláhországban táborozott.

Az 1399-dik évben Mart. 15-kén ⁸⁾ sem lehetett Zsigmond király Diákó-n, mert akkor Szepességben utazott, hanem 1397. és 1398-ban igen, a mikor azon vidéken járt, kelt, stb. stb.

A napot hibásan olvasták:

A Cod. Dipl. X. 1. 517-dik lapján, pedig Zsigmond király világosan mondja, hogy: „cumque nos de praesenti contra Lazarum proficiscemur“ a Máté helyett Mátyást olvasva, Február 24-kére, 1389-dik évre tette a királynak Lippán létét, pedig ha már ezen nyilatkozat nem lett volna elég, meggondolhatta volna, hogy ekkor Február havában a fejedelmek nem szokták hadseregeiket megindítani, hanem aratás után. Kecskemét város története I. r. 208. lapján, Erzsébet királynétól egy az 1439-dik évben kiadott okmánynak ily keletje van: „Posony sabbato proximo **in** festum Ascensionis domini,“ melyet mindjárt az első pillanatban el kell vetnünk; tudjuk ugyanis hogy Ascensio Domini, Áldozó Csütörtök mindig csütörtökre esik, itt hihető, hogy a rövidített ante szócskát in-nek olvasta a közlő.

1491. Jun. 5-kén II. Ulászló király nem lehetett Székesfehérvár táborlatánál ⁹⁾), mert a város alá csak azon hónap 21-kén érkezett.

1) Aschbach: „Geschichte Kaiser Sigmunds IV. 507.“ — 2) Ugyanott az 508-dik lapon. — 3) Akadémiai Értesítő 1857. 364. l. — 4) Cod. dipl. IX. 2. 200. és 438. l. — 5) uo. X. 3. 31. — 6) uo. 21. l. — 7) uo. X. 2. 311. l. — 8) uo. 647. l. — 9) Gróf Teleky pesti levéltárában.

Más kétes adatok is vannak, de a melyeken csak az eredeti okmány megtekintése által lehetne eligazodni, azok pedig szerteszét lévén Magyarorszáiban, azt nem eszközölhettem, addig tehát csak a kétes adatok közt fognak maradni. Ilyenek:

1421. Junius végén és Julius hó elején ¹⁾, Zsigmond király nem tarthatott Fehérmegye összes nemességével nagy gyűlést Székes-Fehérvár mellett, mert ő akkor Pozsonyban tartózkodott. Hihető: 1429. helyett 1421. olvastatott, 1429-ben ezen időtájban csakugyan gyűlésezett a fehérmegyeiekkel.

1421. Aug. 1-én nem Czazlau ²⁾, hanem Pozsonyban volt, itt tán az 1420-dik év áll, mert akkor csakugyan Csehország közepén táborozott.

1421. Sept. 4-kén ³⁾ nem lehetett Budán, mert Pozsonyban volt.

1424. Dec. 17-kén ⁴⁾ nem Laibachban, hanem Budán tartózkodott, ez adat inkább 1412-dik évre illenék, mert akkor csakugyan ott volt.

1430. Aug. 12-kén ⁵⁾ nem lehetett Tatán, mert Bajorországban utazott.

1433. Máj. 28-kán ⁶⁾ Baselben nem időzhetett, mert Rómában mulatott, hanem 1434-ben azon időben csakugyan ott volt.

1434. Junius 24-kén ⁷⁾ Bécsben nem lehetett, mert ekkor Ulmban tartózkodott.

Hunyady Mátyás királyunk

1476. September hó végén nem volt Brassóban ⁸⁾, mert Budán tölté az egész hónapot.

II-dik Ulászló király

Az 1494-dik év Febr. 23-kán ⁹⁾ nem lehetett Lőcsén, mert Budán, — sem Dec. 17-kén Nagy-Szombatban, mert ekkor Bács-megyében járt ¹⁰⁾. Ez utolsó adat aligha nem 1508-ra szó, mert akkor csakugyan Nagy-Szombatban időzött.

1) Cod. Dipl. X. 6. 400. 401. l. — 2) no. 373. l. — 3) Pozsonyi káptalani levéltár C. 14. fasc. 2. Nro 4., és Cod. dipl. X. 6. 394. l. — 4) Cod. Dipl. X. 6. 83. l. — 5) no. X. 7. 211. l. — 6) Cod. dipl. X. 7. 481. l. — 7) no. 920. l. — 8) Gr. Teleky: Hunyadyak kora XI. 571. l. — 9) Wagner: Anal. Scep. I. 282. l. — 10) Magyar történelmi okmánytár I. 6. l.

Enynyi bajjal kellett tehát küzdenem 15 évig, 1846-tól vagyis azon időtől fogva, a mikor jelen munkám megírásához fogtam. Ezen 15 év után sikerült az Árpádok korából vagy 600; a középkorból vagyis a vegyes házokbeli királyokból 6700 adatot összegyűjtenem; a Szapolyaiak és az osztrák korból is fogok valamit közleni; de az utóbbiak csak nagyon keveset tartózkodván honunkban, mind össze is igen keveset lehet, s nem is érdemes följegyezni; így tehát összesen 8000 adat alapján sikerült egy oly képet adnom, melyből tán e munka hasznavehetősége ki fog tűnni.

Hasznos kézikönyv lesz ez a történetirók-, tanítók-, tanulóknak, minthogy az illető év lapját felütve, kiki rövid és hiteles átpillantást szerezhet magának az azon évben történetekről.

(F o l y t a t j u k.)

XXVII.

A GYÖRI FŐEGYHÁZ.

(Közli Römer Flóris.)

Legnagyobb része azon íróknak, kik a győri székes templomot vizsgálódásaik tárgyává tették, azt állítja, hogy a mostani templom egykoruan a püspökséggel, első királyunk által építetett, és ezen állításuk bebizonyítására utalnak azon rézképre, melyet a templom északi egyik tárnján látni lehet. E képen Sz. István egy templomot ajánl fel, s a vánkoson, melyen térdepel, az MXXXIII-ki évszámot olvassuk.

Ezen legalább XVI-ik századbéli kép tekintélyére építik tehát véleményüket azon történészek, kikről már Schoenwiser — *Antiquitates Sabarienses* 247. lapján — megmutatá, hogy nagyot tévednek, midőn e rézdomborműnek oly nagy nyomatossgot tulajdonítanak. Meglehet ugyan, hogy régiebb okmányokból, melyek tán elvesztek, vagy hazánk valamelyik levéltárában manapig lappangnak, be lehetne a győri főegyház 1033-bani alapítását bizonyítani; de a felhozott kép, mely a fennidézett munkában híven van ábrázolva, hitelesnek annál kevésbé tekinthető, mert a templomra, mely ott lerajzolatott, mint Győri Székesegyházra senki sem fog reá ismerni, pedig hogy akkor már mostani alakjához közeledett bizonyos; a Sz. István által pedig állítólagosan építetthez, maga az építésmódorának zagyvaléka miatt, hasonlitanunk épen nem szabad. Azért e képtől mint igen csekély bizonyítéktól el kell térnünk; mert azt sem lehet határozottan állítani, hogy a rézképen följánlott templom épen a győrit ábrázolja. A kép alatti: *Mater Dei Memento Mei* 1460. a képpel nem egykoru és mivel az évszám 1046-nak felszegül olvastatott, és továbbá semmi tevőleges okunk, emlékünknél sincsen, melynél

fogva a jelenlegi építményt szabatosan és minden tétova nélkül sz. Istvánnak tulajdoníthatnók, inkább nyiltan kimondjuk, miszerént, míg biztosabb történelmi adatok számunkra fel nem fedeztek, addig az alapítási év határozásával is felhagyunk.

Tudom, fájni fog soknak ezen nyilatkozat, és mintegy vesztetni fog állításom által csodafényéből ezen őskori épület, de az ítésetnek szembe kell szállni a balvéleménnyel és alap nélküli vélekedésekkel, és hogy a határozott adatok hiányában, még is valami valószínűvel fölléphessünk, szükséges, hogy ott, a hol irott bizonyítványink nincsenek, magának az épületnek építési jellegéhez folyamodjunk.

Ha valahol, nehéz a győri — kívül és belül eredeti alakjából kivetkeztetett, az építészet minden korának valami kon-tárkodását, itt-ott remeklésének nyomát mutató — egyházban a különféle szakokat biztossággal kimutatni; — kit bekötött szemmel a fényes egyház belsejébe vezetünk, vagy ki egyedül a templom toronyhomlokzatát látja, azt fogja vélni, hogy a renaissance egyik diszépületében, vagy az újabb kor valamelyik varkocsszüleménye előtt áll; annyira változott e honi építészetünk ősremekjének belseje, annyira építetett el annak díszes régi homlokzata!

Azonban az, ki az egyházi építészetet kedvvel üzi, és csak egyszer a templom körül sétál, ki fáradságnak nem tekint az, hogy az egyik még fennmaradt meredek lépcsőjű csigagrádicson a nagyszerű egyház pallására felmászson, és annak minden részleteit figyelemmel vizsgálja, az ezen szent építményről egészen más véleménnyel fog visszatérni, és örömmel fogja bevallani, hogy az építmény jellege, a fennmaradt néhány biztos történelmi adattal tökéletesen összevág, és ha nem is sz. István korabeli az manapi nagyságában, kiterjedésében és alakjában, bizonyos mégis, hogy legalább a XII., XIII-dik századig fölvihető.

Hol oly kevés és csekély a megállapodási pont, hol az újjászületési düh annyira iparkodott mindent lerontani, befödni vagy mellőzni, mi honunk dicsőbb építészeti korára emlékeztethetne, ott bizton haladni akarni elbizakodásra mutatna. Én figyelmes vizsgám eredményét egyszerűen fogom itt közleni, és nálamnál senki sem fog inkább örvendeni, ha e kísérletem,

másokat is buzdítand a vizsgák folytatására, és netaláni tévelyeim kiigazítására.

A templom külsejét tekintve egyedül a két mellékhajó körívü oltár fülkéje, melyek roppant tömegü faragott kőből építvék és eredeti kerekded bolthajtással is bírnak, ezek körívü csekély ablakaik, és talán már hajdan is a toronyra vezető csigalépcső, ősi román kori maradványok. A belülről talpig fényes márvány áloszlopok által fűdött régi oszlopzatok, melyek leginkább az igazi kor közelítőlegi meghatározását engednék meg, reánk nézve egészen elvesztek, azok alapját, tagozatjukat, segéneik számát és zömökségét a fényes burkolat alatt nem is sejdíthetjük.

A középhajó karának, nyolcszög oldalából képzett záradéka eléggé mutatja, miszerént az ősi templom ezen szinte körívü részének már tán igen korán be kellett dűlnie, és így a góthika ezen divatos záradéka által pótoltatnia. De dacára annak, hogy az igazán meredek fő- és mellékhajók falain a tetőzet alatt sem románkorú ablakokat, sem jellemző párkányzatokat nem látni, sőt mivel ezen falak, a mennyre láthatók, majd egészen téglákból fölépítvék, és így mindenesetre később koriak, tanúsítják még is a meredek csúcsívek, és a fennmaradt sajátzerű góthi ablakok, hogy a főtemplom újjászülése előtt sokkal magasabb és ez által magasabbnak is vala. Mert a középhajó benső fal-lapjain láthatók azon csúcsívek gerincezetének nyomai, melyek fölött még a fal majd 2 ölnyre emelkedik; látható a hatalmas diadalív, mely az öt ölnyi szentélyt a hajótól elválasztá, és a mostani karszékek felső végénél állott, tört vállai. Ezen fölfelé törekvő csúcsívek helyét foglalák a nyomott zárdaboltozat szelvényei, az erdőszerű góthgerincezet, faragott zárkövekben végződő tömkelegét csak szegényemberesen pótolja a bár gyönyörű festvényü, de nyomasztó érzületet előidéző dongaboltozat. Ha még leszállítása, meglapítása után is oly fenséges e bolt, milyennek kellett annak eredetileg lennie! ? Mit mondjak a mellékhajokról? Ezek mostani boltja egész három öllel s mintegy 3 lábbal szállítatott le; mind ezt a földel alatt látni lehet.

Az énekesek chorusa alatt a templom déli oldalán két lépcsőnyi magasságon egy keskeny ajtó nyílik. A hengeres

lépcsőház, mely alul ölnyi szélességű, és főleg egyszerűen befelé szökve szűkül, egészen faragott kőből készült. Itt 43, majd 3 lábnyi széles $9\frac{1}{2}$ "-nyi magasságú, lépcső vezetett föl a toronyba, mely kívülről nyolcszögű vala. E lépcsőzet három rés által világított; ezek ketteje délfelé volt irányozva a 13 és 25 lépcső színénél, a harmadik pedig nyugotra nézett a 38-ikkal egy irányban. Ha a régi templomhoz épült hédervárféle kápolna boltozatára leszállunk, találunk egy 3" széles csúcsivű ablakot, melynek tagozata a kissé ferdén álló támmal, vagy a hédervári kápolna régi nyugoti falával tökélyesen össze volt kötve, és így ezen, a torony és kápolna közt állott, most egészen beépített ablak valaha az oldalhajónak adott világosságot. A tisztán faragott kőből épült mellékhajó falát egy kőpárkányzat tetézi, mely lefelé rézsutos esvetőféle szij — igen mélyedett horony és keskeny hengertagból áll.

Ezen oldalon a kápolna végeig sem ablak, sem tám nyomát nem találtam. Azonban látni egy jó széles és vastag kőből készült csatornát, mely tán az akkor külön tetőzetű hédervári kápolna esővizét levezeté. Legvégén áll — egy igen kajsza kőpárkány, mely a templom egyik támaszához tartozhatott. Leszállván a templom északi oldalához épített káptalan benső sekrestyéje héjára, meglepetünk három — mennyire mérhető — 2' 3" magas és 2' 3" széles ablak által. Az ablakok hézagjai téglákkal berakvák, s így belső rézsudiszítményük ki nem vehető; a külső tagozat áll hengerből, körszelvényből, ez, és még nagyobb horony közti rézsutosan csontító szíjből és a fallal egyirányban egy szélesebb ferde szíjből.

Az ablakok csúcsíveinek díszítményei már a tiszta gothika hanyatlására mutatnak; a lángozatos ékítmény és az órrak gyakrabbi alkalmazása ezen ablakokat ujabbaknak tüntetik elé a dócziféle püspökvári inoláénál, melynek ablakjai a körből szabályosan szerkesztett díszfaragványokkal ékítvék.

A tulsó lépcsőzet irányában a vörösre mázolt falban láthatni az innesső toronyba vezető lépcsőház nyomát; azonban a lépcsők mind leszedvék, és mint a falon lévő töredékekből kitetszik, innen keletre rézsút egyenes lépcső vezethetett a tető alá, mely ilyformán alkalmasint a templom homlokzata felé lehajlott.

Ezek a mostani építményről vett adataim; összehasonlítván azt, mit könyvtárainkból feltaláltam, a templommal magával következő eredményhez jutottam:

A győri székes egyház azon képei közt, melyek a régi időből hozzánk terjedtek, legrégebb bizonynyal azon réz dombozmű, melyet fönnebb említettem, s melynek hiv rajzát Schoenwisner munkájában, a 246 lapon látni lehet, ha mint már előbb mondtam, ezen rajz még is a győri templomot ábrázolja, mit a hagyományt kivéve, más bizonyítékunk nem lévén, részéről határozottan állítani nem merek; mert meg kell valanom, miszerént, ha a hagymaszerű tornyot és támakat onnan elgondoljuk, tán lehetne némileg e kisszerű építményt az első templomnak elfogadni, mely állítólag már sz. István idejében épült; de a jelenleg fennálló XIII. századbéli nagyszertű maradványoknak, ezen kápolnácska épen nem felel meg.

A XVII-dik század végén, Németországban kiadott rézmetszetekből mintegy négy példány fekszik előttem; de ezek annyira eszményitettek, idealszerűek, miszerént a hiv rajzolatnak semmi hitelét nem érdemlik. Mindegyik, bár közel egy évben készültek, másképen tünteti elénkben a várost, melyből csak is az erődtések alakjára ismerhetünk. Némelyik a vár belsejét majd üresnek ábrázolja, itt ott elszórt egyes házakkal, míg mások azon tért tornyokkal és házakkal teleépítik.

Két, talán még legjobb képen székesegyházunk, mint ezen értekezésünk fő tárgya torony nélküli, magas, mintegy pajtaszerűen, magas ablakokkal ellátott épület ábrázoltatik, és ezen magas ablakok fölött egy sor lölyukféle nyílások látszanak. A piac közepe táján egy fölötté magas torony emelkedik, míg a többi rajzon annak semmi nyoma. Szóval ezen képekkel nem boldogulhatunk; mert még a táj is, mely azon időtől fogva oly tetemesen nem változhatott, úgy van elé állítva, mintha Győr épen a Bakony hegyci alatt feküdnék, és alatta az öreg Duna folynék.

Hátra van még székestemplomunk azon rajza, mely a főoltár evangéliumi oldalán látható és mintegy 1774-ben készülhetett. Nem tudom homman vevé a híres festő templomához a mintát, de hogy evvel a győri egyház alaplerakását

akará elénkbe vezetni, mutatja az 1001. év, mely ugyan azon képen látható. Meglehet hogy a ft. káptalan kincsei közt fel lesz található azon terv, vagy rajz, mely után ezen festmény készült; de hogy ez sem hű, kitetszik abból, mivel dacára annak, hogy a templomnak két tornya van, hogy a hedervári kápolna már hozzá van csatolva, a kart egyenesen vágja el, és ahhoz ragaszt egy gömbölyű, a mai sokoldalú záradéknál alacsonyabb fülkét, az oldalhajó ősi fülkéinek pedig, melyek mint láttuk, a legrégebb időből fennmaradtak, semmi nyoma.

Néhány éve lehet annak, hogy tudósítottam arról, miszerént egy bécsi régészeti kereskedésben a győri régi templomnak kettős tornyu képe árultatott, megörültem, azt hívén, miszerént tán ezen uton lehet valami biztosabbat egyházunk történetéhez fölfedeznem; — de minden igyekezetem mellett sem sikerült e kép nyomára juthatni, mert különben mássát szívesen tűztem volna füzetünk elébe.

A mit a történelem mint biztos adatot nyújt, igen esekély. 1254 és 1263 között említetik Omodé püspök, mint ezen egyház első megújítója. Később Dóczy Orbán költött sokat 1483 körül székesegyházunkra, és a török pusztítás után Napragy Demeter alkalmaztatá némileg az isteni szolgálatra, míg Széchenyi György 25.000 frtnyi költséggel egészen helyreállítá, gróf Zichy Ferenc pedig a mai fényvel elárasztá.

Részletesben emlékezik a győri főegyházról Károlyi Lőrinc: *Speculum Ecclesiae Jauriuensis* című munkájában. Ennek, nem egészen az ítézet szabályai szerénti, állításit helyreigazítá Schoenwisner *Antiquitatum et Historiae Sabariensis Libri novem* nevű munkájában. Ezeket használta fel az Egyházi Tár IV. Füzeté, melyben a templom manapi képe és — mint értesültünk — Szeder Fabián pannonhalmi bencés részletes leírása is feltalálható. Régészeti szempontból ismerteté meg legelőször Ipolyi Arnold 1860-diki *Religio* 41. számában: A hazai egyházi művészet cím alatt.

Ezen érdekes tárgy körüli észleletünket nem akarjuk e cikkel bezártaknak tekintetni; minden későbbi fölfedezést, vagy utbaigazítást szívesen fogadunk, csak így remélhetvén azt, hogy idővel általunk szerkesztendő győri egyházi megye történelmi leírása annál tökélyeseb leend.

XXVIII.

GYŐR-SZIGETH 1592-ben.

(Kütfő mint IX. számban.)

POSSESSIO PWSPEŐK ZIGETHE VOCATA IN COMITATU JAURIENSI.

Haec possessio seu Villa est sita in insula proxima arci Jauriensi intra Danubium et fluvium Raba quae antiquitus optimo iure spectabat Jauriensem verum inter tumultus pridem a Capitaneis huius arcis ab alienata et possessa (anno prae)terito 1591. iussu suo nempe ipsi *)
Item Comes Ecchius a Salmis fecit considerare colonos in eadem possessione Puspeök Zigethe, quibus libertas per eundem fuit duodecim annorum concessa, quae iam est expleta. Servitia interim alia nulla se praestitisse dicunt praeter tempora Cumulandi foeni ys qui curru serviverunt pro singulo altero curru foeni solutionem acceperunt. Post expletam libertatem Cumulatoribus foeni, acervatoribus, et aliis servitiis circa domum praestitis nullam solutionem receperunt, prout nec recipiunt. Postea quoque uti in hodiernum diem sub eadem praerogativa sunt conservati et prouisori bene constaret. Eo quod

*) Midőn az eredeti 1674-ben a vasvári káptalantól Széchenyi György érsek számára átiratott, a lap alsó végének már ily elszakadottnak kellett lennie; mert abban — elég hanyagon — minden hiánypont nélkül és Rabcát — Rábával pótolva olvastatik ezen, még csonkításában is érdekes hely.

nullos agros, seu terras arabiles habeant; nec foenilia sed nec aquas piscatorias vel sylvas aliquas. Verum domini terrestres ex propriis terris ipsis portiones asserebant et deputabant. Item ex foenilibus quantum ex (?) pro necessitate sufficiebat. Pro lignis autem euntes, sigillum a domino Provisore habere solebant, et libere procedebant et redibant nemine impediante. Deinde si qui ex illis aliquopiam migrare voluerunt liberam facultatem abeundi et domos pecuniis vendendi habuerunt.

Kochistae vero dum foenilia seu prata Reverendissimi Dominj falcarentur et falcantur tenentur pa . . . cies pro falcatoribus educere.

. longum quodpiam iter destinarentur
. solvebatur.

. possessionati seu domos
. Domino Reverend, praestare.

Joannes Olaz. Blasius Warga. Petrus Warga. Relicta Georgy Zewch. Reta Joannis Fazokas. Gregorius Zigethy. Georgius Balogh. Andreas Kany. Valentinus Kaross. Albertus Zeöke. Michael Zalay. Lazarus Nemeth. Downy Olaz. Josephus Bечeny. Mathaeus Byro. Georgius Kochys. Michael Borsos. Martinus Zalay. Thomas Somogy. Petrus Philipp. Martinus Thwny. Blasius Olaz. Blasius Percz. Albertus Halass. Paulus Zalay. Joannes Zeöleössy. Hidegh Kwthy. Reta Thomas Petheö. Georgius Somogyi. Simon Nagy. Matthaecus Dwly. Benedictus Chokassy. Valentinus Eleek. Joannes Zeko. Bartholom. Horuat. Joannes Fördös. Franciscus Ocak. Matthias Toth. Paulus Borbel. Reta Nicolai Molnar. Mathias Zapaczi. Reta Stephani Horuat. Stephanus Bolla. Joannes Moraczi. Blasius Totth. Petrus Kövesdi. Benedictus Erdeli. Andreas Dalos. Nicolaus Kys. Nemeth Fazokas. Bakaczy. Reta Matthiac Daly. Reta Michaelis Potholy. Vitalis Nemeth. Gabriel Molnar. Langor Nemeth. Joannes Nemet. Martinus Nemet. Wolfgangus Nemet. Reta Domianj Kowacs. Michael Wargha. Joannes Warga. Antonius Torma. Mathias Medwey. Benedictus Halas. Georgius Horwatt.

Hi sunt subditi Reverendissimi dominj ex his decem numero nulla servitia praestant sed per anny curriculum septem centenarios foeni ad domum Episcopalem Reverendissimi do-

minj necessarios solvunt. Item octo illorum serviunt curribus Reverendissimo domino. Reliqui omnes Serviunt pedester (?), eo modo, quo prioribus dominis servitia praestiterunt.

Qui vero habent in ordine possessionis, hortos et allodia, quique nihil serviunt aut solvunt, id quod in maximum detrimentum vergit subditis et Reverendissimo domino eo quod ipsi fruuntur territorio Reverendissimi domini, subditi vero serviunt sequuntur.

Matthias literatus director causarum regalium habet allodium.

Joannes Olaz. Joannes Olaz. Martinus Menothay. Lucas deak. Penay Uram. Benedictus Krom. Georgius Olaz. Stephanus Nemes. Capitan Wram. Wyncze Wr. Georgius Chonka. Paulus Kapra. Michael Zabo. Loriczy Vargha. Andreas Thoros. Joannes Mezaros. Petrus Nemeth. Andreas Mezaros. Paulus Dalos. Philippus Mezaros. Domus Braxatoria.

Praeter hos suprascriptos multi sunt qui allodia et hortos in eadem insula nempe Pispöök Zigarette ex civitatensibus ex stipendiarys suae Mattis, cum Germanis, cum Hungaris, quorum omnium nomina ad praesens recenseri nequeunt, possident. Qui necessitate id requirente, neque servitia, neque vigilias, sed nec alia munia servilia obire volunt. Quorum omnium directio et rectificatio, Reverendissimo domino incumbit. Item sunt ibidem duo Hospitalia, Hungaricum et Germanicum, quae terras arabiles ad decem colonos se extendentes possident.

Hortos item ad valorem florenorum 300 vel 400.

Rómer.

XXIX.

E G Y V E L E G.

I. Gyógyrendeletek.

Egy 1389-ben hártýára irt, és német nyelvü naptárt, zsoldárok- és verses evangeliomokat tartalmazó kézirat első lapján ezeket olvashatni:

Item (wo)lgem(ue)t wer das nymbt der dy Ruer hatt vnd legt das vnten In de das den plosen fues Ruert so wirt . . Rür pas. Mem demst (?)

Item wem dy Zend we tuend der ne kraut vnd leg das vnten In den schue das den plosen fues Ruert so wirt Im der Zend we paes.

Item wer den Harnasth aus wischt der nem mandl öll vnd westreich den Harnasth damitt der wirt Inn dreisig Jarn nicht Rottig

Item wem ain phard müed ist vnd müte vertreibn pald will der Nem der Nem pesem kraut tud das In ainem morser als vill er des bederf vnd tauch den saft daraus vnd wasch dem muedem ,Ros sein fues damit so vergett Im dy mued alle vber nacht.

Nota contra pestilentiam.

Nim gross huffpleczn würczn vnd mach daraus ein puluer vnd ob dich an chom . . de pestilencz so nim dann das puluer in einer, Henn prue vnd wann du das also so last dir Richten em peth dan las dich wol zu hullen vnz ausz dir get der swais so pistu genesen.

Nota für den Ratn scechtum

So nim tormentillen vnd mach dar aus. puluer vnd nym dacz frue auf ret s brot des gleichen zu dem aneb.

A györi papnöveldében létezö Balog-féle könyvtárból.

R—r.

II. Mutatvány a versekben irt német evangeliumokból.

In dem aschtag in der vasten schreybt Sanctus Matheus daz ewangelium.

In den zeiten daz geschach
 Got zu seinen Jungern sprach
 Wenn ir Vastet so huettet dez
 Ich sag euch allen wes
 Daz ir icht traurig wert erchant
 Alz die da gleischner sint genant
 Die gleischner habent ainen sit
 Da sie ir antluetz derrent mit
 Newr den leuten zu sehen
 Daz man in vastens muege iehen
 Daz ich euch sag daz ist war
 Si habent im lon genommen gar
 Aber christen mensch wis gemant
 Wenn du vastest sa zu hant
 Scholt du dein haubt salben
 Dein antluetz twachen allenthalben
 Daz die leut icht muegen iehen
 Sie haben an dir die Vasten gesehen
 In die vasten werden schein
 Dein verpargen vater dein
 Dein Vater der sei verpargen siecht
 Der let dir ungelonct nicht
 In schatzet hie nicht in erden
 Da der schatz ewichk mag werden

De rost in hie durch vrisset
 Der milben schar in isset
 Er mag sich auch nicht verhelu
 Die dieb phlegent in zu steln
 Schazzet hin zu himelreich
 Da leit der schatz sicherleich
 In pringet da weder rost noch milben enwicht
 Er fürcht auch die dieb da nicht
 Wo dein schatz verpargen ist
 Da ist dein hercz zu steter vrist.

* * *

A böjti evangeliumok 55 lapra terjednek, az utolsó — a feltámadási szombatra — irt után ezek állnak, felváltva vörös és fekete sorokban:

Di evangeli in ter vasten habent ent.
 Hebt auf ewr hent
 Und pitt den milten gott
 daz er durch seinen pittern tot
 Uns den Jungisten tag
 Von Seinem reich icht veriag
 Das geschech in gotes namen.
 Nu sprecht all amen.

Daz puech ist geschriben
 Do von cristes gepürd warn vertriben
 Tausend und drey hundert Jar
 In dem neun und achkisten für war
 Nu merchk waz ich sag
 An dem vordern phincztag
 des heyligen lirn sand Pangreczen tag
 Gott lazz uns leben lang darnach.

Ezek előtt áll későbbi kéztől Anno domi Milesimo 4-simo 4-o.

Az előljáró beszéd után pedig: Liber Petri heintaler 1443. pro 5 sol'. Actum feria quarta post pascha.

Balog-féle könyvtárból; deutscher Calender 119. sz. alatt.

R—r.

III. Egy római kökoporsó Győrben.

Valóban már igen szép római régiségtárral bírhatna városunk, ha csak azt megőriztük volna, mit ezen század elejétől bástyáink közt és kívülük felástak, és találtak. De ez többnyire összetörve, vagy gondatlanul alapokba beleépítve századokra ujonnan el van rejtve szemeink elől. Hát ha még azon korra gondolunk, midőn e város terjedelmes bástyáival erősítettet! Győr észak-keleti és déli része volt eddig legdúsabb ily találmányokban, mint eddigi tapasztalásból mondhatom; mert alig ásatik valahol árok vagy alapnak való hely, hol valami római emlékekre ne akadnának.

Igy május 18-kán, midőn a városház utca 423. számú ház udvara azon szögletén, melyet a harangöntő utczába vezető szűk köz magával az egyenközi kis közzel képez, mintegy 9' 6"-nyi mélységben ásának, reájöttek egy kökoporsó törött lapos födelére, és később a koporsó oldalaira is. Ezen siremlék tökélyesen keleti irányban fekszik és pedig úgy, hogy az udvar szögletétől a déli oldal 2' 6", az északi pedig 1' 6"-nyira kiáll; a többi része ezen, több nagyobb kőtáblából álló félölnyi széles, ölnyi hosszúságú koporsónak az utca alatt elnyúlik, és minthogy ennek bedülésétől tartottunk, egészen ki sem bontatott.

Az egyes táblák mintegy 3'-nyi hosszúság mellett 2' 3"-nyi magasságuk 6"-nyi szélességük és köragaszszal illesztvék össze. A kő maga alkalmasint Sós-kútról került Arrabonába, és a legrosszabb puha borsónyi szemű kavicsos törékeny fajtából való, a mint a földtábla eltörése és az egész sir bedőlése tanúsítja; különben a kő csak felületesen van kidolgozva, minden ékítmény, minden felírás nélkül.

Midőn e sirhoz hívtam, már föl volt bontva. A ház tulajdonosánál, Takács András sütő mester urnál, láttam a talált maradványokat, ki is azokat, mind, legnagyobb készséggel győri Múzeumunknak felajánlotta. Nem csekély örömet szerzett egy egész ép 9' 11" magasságú, 4' 2" legnagyobb szélességű sárgavörös agyagkorsó, mely alakja és a rajta látható jelenetek miatt nagyon érdekelt. A gömbölyű korsó teste éppen 6"-nyi és majd hengerded alakú. Ez alul egyenetlen 9"-nyi

szij fölött keskeny hengertaggal, fölül pedig egy keskenyebb és egy szélesebb hengertagu kerettől záratik. Az egész, két mintába nyomott, ábrából áll, mint azt két oldalon az összeállítás forradat mutatja.

Az egyik közepén látni szőlődús lugosban egy félig meztelen, koszorús fejére jobbát emelő nőt, kit balról álló baljában lombpálcát, thyrust tartó meztelen Bacchus ölel; a másikon ugyanolyan lugosban áll jobbról egy félig meztelen nő, mely jobbra nézve és kezeivel ércányért összeütve, törpe kecskelábu és szarvu szakállós satyrt követ.

A korszó teste e képek fölött kajzánon összehúzódik 2"-nyi szélességü, 2" 9"-nyi magasságú szájja, melynek fél magasságából kifelé emelkedik a rovátkás szélü, igen összenyomott tojásdad alakú két füle. A menedékes fölét keskeny, végükön gömbölyített levél ékíti, a korszó száját legalúl két, közepén egy hengertag övedzi.

Ezen edény inkább épsége és alakja, mint művészi tekintetből érdekes, és minden durvasága mellett mégis díszleend gyűjteményünknek, minthogy határunkban, pedig állítólag nem a koporsóban, hanem tőle északra, mintegy 2 lábnyi távolságban találtatt.

A koporsó északkeleti szögletében volt még egy fekete, egyszerű tálaeska, melyben néhány apró csontot és hamut találtam; a napszámosok azt állították, hogy valamely madár egész mellkasát lehetett kivenni; de szokás szerént mindezeket összetörték. Est levén, nem volt nyugtom. Másnap korán reggel biztattam a munkásokat az ásás folytatására, és az egész koporsó kiemelésére. Reinitzer építő mester úr közbenjártaival megszüntek a bedülhetési kételyek, és a törött fődél kiemelésével találtuk az összezuzott mellü csontvázt, mely a koporsó déli oldalán feküdt; az északi oldalon, a kis tálon kívül semmi sem volt. A halott koponyája és állkapcája ép, fogai kevésé kopottak, és a csontok — valamint a fej nagyságából itélém, hogy legszebb korabeli erős férfié volt. Középrendü lehetett, mert egy 3½"-nyi bronce csaton és 8 darab rézpénzen kívül semmit sem találtunk, a koporsó maga pedig semmi vagyonságra nem mutat.

A kevesebbé romlott pénzek közt, u. m. Koszta Császár egyikén: balra néző kettős zsinegtől övedzett fej látszik:

CONSTANTINVS AVG felirattal; ellen oldalán: D. N. CONSTANTINI MAX AVG. koszoruban VOT. XX. alatta felfelé fordított szarvu hold, ennek szalag végei között: P. T. külön bélyegű, 2 darab; hold nélküli, egy darab; — ifjabb Kosztától koszoruban: VOT. X., a többi olvashatlan, egy darab; — Várkapu fölött csillag PROVIDENTIA AVGG. három külön bélyegű, olvashatlan írással a fej körül; s végre egy CONSTANTINVS balra néző babérkoszorús fővel,)(Victoria jobbjaiban diadaljeleket, baljában olajágot tartva, olvashatlan körirattal.

A pénzek mind össze valának tapadva, és a rézrozsdá által többnyire olvashatlanságig sértve.

A koporsó mélységében lévő tiszta sárga, homokos agyag látszik a valódi talajnak lenni, és könnyen lehetséges, miszerént e koporsó akkor szabadon állt, mert a mint a föld rétegeiből látni lehet, azok mind hordott tömegből állanak.

Említésre méltónak találjuk még azon ezüst gyűrűt, mely emez udvarban felásatván M B betűt és nemes cimert mutat. Az alul körívű paizsban áll háromágu korona fölött jobbra irányzott, lobogót tartó vértezett kar. A sisak fölött pedig szinte azon kar görbített kardot tartva. Ezen jelekből reá lehet talán idővel jönni e gyűrű birtokosára is.

R—r.

IV. Levéltöredék.

. Ó-Szőnyön tömérdek nagy követ ásnak, — az országot mellékén, mindannyi régiség a római korból. Épen most bontottak ki egy kőkoporsót az Almásra vezető országút jobb oldalán, a szőlők mellett; — e koporsó még földve van, — érdemes volna lerándulni s megnézni tartalmát. — Hiszem hogy ő mlga Gr. Zichy János ur Ó-Szőnyön szívesen adna segítséget a koporsó felbontásához.

Többször arra járván, fájó szívvel látom: hogy a legszebb feliratos táblákat, -tég lákat, széttördelik, hogy velük az országutat borítsák. Ugy járt azon urna is, melynek cse-repeit kerekeim alatt szedtem össze, s Örömy ur által felküldtem. Mily érdekesekek a rajta látható gladiatorok és rajzolatok!

Sokszor szeretnék azon érdekes helyen időzni, de időm annyira szabott, hogy lehetetlen. Pedig átutaztamban is egy órai tücskékezésnek mi eredménye volt, — ide melléklem; hogy lássa Főtisztelendő Tanár ur, miszerént valóban érdemes oda fáradni.

A nemzeti Muzeum igazgatóságát Pompéry barátom által figyelmeztettem ezen áásásokra; s meg is kérte a t. igazgatóság Komárom megyét, hogy — a mit lehet — szerezne és mentene meg a Muzeum számára *). De ily dolgokat hatóságilag kezelni — annyi, mint előre minden eredményről lemondani. Nem ér arra rá a főbiró — ki erre kiküldetett — hogy az országoton ásatgasson.

Azt hinném, legtanácsosb volna a komáromi házban egyik tiszt. Tanár urnak pénzt küldeni, hogy naponkint kijárhasson s szerezhessen. Ő mlga fő apát ur ily tudományos célok eszközlésében mindég bőkezű szokott lenni.

Isten áldja! őszinte tisztelettel

Tata, május 20. 1861.

—ó—y.

*) E tekintetben igen sokat tehetne, és fog is tenni Komárom megye első alispánja tek. Sárközy József ur, ki Kömlődön saját érdekes Muzeumában mindent összegyűjtött, mit környékén találni lehetett. Ezen érdekes gyűjteményről alkalommal részletesben füzeteinkben. Eddig igen sokat tett, a dologhoz értő és a régészetet szenvedélylyel üző volt utibiztos Malek ur, de ennek hivatalbóli elmozdításával meglehet, hogy e kösirokra és más emlékekre kevesebb a gond, mit eléggé sajnálnunk nem lehet.

Egyébiránt magam is szivesen ajánlkozom utasítást adni, sőt ha a különben az áással járó költséget a nemzeti intézet megtéríténé, többször lerándulnék a helyszínére, hogy előadandó esetekben a műkincsek pontos leírását vagy lerajzolását eszközöljem.

Reméljük, hogy vagy az akademia régészeti bizottmánya, vagy a keletkező magyar régészeti egyesület ezen sorokat kellő figyelembe veendi; de még jobb lenne, ha a kitűnő hazafiságu gróf Zichy család, mint Szöny birtokosa egy helybeli Muzeumot állítana vagy kastélyukban, vagy más, tán kerti helyiségeikben; bizonyos vagyok benne, hogy a nemes keblű gróf Zichy János ur az akademia, vagy nemzeti Muzeum ebbeli fölszólítására, legörömbest minden segítséget nyujtana, az úgy is oly gyéren található kincsek ótalmazására, és birtokának világhírű műemlékei fenntartására. R — r.

V. Hunyady Mátyás miseruhája.

Kresznerics Ferenc 1809. Györött tartózkodván a györi főtemplom ékességei közt említi a gyöngyös infulát, item casula antiqua, cui corona cum corvo annulum gerente insuta fuit, item alia casula de anno 1514; binae item casulae antiquae cum imaginibus et graecis (?) inscriptionibus.

Tud. Gyűjtem. 1832. VIII. 28.

Ezen Hollós Mátyás miseruhájával látszik összefüggésben lenni, mit tán Telekessy Nagy-Prépost irkái közül fennmaradt papirszeleten olvasok:

Ex Melchiore Incofer

Anno 1000 fundatus Eppatus Jaur. a S. Stephano Rege.
 1598 Jaur. recuperatum
 1600 Ja . . . Cardi . . . Batori fuerat caesus
 1471 vel 1472 (ez utóbbi szám kitörölve)

Mathie rebellant Ungari cum ab
 usurpatas decimas et vectigalia

Ennek szélén: Corvini Casula 1472.

1490 Obit Mathis Rex.

Casula Bateria debet esse circa
 Annum 1598.

Frangepani circa Annum 1485

Alia cum Tabula ortabli 1480.

Hollós Mátyás ezen miseruháját találom még 1738-ban Adolf györi püspök egyházi látogatása jegyzőkönyvében, hol Casulae sine Dalmaticis cím 5-dik pontjánál ez áll: Casula violacea Mathiae Regis Corvini. A többi fennemlített régi díszruhákról már itt szó sincsen, ha csak az első ponti Casulae pretiosae tres alatt az említettek nem értjük.

Jelenleg a főtemplom régiebb miseruhái között őriztetik egy violaszínű Casula Corvin címerrel, mely azonban a XVII. századnál fölebb nem vihető. A kelme meglehet hogy régi, de bajosan — alakja új — paszomántja sem színre, sem becsre nézve az állítólagos királyi ajándékhoz nem méltó. Van meg egy másik himzett tükrü — úgy nevezett hatos Casula — mivel a hat órai misékben használtatott. A munka szép, az üdvözítőt és a boldogságos szüzet ábrázolja egészen, és egy csonka alakot is tüntet elé; de régi idomából szinte kivetkőztetett, azonban a munka becses volta miatt figyelemre és megőrzésre méltó.

R—r.

XXX.

A MAGYAR KIRÁLYOK HADJÁRATAI ÉS UTAZÁSAI.

(Közli Rath Károly.)

(Folytatás.)

I. (szent) ISTVÁN király.

Geiza vezér és idős Gyula leányának, Saroltának fia.

Uralkodott mint király 1000 Aug. 15-től 1038 Aug. 15-éig.

979-dik évben született.

1000. Esztergomban Aug. 15-kén megkoronáztatott.

1009. Győrött Aug. 23. ¹⁾

1038. Esztergomban Aug. 15-kén meghal. ²⁾

PÉTER.

**Urseolus Otto velencei doge és Gizela – István király
nénjének – fia.**

Első ízben 1038—1041.

ABA SÁMUEL.

István király Sarolta hugának férje.

1041 Mart. 22 — 1044 Jul.

1041. Csanádon Mart. 22-kén megkoronáztatott.

1042. Tuln-nál (Ausztriában) Febr. 15, másnap hazája felé
indul seregével. ³⁾

¹⁾ Codex Diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus ac Civilis, Studio et opera Georgii Fejér bibliothecarii regii. Tomus I. (Budae, 1829) 292-dik lapon. — ²⁾ M. Joannis de Thwrorcz Chronica Hungarorum. Schwandtner: Scriptores rerum Hungaricarum. Nagy-Szombati 1765-dik évi kiadás I. 156. l. — ³⁾ Ugyanott, 159. l.

1044. Csanádon Mart. 11. a templomban Gerard ottani püspök megfeddi.¹⁾
 Ménfő-nél (Győr-megyében) Jul. 5. csatáz Péter király és II. Henrik német császár ellen, de megveretik²⁾ s elfogatván, megöletik.

PÉTER,

másod izben 1044—1046.

1044. Ménfői csatában Jul. 5. innét Székes-fehérvárra megy.
 1045. Székes-fehérvárott Apr. 7. II. Henrik német császárral³⁾.
 1046. Székes-fehérvárból kizáratván⁴⁾, Mosonyba szalad, innét — az országból kivezető utak el lévén zárva, — Endre követével visszafordul, Székes-fehérvárra menendő, de Zámolynál (Fehér megyében) elfogatott⁵⁾ és megöletett. Pécsen az általa épített Szent Péter egyházában temették el⁶⁾.

I. ENDRE.

László (szár) s Vladimir kievi fejedelem Premislava leányának fia

1046—1061.

1033. Béla és Levente fivéreivel Csehországba szaladnak⁷⁾, majd Lengyelországba⁸⁾, innét két öccse Lodomeria és Kunországba vonul⁹⁾, később az Oroszok földjére¹⁰⁾.
 1046. Visszahivatnak s Abaujvár¹¹⁾ és Pesten Sept. 24. keresztül Székes-fehérvárra vezetgetnek¹²⁾.
 1061. Béla fivére által megveretvén, Mosony kapuinál elfo-

1) Ugyanott 161. l. — 2) Ugyanott 162. l.

3) Ugyanott 164. l. — 4) Ugyanott 168. l. — 5) Kovachich Script. rer. min. — 6) M. Joan. de Thwrótz Chronica Hungar. Schwandinerféle 1765. kiadás I. 171. l.

7) Ugyanott 156. l. — 8) uo. 164. l. — 9) uo. 165. l. — 10) uo. 166. l. — 11) uo. 167. l. — 12) uo. 168. l. és Jászay: A magyar nemzet napjai az arany bulláig 288. l.

gatott, de kijátszván öreit, a Bakonyba szökött s Sirokon meghalt. A Tihanyi Szent-Ánián hitvalló tiszteletére — általa épített — monostorban eltemettetett¹⁾).

I. BÉLA,

I. Endre öcsese.

1061—1063.

1061. Székes-fehérvárott Dec. 6. megkoronáztatott.

1063. Dömösön (Esztergom-megyében) esés következtében megbetegedett, s a Kinisna patakánál (?) meghalt. Eltemettetett Szegszárdon Szent-Üdvözítő monostorában²⁾).

SALAMON,

I. Endre király és Jaroslav kievi Fejedelem leánya Anastáziának fia.

1063—1075.

1052-ben született.

1063. Székes-fehérvárott újra megkoronáztatott³⁾).

1064. Győrött Ján. 20. békét köt Géza bátyjával⁴⁾).

Pécsen Apr. 11. harmadszor Géza teszi fejére a koronát⁵⁾.
Dálmátiában⁶⁾). Selisi monostor felszentelésénél⁷⁾).

1075. trónjától megfosztatik.

1087. meghal.

I. GÉZA,

I. Béla király és Rixa Miccislav lengyel herceg leányának fia.

1075—1077.

1075. megkoronáztatik.

1077. Apr. 25 meghal s Vácon az általa épített Szűz-Mária egyházában eltemettetett⁸⁾).

1) Thurótzi Chron. Hung. uo. I. 179. l. és Kovachich Script. r. minor.

2) Thurótzi Ch. Hung. uo. 182. l.

3) Thurótzi Chron. Hnng. uo. 183. l. — 4) uo. és Pray I. 66. l. — 5) ugyanott. — 6) Thurótzi uo. 184. — 7) uo. 185.

8) uo. 209. l.

I. LÁSZLÓ,**I. Géza király öcsese.**

1077—1095.

1077. megkoronáztatik.
 1091. Sümeg Dec. 20 ¹⁾.
 1092. Országgyűlésben Máj. 29 ²⁾.
 1093. Pécs April 17 ³⁾.
 1095. meghalt és Jul. 29. Nagy-váradon eltemettetett.

KÁLMÁN.**I. Géza király fia. ⁴⁾**

1095—1114 Febr. 3-kig.

1095. megkoronáztatik.
 1114. Febr. 3. meghalt, és Székes-fehérváron eltemettetett ⁵⁾.

II. ISTVÁN,**Kálmán király és Roger Sicilii gróf Busilla leányának fia.**

1114—1131.

1102. született.
 1130. Buda Dec. 27 ⁶⁾.
 1131. Egerben meghalt és Nagy-váradon eltemettetett ⁷⁾.

II. (vak) BÉLA.**Álmos herceg fia.**

1131 Apr. 28 — 1141 Febr. 13-ig.

1131. Székes-Fehérváron Apr. 28. megkoronáztatik ⁸⁾.
 1133. Jul. 22. Albert osztrák herceg Borics pártfogójával csatáz ⁹⁾.

1) Fejér György: Codex Diplomaticus Regni Hungariae Ecclesiasticus ac civilis. I. 468. l. — 2) uo. 479. l. — 3) uo. 482. l.

4) Cod. Diplom. II. 80. l. — 5) Thuróczy Chron. Hung. I. 225. l.

6) Fejér: Cod. Dipl. II. 82. l. — 7) Jászay 407. l.

8) Chronicon Budense. — 9) Thuróczy uo. II. 64. l.

1138. Székes-Fehérvár Sept. 3. ¹⁾)

1141. Febr. 13-dikán meghalt ²⁾), és Székes-fehérváron eltemettetett ³⁾).

II. GÉZA,

II. (vak) Béla király és Uros (Szerb Fejedelem) Ilona leányának fia.

1141—1161.

1141. megkoronáztatik.

1157. Bács Mart. 31. Apr. 1. ⁴⁾)

1161. meghal és Székes-fehérváron eltemettetik ⁵⁾).

III. ISTVÁN,

II. Géza király ⁶⁾) és Mistislav kievi fejedelem Euphrosina leányának fia.

1161 Jun. 1. — 1173 Mart. 4-ig.

1161. Székes-fehérváron Jun. 1. megkoronáztatott.

II. LÁSZLÓ.

II. Géza király öccse.

1161 Jul. 16 — 1162 Ján. 14-kig.

1161. Székes-fehérvárott Jul. 16. megkoronáztatott.

1162. meghal Jan. 14. s Székes-fehérvárott eltemettetik.

IV. ISTVÁN,

II. Géza király kisebbik öccse.

1162 Febr. 11 ⁷⁾) — 1163.

1162. Székes-fehérvárott Febr. 11. megkoronáztatott. — Jun. 19.

¹⁾ Cod. dipl. II. 109. l. — ²⁾ Thurótzai I. 235. l. — ³⁾ uo. és Jászay 418. l.

⁴⁾ Róka: Vita praesulum I. 60. 61. l. — ⁵⁾ Thurótzai I. 240. l.

⁶⁾ Cod. dipl. V. 2. 255.

⁷⁾ Thurótzai I. 240. l.

csatáz III. Istvánnal s megveretik ¹⁾).

1163. Zimonyi várban beszorítva, meghal Apr. 11 s Székes-Fehérvárott eltemettetik ²⁾).

1173. Mart. 4. meghal 26 éves korában s Esztergomban eltemettetik ³⁾).

III. BÉLA.

II Géza király kisebbik fia ⁴⁾.

1174 Ján. 13 ⁵⁾ — 1196 Apr. 23-kig ⁶⁾).

1174. Székes-fehérvárott Jan. 13. megkoronáztatott ⁷⁾).

1196. Apr. 23-án meghalt s Székes-fehérvárott eltemettetett ⁸⁾).

IMRE.

III Béla király és III. Boemund Antiochiai fejedelem Ágnes leányának fia.

1196—1204 Nov. 30-ig ⁹⁾).

1204. Székes-fehérvárott Aug. 26 a kalocsai érsek által IV. László kis fiacskáját megkoronáztatja ¹⁰⁾).

Nov. 30 meghalt, és Egerben eltemettetett ¹¹⁾).

IV. LÁSZLÓ.

Imre király és Constantia az Arragoniai király leányának fia.

1204 Aug. 26 ¹²⁾ — 1205 Máj. 6-ig ¹³⁾).

1204. Székes-fehérvárott Aug. 26 még atyja életében megkoronáztatott ¹⁴⁾).

1205. Bécsben Máj. 7. meghalt és Székes-fehérváron eltemettetett ¹⁵⁾).

¹⁾ ²⁾ Thurótzai I. 240. l. — ³⁾ uo. 241. l.

⁴⁾ Cod. dipl. V. 1. 290. l. — ⁵⁾ Thurótzai I. 241. l. — ⁶⁾, ⁷⁾, ⁸⁾ ⁹⁾, ¹⁰⁾, ¹¹⁾ uo. 241. l.

¹²⁾ uo. 241. l. — ¹³⁾ uo. 242. l. — ¹⁴⁾ uo. 241. l. — ¹⁵⁾ uo. 242. l.

II. ENDRE ,

III Béla király kisebbik fia.

1205—1235.

1198. Jádra (Zára) Mart. 31. ¹⁾
 1203. Beregi erdőnél Aug. 25. ²⁾
 1205. Székes-fehérvárott Máj. 29. megkoronáztatik ³⁾.
 1212. Bánk-bán — a Bor hadból, nemzetségből — a királynőt Gertrudot megöli ⁴⁾.
 1217. Pécs. ⁵⁾ Varasd. Spalatróba érkezik hadseregével Aug. 20, innét hajón elindul Aug. 26, Cyprus szigetén köt ki Sept. 8. ⁶⁾ — Margatumnál. ⁷⁾ — Acrei (Ptolemais) táborban (mások szerint Kydron patakánál) Nov. 3. — Jordán vizén átmegy Nov. 4. — Jordán vizében megfürdik s mellette táboroz Nov. 10. 11. 12. — Galilei távánál Nov. 13. — Tábor-t ostromolja) Dec. 3—8. — Belfori táborban. — Belmai táborban (Caesarea Philippi). Tyrus és Szarepta közt Dec. 25. — Acrei táborba viszzatér Dec. ⁸⁾ és itt az
 1218. Acrei táborban Jan. 7-dikéig időz, honnét Tripolisba vonul ¹⁰⁾ s innét Antiochián, Kis-örinényország, Cappadocia, Galatia, Bythinia, Konstantinápoly, Tracia és Bulgarián keresztül Magyarországba érkezett.
 1222. A nemzet szabadságait arany bulla alatt kiadja.
 1224. Pannonhahnán ¹¹⁾.
 1225. Bárcaságba hadsereggel beront Juniúsbán s a német lovag-rendet kiveri. ¹²⁾

¹⁾ Cod. Dipl. VII. Vol. 5. 139. l.

²⁾ Augustinus Theiner: Vetera monumenta historica Hungariorum Sacram illustrantia. Romae, 1859. I. 124. l.

³⁾ Thuróczy I. 242. l.

⁴⁾ Ugyanott. 242. l.

⁵⁾ Cod. dipl. VII. 5. 219. l. — ⁶⁾ Augustin. Theiner: Vetera monumenta Hungariorum sacr. illustran. Romae, 1859. I. 7. l. — ⁷⁾ Cod. dipl. III. 1. 238. l. — ⁸⁾ uo. III. 1. 243. l. — ⁹⁾ uo. VII. 1. 192. 193. l.

¹⁰⁾ Jászay: A magyar nemzet napjai az arany bulláig. 527—534. l.

¹¹⁾ Cod. dipl. III. 1. 440. l.

¹²⁾ Kövári László: Erdély történelme I. 114 l.

1230. Buda Oct. 27. ¹⁾

1232. Bivalyok szigetén (?) Máj. 16. ²⁾ — Budán Dec. ³⁾

1233. Oroszországban ⁴⁾.

Beregi erdőbeni táborában Aug. 12. ⁵⁾ Esztergomi a Szent-királyról nevezett keresztések hospitáljában Sept. ⁶⁾.

1234. Esztergom Febr. 23. ⁷⁾

Fejérvárnál a B.-Szűz-Mária egyházában Máj. 14. ⁸⁾

1235. meghalt s eltemettetett az általa alapított Maros melletti egresi cistercita apátságban ⁹⁾.

Ev nélkül kiadott okmányai :

Raad völgyében (Somogy m.) keresztelő szent János előtti vasárnap. (Cod. dipl. III. 2. 440 l.) — Scenna mellett (Nagy-Senna, Kis-Senna Szerém megyében, lásd okmánytáromat az 1449-dik évre, de van Somogy megyében is, lásd a Cod. dipl. IV. 2. 159. l. hol ezt olvashatni: „quatvor possessiones Mogorfalu, . . . Kemenvölgy, Scenna et Poczyta vocatas in Comitatu Symigiensi ultra quam Kapus in vno circulo existentes.“) Oct. 17. (uo. 458. l.) — Budán Péter Pál utáni ötöd napon. (uo. 461. l.)

IV. BÉLA,

II. Endre király és Berthold (merani herceg) Gertrud leányának fia

1235 Oct. 14 ¹⁰⁾ — 1270.

1206-ban született.

1233. Beregi erdőnél Aug. 22. ¹⁾

¹⁾ Eredetie gyűjteményemben, kiadtam a „Győri történelmi és régészeti füzetek“ I. k. 206. 207. l.

²⁾ Cod. dipl. III. 2. 301. l. — ³⁾ no. 261. l.

⁴⁾ uo. 324. l. — ⁵⁾ uo. 325. l. — ⁶⁾ uo. 329. l., és Theiner: Vet. mon. I. 119. l.

⁷⁾ no. 124. l. — ⁸⁾ Cod. dipl. III. 2. 378. l.

⁹⁾ Thurótzi uo. I. 243. l.

¹⁰⁾ Thurótzi I. 244. l. — ¹¹⁾ die decimo excunte Augusto, Theiner August: Vetera monumenta historica Hung. sacr. illust. 1859. I. 123. l. Magyar történelmi emlékek. Okmánytárak VI. 307. l.

1234. Esztergom Febr. 23. ¹⁾
 1235. Szêkes-fehérváron Oct. 14. megkoronáztatott ²⁾.
 1236. Péterváradon Oct. 27. ³⁾ 29. ⁴⁾ — Erch szigetén, hó és nap megnevezése nélkül kiadva. ⁵⁾
 1237. Sebus-on Jun. 24. ⁶⁾ Zólyomban Nov. 10. ⁷⁾ — Ság-on Dec. 4. ⁸⁾
 1238. Zólyom Jun. 7. ⁹⁾
 1239. Buda Febr. 14. ¹⁰⁾ — Sólomos erdeje mellett Jun. 11. ¹¹⁾ Szegeden Oct. 27. ¹²⁾
 1240. Pozsony Mart. 13. ¹³⁾ Buda Mart. 21. ¹⁴⁾ Sopron városában Máj. 20. ¹⁵⁾ — Zólyomban Jul. 9. ¹⁶⁾
 1241. Budára megy Febr. 17-dike felé ¹⁷⁾, a böjti ünnepek megülése végett. Buda Mart. 9. 11. 12., Pest Mart. 15. ¹⁸⁾ 16. ¹⁹⁾ 17. ²⁰⁾

Sajó mellett a Muhi pusztán a Tatárokkal megütközik, de megveretvén a Diósgyöri völgyön keresztül Znio várába (Turóc-megyében) szalad, honnét Pozsony és Hainburgba, hol őt az osztrák herceg minden kincseitől megfosztván, elbocsátotta s Német-ujvár, Segesden ²¹⁾ keresztül Zágrábba szaladt, hol őt Május 18-kán találjuk ²²⁾.

¹⁾ Cod. dipl. III. 2. 216. l.

²⁾ Thurózi I. 244. l.

³⁾ Cod. dipl. IV. 1. 57. l., itt királyi palotája volt, olvasd a Cod. d. IV. 1. 69-dik lapját. — ⁴⁾ uo. az 58. l. — ⁵⁾ Györi történelmi és régészeti füzetek, I. 207. l.

⁶⁾ Cod. dipl. IV. 1. 71. l. — ⁷⁾ uo. és a pannonhalmi könyvtárban levő s Esztergomot érdeklő kézirati gyűjteményben. — ⁸⁾ Eredetie a pannonhalmi házi levéltárban.

⁹⁾ Dr. B. Dudik: Iter Romanum I. 34. l., és Theiner I. 171. l.

¹⁰⁾ Esztergomi okmánygyűjtemény kéziratban a pannonhalmi könyvtárban. — ¹¹⁾ Cod. dipl. IV. 1. 149. l. — ¹²⁾ uo. 158. l.

¹³⁾ Pozsonyi káptalan országos levéltárában XIV. 7. 9. — ¹⁴⁾ Cod. dipl. IV. 3. 552. l. — ¹⁵⁾ uo. IV. 1. 199. l. — ¹⁶⁾ uo. 201. l.

¹⁷⁾ Rogerius: Siralmas éneke XV. §. — ¹⁸⁾, ¹⁹⁾, ²⁰⁾ uo. XXXI. §. — ²¹⁾ Somogy megyében, Rogerius XXXII. §. — ²²⁾ Cod. dipl. IV. 1. 215. l. XXV. Calendas Junii áll hibásan, XV. helyett, lásd Theinernél I. 182. l.

1242. Zágráb Febr. ¹⁾ — Spalatro. ²⁾ — Trau. ³⁾ — Bua nevű szigeten. ⁴⁾ — Trau-nál (Tragurium) Mart. 10. ⁵⁾ — Trau városában Mart. 10. ⁶⁾ in insula Pharensi Máj. 10. ⁷⁾ — Klissai várban. — Petriniaiak kiváltságait megerősíti Aug. 14. ⁸⁾ Segesden. ⁹⁾ (Segueth?) Mórchida (Győr megyében) Oct. 3. ¹⁰⁾ Verőczenél (Nográd m.) Nov. 16. ¹¹⁾
Verőce Nov. 21. ¹²⁾ — Zólyomban Dec. 3. ¹³⁾
1243. Nyitrán Ján. 13. ¹⁴⁾ 24. ¹⁵⁾ — Turóc váránál Ján. 29. ¹⁶⁾
Nyitrán Febr. 1. ¹⁷⁾ Buda Apr. 16. ¹⁸⁾
Nyulak szigetén Buda mellett Jun. 5. ¹⁹⁾
Székes-fehérvár Jul. 5. ²⁰⁾
1244. Győr Mart. 21. ²¹⁾ 23. ²²⁾
Buda Apr. 5. ²³⁾ — Gyarmaton Apr. 22. ²⁴⁾
Verőce Máj. 8. ²⁵⁾
Galas várnál Jun. 15. ²⁶⁾ — Gallas vár melletti táborban Jun. 30. ²⁷⁾
Buda Aug. 26. ²⁸⁾ — Szigeten Sept. 10. ²⁹⁾
Bocan-i cistercita kolostornál Oct. 2. ³⁰⁾ — Szala váránál Oct. 11. ³¹⁾ — Salában Oct. 31. ³²⁾

^{1), 2), 3), 4), Rogerius XXXII. §. — 5) Cod. dipl. IV. 1. 269. l. — 6) uo. 250. l., és VII. 5. 261. l. — 7) Cod. dipl. IV. 1. 254. l. — 8) uo. IX. 3. 466. l. — 9) uo. IV. 1. 267. l. — 10) uo. XI. 399. l. — 11) uo. IV. 1. 264. l. — 12) uo. 258. l. — 13) li 3. Decembre uo. IV. 3. 556. l.}

¹⁴⁾ uo. IV. 1. 274. l. — ¹⁵⁾ uo. 275. — ¹⁶⁾ Győri történelmi es régészeti füzetek, kiadják Ráth Károly és tdr. Römer Flóris magyar akad. tagok. I. 208. 209. l. — ¹⁷⁾ Czech János gyűjteményében. — ¹⁸⁾ Giovedì doppio Pasqua = husvét utáni csütörtökön. — ¹⁹⁾ Cod. dipl. IV. 1. 294. l. és XI. 406. l. — ²⁰⁾ uo. IV. 1. 298. l.

²¹⁾ Cod. dipl. IV. 1. 342. l. — ²²⁾ uo. 313. l., és pannonhalmi házi l. tárban, meg a győri káptalan országos levéltárában levő egy 1802-dik évi hiteles átirat. — ²³⁾ Cod. dipl. IV. 1. 335. l. — ²⁴⁾ uo. 338. l. Gyarmat van Győr, Esztergom és Nográd megyékben. — ²⁵⁾ uo. 316. l. — ²⁶⁾ uo. 424. l. — ²⁷⁾ uo. 318. l., és VII. 5. 265. l. — ²⁸⁾ Cod. dipl. VII. 5. 268. l. — ²⁹⁾ uo. IV. 1. 322. l. — ³⁰⁾ uo. 325. l. — ³¹⁾ uo. 343. l. — ³²⁾ Szala e? vagy az ekkor ennek nevezett Deáki (a Holtvág mellett) nem bizonyos, én az utóbbit hiszem, nella vigilia di tutti li Sancti Cod. dipl. VII. 4. 96. l,

Sági ugynevezett Márton bán kolostoránál Nov. 16. ¹⁾
 Zólyomban Dec. 11. ²⁾ — Korponánál Dec. 15. ³⁾ Zólyom Dec. 28. ⁴⁾

1245.

Vaskán Apr. 2. ⁵⁾ — Berberben Apr. 11. ⁶⁾ — Toplici cistercita kolostornál Apr. 20. ⁷⁾

Szergény Jul. 22. ⁸⁾

Budánál Sept. 7. ⁹⁾ — Görgöben Sept. 9. ¹⁰⁾ — Zólyom Sept. 27. ¹¹⁾

1246. Budai hév-vizeknél Ján. 10. ¹²⁾

1247.

Pest Febr. 1. ¹³⁾

Zólyom Sept. 3. ¹⁴⁾ 11. ¹⁵⁾

1248.

Görgöben Febr. 23. ¹⁶⁾

Berberben Apr. 13. ¹⁷⁾

1249.

Buda Mart. 25. ¹⁸⁾

1) Ugyanott. V. 1. 308. l. — ²⁾ uo. IV. 1. 347. l. — ³⁾ uo. 331. l. — ⁴⁾ uo. 333. l.

5) Cod. dipl. III. 2. 212. l., fekszik Verőce megyében, a Dráva mellett, Kaproncához közel a zágrábi egyház megyében lásd Pray 1304. l., közlül még a Cod. dipl. IV. 1. 383-dik l., egy 1245-dik évi Vaskán (Vuaska) XI. Nonas Aprilis, és a VII. 4. 102-dik lapja egy 1249-dik évi Vaskán XI. nonas Aprilis kelt leveleket, de mielőtt ezeket felhasználnók, előbb az eredetieket volna szükség átnézni, s tartalmokat itészileg is átvizsgálni. — ⁶⁾ in Berberio Cod. dipl. IV. 1. 395. l. — ⁷⁾ uo. 390. l., Varasd alatt. — ⁸⁾ in Sergen uo. 384. l. — ⁹⁾ uo. 480. l. — ¹⁰⁾ uo. X. 5. 534. l. — ¹¹⁾ Györi történelmi és régészeti füzetek, kiadják Ráth Károly és tdr. Römer Flóris magyar acad. tagok, I. 209. l.

12) Cod. dipl. IV. 1. 409. l, itt palotája volt, melyet 1289-ben a Nyul-szigeti apácák birtak Cod. dipl. V. 3. 456. l.

13) Cod. dipl. III. 1. 329. l. — ¹⁴⁾ Eredetie a nemzeti muzeum Horváth Istvánféle gyűjteményében. — ¹⁵⁾ uo. IV. 1. 473. l.

16) Wagner: Dipl. Comit. Sáros. 459. l., Cod. dipl. IV. 2. 20. l., lásd Görgöb történetét a Györi történelmi és régészeti füzetek II-dik kötetében, az Anjou-korbéli okmánytárban az 1358-dik évnél. — ¹⁷⁾ in Berberio Cod. dipl. VIII. 2. 353. l.

18) Cod. dipl. IV. 2. 53. l.

1252.

Nyulak szigetén Máj. 11. ¹⁾
 Bécs melletti táborból Jun. 20. ²⁾
 Zamaron Oct. elején. ³⁾

1253.

Babocs várához közel Aug. 16. ⁴⁾
 Győr Oct. 3. ⁵⁾

1254.

Győr Oct. 2. ⁶⁾
 Potokán Nov. 11. ⁷⁾

1255.

Vaskánál Mart. 17. ⁸⁾
 Buda Apr. 1. ⁹⁾ Csurgón Apr. 24. ¹⁰⁾
 Buda Aug. 1. ¹¹⁾
 Esztergomban Oct. 17. ¹²⁾

1256.

Salonaban Aug. 9. ¹³⁾
 Gréc Oct. 2. ¹⁴⁾

1257.

Zólyomban Aug. 6. ¹⁵⁾

1258.

Lipcsén Aug. 15. ¹⁶⁾

¹⁾ Cod. dipl. IV. 2. 145. l. — ²⁾ uo. 168. l. — ³⁾ uo. 146. l., XV. Idus Octobris, mi nem áll; ha VI. Idus, akkor Oct. 10-ke.

⁴⁾ Cod. dipl. IV. 2. 173. l. — ⁵⁾ uo. 172. l.

⁶⁾ Cod. dipl. IV. 2. 224. l. — ⁷⁾ uo. 224. l de hibásan, lásd Magyar történelmi tár IV. 231. l.

⁸⁾ Cod. dipl. IV. 2. 295. l. — ⁹⁾ uo. 308. l. és VII. 4. 112. l. — ¹⁰⁾ uo. IV. 2. 324. l. — ¹¹⁾ uo. 304. l. és VII. 4. 113. l. — ¹²⁾ uo. 308. és uo. 112. l.

¹³⁾ Dalmátiában Klissához nem messze Cod. dipl. VII. 5. 318. l. — ¹⁴⁾ Muchar: Geschichte der Steyermark V. 264. l.

¹⁵⁾ Cod. dipl. VII. 1. 304. l.

¹⁶⁾ in Lipcha Wagner: Dipl. Com. Sáros. 561. l., és Cod. dipl. IV. 2. 466. l.

1259. ISTVÁN, első szülött királyfi,
 Buae Máj. 25. ¹⁾ IV. Béla király és Mária
 — Lascaris Tódor herceg —
 Székes-Fehérvár Oct. 2. ²⁾ leányának fia.
 Lórén Nov. 18. ³⁾ 1239-ben született.
 1259. Gréc Jun. 23. ⁴⁾
1260. Udvarházánál Mart. 14. ⁵⁾
 Morva mezőn Marcheggnél fiával egygyütt csatáz Otto-
 kár cseh király ellen Jul. 13-dikán, visszanyomatik. ⁶⁾
1261. Burkhárd hidján Apr. 28. ⁷⁾
 Zólyomban Jul. 1. ⁷⁾
 Zólyomban Sept. 3. ⁸⁾
 Poroszlón Dec. 5. ¹⁰⁾
1263. Buda Febr. 19. ¹¹⁾ Várad Febr. 1. ¹⁵⁾ — Patak
 Lórén Aug. 1. ¹²⁾ Lipsésén Apr. 24. ¹⁶⁾ — Szokol
 Aug. 3. ¹³⁾ monostorához közel Má-
 jus 3. ¹⁷⁾
 Nyulak szigetén Sept. 30. ¹⁴⁾
1264. Győr Oct. 17. ¹⁸⁾
 Porván Nov. 1. ¹⁹⁾

¹⁾ Cod. dipl. IV. 2. 520. l. — ²⁾ uo, 495. l. — ³⁾ in porta equorum, Lóre a Csepel szigetén uo. — ⁴⁾ uo. 485. l.

⁵⁾ apud: nostram curiam Görgödn Torna megyében, lásd az 1267-dik évnél a Cod. dipl. IV. 3. 126. l. — ⁶⁾ uo. 16. és 48. l., Thurótzsi I. 245. l.

⁷⁾ Cod. dipl. IV. 3. 46. l. — ⁸⁾ uo. 33. l. — ⁹⁾ in ponte Burchard Kaprinai: Hung. dipl. temp. Mathiae de Hunyad II. 205. l., de 8 1262-re teszi. Cod. dipl. IV. 3. 67 l. — ¹⁰⁾ vesd össze uo. 77. l.

¹¹⁾ Kaprinai: Hung. Diplom. I. 40. l., és Cod. dipl. IV. 3. 108. l. — ¹²⁾ Cod. dipl. IV. 3. 146. l. — ¹³⁾ apud Lypcha. August. Theiner: Vetera monumenta historica Hungariam Sacram illustr. 1859. I. 245. l. — ¹⁴⁾ in insula b. virginis = nyulak szigete, lásd Cod. dipl. IV. 3. 266. l. — ¹⁵⁾ uo. 158. l. — ¹⁶⁾ uo. V. 1. 103. l. — ¹⁷⁾ uo. 163. l.

¹⁸⁾ Wagner Anal. Scepi. I. 296. l., Cod. dipl. IV. 3. 196. l. — ¹⁹⁾ in Porova, Porva Veszprém megyében, eredetie a pannonhalmi házi levéltárban.

1265. Vaskán Febr. 25.¹⁾ ISTVÁN.
 Füzitónél Mart. 28.²⁾
 Ercsin Apr. 27.³⁾
 Lipszén Jul. 3.⁴⁾ 17.⁵⁾
 Görgön Sept. 9.⁶⁾
 Visegrádi várban Oct. Bélteken Oct. 31.¹⁰⁾
 13.⁷⁾ 15.⁸⁾
 Komáromban Nov. 30.⁹⁾
1266. Boldog-asszony szigetén
 Turócbán Jun. 27.¹¹⁾ Mart. 24.¹⁵⁾
 Hideg-forrásnál Aug. 6.¹²⁾
 Hideg-kutnál Aug. 7.¹³⁾ Halastón Aug. 20.¹⁶⁾
 Zólyomban Sept. 4.¹⁴⁾
1267. Zólyomban Jul. 1.¹⁷⁾ Feketehalmi várban (Király-
 hágón túl) atyja seregei
 Buda Aug. 26.¹⁹⁾ által ostromolva.²³⁾
 Füzitón Sept. 22.¹⁹⁾ 29.²¹⁾
 Aranyoson Nov. 8.²¹⁾ 16.²²⁾

1) Cod. dipl. IV. 3. 286. l. — 2) Komárom megyében a Duna mellett uo. 260. l. és Aug. Theiner Vet. monum. hist. Hungar. Sacram illustr. I. 280. l. — 3) in Erchy, Theiner uo. a 283-dik lapon, ilyformán Theiner az évszámot quinto-nak, Cseles atya (Cod. dipl. IV. 3. 342. l.) sextonak, Dr. B. Dudik (Iter Romanum I. 44. l.) szinte sexto-nak olvasta, melyiknek higyjünk? én Theinernek. — 4) Cod. dipl. IV. 3. 273. l. — 5) Esztergomi okmány-gyűjtemény másolatban a pannonhalmi könyvtárban. — 6) Cod. dipl. IV. 3. 282. l. — 7) uo. 267. l., és Aug. Theiner: Vet. mon. I. 281. l. — 8) in castro Isaera Cod. dipl. IV. 1. 13. l. — 9) Győri történelmi és régészeti füzetek, kiadják Ráth Károly és tdr. Rómer Flóris. I. 211. l. — 10) in villa Beltuk Cod. dipl. IV. 3. 297. l., és VII. 1. 330. l.

11) Cod. dipl. VII. 1. 332. l. — 12) apud frigidum puteum Cod. dipl. VI. 2. 392. l. — 13) uo. IV. 3. 336. 337. l. — 14) uo. 341. l. — 15) Aug. Theiner: Vet. mon. I. 286. l. — 16) in Holostoj Vas megyében, Cod. dipl. IV. 3. 347. l.

17) Cod. dipl. IV. 3. 403. l. — 18) uo. III. 1. 479. l. — 19) uo. VII. 1. 345. l. — 20) uo. 365. l. — 21) Komárom megyében Cod. dipl. IV. 3. 396. l., és V. 1. 56. l. — 22) Oronos, uo. IV. 3. 407. l. — 23) uo. VII. 4. 133. l.

1268. Nyulak szigetén Mart. 11. ¹⁾

1269.

Buda Máj. 1. ²⁾

1270. Füzitön Mart. 3. ³⁾

Budai szigetben Május 2-dika előtt meghal ⁴⁾, s Esztergomban a minoriták egyházában eltemettetett. ⁵⁾

Hó és nap kitétele nélkül kiadott oklevelei:

1248. Nyulak szigetén. ⁶⁾ Budán. ⁷⁾

1255. Vaskán. ⁸⁾

1257. Zágráb. ⁹⁾

1259. Patakon. ¹⁰⁾

1260. Csurgón. ¹¹⁾

1263. Bozna mellett. ¹²⁾ — Nagy-szigetnél. ¹³⁾

1266. Esztergom. ¹⁴⁾

1267. Nagy-Szombat mellett. ¹⁵⁾

Év nélkül kiadott okmányai:

Szepesben Krisztus születésének nyolcada utáni vasárnapon. ¹⁶⁾ — Segesden Krisztus születésének nyolcada utáni vasárnapon. ¹⁷⁾ — Luthon Sz.-György előtti ked-

¹⁾ Cod. dipl. IV. 3. 464. l.

²⁾ Cod. dipl. VII. 4. 136. l.

³⁾ Eredetie a pannonhalmi házi levéltárban. — ⁴⁾ Budai-sziget, Ó-budai sziget, Ur-sziget, Duna-sziget, Nyulak-szigete, Nagy-sziget és Boldogasszony szigetének is nevezték a későbbi Margit-szigetének nevezett szigetet, lásd a Cod. dipl. V. István király első oklevelét. — ⁵⁾ Thuróczy I. 245. l.

⁶⁾ Cod. dipl. IV. 2. 36. l. — ⁷⁾ uo. 14. l.

⁸⁾ uo. 292. l.

⁹⁾ uo. 447. l.

¹⁰⁾ uo. 490. l.

¹¹⁾ Szopori Nagy Imre gyűjteményében.

¹²⁾ Cod. dipl. IV. 3. 131. l. — ¹³⁾ uo. 144. l., és Esztergomi okmánygyűjtemény másolatban, a pannonhalmi könyvtárban.

¹⁴⁾ Cod. dipl. IV. 3. 313. l.

¹⁵⁾ uo. 395. l.

¹⁶⁾ Cod. dipl. IX. 4. 497. l. — ¹⁷⁾ uo. 362. l.

den. ¹⁾ — Lipcsén Máj. 8. ²⁾ — Nyulak szigetén Máj. 11. ³⁾ — Tolun-ban Jun. 11. ⁴⁾ — Pettau körüli táborában Jul. 4. ⁵⁾ — Zólyomban Jakab apostol utáni szerdán. ⁶⁾ — in Lippelio Aug. 3. ⁷⁾ — in Wania Aug. 12. ⁸⁾ — Buda Sept. 3. ⁹⁾ — Budánál Sept. 7. ¹⁰⁾ — Csuton Sept. 8. ¹¹⁾ — Zólyomban Sept. 16. ¹²⁾ — Füzitön Sept. 22. 29. ¹³⁾ — Komáromban Oct. 5. ¹⁴⁾ — Füzitön Oct. 26. ¹⁵⁾ — Potokán Nov. 11. ¹⁶⁾ — Vasvárnál Nov. 15. ¹⁷⁾

(F o l y t a t j u k.)

-
- 1) uo. VII. 1. 363. l. — ²⁾ Cod. dipl. V. 2. 439. l. — 3) Theiner: Vet. mon. I. 233. l., hol csak annyi mondatik, miszerént ezen okmány Ince pápa idejében adatott ki. — 4) Eredetie a pannonhalmi házi ltárban. — 5) in translatione sancti Martini uo. — 6) Cod. dipl. IV. 1. 200. l. — 7) uo. VII. 1. 364. l. — 8) uo. IV. 3. 546. l. — 9) uo. VII. 5. 600. l. — 10) Dr. B. Dudik: Iter Romanum I. 44. l., és Theiner: Vet. mon. I. 229. l., Ince pápa korabeli okmány. — 11) Cod. dipl. V. 1. 208. l. — 12) uo. 13. l., és Theiner: Vet. mon. I. 229. l., Ince pápa idejébeli okmány. — 13) Cod. dipl. VII. 1. 365. 366. l. — 14) Theiner: Vet. mon. I. 230. l., Ince korabeli okmány. — 15) Szent Demeter napján, eredetie a pannonhalmi házi levéltárban. — 16) Dr. B. Dudik: Iter Romanum I. 34. l., egész terjében uo. 335 - 340. l. és Theinernál I. 232. l., Ince korabeli okmány. Cod. dipl. V. 1. 13. l., — 17) Ince pápa korabeli, lásd Theinert I. 232. l.

XXXI.

V. LÁSZLÓ MAGYAR, CSEH stb.

királynak (a római pápa, a görög császár, Sicilia és Arragonia királya, a modenai herceg, a velencei doge, a szerb despot, a páviai püspök, a lublói kapitány s többekhez) továbbá a magyar országgyűlésnek (a pápához) és Kázmér lengyel királynak (V. László királyhoz irt) levelei.

(Közli Rath Károly.)

(Bevezetés tdr. Rómer Flóristól.)

Mult tavasszal gróf Viczay Héder ő méltósága kitünő vendégszeretetében részesülvén, megláttuk mind azt, mi akár műemléki, akár könyvészeti tekintetből, a mult században europai hírü hédervári Muzcum romjaiból fennmaradt. Legmegelőzőbb nagylelkűséggel engedé át méltóságos háziurunk mind azt, mit tanulmányozásra fel akaránk használni. Mig én a vár-templom- és a tekintélyes régiségtárban fürkésztem és jegyezgettem, forgatá Rath barátom a könyveket, irományokat és a gazdag régi térkép gyűjteményt. Itt ötlött szemébe ezen jeles kézirat, melyben ösztönszerűleg vélé a hírneves szerzőnek még nehány kiadatlan levelét rejleni.

Mily nagy vala meglepetésünk, midőn nem csak a kezünknel lévő kiadásban Schwandtner: „Scriptores rerum Hungaricarum veteres ac genuini“ című gyűjteményének második kötetében az első oldaltól a 106-dik oldalig Zrednai János, királyi korbátnok, levelei között az alúl közlöttek nem találunk, de azok eddigi ki nem jöttét, a legilletékesebb történéseink is bizonyították.

Mi a másolat külsejét illeti, azt itt annál inkább közlendőnek véltem, mivel csonka levén, mintegy alapos

gyanunk lehet, miszerént tán még ily vastagságu férc férhetett el ezen burában; meglehet hogy a külső jelek után indulva valaki még e megbecsülhetlen mű másik érdekesb részét is megtalálja. Áll pedig azon egy ív alaku férc, melyet valamely szerencsés véletlen számunkra fenntartott, 30 ívből s minthogy az első 6 beiratlan, 114 irott lapból. Az ív széle levágatása előtt, egy lábnyi magasságu, 8''-nyi szélességü lehetett. A papír közép vastagságu, nagyon göröngyös, sárgás színü és fölötte itatós, ugy annyira, hogy két-három lap olvasása után szemünk üdüléseig az írást le kell tennünk. A vizjel tojásdad paizsból áll, a szokásos sisaklomb szalagokkal. A paizs közepe négy részre oszlik, a felső szeleményben hatágu csillag látható, az alatta álló két egyenlő, vizarányos gerenda felsője üres, alsójában G K R. betűk láthatók, az alsó szelemény szinte üres.

A belső széle 7''', a külső 21'''-nyi; a valami Árral jegyzett keret közt 36—37 sor sűrű, gömbölyü kevés rövidítéssel tarkázott írás foglaltatik, lapszám nélkül de őrszemmel ellátva; a szélek sok jegyzetet mutatnak, az évszámok régi arabszám alakuak, néha latin betűszámak által is kifejezvék.

A könyv táblája hártába köttetett, melyen egy régi szótár maradvány olvasható; p. o. *Eruca ce ab erodo erodis derivatur hec eruca ce modicus uermis frondium quasi erroda. Item erroca est quedam herba. Et tunc dicitur eruca quia ignee sit Est in cibo sepe sumpta veneris incendium mouet Et producit penultimam Ouidius Non te minus erucas video vitare fallaces. Eructo tas in ructus vide. Eructuo, Erudio, Erugine, Erugo, Erumna, Escaria, Esculentus, Esculus, Esquilie, stb.* Kötője keskeny birkabőr szalagokból áll, kívül 25 számmal jelölve; a tábla belsején O— II. — 25. 30. Arcus

N. 14 látható, mint a gyűjtemény jegyzőkönyvi száma és jegyei. A hatodik lapon fölül későbbi írással: *Zredna Secretarius Joannis Hunyadi Gubernatoris.*

Mi az ujonnan közlött levelek belértékét illeti, s menyire képesek ezek honi és a külföld történelmére némi fényt árasztani, itélje meg a kegyes olvasó; azonban nem lehet nem figyelmzettetnünk ügyfeleinket a XI-dik és XII-dik Alfons

királyhoz és Borgio fejedelemhez irt levelekre, melyekből a királynak a történelmi tudomány iránti szenvedélye kitünik, és fejedelmeink műveltségi állapotára nézve nem csekély érdekekkel bír.

Adja a jó Isten, hogy a netán valahol lappangó folytatás is mielőbb oly kezekbe kerüljön, melyek nem sajnálандják füzetekünk becsét közlésük által emelni.

Schwandtner kiadása s a jelen kézirat közt a következő csekély különségek léteznek:

28. l. A 9-dik sorban, a keltnél nem mint Schwandtner-nál XVIII. die mensis Aprilis, hanem XXVIII die mensis Aprilis áll.

45—46. l. Hunyady aláírása a kéziratban elül, Schwandtner-nál rendesen hátul áll.

47. l. Szinte.

49. l. Schwandtner-nál a külcimezés rendesen elül, kéziratunkban a levél végén olvasható; de ott az aláírás „Jo: Gubernator“ hiányzik, mi kéziratunkban pótolva van.

50. l. A pápához intézett levél külcime: „Sanctissimo in Christo Patri, et domino, domino Nicolao, divina providentia Sanctae Romanae ac Vniversalis Ecclesiae svmmo Pontifici domino meo metvendissimo.“ — és az aláírás itt elől jegyeztetik: „Jo: etc.“ Schwandtner-nál csak röviden említve, s aláírás megemlítése nélkül.

54. l. A keltnél kéziratunkban 1447, Schwandtner-nál 1448 áll.

56. l. A kéziratban az aláírás elül van, Schwandtner-nál hátul.

57. l. Schwandtner-nál a kelt hónap Decembris, kéziratunkban Septembris áll, ez utóbbi helyesen.

64. l. Az első két sor: Ex parte Johannis Gubernatoris, ad Dominvm Nicolavm Papat“ kéziratunkban ki van hagyva, s az aláírás a külcim után áll.

66. l. Schwandtner-nál az aláírás Johannes hiányzik.

73. l. Schwandtnernál az aláírás Johannes Gubernator elmaradt, a kéziratban a külcim után áll.

80. l. Schwandtnernál az aláírás a külcimhez van csatolva.

81. l. Az e laponi külcim a kéziratból kimaradt.

88. l. „Ex parte Gubernatoris ad Fratrem Valentinum, Poenitenciarivm Pontificis“ — a kéziratból kimaradt.

100. l. A 74-dik levél aláírása „Johannes Episcopus Waradiensis. „Schwandtnernál kimaradt, s ennél a kelt XVIII. Marty, a kéziratban XVII., bizonyynyal kéziratunk kelte hittelesb, mert az előtte és utánna álló levelek is Martius 17-dikén keltek.

106. l. A kéziratban az aláírás „Pavlus de Iwanich“ stb. hiányzik, a 9-dik jegyzet így végzi szavait: „mihi notam non impingas. Paulus.“ Kéziratunkban az impingas szó után ez áll még: „Deo gratias. I H C. XPVS. MARIA.“

S. Franciscus. magnificamus dominum qui creavit nos.

Schwandtner a 104-dik lapon levő LXXVIII-dik levéllel s a 105-dik lapon levő s 106-dik lapon bevégzett Epilogvs-sal bevégzi a munkát.

Ezen csonka kézirat hogy XV-dik századi iratról — tán magáról az eredeti fogalmazatról — másoltatott le a mult században, az kétségkívüli. Ezt bizonyítja főleg az arab számoknak, különösen a négyesnek tökéletes utánzása, mit főleg a leíró tudatlanságának lehet tulajdonítani, ki annak jelentőségét nem tudván, csak utánozva írta le.

De lássuk már most a leveleket.

Kéziratunk 98-dik lapján így folytatja az érdekes leveleket.

I.

V. László Magyar, Cseh stb. országok királya felkéri a pápát, hogy a keresztény Görög császárságnak a Török kezéből kimentése érdekében az európai fejedelmeket segélyre szólítsa fel. Bécs, 1453. Jānuár 16.

Pro facto Graecorum ad dominum Papam.

Beatissime pater, et domine noster reuerendissime. Rumor publicus iam diu regnorum nostrorum compleuit penetralia, de infaustis casibus ac minacibus rebus Impery orientalis, atque Constantinopolitanae Urbis; Quem quidem rumorem nuper aduentus Oratorum Illustris dominj Imperatoris Romeorum, et declarauit magis, et confirmauit; Qui cum in praesentia, ac in publica Curiae Nostrae audientia constituti, angustias, praessuras, et anxietates plurimas augustae olim illius Urbis, explicassent, conclamarunt pariter non tam verbis, quam eiulatibus dolorosis, futurum e proximo (ni subueniatur) eiusdem ciuitatis excidium, secuturamque exinde Christianae religionis iacturam manifestam, Insultus, excursionesque hostium multis iam vulneribus passa est et experta, non tam armis, quam dente petitur, atque hoc solum restat, ut in uicino tempore terra, marique calamitosa obsidione claudatur. Et quidem Beatissime Pater, licet non dubitemus, iusta semper esse dei nostri iudicia, eaque uocibus rebellibus exprobrare nephas ducamus, dum tamen ciuitatis ipsius conditio, dum ciuium eius humana charitas, et christiana humanitas, apud nostram presentiam reuoluuntur, miseret nos anxietatis eius, talisque et tanta intercedit compassio, ut nos ex corde et animo cogat dolori ipsius condolere: declaratur enim nobis inter caetera, hanc fuisse in orientalibus partibus ciuitatem praecipuam, in qua christianae libertatis portus, seruitutis uero propulsio, ac laxamentum consistebat; haec uti didicimus captiuorum suscipiebat perfugia, fouebat latibula, et liberationem procurabat; haec uindicabat in libertatem seruos, haec denique exulantes patriae condonabat; In cuius ruina atque occasu quid aliud quam totam simul circumuicinam

christianorum libertatem casuram putemus? et in quo maxime casu, seruitus fidelium illic degentium, ac illac de caetero succedentium né cumulari solum, sed et confirmari uidebitur. Quamobrem, quamuis inter caeteras omnes curas nostras, quibus in hac nostra et aetatis et Regni nouitate occupamur, magnum nobis arsit desiderium intendendi ad remedia, hisce casibus opportuna, utpote in quibus de communi nobis vltro-citroque cum dicta ciuitate, sorte agitur, quia tamen haec ipsa quam tetigimus regiminis nostri nouitas, ac principium, et nondum plena dispositio rerum status nostri, Item potissime, tractatus quidam treugarum in nostra absentia, cum Teucrorum Imperatore habiti, recto nobis impedimento obsistunt, quominus huic nostro desiderio celeriter satisfieri ualeat; Compellimur igitur casus ipsos, et omnes has christicolarum necessitates, apud Sanctitatem Vestram, quae communis omnium et tutor et pater est, deponere, ac etiam proponere, rogando et obsecrando, ut Vestra Beatitudo, causam hanc afflicte Ciuitatis supratactae, ac ruituri vel potius perituri illius orientalis christianorum status et Impery ante oculos ponat, considerataque rerum necessitate, et nec minus religionis necessitudine ac praecipue, cuius sit maxime haec ipsa res quae agitur, tot et tantis malis venturis remedium adhibeat, atque ne aetas temporis nostri, de malo succedat in peius, auxilio et adiutorio possibili adasse (igy? adesse h.) dignetur; Quodquidem auxilium ut cumulatius esse ualeat, recurrat S. V. solito more ad omnes uicinos Catholicos Principes, eosque litteris et scriptis suis hortari, monereque et inducere uelit, ac etiam excitare, quatenus his ipsis tam grauibus et fidei, et fidelium casibus opitulari non negligant; Quantum vero ad partem nostram, cum sciamus nos progenitoribus nostris non solum in Regna, verum etiam in arma haereditaria, atque aduersum infideles perpetua successisse, enitemur diuino, et nostrorum fratrum, affinium, et subditorum auxilio et assistentia, intendemusque omni cura et modo possibili, ad haec eadem pericula, quae dictam ciuitatem, et nec minus statum nostrum in illius ciuitatis casu perurgent propulsanda, non desit modo interim opportunus (ut premisimus) Sanctitatis Vestrae succursus; Quam dominus conseruet foeliciter. Datum Wiennae die XVI. Mensis January.

Anno Dominj Millesimo, Quadringentesimo, Quinquagesimo tertio.

II.

V-dik László király levele a constantinopoli görög császárhoz, melyben írja hogy követeitől megérté a birodalom veszélyes állapotát, serkenti a Török előnyomulásának meggátlására és Constantinopol védelmére; írja továbbá, miszerént segélyezése végett mind a romai pápához, mind az europai fejedelmekhez irt, maga pedig ősei szokása szerint semmit sem fog elmulasztani jogai megvédelmezésére. Bécs, 1453. Jánúár 16.

In eodem facto.

Ladislaus etc. Illustrissimo principi Constantino in christo fidei Imperatori Romeorum Paleologo semper augusto; Salutem, et prosperos ad vota successus. Illustris princeps frater noster in christo charissime; venerant Nuncy Vestri cum litteris ad conspectum nostrum, qui in primis bonae valetudinis et incolumitatis Vestrae grati admodum apud nos relatores fuerunt, ac deinde explicauerunt etiam in publica audientia, doloris satis uerbis multa de statu, timore, ac pariter tremore christianorum fidelium in partibus illis orientalibus commorantium, et praesertim quantum turbationis periclique impendeat ciuitati Vestrae Constantinopolitanae ex parte infidelium Teucrorum, partes illas non tam occupare, quam subuertere cupientium; de quibus dum edocti fuissemus, non potuimus non compati his infoelicibus et minacibus christianorum rebus, tum zelo fidei, tum uero illius insignis ciuitatis amore, quae quidem ciuitas praecipua adhuc et fere sola restabat inter infidelium fauces, pro tutela et perfugio afflictici populi christiani. In quibus sane rebus, licet occulta Dei iudicia animis mortaliū semper extimescenda reputemus, utpotè qui iustitia impares, meritisque infirmi, sola gratiae eius abundantia conseruamur. Datum tamen est hominibus inbecillibus hoc praecipuum inter angustias remedium, ut circa omnes aduersitatum minas, in spe non deficiant, sed in animi fortitudine perseuerent, erigantur fiducia, mentis ueró constantia roborentur. Nihil enim in rebus ac ruinis hostilibus pusilliammitate (a második i ki van törölve) nocentius,

nihil periculosius, quam de diuina benignitate desperare. Quae profecto et si a Magnifica Vestrae mentis et animi conditione procul abesse non dubitemus, nihilominus uisum est nobis fiducialiter hac exortatione fraternitatem vestram commonere, ut uidelicet inter hostiles minas, illosque inimicos insultus fortem geratis animum, né deficiatis in spe, neuè ab defensionis audacia declinetis, expectantes é proximó salutare principum christianorum auxilium, porró in quorum animis tám fidei, quam salutis Catholicae amor semper et cupido uersatur. Scripsimus enim per eosdem Nuncios Vestros, primum ad Sanctissimum dominum nostrum Summum Pontificem Romanum, ac deinde ad plures alios huius fidei orthodoxae principes, ut huic Vestrae necessitati, ac rebus angustis, opportuno succursu opitulentur. Nos uero qui a parentibus in haereditariam aduersus infidelium arma, curam, successimus non obmitteremus pariter pro nostro Jure, more et debito, congruam his rebus prouisionem cogitare. Datum Wiennae ciuitate ducatus nostri Austriae, die XVI Mensis January. Anno domini M. quadringentesimo, quinquagesimo tertio.

III.

V. László király levele Oleszniczai János Lubló és Podolia kapitányához, melyben az ez által Jiskra János ellen emelt vádakra válaszol s megírja, hogy ezután mint cselekedjék. Pozsony, 1453. Február 3.

Responsalis ad Capitanevm Libloviensem.

Superscriptio.

MAGNIFICO JOHANNI DE OLESZNICZA LIBLOVIENSI
ET PODOLIENSI. CAPITANEO
NOBIS DILECTO.

Ladislaus etc. Magnifico Johanni de Olesznicza Liblouien-
ensi et Podoliensi Capitaneo, Salutem et fauorem. Querelam
Vestram, ac caetera quae contra Johannem Gyskra scripsistis intelleximus, non parum condolentes, si quae aduersa,
in Iniuriam Serenissimi fratris nostri domini Regis Poloniae,
undecunque illatae (így) prouenerunt. Et quidem, licet praefatus

Johannes Gyskra, hactenus sub nomine nostro, in partibus illis Scepusiensibus officium capitaneatus se gessisse asseruerit, multa tamen etiam subditis nostris iniuriosa intulit, quae audire sine displicentia non potuimus. Quamobrem non incredibile uidetur, si etiam ad illam partem vestram, suis et suorum mansionibus uicinam, aliquorum fortè familiarium eisdem incursus se se protenderint. Quod si factum est, fatemur expressè, et dicimus ea, quaecunque in Iniuriam et damnum praefati domini fratris nostri Regis Poloniae, et suorum subditorum acta et irrogata sunt, non esse nec fuisse de uoluntate, commissione et scientia nostra; quinpotius nobis in animo est, pacem illam et beneuolentiam fraternam, illaque amicitiae federa, quae ab olim inter progenitores Nostros, et dominos Poloniae Reges, eorumque Regna hincinde uicissim (uti didicimus) habitae, tentae atque firmata fuere, né obseruare, sed magis ac magis deinceps confirmare. Quapropter ecce cum praefato Johanne Gyskra nunc super factis suis in tractatu stamus, ut ea, quae ex parte sui, et suorum fuerunt, uel futura essent impedimenta, omninó cessent et refoventur, quae si ordine concordiae tollere et reprimere non poterimus, adhibebimus euestigió cum consilio praelatorum et Baronum nostrorum aliud remedium huic rei, quo pacem et quietem illis partibus parare et reducere ualeamus. Tempore autem intermedio si aliqui malifatores, tenutis uestris, aut subditis praefati domini Regis Poloniae, nocumenta et damna inferre et irrogare conabuntur, poteritis securé talium incursibus opportuna resistentia obuare, et defendere aduersum eos illos subditos domini uestri, qui uestrae protectioni sunt commissi; dummodo inter haec nostri subditi per uos non offendantur, qui uidelicet in hac parte innoxii sunt, et nihil aduersi meruerunt. Datum Posony die tertia Mensis February. Anno dominij Mmo, CCCC^{mo}, quinquagesimo tertio.

IV.

Kázmér lengyel király, és Litvánia nagy hercegének levele V. László Magyar, Cseh stb. országok királyához, melyben a két szomszéd ország alattvalói által egyik a másikon elkövetett igazságtalanságok megvizsgálása és megszüntetése végett a két ország nagyjai által tartandó értekezletet javall.

Troky 1453. Február 5.

Serenissimo Principi domino Ladislao dei gratia Hungariae, Bohemiae etc. Regi, et duci Austriae, fratri nostro charissimo: etc.

Ex parte domini Regis Poloniae etc.

SERENISSIMO PRINCIPI domino Ladislao, dei gratia Hungariae etc. Regi et duci Austriae, fratri nostro charissimo. Kazimirus eadem gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, et haeres Rusciae etc. Foelices ad uota successus, cum augmento omnis boni. Serenissime Princeps frater noster charissime; Ex litteris Vestrae fraternitatis pridem nobis praesentatis, intelleximus querelam, quam Janussius Oszwyanzinus, et Przmilaus Tostensis duces, contra nos, et Regnum nostrum, Vestrae detulerunt fraternitati, quasi à Nobis et Regno nostro, multae illis, et terris eorum irrogarentur aduersitates et oppressiones hostiles. Non est autem frater charissime moris nostri aut conditionis, nedum duces praefatos, quos propter eorum genitoris merita, speciali prosequeremur beneuolentia et fauore, sed nec quoscunque alios finitimos, (így) armis opprimere aut uexare, cum diuina miseratio nobis amplas terras et dominia subiciens, alieno nos concessit non egere, sed et duces ipsi, quamuis nos, et subditos nostros crebro bello lacessissent, non arma nostra, sed clementiam et mansuetudinem saepenumero experti sunt, quae illorum iuueniles animos, ut nos amplioribus prouocarent bellis, irritauit et accendit; Nacti siquidem opportunitatem, plagam Regni nostri, quae peste crudeli tunc allidebatur, illis vicinam et contiguam, licet cum altero eorum pacem perpetuam, cum altero sufferencias recenter firmatas, et nusquam etiam alias per eum custoditas, haberemus, omni belli genere, spolys uidelicet captiuationibus et incendijs, aggressi, contorquebant, dum

et nos Baronesque et milites nostros, metus Epidimiꝯ in loca remota secedere cogisset; Non illos fedus pacis, non absentia nostra, non fulminans pestis, non litterae nostrae, et Praelatorum, Baronumque nostrorum, non aequitas illis oblata a persecutione belli reuocarunt; Et licet nostra, et nostrorum fidelium potentia, bellum huiusmodi potuissemus rescindere, (igy) et iusta induere arma, in hanc tamen diem magis repullimus bellum, quam intulimus, quo effectum est, ut Castrum et terrae Ozwyanczinensis possessio, in nostram concederet ditionem, dux tamen Tosten-sis, cui omnia aequitatis et iustitiae media per nos oblata sunt prioribus damnis et Iniurijs non contentus, bellum contra nos, et Regnum nostrum continuè instaurant; Et pridem non nostrorum solum ex Craccouia, sed ex Wratislauia Mercatorum bona magni ualoris in strata publica occupans, accepit, nec potest quiescere, quin nos et Regnum nostrum grauibus infestationibus et iniurijs prouocet et irritet, quae omnia facile Vestra Fraternitas ex copia diffidationum his inclusa agnoscet ut pro suis operibus iustiore indignationem V. F. quam interpositionem mereatur. Caeterum exponimus V. F. Quod et anno transacto, per Pancratium, et anno praesenti, per quendam Walgatham Vestrae fraternitatis subditos et terrigenas terra nostra Scepusiensis pluribus incommodis, spolys, et igne vexata est, nec aliqua reformatio, aut cohibitio spoliatorum secuta, licet illam litteris et Nuntijs a Praelatis et Baronibus Regni Hungariae exegissemus; Sed et Nobilis Johannes Gyskra de Brandis V. F. Capitaneus, praefatum Walgatham hostem nostrum, pro suo familiari computat, asserens illum, omnia facinora in nos, et terram Scepusiensem commissa, suo scitu et iussu egisse, prout Fraternitas Vestra ex copia litterae, Magnifico Johanni de Czyzow, Castellano et Capiteano nostro Craccouiensi scriptae, agnoscet; Nec abs re haec tot et tanta grauamina per Vestros nobis illata, ad Vestram Fraternitatem notitiam deducimus; ut Fraternitas Vestra tollerantiam et mansuetudinem nostram possit in animum inducere, et ut horum malorum quae patimur, effectualis fiat reformatio, prouidere, Possemus siquidem Vigore inscriptionum Aui vestri foelicis recordationis, domini Sigismundi Romanorum Imperatoris, quorum etiam copias facimus inclusas, damna et Iniurias nos-

tras facili compensatione resarcire, nisi nos Regnorum hungaricæ et Poloniae uetus liga, Vestrae quoque Fraternitatis respectus, uti Jure concessio prohiberent, Ne' igitur huiusmodi damnorum et iniuriarum procella hactenus per nos tollerata, maiores edat et subministret, (si compressa non fuerit) dissensiones, et federa Regnorum abroget et disrumpat, placeat iuxta inscriptionum tenorem, ad loca designata, Praelatos et Barones Vestros hungariae transmittere, ut cum Praelatis et Baronibus Regni nostri, quos etiam mittere offerimus conueniendo, possint pluribus rebus in superioribus gwerris deformatis, iuxta Inscriptionum tenorem, decisionem imponere; Damna quoque et iniurias vtrinque inter subditos nostros commissa pro stabilimento et instauratione pacis perpetua reformare Datum in Troky dominica in die Sanctae Agnetis Virginis, Anno Millesimo Quadringentesimo quinquagesimo tertio.

Ad relationem magnifici Petri de
Szczekoczyny R. p. Vicecancellary.

V.

V-dik László Magyarország stb. királyának levele Kazmér Lengyelhon királyához, melyben a cseh Valgata és társait saját alatt-valójának el nem ismeri, hanem olyannak, ki mind a Magyarokon, mind a Lengyeleken elkövetett rablásból él; végre az indítványozott s mind a két nemzet nagyjai által tartandó értekezletre, Augustus hó első napját tűzi ki. 1453. Bees Martius 4.

SERENISSIMO PRINCIPI DOMINO KAZIMIRO,
DEI GRATIA REGI POLONIAE, AC MAGNO
DVCI LITHVANIAE, ET HAEREDI RVSCIAE,
etc. FRATRI NOSTRO CHARISSIMO.

Ladislaus etc. Serenissimo principi domino Kazimiro eadem gratia Regi Poloniae, et Magno duci Lithuaniae etc. fratri nostro charissimo. Salutem et prosperos ad uota successus. Serenissime princeps frater charissime. Paratior occasio coram posita intercesserat, ut priori loco causam nostram proponeremus, apud Fraternitatem Vestram, qua proposita ex aduerso responderemus; quandoquidem audiri prius, post Judicari con-

uenientius putabamus, in his praesertim rebus, inter quas ante passi sumus Iniurias, quum quidnam Iniuria sit ad plenum cognosceremus; Verum tamen deferre sorti, quae accidit, dignum duximus, et cum preuenti simus in querela, uicem responsionis, quam Fraternalitas Vestra exigit prosequemur; Si quidem nudius tertius accepimus litteras Fraternalitatis Vestrae, amici federis, et beneuolentiae uicissim debitae bene memores quarum tenore perlecto collegimus; Idonea recte ad nos affectionis Vestrae et charitatis principia, eo quod aduersis quibusdam (uti fertur) ac irritantibus rebus, fraternalitas Vestra non ultionem parare uelle, sed reformationem commissorum, fraternalia a nobis requisitione uidetur exposcere. Tetigit autem Fraternalitas Vestra in primis defacto illorum dominorum duorum, in quorum partem nuper auditis in priuato querelis eorundem, miseramus Fraternalitati Vestrae scripta nostra, in eum certe finem, ut clementiori gradu vtrinque ad pacem reformatandam pergeretur. Auidi quippe quietis publicae in omni differentia concordiae partem consecrari optaremus, ne qua inquietudo animum Vestrum sollicitet, quae nobis cum Fraternalitate Vestra semper futura esset diuidua. In qua quidem re quia Fraternalitas Vestra oppulenta quadam excusatione defendit partem suam, de propositione autem et responsione aduersa non plene informati sumus, libentius nunc pacis sequestrum, in hac parte agemus, quam Iudicem, id tamen nobis ad eam rem optimum videretur, quod certe gloriae Vestrae, honorique pariter non parum conduceret, si Fraternalitas Vestra differentiam ipsam in manibus honestorum Arbitrorum reponebat, qui sine bellorum strepitu illam dissensionem de medio submouerent; quoniam licet Fraternalitas Vestra conatibus aduersis illorum ducum (si quos praetenderent) incorporabiliter superiori virtute possit occurrere, speciosius tamen et laudabilius, ac simul commodius erit, erga eos solita mansuetudine quam ui armorum uti. Ita enim publice persuasum didicimus, quod omne agens in alterum, etiam si interdum viribus secundis ageret, ex eo solo quod agens est, necesse erit ut aliquo detrimento afficiatur. Disponimus autem simili exhortatione etiam partem alteram propediem commonere, uti animum manumque ab armis reuocet, ac iuxta exigentiam ipsorum meriti

uel demeriti opportuna pacis media non aspernentur, utque officys potius quam armis more progenitorum suorum, cum Fraternitate Vestra decertent. Subiungebat consequenter Fraternitas Vestra in altera parte litterarum suarum conquerendo de quibusdam damnis et iniurys, quas notificat tenetis et subditis suis, per quendam Walgata Bohemum, et suos complices in terra Scepusiensi irrogatas, appellatque Nocentes ipsos terrogenas nostros et subditos esse. Sonora quidem est apud wlgum Serenissime frater, sed certe prae postera haec notificatio quaerelarum, utque magis aperte loquamur, multo serius intercessit quam expectatione nostra, et Vestrae fraternitatis benevolentia dignum erat, dum videlicet querelas ipsas, uindicta diu iam ante praecessit, et ultro prius expetita est, quam reformatio petita fuisset. Non erat igitur opus vltas significare querelas, exacta damna repetere, ac pene oblitas per Vestros inscriptiones appellare, nobis certe iustior querela, nobis damnorum repetitio dignior, et inscriptionum Veterum acquabilior appellatio competit, quippe qui ex parte Capitanei Vestri Liblouiensis, contra iustum et aequum, ac contra pacis et amicitiae federa, non modo Iniurias passi, sed et non parum desuper delusi sumus, qui cum nuper, per similium querelarum significationem, operto quodam et recondito vlscendi proposito, petisset a nobis aequam illatorum damnorum compensationem, non expectans amica responsa nostra, non aequitatis oblationem, non denique promptitudinem ad omnem pacis viam considerans princeps conuolauit ad arma, et non inferentibus damna, sed nostris simul patientibus bellum indixit, pepercit communibus hostibus, diffidauit afflictas uillas, et magis afflixit, facibus, ferro, preda, spolys, innocentes subditos nostros affecit, omnemque veteris pacis usum, quantum in eo fuit in hoc nostri regiminis exordio, conatus est facere deteriorem, intenditque, ut audimus continue magis excusare culpam, quam culpa uacare, Nos uero e contra in hisce querelis vestris, recta excusatione releuamur, dum nihil recognoscere possumus, quod in damnum vel Iniuriam Fraternitatis Vestrae de nostra, uel praelatorum et Baronum, aut etiam subditorum nostrorum voluntate, commissione, uel consensu actum esset, praesertim in illis nocementis, quae ex parte antefati Walgata Bohemi,

et suorum complicum nobis obiciuntur, hic enim nec noster subditus, nec terrigena est, vti Vestra Fraternitas putat, sed sui Juris predo, qui acque nostros uti vestros subditos paribus insultibus quatit, nisi forte id nobis uitio uertitur, quod Iniuriarum huiusmodi participes, communia cum Fraternitate Vestra nocumenta supportamus; Verum si ex aduerso nos, ea quae subditi Nostri ex parte uerorum terrigenarum Regni Vestri passi feruntur, explicare voluerimus, dispar profecto erit Iniuriarum vtrinque allegatarum collatio, etiam si nunc praetermissis alyis, utpote alio loco et tempore numerandis, sola haec nocumenta, quae a praefato Capitaneo Liblouienſi, et suis sodalibus illata sunt pensitabimus; Is enim in nullo prouocatus a Nobis uel a Nostris, sed ex quadam fauentis sibi excusationis latebra auctoritatem summens, excessum suum, alienis excessibus purgare aggressus est atque idcirco forte prior facere Iniuriam properauit, quam nisi fecisset, pati posse uerebatur. At nobis longe aliena mens a proposito tali et fuit et futura est, qui non relatione Iniuriae, sed purgatione ac emendatione, omnia complanari cupimus, quique beneuolentiae, et rerum debita dissimilia reputamus; Nouimus enim res datas eum mox non habere qui reddidit, beneuolentiam autem, et qui refert habet, et qui habet, eo ipso quod habeat, refert, quam certe nos etiam praefato Capitaneo Vestro, ad ea omnia quae pacis sunt, aperte in responsalibus literis nostris significauimus, prout ex copia earum hic inclusa, poterit Fraternitas Vestra intueri. Vidimus posterius in reliqua parte litterarum Fraternitatis Vestrae, qualiter vigore inscriptionum condam dominj Sigismundi Imperatoris Aui nostri (ut uerbis uestris utamur) damna et Iniurias Vestras possetis facili compensatione resarcire, Nisi vos Regnorum Hungariae et Poloniae uetus liga, nostraeque fraternitatis respectus uti Jure concesso prohiberent etc. In hoc si quid nobis delatum est, aut nostro respectu remissum, magnas habemus gratias Fraternitati Vestrae, quam in id ipsum certe semper obligatam credidimus, sed non videtur Jam opere precium, ut pro futura damnorum praedictorum compensatione vos solliciti sitis, Jam enim vti praemisimus eam prius factam nouimus, quam Jure fieri posse edocti fuisset; Nec autem ex copia Inſcri-

ptionum praefati condam dominj Sigismundi Imperatoris ad nos missa, id colligere potuimus, ut uigore earum illata ab alys damna, ab alys requirentur, utque parceretur hostibus, et innocentes punirentur, quodquidem et Nouitas Regni amica progenitorum nostrorum societas, et super haec omnia, aetas et innocentia nostra, in nullo ut factum foret, merebatur; cum ex nostri, et nostrorum parte, nullius publicae iussionis processerit occasio, quae Fraternalitatem Vestram Jure ad inferenda arma coegisset; In qua re id quoque non mediocriter cogitandum fuit, ut si fraternalitas Vestra ob priuatorum quorumcunque excessus publice eduxisset gladium, nescimus quis ei finem unquam statuisset; Quamobrem, quia haec eadem, quae facta sunt, infecta fieri non possunt, et neque credimus inconsultos et praecipites vestrorum subditorum actus, de Vestra mente procedere, pacis inter haec nobisquam uindictae magis illecebra, placet, et ob hoc facile et beneuole consentimus requisitioni fraternalitatis Vestrae quam in postrema parte litterarum suarum expressit, ut uidelicet iuxta tenorem Inscriptio-num veterum, ex utraque parte, eatur ad loca designata; Ibi-que praelati et Barones hincinde deputandi, inprimis super omnibus Iniurijs et damnis vtrinque proponendis, aequo arbitrio decisionem faciant, ac deinde omnium dissensionum seminaria succidant, et alia quoque necessaria pertractent, quae ad perpetuae pacis ab olim indictae, restorationem conducere videbuntur. Vt autem nihil interueniat, quo ista res atque pacis uia suspendi, uel produci possit, deputamus ex nunc terminum super his pro dieta in locis praetactis tenenda, octauum diem festi beati Jacobi Apostoli *) proxime uenturi; Ita tamen, si idem ipse terminus Fraternalitati Vestrae competens ad id uidebitur; Alioquin stabit in arbitrio et electione Vestra, diem et terminum pro dieta ipsa magis congruum notificare, de quo quam cicius per F. V. certificati fuerimus, deputabimus ex parte nostri Barones Regni notabiles ad dietam ipsam cum mandato sufficienti, atque ad omnes res praetactas accommodo; Tempore autem intermedio, disponat et committat fraternalitas Vestra (uti aequum est) omnibus suis subditis ab

*) Augustus 1.

armis Regno nostro aduersis discedere; Nos uero, e regione parati essemus ex nunc identidem committere, si sciremus quoscunque nostros subditos et terrigenas, arma hostilia aduersum Vestros assumpsisse, Nihilominus commitemus exsuperabundanti, ut et si qui essent auctores eiusce propositi, protinus ab intentione resipiscant; Et finaliter in omnibus mentem sinceram offerimus, ad priora pacis federa obseruanda; In quibus quoniam hactenus, quasi quodam amico uinculo, atque amoris mutui copula, horum duorum Regnorum Incolas, uti fratres cum fratribus, pax ipsa consociauerat, malelibenter haec eadem nostri parte intercidere, aut certe deterere patiemur. Datum Viennae die quarta Mensis Marty. Anno dominij M. CCCCmo. quinquagesimo tertio, Regni autem nostri Anno tredecimo.

(Vége következik.)

—1861—

XXXII.

ADALÉK A BOSZORKÁNYPEREKHEZ.

(Közli Romer Flóris.)

(Folytatás.)

V.

Anno 1627: 23 die Febr. szettünk bizonsagot Nagj Tani on. mi Laki Janos es Leörincz Benedek. ezen Varmegjenek Vice Ispania es Szolgabiraia.

1) Tano az Nagi Tani biro Czirok Andras hiti utan azt uallia. Simon Ferenczne es Lazlo Péterné felől azont uallia mint az több tanuk be hoztak. Horvat Janosne felől azt hallotta. hogj Chemi Andrasne betegeskedet uolna es eő adot uolna ualamj Sirt neki kiuel kenne magat. mint hogj az labaj dagadoztanak uolt el. azt nem tugia kenteie magat uele uagj nem. Deczi Gaspartol. azt is hallotta hogj Czallóközben. uolt. Beöghelő taian es ot beszéltek nekj. hogj Horuat Janos azt mondotta uolna. hogj miért uallot az ő felesegerc, hanem az ő hadnagjsaga alatt uolt. egiebet semmit sem tud.

2) Tano. Szente Pal. megh esküt hiti utan azt uallia. hogj egiebet nem tud. hanem azt tugja. hogj tsepi Margit bizoniosan tudot az Apiatol. Csepi Deömcötörtöl maradot oruossághoz mert egikor az fianak Szente Balasnak uagion egi fia. Istok. neuö. azt is megh uesttettek uolt, es kertek Czepi Margitot hogj ide Tanira altal ieönne ez meg latna az gyermeket, mi niaualaia uolna. megh kente az gyermeket, es rea oluasot, az gyermek, megh giogjult. Azt is uallia hogj mikor ez elöt. mint egi negj esztendőuel az felesegerc,

megvesztettek uolt. ki miat igen nagy kinban uolt, mast sem giogiult ki belöle. oltsan lakot egy santa (kitörölve) vak Aszonj. a ki Horuat Gasparnak napa uolt. Kerte azt oda uuen az feleseget, giogjeitani. ha mi iot lehet uele. hogj giogjejtsa. es miuel hogj minden nap oda ment latni. es enni uit, kerdette az Vak Aszontol ha megh giogjeithattiac. auagj nem. kire mondotta az Vak Aszonj. Oh. mit giogjethatom edes Pal Vram. ha az mit giogiult uolt is ez eyel mind Vionnan el rontattak es en magamatis el kinzottanak nem hagjak megh giogieitani. Kerdette ki nem hagja. azt mondotta, hogj Horuat Janosne nem hagja, Annak utanna. haza hozta es nagy kinniaban tsak nem harapta az földet feöl. Istenért kert hogj Horuat Janosnehoz menniek es keriek sirt teöle, el mentem. es kertem töle. ningjarast ada: ismegh arra kertem hogj el ieöieön es maga kennie megh, el icöt es megh kente. es azon eyel szepen megh könniebedet osztan. masnap. oda ment Horuat Janosne kerduen. mind nagy Aszoniom. mondot az feleségem. monduan. hala az Vr Istennek edes Aszoniom. immar iobban uagjok ez eyel immar nyughatan. ez tanois az hazban az Asztalnál iluen nagy rut szemmel rea tekintet, azt monduan. hogy halgas az Istenert, azt ne mongjatok, hogj az en attam sirral giogiult uolna megh, icteben. tsak nem le eset az földre. az sirnak az maradekia az Kaliha szegletin uolt, eyel el ucszet onnal. az feleségem hallotta hogj eyel az földhöz. tsaptak az tserepet*), de cök nem halotak.

Azert bizoniosan tudom hogj ő tselekette uele. azert tselekette penigh. hogj az migh feiös marhaia nem. uolt. Saitert uaiert menten ment. ez. tanonak hazahoz. es az mig el nem unta adigh mind attanak neki az mit kert. hanem osztan el unuan az sokat, nem adot egiczet neki. es tsak azert uezstette megh. horvat Janostul. penigh ez tano hogj nagy baratsagossan eltenek egik az masiknal uendegeskeduen. ez tano. Kerte szep szoual monduan. edes Janos Vram ne uezsekegiel az faluual. bizonj peörlení akarnak ueled. arra azt mondotta. Oh had peöreölienek. mit felek ez attol. mikor en

*) Tán a macska vagy kutya.

sopornin laktam. mind birakot eskütteket, ugi megh szitam en mint az bokrot, de semmit nem nierhettek raitam Azt is tugia hogi egjkorban. Circiter mint egj tiz esztendő taiban. mikor ezen tano biro uolt uolna tahat. uetet uolt. Chemj Lörincz. az Markhazj földön. buzat, es tudatlanol. talalta. ugian onnal. az Horuat Janos földeröl eöue gjanant. 3. auagj. 4. Kereztes buzaiat ugimint arato rezt el hoznj. kit mikor Horuat Janos eszeben uet ment ezen Tanohoz. mint akkori birohoz. meg ielentuen. hogj el hozta buzaiat. Chemj Lörincz. ment oda ez tano es mondotta. miert hoztad el az Horuat Janos buzaiat. mentette magat, hogj bizoni tudatlansagbol let hanem. 12. hold buzam uagion. ualahun akarja uegie ot föl. ez ualazt uisza uiuen. Horuat Janosne azt mondotta hogj bizonj nem leszen az. hanem azon buzamat, hoza megh. az Asztagbol kellet kiualogatnj es mikor, uisza uittek nekj azt mondotta hogj fosos bestic kuruafi el uitte az en buzamat, de bizonj megh sirattia. azon hamaragiaban megh esot az Vesztes raita azt mondotta hogj tsak az szalmaiat uitte visza ki razta az szemet ezt is hallotta hogi it uolt Tansion egi Dizno paztor Detsi Gaspar. Annak az felesege mondotta hogj egikor ment uolna. az Nemet Albert kuttiaara uizert es mikor latta uolna hogj az kutban egj utalatos Varas beka labbana az Vizben. azonban erkezik oda Czemi Gergel szolgália Leteniej Balas neuő. es azis latuan. ki meretette az bekat. és niarsban vontak. Azonban horuat Janosneis oda erkezuen latta hogj ki meretettek az kutbol az bekat, es niarsban uontak. mondotta. hogj mi dolgotok uolt tinektek euel. hogj nem hattotak beket nekj megh feniegette az legend es az uton ugj let dolga. hogi szörniiu nagj Kinnal köllöt megh halni.

Azt is hallotta hogi egikor osztan. azt tselekette Horuat Janosne. hogj Detsi Gasparnenak. az homloka az arcaia ueres uolt, kerdettek az Aszoniok töle mi lötte. azt mondotta hogj eyel. Horuat Janosne oda ment es az niarsban uoniot bekauul arczul uerte, es az niarsnak az uegeuel sertette. Nagj Istuanne felöl azt tugia mondanj. hogj ez elöt mint egiket esztendővel ez elött (e két szó kitörölve) ment uolt Komaronban Sokadalomban. es azonban. Nagj

Istuannet, latta hogj az Varfele magan le ülüe. sok szept sarga uaiat es sok szept turot arolt. kiból. ugjan ki geögedezet az Vaj eö nem tudja mitöl lehetet ollian sok es szept. az eöuek penig mint uaiok turaiok sirtalan. azért gianakozik hogj el tudja az tehenek hasznat uenni.

3) Tano. Sente Palne. azt uallia hogj. mikor az menienek Sente Balasnenak gjermeke let uolna. es ez tano hazabol dolgaira ki ment uolna. azonban. az Kemencze meögeöl. latot ualmit az menietske. hogj rea ment es megh fogta az feiet ki miat ugj tetszet hogj Vgian tserget az feie. es elremeöluen. azonnal ki ütötte az neheseugh. es miuel hogj azt akarta uolna el egy tanonak fia. azert gianakoznak rea hogj azert tselekette uolna az menieuel ezt a dolgot, akkor is tsepi Margittol hoztanak ualami uizet, kit Innia attanak az menietskenek. es ugj giogiult osztan megh. Az migh az menietskenek gjermeke nem let oda hittak Horuat Janosnet, es neuetkezuen azt mondotta. de nem lesz semmi dolga. megh giogiul.

Az miert penig ez tanot megh uesttette az summaia tsak ez. hogj mikor az menienek gjermeke akart. lennj. es her telenseggel. oda nem hihattak. Horuat Janosnet, hanem tsak maga uolt ez tano az menienek szülesenek ideien uele. immar az clött is kezdett uolt az keze Fainj, azonban megh hallotta hogj gjermeke let az menienek. oda ment Horuat Janosne. es tsak megh tekentette az menietsket es nagj haragal ki ment. Az Aszonioknak. mondotta. hogj Babaua let sente Palne. de megh ualik megh ha sokaigh Babakodhatik. az utan mind inkab el uestzet az kezeuel uegre osztan az lapiczkaikat előfordoitottak az meliere. ezutan aztan uallia mint az Vram. hanem ezt hoza. teszi hogj egjkor ieöt hoza. Megjerröl. Nagj Gergelne. kerte azt is ez tano hogj ha lehetne gjogjtana. mondotta hogj im egj fördöt tsinalok. de bizonj bekeuel. megh nem förödhetel benne hanem a ki megh uesttet, mingjarast ide köl iconni es benem tapasztal az fördöben. megh nem hagj gjogjettani. es az Kemenczes kertben ült az fördöben. azonban, mingjarast oda ieöt Horuat Janosne. mondotta. hogj eggesegel. mulassa kegjelmed az fördööt.

4) Tano. Szente Balas. megh esküt hiti utan azt uallia. Nagj Istuanno felöl. hallotta hogy ertene az tehenek haszna elvetelehez: Aztis uallia hogj mikor Szegi Istuannak az első felesegeuel ualo meniekzeöie uolt. Akkor az Tanj Tamás predikatoris ot volt. es mikor alkalmassan ueghez ment uolna az lakodalom. mondotta Horuat Janos. ez. tanonak. meniel balas cötsem az en hazamhoz fogd be az en lovaimat es uigiük haza az predikator komamat oda menuen. talalta az Horuat Janos leaniat az pituarban. elő atta az kochihoz ualo szerszamot. latot. az szobaban. hogj gjertia egne. Kerdette az leaniatol. monduan. Eörsik kik uadnak otben. mondotta az leani. de nintsen senki. mondotta ez tano bizonj be megjek es megh latom. az leani ellenzette. de ugjan be ment. es azonba az hazban szellie nezuen. latta a Kaliha mellet, tsupa Aniaszült mezeitelen. Horuat Janosnet, es egj Feölsö geleren lako kis Geörbe Ven Aszonkat. az is mezeitelen uolt, hanem tsak az szemermes testeket föttek be es ugj kentek magokat. az kenestöl. penigh igen büdös uolt az melegh hazba mire ualo uolt az kenes azt magok tugjak. megh kel kerdenj. Az Vak Aszonj oltsan ez tanonak, is az szerent megh mondotta. hogj Horuat Janosne nem hagja megh gjogjeitanj Az Aniat. Szente Palnet.

5) Tano. Szente Balasne. azt uallia hogj. cötetis gjogietotta. Chepi Margit azt is uallia hogj mikor eötet az nehesség hantotta. oli uizet küldöt, kiben megh latta hogj estue regel aban igjek es aban mosgjek, es felel felöle. hogj soha ki nem üti teöbször az a niauala rea.

Azt is mongja, hogj sem maga sem az giermeke nem alhatot. arrol ualo sirtis küldöt. azt izente hogj az giermeknek tsak az tenieret kenie ucle. maganak is az halankiat es teneret, kennie es alhatnak. megh tselekette. es. azutan alhattanak. Azt is tugia hogj egjczer ide Tanira az ő hazakhoz be haitottak uolt. az Chepi Margit louait, es egj nagj bottal ertek ieött, es kerte ki hogj mingjarast ki nem attak azt mondotta hogj nem eösmerek megh tsepi Margitot. de ha meghesmerik tahat rea emlekeztetnek. azt is mongja. hogj Horuat Janosne giogietotta es sirt is adot. ki utan megis giogiult. mert az elöt. 4. kez lab maszkalt kj az hazbol. Az babasagrol is giermekszülese-

ről. egi Arant uallia az napaua! Az fördöben hogj ült szente Palne, azont uallia mint az napa. Azt is mongia hogj az Olt-sai Vak aszontol, hallotta hogj azt mondotta ezen tanonak. hogj mint tegedet. s. mind az napadot. egj kesz uezstette megh. eörömet meg giogitanalak benneteket, de nem hagia Horuat Janosne, mert eng(em)et is. ugj el kinzot mi attatok hogj ugjan rezketek bele. Azt is mongja hogjigen harangozot az füle. giermek agj fekteben. neha ismegh mintha pinte-reztek uolna. es neha mintha rostaltak uolna. hanem az Ania adigh iart Horuat Janosne utan. Vaiat mezet, uit nekj, es adot ualamj füuet. kit megh főznj hagjot, abban hatta megh mosni az feiet. kit megh tselekettének. es ugj giogiult megh.

6) Tano. Jakab Janos hiti utan azt uallia. semmit sem tud. Vgian ennek az Felesege semmit sem tud.

7) Tano. Szegi Istuan. hiti utan azt uallia. hogj Vas Gergelne felöl hallotta hogj tudna Lazlo Peternehez Simon Ferencznehez hogj tudnak az tehenekhez. Szabo Peterne is, az tsetj Szolgaia megh uezsteset, Horuat Janosne felöl hallotta megis feniegette Horuat Janosne egiczet es azutan. eginehanj marhaia uezset el. kiert Horuat Janosnera giana-kodik.

8) Tano Szegi Istuane semmit sem tud.

9) Tano. Szegi Istuan napa semmit sem tud.

10) Tano. Meszaros Janos semmit sem tud.

11) Meszaros Janosne. hiti utan azt uallia. az Chepi dömeötör hogj eördöngös uolt hallotta; Decsinetöl hallotta hogj Horuat Janosne az niarsas Varasbekat az Arczaia-hoz uerte.

12) Tano. Chemi Lörincz megh esküt. hiti utan azt uallia. hogj az mint szente Pal megh uallotta ennek az tanonak megh uezsteset ő is Az szerent uallia. hanem hoza teszi azt is hogj mikor immar megh uolt uezstue, oda ment Horuat Janosne latnj es eleiben ült. az inget föl haituan az oldalat ala uonta az kezeuel. monduan edes Lörincz Vran ha lehetne megh az Veremmel is iol tennek ueled. azt tugia hogj oda niult. de mikor uette el az kezet azt osztan nem tugia. an-nira el nehezedet, az ulta annal is nehezebben. let dolga. Az

Oltsaj Vak Aszonj kezte uolt giogietani. megmondotta azis hogj nem engedik megh giogittanj. de nem mondotta ki nem hagja.

13) Tano. David Janos, hiti utan semmit sem tud.

14) Tano. Nagj Janos, hiti utan semmit sem tud.

15) Tano. Nagj Janosne. hiti után az beka dolgot hallotta Detsinetől.

16) Tano. David Janosne. sem. sem tud. egiebet, hanem Czemi Andrasne hogj betegh uolt, kenöt adot nekj. Horuat Janosne.

17) Tano. Chemi Lörinczne. Semmit sem tud. egiebet, ualamint az Vra uallia tsak hogj mind lepeödöt mind inget. Szagatta magarol esze neköl uolt. az beka dolgot ugj uallia. mint az töbi uallotta. Detsinetől. megh kel kerdenj.

18) (hiányzik)

19) Tano. Nagj Istuanj. megh esküt. hiti utan azt uallia, hogj Lazlo Peterne felöl. hallotta hogj tud tehenekhez Vyheli Matenetis. Horuat Janosnet hallotta hogj Orvoslanj tud. Azt is tugia hogj egjezer az maga leania es Tuba Balint leania. az Vetesről be hajtottak az disznait Horuat Janosnak. es be nem mentenek az Olban. hanem Tuba Balint egjenkent mind be hanta az disznok siuasat hogj megh hallotta. Horuat Janosne, az leania oda ment es azt kezdette hogj ki haitotta be az disznokat, mondotta Tuba balint, eregi tsak hozd megh az iutalmat, arra azt mondotta az Horuatne leania. No bizonj megh banniatok megh ezt. Az Aniais az hazok felöl feniegetet, de nem hallottak az szavat. az utan ugj megh bana Tuba Balintne. hogj az utan ugjan fordeitottak megh.

Ez tanonak is az leania hogj ot uolt az dizno haitasban Annak is ugj let dolga. hogj az labai mint rothattanak. hanem osztan kis Tanion giogietotta Fogas Janos, eötse megh ebölis Horuat Janosnera uelekednek. miuel hogj megh feniegettek cöket. leaniastol. azt is mongia hogj magat is sokat feniegette, es immar annira uan hogj alegg ueszen lelekzetet. azert. abol is Horuatnera gjanakodik.

20) Tano. Nagj Istuanne. semmit sem tud. egjarant uallia az feniegetest az Vraual.

21) Tano. Chemi Andras hiti utan semmit sem tud. Vas Gergeline tehenek haznat hogj el ueheti hallotta.

22) Chemi Andrasne semmit sem tud. adotis kis kenüt neki. de megh mast is megh uagion az sir.

23) Tano. Nemet Albert hiti utan semmit sem tud.

24) Tano. Tuba Balint. hiti utan semmit sem tud. egiebet ualamint Nagj Istuan uallia. hanem. Nagj Gergelinet mongja hogj megieröl hoztak által az felesegehez giogitanj kerte ez tanonak felesege, hogj megh mongia kitől uolna az ő niaualaia. azt mondotta hogj bizonj en nem mondom arra hiszede hogj ha tudnad. teneked köniebsegedre uolna. bizonj megh inkab artasodra uolna. ugjmond. ezt nem neked hanem az Vradnak tselekedtek. de te találtal bele menni.

25) Tano. Detsi Gaspar *). megh esküt hiti utan azt uallia. hogj egj marhaia Horuat Janosnak. tsak ieöt. s. ment mindenfele. mind hegire Veölgire. es mikor megh izente uolna az leaniatol. Horuat Janosnenak. hogj uisellie gondiat az marhaianak. mert ő nem elegh rea. hogj az falu marhaiat is mind cörize. s. emennek is mindenütt utanna Jarhasson. az utan kötöt uolt ualami tsomot az niakara. es migh az raita uolt adigh szepen iart egjüt az töb marhakal. az utan. mezön le hullott az rola es is meg az utannis köteötte az utanis. harmad nap mulua az is eleset rola. az utan is-megh mikor behaitotta az marhat ismegh hazokhoz ment, es megh mondotta hogj lassatok. mit mielték az tehenetekel, mert en immar semmikepen nem oltalmazhatom. az sokat az egiert el nem hagjhatom. erre azt mondotta hogj eleget oruoslottam. de nem használhatok neki mert az eördögök hordozak mikor osztan elmaradot uolna es Horuat Janos kerdezte uolna hogj hol marat az ő niaualiodot marhaia azt mondotá hogj bizon; nem lattam. az utan. egj Vasarnap talaltak rea, hogj meg ettek az vadak.

26) Tano. Dechi Gasparne. hiti utan azt uallia. hogj ő semmit nem tud egiebet, hanem azt hallota hogj Lazlo peterne tud Simon Ferenczne felöl. azt hallotta hogj Matias Jakab azt beszelte uolna. hogj az buzat boronálta. azt is mondgia

*) Pasztor uolt ez.

hogj ez elöt ualo Inquisiciokor megh akarta mondanj. de Nemet Albertnetol tanatsot kerduen azt mondotta hogj megh ne mond. hiszem ha marhaia köl auagj. maga Valamire. nem uonsza megh magat töletek. Horuat Janosne. Azt mongia hogj az kenderben ment uolt, ez tanunak tehene boria. megh feniegette monduan. hogj ugj megh banod. miért Isten megh hatta tudnod. Arra ez tano azt mondotta. no. immar ha ualamj niaualiaia leszen Vagj Vramnak. uagi magannak auagj marhamnak. de. en senkire nem uetek immar hanem kegedre io Aszoniom. s. azutan osztan. az leanianak. ki tekertek az kezet.

27) Detsi Istuan hiti utan semmit sem tud. Vas Gergelineh felöl hallotta hogi tud. Simon Ferenczne felöl azt uallia hogj Matias Jakab latta hogj az ueteseket boronalta. sz. Giörgi nap estin. ez azt fogatta neki tsak ne mongia ualamiert hoza küld megh leszen adua.

28) Tano. Horuat Janos megh esküt hiti utan azt uallia. hogj eö semmit sem tud. hanem.

29) Tano Mihalifi Tamas hiti utan semmit nem tud egiebet. hanem. hanem Simon Ferenczne azt mondotta hogj ez esztendöben igen iok uoltak az ö buzaj.

30) Tano Nagj Lukats. hiti utan semmit sem tud — egiebet hanem. ez iden mikor az Istrasara mentenek uolna. Nemet Albertal mondotta hogj Juan Mihal kerdezte az apiat. Nagj Istuant. kire mondotta Nagj Albert. hogj bizon igen beteges. mondotta Juan Mihaly sok szegeni ember tehene hasznat ette megh miulta ezt az Aszont el uette Nagj Istuan.

31) Tano. Nagj Janos. az mint Horuat Istuanne uallia ez is ugj tugia. tugia azt hogj niaualiaia uolt. es Horuat Janosne adot ualami Sirt aual megh kentek es hasznalt neki. Azt is hallotta az Apianak az Nagj Istuannak szolgálaiatol. hogj Horuat Janos szolgália azt mondotta. hogj az en Aszoniom. minden. Penteken mas mas tiukot uiszen be — mit tsinalt uele nem tugia megh kel kerdenj.

32) Tano. Betsi Istuanne hiti után azt uallia hogj eö semmit sem tud. Vas Gergelne tud. Lazlo Peterneis tud. Simon Ferencznet hallotta hogj az buzakon vonkotta

az lepeödöt Szabo Peterne felől azt mongia hogj az mas embernek tchenének hazna nem uolt, de öuenek föleöslek is io uolt. konkolinetol hallotta hogj azt mondotta, hogj az .sz Giörgi harmattiaban j. fertali liztben. 1. kallannal töltött es. 1. kemenczeuel let. Horuat Janosne felől hallotta hogy tud. semmit sem tud egiebet.

33) Tano. Sos Janosne, 34) Tano. Saigo Peterne. semmit sem tud.

35) Tano. Nagj Gieörgj. hiti utan semmit sem tud.

36) Tano. Füge Jakab. hiti utan azt uallia: semmit sem tud. az maga felesegetöl hallotta hogj Horuat Janosnet hallotta hogj megh uezstette uolna Chemj Lörinczet.

37) Kovats Janos, Nagj Giörgine, Dienes Istuanne, Osuald Ferenczne, kouats Janosne, Füge Jakabne semmit sem tud.

43) Tano Tenienj Mihaline. hallotta hogj tudna Horuat Janosne ualamj bü baiossagot de en nem tudom ha tude uagj nem.

NB. Az buza elueszeset, megh kell kerdeni. Az Marhazi fiat Mihokat ki uezstette meg. Pal Janos Vram . . . Lörincz Benedek előtt mit mondot Horuat Janosne.

Nagy Tanion. Nagj Lukatsne semmit sem tud. Nagj Istuan szolgália: Haczi Pal. az hallotta az Horuat Janosne szolgálialol. hogj minden Penteken Viab tikot uit be. mire ültette megh. azt nem tugia.

Chemi Gergel. Horuatne felől. uallia hogj adott ke neöt az: felesegenek. meh Aniarol. es hasznalt. az szolgália Leteniei Balas. az mint, az több tanok be hoztak. az V arasbeka ki mereiteset ugi uallia: azt tugia hogj az szolgália igen el szarat. de mitöl azt nem tugia. eö elötte az legenis nem mondotta.

Chemi Gergeline. azt uallia. hallotta Detsi Gasparnetol azt hallotta, hogj igriczet tartot, kit latot egiczet Detsine hogj az haza elöt kemenien meg forgodozot egiczet. Horuat Janosnetol hallotta hogj Detsinet szitta illien szoual hogj az bestie kurua leania Detsine kökkeni szemö bekaia az. a kit emlegetnek.

Nagy Janosne. hiti utan. uit giermek szülesekör sirt ki-

uel megh kente Horuatne. hasznalt e nekie ő bizoni nem tugia. az tik ültetést. hallotta hogj minden Penteken. Viab tikot uiszen be. es ülteti ualamire de nem tugia mire. Leteniej Balast kente Horuatne. Az Varas bekat azt mongia. hogj estve mereitet. dagasztani ualo uizet az Nemet Albert kuttiarol azt eő nem latta ha akkor mereitetteie ki az bekat eő az Vas üstben töltötte es deszkauaal be földte. reguel. tsak latta hogj ot uan az beka: Az annia vetette ki es az Leteniej. uonta miasban az utan let niaualiaia. az legyenek. mitől azt nem tugia.

Mihalfi Tamasne Horuatne adot neki sirt kiuel kentek betegsegeben: semmit sem tud egiebet.

Dienes Istuan azt is el felette uolt. hogi mikor egiczer az kezet megh uezstettek uolt, az Vak Aszoni hogj giogitotta Ei Taion azt mondotta hogj kert alol mennien. szallasara. mert maga is fel de kitől nem mondotta.

Kouats Benedekre. Detsinetől hallotta. hogj azt mondotta hogj im fü uesse tsinal uala. hallotta magatol Horuatnetol. hogj eörcömet tsinalnak kenöt de nem merek az sok nielueskeödöktől. semmit sem tud egiebet. az beka dolgat hallotta.

Chemi Lörinczne el felette uolt ezt hogj Hor(vátné) adott ualami sirt kiuel kente az urat. es ualamj fürdőben ualo füuet is. ki utan osztan könnieben let az Vra.

Nemet Albertne hiti utan azt uallia. hogj az Chemi Gergelj szolgálaiatol Leteniej Balastol azt hallotta. hogj az Horuat Janosne leania sütöt, ualami petsiniet. a ki sületlen szabasu uolt. es az Horuatue Veiuel ette megh es attol betegeölt megh. Azt is mongia hogj Szente Palnak egj fia holt uolt az uizben es annak az Temetesere főzcöt Horuat Janosne. es onnal küldöt Horuatne ualami tehen hust Leteniej Balasnak. kit mikor megh et. azt mondotta. hogj immar Annal is inkab fai az gionra kitől. azonnal el nchezedet.

Az nagj Tanj Kouats Janos. ez megh elfelette uolt, hogj ez elöt mint. ket esztendőuel. adot uolt Horuat Janos ualami retet neki kaszalasert, az puzta Oltsai földön hittak hogj megmutassa horuat János ugj uolt az labauaal. hogj semmiké-

pen el nem mehetet, hanem osztan ő előtte az tüznel. Horuatne megh kente ualami sirral es azonnal el mehetet, ucle.

Chemi Lörincz, azt is mongia hogj mikor komaromból haza iöttenek uolna Heuesi Andras azt mondotta. hogj az mikor az hazat peorlek tölünk. akkor nem feltem, de most bizony felek.

Tuba Balintne hiti utan azt uallia. hogj ualamint az Vra uallotta az disznok be haitasat. es az Horuat Janos leania meg feniegeteset, eöis ugj tugja a feniegetes utan penigh azon hamar megh uezstettek kiben most is, benne feküue kinlodik. Mongja hogj az Vrat. meg erre külte Nagj Gergelinehez. a ki egj kis kenöt küldöt neki. kiuel meg kente magat, es regel az Asztaligh el mehetet osztan harmadnap mulua által ieöt nagj Gergelne. es hogj föl nem kelhetet előtte mondotta hogj no nem kölleök en it. adigh szabadot nekj. hogj megh maradot osztan. es kert ez Tubanetol ualami tse-repet. es. főzeöt ualami szert az labanak. Kinek igen nehez szaga uolt, de senkinek nem hatta latnj. es azt mondotta hogj ualaki dolga ez de fogadom hogj ide köl ieöni: migh en ezt megh főzeöm. Kerdette ez tano hogj kitöl let niauualiaia azt mondotta. hogj. minden marhadert sem mondanam en azt meg mert ezt nem neked hanem az Vradnak akartak tselekednj de te hagtal bele. Leteniei Balashoz a ki Vak Aszont fogadot uolt Chemj Gergel. annak szaiabol hallotta. hogj azt mondotta. hogj mikor az Szente Pal fia temetesere főzött uolna. Ha ualamj etelt auagj italt hoznak Horuat Janosnetol megh ne egje. auagj megh ne igja. es migh oda uolt az Vak Aszonj az Torban adigh uit az Horuat Janosne Leania ualami etelt es italt. kitalam az uolt. az tehenhus kit mihelen meg et es iuot azonnal megh nemolt. es azon hamaragjaban megh holt osztan. az legenj. Az Varas beka dolgat ugj uallia mint nagj Janosne. azt teszi hoza. hogj megh feniegette az legent Horuat Janosne hogj a niarsban uonta az bekat. az beka az marsban. 3. nap igis mind eleuen uolt. ualamitsoda beka uolt. az. de az utan ki uezset osztan az niarsból.

(Folytatjuk.)

XXXIII.

A BÖNYI REFORMATUS EGYHÁZ XII—XIII. SZÁZADBELI POHARA.

Bábolnára rándultam, hogy ott a városi faiskola számára akáccsemetéket rendeljek meg, midőn Bönyön keresztül utazván, szokásom szerint az evangélikus és reformatus lelkész uraknál tisztelegtem. Bár a gyülekezetek s templomaik nem régiek, még is felcsigáztatott kíváncsiságom, midőn Szalay Pál reformatus lelkész úrnak egyik poharuk leírása után, láttam, miszerént annak legalább góthkorunak kell lennie. Siettem visszafelé — mert a gondnok ur honn nem lévén, délelőtt a szent edényekhez nem férhettünk; — gondolhatja mindenki mennyire örültem, midőn valami még a gyanítottnál régiebbet találtam.

A mint e magában egyszerű, de külseje által régiségét eláruló poharat kezembe vevém, első gondolatom Török-sz.-Miklós felé repült. Örömünk teljesebb, tökélesb, ha van, vagy vannak, kik velünk örvendenek. Mióta a magyar régészeti kiállítás eszméje fölmerült, egyedüli ohajom volt, nemzetünk dicsőségéhez méltó mit, a nemzeti muzeumnak teremeiben együtt összeállítva látni; kimondhatlan vala pedig lelki örömem, midőn az igazgató tanácstól, mint bizottmányi tag, a közreműködésre való felhívást kezemhez vevém. Ezen pillanattól fogva mindenhol működtem buzdítólag, biztatólag, és a bécsi tárlatba csak azért utaztam fel leginkább, miszerént lás-sam, hogy és mikép lesz ottan kiállítva, miben versenyezhetünk, mitől fogunk háttérbe szorítatni. Megvallom reám nézve nem hatott annyira leverőleg a kiállított kincsek sora, fénye és régisége mint Ipolyi barátomra, ki bővebb ismerete, mé-

lyebb tudománya szerint felfogván az egészet, főleg a románkori kincseket tekintve, jelenté, miszerént magyar románkori és középkori művészeti kincseinkkel alig fogunk a világ eleibe léphetni. Én akkor is azon szempontból indultam ki, hogy eddig magunk sem tudjuk, mink van, a közlők kényelme, a tulajdonosok tárgy-nem-avatottsága, fajunk ilyenekbeni — ha szabad kimondanom — majd átalános közönössége miatt. Csak a haza bővebb és rendszeres átkutatása, az egyházak és egyesek honfias pártolása fogja azt, kiválólag a nemzeti régészeti műtárlat alkalmával — melynek célja egy részt kincseink megismertetése, más részt a nemzeti muzeum számára egy illő fölszerelési alap szerzése — napfényre hozni. Azért gondoltam Ipolyi barátomra, midőn e becses régiséget — melyről eddig tudomásunk nem volt — szemléltem, és fentebbi mondatomat újra igazolva láttam.

A bönyi ezüst, aranyozott kehely nyom $23\frac{3}{4}$ latot, az az majd $1\frac{1}{2}$ márkát, s így belső értéke körülbelül 50 forint; de régisége által becse természetesen sokkal magasbra rug. Magassága tesz $6'' 10'''$; a $4''$ átmérőjü kupaé $2'' 9'''$, a gombot fölül alúl övedző karikáké $6'''$ és $5'''$, maga az almácska magassága $1'' 3'''$, a körivü $6'' 7.5'''$ átmérőjü, talapzaté $2'' 1'''$.

A kupa alul $1''$ -nyira huzódik össze, közepén fölül alig észrevehető hasassága van, és a talapzaton kívülről $6'''$ -nyi lemezcsészében áll, belül pedig szertartási rendeleteink ellenében $1'' 3'''$ -nyi átmérőjü körlemezzel le van szegecsezve, az aranyművesek műszavával fejelve (genietet). A kupa oldalai gyengék könnyen összenyomhatók, az aranyozás a kalapálás közben, melynek minden egyes ütése szemlélhető, több helyen lepattogott.

A gomb $2'' 2'''$ -nyi átmérőjü; oldala közepéből emelkedik 4 vonalnyira hat hengerü dudor, melyek közt, köröskörül hétfognyi keskeny hat sinor elvonul. Ezen dudorokba illesztvék, a sötétkék nielló-ból ezüstszinüen kiálló egyenkaru kereszt, és a maiuskulákkal irt I C E S V S név.

A gomb egészen fényesre csiszolt, az öt foglaló karikák ékességét teszi a ferdén álló, váltogatva fölül alól érintkező, rizsszemféle diszitmény.

A lefelé szélesbedő talapzat négy — francia címerben is

használt — lilium teszi, melyek szélesbedő nyelei alul összeforrván, s mint egy fölül szétágazó négy szirma koronává alakulnak. Ezen liliumok közt foglaltatik, négy kerek, valamenyire kiálló, a tulsó lapra fejtelt, lapos érme, melyek szinte feketéskék zománcos talajon egy-egy fejet mutatnak. Ezen fejek ketteje mindig összenéz s valószínűleg a négy evangélistát ábrázolja. A kereszt alatt jobbra az első arckép hosszú csúcsos szakállal bír, haja homlokán le van fésülve, oldalt hosszukás hullámokban esik alá; a mellette lévő, de balra néző kép majd egyenlő hajzatu, de szakála tömöttebb. Az CE alatti — jobbra nézőnek — szakálatlan kedves ifjú arcúnak — nem sz. János? — homlokán fölfelé fésült haja van; — a negyedik pedig tömött szakálú, balra néző fő pilissel, egyenesen elnyirt papi koronával, övedzett. Ezen érmeszerű ékességet körülvesz három dudorodó félgömböcske, úgy, hogy egy egyenoldalu háromszög csúcspontjait képezik. Az ékitmények közti egész tért pedig apró, gombostűfejnyi nagyságu bilyeggel vert karikácska tarkázza.

Ez a bönyi kehely külsejének részletes leírása. — Van hozzá tányér is melyen Isten báránya labarummal látható, de ez, mint hiszem újabbkori. A mit a Décsi Bálint által rajzolt bönyi reformata egyház történetében, ezen sz. készletről találtatik, velem a mostani nt. lelkész ur által ilyképen közöltetett: . . . 5. Az urasztali tiszta ezüst, kívülről arannyal futtatott tányér — 1706. — s poharak a nagy győri ref. egyháztól 1804-ben szereztettek, melyeknek árát Sály István és Samuel fizették le, Lévy Ferenc győri gondnok nyugtája szerint. stb.

Megvallom, miszerént könnyen megtudnám magamat arról győzni, hogy ezen tisztességes ereklye, tán a Jósefféle kolostorok pusztítása alkalmával — tán pannonhalmáról is — a győri reform. egyház birtokába kerülhetett; mert tudjuk, mily csekély áron árultattak akkor Győrben a legdiszesb egyházi készletek, ruhák, butorok. stb. Meglehet, hogy még biztos adatokra akadunk, nem azon szándékból, hogy — mi úgy is hiába történnék — a jelen birtokost kincsetől megfosszuk, hanem, hogy majd biztos állításunk némileg megerősítessék.

Első pillanatkor némi zavarba jöttem; talaja és fogan-

tyúja e pohárnak kétségkívül románkoru, kupája pedig, már a XV-dik századbeli gothika izlését árulja el. Az átmeneti szakba tettem át tehát keletkeztét, míg a kupa későbbi korát a fejtelt, s így a régi, eredeti, koptatott kupa helyett alkalmazott, pohár nem erősített meg abban, hogy e kehely mint van, két külön korszakban készült, mi egyébiránt a kelyhek történelmében epén nem ritka eset.

Alig vártam, hogy Lippert barátom, ki véleményemben megerősített, mását küldje azon — a bönyihez egészen hasonló — kehelynek, melyet a regensburgi főegyház kincsei közt le-rajzolt.

Ezen diszes remekmű leginkább a gazdagabb ékítmények által különbözik a bönyitől, lényegre azonban és a díszítményre nézve, vele egy. A regensburgi kehely kupája meg van eredeti alakjában, az az: fél gömbös, és alul kurtított akantlevű lombozatot mutat. A gombot övedző felső és alsó karikák szígszeg szalagjai közt öt karélyu levelkék látszanak.

A gomb maga alma-alaku, magasabb a nyulánkabb bönyinél, a dudorok karikái nagyobbak, írás helyett szentek képeivel díszítettek, és a köztük fennmaradt tér, kilenckarélyu levéldíszel töltetett ki.

A talaj hat, a mienkkel egyenlő rajzu liliummal bir. Ezek karsuabb nyelei ötkarélyu lombozatból erednek, és a kör széleit nem érve, cserforma levelek csúcsaival találkoznak. Ezen levelek közti tért a mienkhez hasonló hat érme foglalja el, szent képekkel ékesítettek ezek, a többi része sima. Még az alsó párkányzat is díszesebb, mint leirt kelyhünk ezen része, mely minden cifraság nélküli; mert köröskörül, kettős körben álló levelü rózsákkal van feldíszítve.

Ezen összehasonlítás után ujítanom kell állításomat: a regensburgi kehely a bönyivel alkatrészei és díszítményei lényegére nézve egykoru, de drágább, ékesebb; s azért a mienknek egyenlő részét is, a fogantyút t. i. és a talajt románkorunak kell mondanom, és mivel ennél hazánkban régiebbet nem láttam, úgyhiszem, hogy az eddig leirtak, és ismertettek közt, korára nézve, első helyre teendő.

Bár közölnének ezen leírásom után máshonnan is, még bizonyosan rejlő, ilyenemű ritkaságok. Mennyire örvendének én annak összes régészetünk érdekében.

Remélem, miszerént a bőnyi ref. egyház kincsét kellőleg méltányolni és hiven őrizni is fogja. A nt. lelkész és gondnok uraknak pedig, előzőkeny szívességükért, őszinte hála-ját mondja

tdr. Rómer Flóris.

XXXIV.

ÖSKORI LEVELEK.

(Folytatás.)

24.

Széchenyi György kalocsai érsek és győri püspök levele Tarcsey János Győr megye alispánjához, a vizvári erősség érdemében, ajánlván a megyének, hogy a királyi levél értelme szerint a közmunkát szorgalmasan kiszolgáltassák. Sopronyban, 1681, October hó 17-kén.

Külcim:

Generoso domino Joanni Tarcsey Vice Comiti Comitatus Jauriensis Domino Amico obseruandissimo Jauriny.

Beltartalma:

Aiánlom szolgálatomat kegyelmednek.

Im az ö Felséghe kegyelmes parancsolattyát megküldtem. Hirdessen Gyülést kegyelmed, és proponállia az Nemes Vármegyén, és egy átallyyában (igy!) külömben ne cselekedgyék kegyelmetek, hanem e dolgot fogia serio, mert bizony Szigetköznekis (a ki Győr Vármegyének egyk fő tagia, és darabia, és mostani jdőben maid job része) nagi bastiája, strasáló, s—takargato Véghelye lészen, a mint az egész Győr vármegyének, és annak a földnek, ez az uy Kapitányság, kit ő Felséghe kegyelmessen rendelt, kire, a mint régen emlegettyük az egész annak a földnek, anny szüksége volt, mint a mindennapi kenyér. Valamikor kívánnya Groff Vram az ő Felséghe kegyelmes parancsolattya szerint, nem csak Szigetközül, hanem az egész Győr vármegyébül, had vigyék oda

Szolga Birák Vraimék, a népet, a ki arra szükséges, mert ha különben léssen, egi az hogy az Udvar meg busul rajta, más az hogy azon kivülis roszul fog esny. Isten tartsa kegyelmedet jó egészségben. Soprony die 17 8bris Ao. 1681.

Kegyelmed

jó akaró Baráttya

Szecheni Györgi

Calochai Ersek.

Ezen eredeti levél November 6-kán Győr Megye gyűlésén felolvastatott, s feltalálható Győr megye levéltárában.

35.

Széchenyi György győri püspök által tett Fundatio pro Cantoribus et Velistis Jaurinen. Soproniensibus et Sabariensibus. Szombathely Aug. 4. 1684. és herceg Eszterházy Pál kötelezvénye. K.-Martoni várában Apr. 24. 1695.

Georgy Szecheny Episcopi Jaurinensis
ut sequitur.

Nos Georgivs Szecheni Miseratione divina Archi Eppus Ecclesiar. Colocensis et Bachien. Canonice unitarum, Episcopatus Jaurinensis Administrator, Ejusdemq. Comitatus Supremus Comes, S. C. Regiaeq. Mattis jntimus Consiliarius. Vt Gloria Dei et honor Divinus, tam in Ecclesys quam publicis Foris et Compitis in Confusionem haereticorum et Ecclacsiae Catholicae exaltationem magis augeatur et amplificetur: Dignum esse judicauimus, hujus Jaurinensis Principales Ecclesias, Cantoribus ac Simul Venerabilis Sacramenti ad infirmos concedenti comitiua cum Vexillis, Lampadibus, et Umbella deductione minime debere destitui. Proinde Zelo erga Sacro Sanctum Corporis Christi misterium Singulari Motu ac jubilo in Templis Deo exhibendo pro perpetua jaurini, Sabariae, ac Soprony permansura fundacione, ex pecunia Dei liberalitate nobis concessa pro Cantoribus et Velistis, ut Condecenter Vrble Sacramentum in priuatis Ciuitatibus Comitentur, abducamusq. Sequentem Foundationem facimus et Constituimus: Siquidem nos

Excllmo Dno' Paulo Esterhazy Regni hungariae Palatino in Talleris duodecim Millia et aliquot Centenos Florenos, Vigore certarum ejusdem obligatoriarum litterarum in quibus magis declaratur Summa, paratae peccuniae tradidimus, ipseq. Dnus Comes Sex per Centum pro Termino S. Gregory Papae annuatim Se Certo depositurum interesse affidaret. Praefatam Capitalem summam ejusq. interesse pro Solutione et sustentatione Cantorum et velistarum in Civitate jaurinensi, Soproniensi et Sabariensi Sequentibus Conditionibus damus et ordinamus. Primo ut hujus Summae Capitalis ejusdemque interesse Venerabile Capitulum Jaurinense plenariam Curam Omni juri nostro Vigore praesentium Cedendo habeat et possideat. Si uero Capitalis Summa (non nisi in Simili moneta vel Consueto Lasileuanda) deponeretur Statim Securo loco investienda aut utilia Bona comparanda erunt, ex prouentibus vero Capitalis Summae Sex per Centum Mille Sexaginta amplius Florenor. Interesse obuient, quouis Anno ita diuidatur ut pro Jaurinensis Capitularis Templi Cantoribus quadringenti, pro Sopronien. Sancti Mihaelis Templi Cantoribus Trecenti, et pro Sabariensis Arcis Templi Cantoribus ducenti, in Toto pro Cantoribus Nongenti Floreni, pro uelistis Jaurinensibus ex residuis Centum, et Sexaginta Florenis, quinquaginta, Similiter pro Soproniensibus quinquaginta, et pro Sabariensibus quinquaginta deputentur et numerentur, residui decem Floreni pro Sumptibus qui Censum levabit assignentur. Secundo tenebitur Venerabile Capitulum Jaurinense, unum ex Canonicis Virum Conscientiosum, et Deum timentem, pro Interesse leuando, et fideliter distribuendo, ac Solvendo ordinari, qui invigilabit diligenter ut Certi, et apti Cantoris in Praefatis Templis habeantur, Sintque Constituti, Sicut et velistae absq. omni defectu, et ubi Capellani et Campanator requisiti fuerint, Statim dato Signo, ad deducendum decenter Venerabile absq. omni mora Comparebunt, neq. ullam solutionem ab infirmis (haec enim est Causa quod Sepe a Pauperibus non vocentur) petent accipientque imo oblatam reicient, cum assignatam et Fundatam solutionem habeant. Tertio Ipsum Venerabili Capitulum a Dno Fratre et Canonico, qui peccuniam hanc errogabit, justas et Veras rationes exiget, et si defectus aliquis fuerit,

ex ejusdem praeventibus, nullo habito respectu Satisfiat. Et quia haec publica Fundatio pro publico, et Communi Episcopatus Jaurinensis bono, ordinatur: Rogo et obtestor Successores Meos Episcopos Jaurinenses Universos per tremendum Dei-Judicium, Sicut et ipsum Venerabile Capitulum, Singulatimque omnes Dominos Canonicos; ne haec Capitalis Summa ejusque prouentus, in ullum alium Usus, ullo unquam Tempore et Praetextu Contra meam mentem et voluntatem Convertatur, Sed in suo hic ordinato Vigore Conseruetur. Ni autem pia Fundatio Memoria excidat, uel sicut Saepius contigit, perdat et suprimatur, Singulis Annis in Festo S. Georgy Martyris, Publje coram omnibus Dnis Canonicis in Consistorio legetur, ipsiquoque pro tunc Illmo Dno Episcopo Existenti legenda Praesentabitur. Datum in Arce Nostra Episcopali Sabariae die quarta Augusti Anno Millmo Sexmo octuagesimo quarto. Georgius Szecheny Archi Eppus Colocensis. p. h.

Eredetie a györi káptalan sekrestyéjében 6-ik fiók, 3-ik esomagában 8. sz. a.

R.

Obligatoriae

Apud Paulum Esterházy Sacri Romani Impery
Principem, Regni Hungariae Palatinum.
ut sequitur.

Nos Paulus Dei Gratia Sacri Romani Impery Princeps Esteras de Galantha Perpetuus Comes in Frako Regni Hungariae Palatinus, — Judex Cumanorum Aurei Velleris Eques, Cottuum Soproniensis, Pesth, Pilis, et Sold Supremus Comes, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis jintimus Consiliarius, Camerarius, Partium Regni Hungariae Transdanubianarum, Confiniorumque antemontanorum, Supremus Generalis et per dictum Regnum Hungariae Locumtenens. Oneribus et quibuslibet Grauaminibus, Universorum haeredum, et Posterorum, Fratrum item, Sororum et Proximorum, Affinium, Consanguineor. et Successor. Nrorum, ac aliorum quorumlibet, quos uidelicet infrascriptum Tangeret et Concerneret, seu tangere

et Concernere quomodolibet ad p̄sens uel in Futurum possit negotium, per omnia in Nos assumptis et leuatis, matura etiam et exacta prius inter nos animi Nostri deliberatione Superinde phabita, Sponte et libere Fatemur et recognoscimus memoriaeq. Commendamus tenore p̄sentium significantes quibus expedit Ursis. Qualiter superioribus dudum p̄terlapsis temporibus ab — Illmo ac Rndssimo olim Domino Georgio Szelepcsény attunc Vesprimiensi ex post Nitriensi Episcopo ac tandem Postremo, Ecclesiae Metropolitanae Strigonic. Archi Episcopo et primo quidem in Anno adhuc Domini Millmo Sexcentesimo quadragésimo octauo ipso Facto Sancti Gregory Papae et Confessoris, — Illnus olim Dnus Comes Ladislaus Esteras de dicta Galantha Perpetuus in Frakno etc. Frater Noster desideratissimus, p̄iae recordationis, Certam Summam pecuniariam, Decem Millium Tallerorum — Imperialium in Specie boni, justiq. ponderis, et Valloris, ac Successu Temporis in Anno Videlicet Millmo Sexmo Quinquagesimo Quinto, nos quoque Certos bis mille et octingentos florenos in bona Currenti Moneta ad Certas necessitates Nostras, mutuo et sub Certae et infallibilis restitutionis assecuratione, ad solitum Sex per Centum-Interesse expetierimus, leuauerimusque et perceperimus, ac pro Majori Securitate, et Affidatione Possionem Nostram Feyer Egyház in Pertinentys Arcis Nre Kiss-Martony ac Comitatu Sopronien. adjacen. habitam, Simulcum Cunctis suis appertinentys utilitatibus prouentibus, ac emolumentis, ad eandem de jure et abantiquo spectantibus, et pertinere debentibus Secundum Tenorem et Continentias literarum fassionaliu obligatoriarum. Venerabilis Capituli Ecclesiae Posoniensis in p̄scripto Anno Millmo Sexmo Quinquagesimo 5to Sabatho pximo post Dominicam palmarum, ad Fassionem Nostram Confectarum et emanatarum ejdem olim Domino Georgio Szelepcsény obligauerimus: Temporis autem sub decursu p̄memoratus olim Dominus Georgius Szelepcsény, Certis ex Considerationibus et motiuis, p̄declaratam bini ordinis Summam pecuniariam ab Illmo ac Rndssimo olim Domino Georgio Szecheny, alias protunc Colocensis et Bachiens Ecclesiarum canonicè Unitarum Archi Eppo. et Episcopo Jaurinensi in praespecificata Simili moneta plenarie et sine defectu leuando

et percipiendo, pscriptum jus Suum, tam in ordine ad praepetitam duplicis ordinis Summam peccuniariam, quam etiam pdeclaratam Possionem Nostram Feyer Egyház per nos ejdem Virtuti praementionatarum Literarum Fassionalium, obligatarum pscripti Capituli Poseniensis attributum puominato olim Domino Georgio Szecheny ac Legatarys ejusdem Cessisset, et in eundem pleno juri et reali cum effectu, testantibus id ipsum alys literis, fassionalibus seu Cessionalibus. mentionati Capituli Ecclesiae Poseniens, Feria Sexta proxima post Dominicam reminiscere, in Anno Dni Millmo Sexmo Sexagesimo Nono Confectis et emanatis transtulisset, et rederivasset, ac una cum prioribus praetactis literis obligatorys, Capitularibus per manus tradidisset et assignasset: Tandemque postremo id quoque Dnus Georgius Szecheny, alias Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis Archi Episcopus, Felicis reminiscenciae, Zelum et feruorem suum, vita sua Comiti semper et ubiq. laudabiliter, cognitum et expertum erga Ecclesiam Dei ac Majorem Cultus Divini promotionem, etiam post Fata funera. sua Contestatum redere uolens, toties repetitam bini ordinis Summam peccuniariam, una cum pscripto onere, alysq. suis accessorys, Secundum tenorem et Continentias, Viresque ptaatarum literarum Fassionalium obligatarum ac Cessionalium Capitularium Cantoribus et Velistis Dioecesis jaurinensis Testamentaliter legasset et reliquisset, proinde Nos primaevus attactas Literas nostras obligatorias ad nos recipientes, et cassantes assecuramus pscriptum Venerabile Capitulum in pscripta Septemdecim Mille et octingentom florenorum Rhenensium Capitali Summa legali a Dato psentium ex post Sex per Centum-Interesse ejusdem annuatim in binis Terminis, primo quidem ad Michäelis Archangeli, altero uero Georgy Militis et Martyris Sanctorum Festivitatibus ad manus pnotati Venerabilis Capituli Ecclesiae jaurinens, Semper nimirum ratam ipsius interesse dimidietatem, plenarie et jntegre, defectuque et procrastinatione Sine omne exposituros appromittimus obligamus et obstringimus, hoc per expressum declarato; Quod si Successu Temporis, Certis fors occurrentibus ex rationibus et motiuis, praepetitam Capitale Summam peccuniariam, pdictum Capitulum Ecclesiae jaurinens, a Nobis aut Haeridibus, Posteritati-

bus et Successoribus nostris rehabere et ad se percipere uoluerit, ex tunc nos eandem una cum restanti fors interesse ad pscriptum Festum S. Georgy militis et martyris, pmissa tamen Trimestri judiciaria admonitione, et requisitione, in bona et Per Regnum Hungariae Currenti moneta, Simul et semel defectuque Sine omni, ejdem Vrbli Capitulo jaurinensi deponere, et numerare debeamus, et tencamur, simusque obligati: Secus Vero si ad ejusmodi admonitionem, et requisitionem deponere nollemus, non curaremus, aut qvibuscunq. ex rationibus deponere et persolvere ommitteremus, eo in Casu paerepetitum Capitulum Ecclesiae Jaurinensis tam de pscriptis Capitalibus summis, et restante interesse, quam etiam fatigys et expensis eatenus Causandis Vigore solummodo psentium medio Cujuscunq. Judicis ad libitum deligendi, cunctis etiam juridicis remedys et juristitorum Temporibus obstare et obviare nequeuntibus de Bonis et jurbus Nris Possessionarys, Signanter Vero Possione Foyer Egyház in pertinentys Arcis kiss Marton et pfato Comitatu Sopronien. existente habita (excepta Curia Nobilitari et Portione Laizeriana) uel eadem Possione, fors per infortunium, injuriaque temporum, ruinata et desolata de alys bonis Nostris mobilibus aut immobilibus jurbusque possessionarys, ubi libet intra vel extra ambitum istius Regni Hungariae existentibus et reperiendis, sibi Consequenterque Supra notatis Legatarys plenariam atque omnimodam Satisfactionem et Contentationem impendendi absolutam habeat potestatis facultatem. Assummendo etiam Nostro, ac quorum supra nominibus et in personis in Casu pmissae executionis, toties factum Vrble Capitulum, ac per Consequens dictos legatarios inquieto, et pacifico ejusmodi exequendorum Bonorum usu, Dominio et Possessione intra Tempus redemptionis contra quosuis legitimos impetitores, Causidicos et Actores, proprys nostris Curis laboribus fatigys et expensis tueri, protegere, et defensando Conservare uelle. Ac in pmissorum majorem fidem psentis literas Nostras obligatorias manus propriae Subscriptione Sigillique nostri munimine roboratas dedimus. Datum in Arce Nra kiss Martoniensi ipso Festo S. Georgy militis et martyris A^o Millmo Sexmo Nonagesimo Quinto.

Paulus Esterhazy p. h.

R.

26.

Szécheny György kalocsai érsek, a győri püspökség kormányzója stb. miután Kóny Győr megyei helységet jó karba hozta, azt a győri káptalannak adományozza. Szombathelyi püspöki várában 1684. Augustus 4.

NOS GEORGIUS SZECHENY MISERATIONE DIVINA ARCHIEPISCOPUS COLOCENSIS ET BACHIENSIS ECCLESIA-
RUM CANONICE UNITARUM, EPISCOPATUS IAU-
RINENSIS ADMINISTRATOR, eiusdemque Comitatus Supre-
mus Comes Sacratissimae Caesareae Regiacque Maiestatis Inti-
mus Consiliarius. Notum facimus vigore praesentium quibus ex-
pedit universis. Quod cum NOS iustitiae, et aequitatis iuxta DEUM,
et conscientiam, nulli vel in minimo in praesenti, aut in futu-
rum praediudicare volentes, semper amantes fuerimus, certam
Possessionem Kóny nuncupatam, ac in Comitatu Jauri-
nensi habitam, compluribus annis possederimus, eandem aedi-
ficijs, fundis, et territorijs, auxerimus, ac contra alios defen-
derimus, quae Possessio cum sit Collationis Episcopi Jauri-
nensis, eamque Praedecessores nostri Dominis Canonicis libere
conferebant: quia tamen negligentia quorundam, et proventus
diminuti, et metae, ac fundi in Szapud, alysqve vicinis par-
tibus, ob malas administrationes occupatae: cum jam omnia
in bonum ordinem nulli praediudicare volentes, reduxerimus;
Ac insuper pro Cantoribus, et Velistis ex proprijs pecunys
ampliorem Foundationem perpetuam fecerimus: Praefatum Pa-
gum Kóny cum omnibus legitimis appertinentijs VENERA-
BILI CAPITULO Jaurinensi in perpetuum sine onere in-
tertenendorum Cantorum cum liberac nostrae sit Collationis,
damus, et conferimus. Minime dubitantes, et Dominos
Canonicos, ac Fratres, in suis Sacrificijs ac praecibus Nostrae
Animae, et benevolentiae memores futuros. Datum in Arce
Nostra Episcopali Sabariensi, Die quarta Augusti, Anno Do-
mini Millesimo, Sexcentesimo Octuagesimo Quarto.

Georgius Szécheni

Archiepiscopus Colocensis m. k.

A bőrhártyára írott s teljesen ép eredeti okmány a veres és fehér sódrott sinórról függő, fa-skatulyában tartott, veres viasz pecséttel együtt a győri káptalan sekrestyéjében 17-dik fiók, 1. csomag, 8 száma alatt feltalálható.

Az oklevél hátán egyik irodájabeli személy kezétől (mert ugyan ennek írása megfelel több Győr megye levéltárában fentartott levél irásának) következőt olvashatni:

„Siquidem ego pro Cantoribus in Templo Jaurinensi Seruientibus certam fundationem feci, et consequenter Kóny (unde antea corundem Cantorum exolutio fiebat) in manus Venerabili Capituli dederim de hoc Testimoniales.“

R.

27.

Széchenyi György kalocsai Érsek értésére adja a győri káptalannak, hogy Esztergomi Primássá neveztetett, egyszersmind Kóny helységét viszzabocsátja s megköszöni. *Szombathely Martius 27. 1685.*

Rndissimis, Adm Rndis Dominis Venerabili Capitulo Ecclesiae Jauriensis etc. Dnis Fratibus in D. observ. Jaurini.

Cit

Cito A keszői Tisztarto sietve Cit

Cit

Cito külgye ez leveletem, igen sietve.

(p. h.)

praesentatae die 5. Aprilis 1685.

Aianlom ktnek szolgatatomat

Isten sok iokkal algia meg kteket.

Fogadasom szerint, im tudtára adom ktknek hagi 21 praesentis ő fölsege, erdemem felet, az Esztergomi Ersekseget kegielmesen nekem conferalta. Im uiszsza adtam kegielmeteknek Konjt, s — Isten fizesse ktknek hagi eddig szenuedte nalam, s mi dolgom, Konj barmainak Giore ualo uitele uégben nem ment volna az elmúlt esztendőkbek ha az nem let volna.

Meg uan a diplomais a Causank felöl, egi keués üdö kel hozza, hogi osztozasba uegiük, szinte ugi a Seminariumot, Conuictust Giöröt, s — rea segit Isten.

Nem bucsuzom meg most kegielmetektöl, most 40 esztendeie hogi a dunan innen lakom, tarisnias nem uagiok, Isten által, Sz. Ivan nap elöt meg e földről ki nem üressedhetem rövid nap indulok, Isten által Beczben s — a donatiot mingiart ala küldöm onnat, Posomba Szombatba s — a Bania varosokon hogi installialliak, Szomolianba es igi lesz üdom hogi szemeliem szerint praesentalliam magamat ktknek s — elbucsuzzam, maid 30 esztendeig uolt kegielmetek szolgaltatiban töltöt üdöm utan, azon kiuül is arra kel által mennem Estergomba, a houa először is megiek, Isten által, s — innet a Bánia varosokon, Szombatba, Posoniba. Adgia Isten talalliam kteket io egessegben. Sabariae 27. Marty 1685.

ktek io Fratere
Szecheni Giorgi
Calotsai Ersek mk.

P. S.

Jo successorom uan, uigasztalansomra eset, kit kiuantam, Kolonich Uramat. io Frater Isten ktekkel.

E levélben — melylyet Széchényi György Érsek saját kezével irt — van még egy negyed iven következő néhány sor.

Ti Koniak, eddigis en titeket chak io akarattiatból s — engedelmeből birtalak a nemes Giöri Captalannak. Azert im uiszsza adtalak ö kegielmeknek s — ennek utanna azon Nemes Captalantöl fügietek s — halgassatok. Sabariae 27 ma Marty 1685.

Szecheni Giorgi mk.
Caloccai Ersek

(p. h.)

Az credetiek a Györi káptalan levéltárában 18 fiók, 3 csomag 21 alatti levelek közt feltalálhatók.

R.

Széchenyi György Esztergomi Érsek magyar nyelven írja Győr Megyének, miszerint Ótevény (Győr Megyei) helységbeli jobbágjai a német katonaságtól igen sokat szenvedvén, kényszerítse a szomszéd falvakat az aránylagos kártérítésre Pozsony, Junius 3. 1689.

Ayánlom Kglmetekk szolgálatomat.

Nyavalyás Ótevényi*) Jobbágyimnak miben légyen dolgok, kécség kívül tuttora van Kglmeteknek is; elég az, abban az egész Vármegyében egi hel sem szenuedet többet azoknál, mert csak a Portiobéli penzis kit fizettedek rea ment Ezer két Száz forintra, azonkívül pedig az föl s— alá iáró és condescendáló Németek meg ittak otuen akó borokot csak egy pénzt sem aduan az arraért. Minthogi pedig leg többet a miatt szenuettek, hoga az hirtelen bé jöüő had giakran indispote találta a Vármegyét, ki miatt raitok ment ezeken s — mindenbül ki emesztette őket. Ahoz képest Kglmeteket kérem tétessen hallasztás nélkül satisfactiót annyiszor emlitet szegény embereimnek, s — az környül valo falukot kinszericse rea had concurralyanak proportionaliter in refusionem huiusmodi damnorum. Mert ha nem, tehát kéntelen leszek eő Fölségítés e uégett meg találnom, s — magamnak aszerént kglmeteknek is kölcséget és galibat szörzenem. Isten tarcha sokáig ió egészghben kglmeteket. Datum Posony die 3. Men. Juny Ao 1689.

Kdtek regi io szolgaja
Szecheni Giorgi
Esz. Érsek

Ha nem leszen Satisfactiom
nem veszem io néuén
kdtől.

Kdtek régi jó barátjától fogva saját írása, de egy része el lévén mázolja, bajos elolvasni az egyébként is szörnyű nehéz olvasásu írást, melynél rosszabbat nem láttam.

E levél Jun. 10-kén felolvastatott Győr megye gyűlésén.
R.

*) Ótevény családi jószága volt, Győr Megye szélén Óvár felé.

39.

Széchenyi György esztergomi Érsek megbizta a győri káptalant hogy a Jezsuiták számára Convictusnak való házat vegyen.

Rndissimis Admodum Reverendis Dominis Venerabili Capitulo
Ecclae Jauriensis &c. Dnis fratribus in Xto observan-
dissimis. Jauriny translatae 3-a Marty 1694.

Ajanlom kegyelmeteknek szolgálatomot.

Györött a Convictusra való Fundatio megh van Isten által Hazat kel venni Convictusnak valot alkalmatost. Nem arra valok Jezuvitak hogy abba faradgyanak Mind azaltal velek köl közelni. Edgyet vagy kettötis kegyelmetek magok közül valaszon kerem ki vigye vegben Isten által.

Vagyon három esztendeje hogy Zergetek a Pr Jesu. de heaba s nemis jó reajok biznya mert két áron veszik, ha jozanta nem kemeli a mas ember erszenyét, kerem. . . . kegyelmetek cselekedgye Isten tarcsa kegyelmeteket jó egészsegben Datum Posonii die 1. Martii 1693.

Kegyelmetek jo Fratere

Szecheni Giorgi

Archi Epis . . .

Igen rongyollott állapotban a ft. győri káptalan levéltárában; csak az aláírás sajátkezű.

R—r.

(Folytatjuk.)

XXXV.

A VIZAHALÁSZATRÓL A XVI-dik SZÁZADBAN.

Nagy István ö Nagysága gyűjteményéből

közli ifj. Re'ső En'sel Sándor.

Captura Vsonum in gwtha (gutha) et Nazwadh anno 1578.

Captio Vsonum in gwtha 1578

19 Nou. ceperunt Vsones 31	27 Nou. ceperunt Vsones 2
" " doricem 1	28 Nou. ceperunt Vsones 12
20 Nou. ceperunt Vsones 25	29 Nou. ceperunt Vsones 5
21 Nou. ceperunt Vsones 6	1 dec. ceperunt Vsones 12
22 Nou. ceperunt Vsones 6	2 dec. ceperunt Vsones 4
" " doricem 1	3 dec. ceperunt Vsones 2
24 Nou. ceperunt Vsonem 1	4 dec. ceperunt Vsonem 1
26 Nou. ceperunt Vsones 10	

Post liberationem Danubii

Idem coloni ceperunt Vsones 23

Summa percepcionis Vson: 140

dorices 2

Venditio Vsonum in gwtha 1578

Ad Requisitionem S. cesar. et Regie Majestatis Viennam
missi sunt Singulum ad fl. 6 computando faciunt
fl. 318

Vsones 53

Magnifico domino Stanislao Twrzo venditi fl. 27

Vsones 2

Duobus germanis posoniensibus venditi pro fl 20 Vsones	2
Colonis de Szakalos venditi singulum pro fl 8 faciunt fl. 232 Vsones	29
Eisdem colonis de Szakalos venditus est pro fl 8 Vso	1
Juratis ciuibus posonium venditi pro fl. 21. Vsones	3
Magnifico dno Ladisla Bamffy venditus fl. 10. Vso	1
Officialibus eiusdem loci uenditus est pro fl. 7 denariis 76 Vso	1
Blasio Baka de Samaria Singulum per f 7 den 76 fa- ciunt fl. 77 denarios 60 Vsones	10
Judici Eiusdem loci venditi pro fl 16 Vsones	2
Petro wsaly uenditus est pro fl. 12 Vso	1
Tome Ffarkas uenditus est pro fl 8 Vso	1
Colonis de Szakalos Secundario venditi singulum per fl 7 faciunt fl 49 Vsones	7
Jurato Vno de Samaria venditus est pro fl. 6 denariis 50 Vso	1

Post liberacionem Danubii

Judices vendiderunt vnanimiter pro fl. 197 den. 98 Vsones	23
Joanni gerek venditus est fl 11 dorix	1
Paulo Sklynovith venditus est fl. 11 — dorix	1

Venditi Husones No 137

Et Dorices . 2

fl 1013 denar: 84

Summa totius vendicionis Vsonum 140. Et doricum 2 facit
fl. 1019 den 84

Inde tercia pars sue Majestati facit f. 339 (95) 1

Exitus

Imperatori Viennam misi Vsones 53 faciunt fl 318

Vltimo coloni ad arcem solverunt fl. 21 (95) 1

Prehensio Vsonum in Clausura Nazwadiensi 1578

29 Nou. ceperunt Vsones 11	3 dec. ceperunt Vsones 2
2 dec. capti Vsones . 2	6 dec. ceperunt Vsonem 1

16 dec. ceperunt Vsones	2	23 dec. ceperunt Vsonem	1
20 dec. ceperunt Vsones	2	8 Januarii 1579. ceperunt	
22 dec. ceperunt Vsones	2	Vsonem	1

Summa percepcionis facit Vsones 24.

II.

Venditio Vsonum in Nazwadh 1578.

Ad Requisitionem S. Cesar. Regieque Majestatis Viennam missi sunt Singulum per fl. 3. computando faciunt fl. 73 Vsones			9
Magnifico dno Simoni Forgacs venditus pro fl. 7 Vso			1
Magistro gregorio prothonotario Judicis curie venditus est pro fl. 7 Vso			1
Ladislao wsaly venditus est pro f. 6 Vso			1
Francisco Wagy venditus est fl. 6 den 38 Vso			1
Blasio Byka de eadem venditi pro f. 25 Vso			3
Paulo Raacz venditus est pro fl. 8 Vso			1
In Arce per Judicem madatus est pro fl. 6 d. 50 Vso			1
Colonis de Oudodh venditus est pro fl. 12 Vso			1
Blasio Byka de Nazwadh secundario venditi pro fl. 13 Vsones			2
Eisdem Nazwadiensibus tercio venditi sunt pro fl 11 parvi Vsones			3

Summa In clausura Nozwadiensi captura facit Vsones 24
per uices precium facit fl. 174 den 88

Inde tertia pars facit pro Sue Maitt fl. 58 den 29 / 1

L. S.

Gabriel Nagy Procurator piscature

Vsonum Manu ppria.

III.

Captura Vsonum in Clausura Gwtensi Anno 1585.

In Clausura gwthensi Anno presenti, ceperunt omnino			
Vsones	.	.	71
Dorices	.	.	3

Exitus Vsonum in gwtha 1585

Vsones 71 venditi sunt diversis Personis, diverso precio,
 quorum summa facit Integre . . . fl 493 / 15
 Dorices 3. venditi fl 5 d. 75
 Summa facit fl. 498 / 90

Ex his cedunt In terciam partem pro Serenissima Ma-
 jestate fl. 166 den 30.

Gabriel Magister victualium
 arcis Wywar, (Ujvár) (L. S.)

(A pecsét világosan ki nem vehető.)

IV.

Ernestus Dei gratia Archidux Austriae Dux Burgundiae
 Comes Tyrolis etc.

Egregie sincere nobis dilecte. Cum Sua Majestas pro
 usibus suis Aulicis sexaginta duobus huzonibus, Regina Gal-
 liae vidua viginti sex et nos pro nostris usibus viginti quin-
 que indigeamus, iniunctum quidem est Prouisori Comaromiensi
 vt in captura Assothensi, cum quem poterit numerum capi
 eundemque huc transmitti curet.

Verum cum in dicta captura tot huzones vix capi que-
 ant, benigne tibi mandamus, vt in Guttensi archa tot huzo-
 nes, quoad numerus supradictus completus fuerit, capi facias
 eosque recentes huc quoque transmitti cures. Executurus hoc
 modo suae Majestatis et nostram voluntatem omnimodam et
 benignam. Datae Viennae secunda die Nouembris Anno
 MLXXXI. — Ernestus m. p. — Ad mandatum Sereniss. Archi-
 ducis proprium Hilfrisq*) m. p. Niernberger m. p.

Egregio Ladislao Zelemery Comiti Comitatus et prouen-
 tum Archiepiscopatus Strigoniensis generali Administratori
 sincere nobis dilectó. 1581. die 12 Nouembris praesentatae
 pro vsonibus mitendis Cito, cito. L. S.

Ellátva Erneszt pecsétjével ily körül irással: Ernestus
 Archi dux Austriae. — etc.

*) Az aláírás rosz lévén, így olvastatott.

V.

Ernestus, Dei gratia Archidux Austriae Dux Burgundiae
Comes Tyrolis etc.

Egregie sincere nobis dilecte, Significavit nobis Sacris-
sima Caes. et Regia Mtas Dominus et frater noster charissi-
mus, sibi in usus aulicos sexaginta duobus Vsonibus opus
esse. Qua propter tibi benigne mandamus, ut praefatum nu-
merum Vsonum quam primum capi, eosque huc Viennam
transvehi cures. Quod si autem tantum numerum in districtu
tuo cogere non possis, ex aliis undecunque poteris locis col-
ligas. Rem autem ita instituas ut quindecim diebus ante, quam
hunc transvehantur certiores reddamur, quo suae Matti quae
hominem peritum, qui dictos Vsones sale condat Praga huc
missura est, id mature significare possimus. Exeguturus in eo
et suae Majestatis et nostram benignam voluntatem. Datae in
Civitate Vienna, decima quinta die Mensis Nouembris Anno
etc. septuagesimo octavo . Ernestus m. p. Ad mandatum
Serenissimi Dni Archiducis proprium Hilfrisq. m. p. Niern-
berger m. p.

Egregio Ladislao Zelemery, Comiti Comitatus et pro-
uentuum Archiepiscopatus Strigoniensis Generali Administra-
tori, nobis sincere dilecto.

78

Pro 62

Vsonibus

Viennam mitendis. (L. S.)

VI.

En Heuesy Benedek Gutthaj biro, vallom az en leue-
lemnek rendiben, hogy az vitezlo Holgy Caspar vrunk veth
mi tulunk csiaszar w (6) felsige Zamara kilencz vizat 1 35
forinton melinek bizonságot es orossiget attam az én peczetes
leuelemeth. Datum Vyuár 12 xbris Anno 94. Ad petitionem
Judicys, Ego Andreas csianaky subscripsi m. p. Gallus Ba-
kith m. p. L. S.

Anno 1594. Testimonium Judicis Gwthensis Benedicti He-
wessy super huzonibus 9. pro sua serenitate Emptorum. id est
flor 135 Nro 51. Conuenit.

VII.

En Heuesy Benedek Gutthay biro, uallom az en leuelemnek rendiben, hogj az uitezlo Holgy Caspar urunk fizettet három kocsisnak, kik az kilencz uizath w fölsige Zamara Becsben uittek tizenket forintot, kinek bizonsagoth attam az en pecsetes leuelemeth. Data Vyuár 12 xbris Anno 94. — Ad petitionem Judicis de Guth pro testimonio Ego Andreas Csianek subscripsi m. p. Gallus Bakith m. p. (L. S.)

Anno 1594 Testimonium Judicis Guthensis super Vectura Vsonum Viennam missorum id est fl. 12 — Nr. 52 Conuenit.

**EGY PÁR SZÓ A MAGYARORSZÁGI
HALÁSZATRÓL A KÖZÉPKORBAN.**

Zárszóul a Vizahalászathoz.

(Rómer Flóristól)

El nem tagadható tény az, hogy a vizek körüli ipar emelkedésével, a tavak, mocsárok szűkebb körre való szorításával, a folyók szabályozásával, az erdők pusztítása ujabbkori elterjedésével, s így az esőzések ritkításával, vizeink részint apadván, részint folytonosan nyugtalanítván, a halászat oly általán csökkent, miszerént a régi kor gazdag áldásaival épen nem hasonlítható.

Igaz, hogy a vallásosb kor, a gyakoriabb böjt, a szigorú szerzetes szabályok, a halak nagyobb mérvbeni, még mesterséges tenyésztését is igénylik; onnan a számtalan gát, melyek a hegyi vizek felfogására emeltettek, és kisebb folyók sokszor veszélyes elrekesztése. Első királyink és nagyjaink, semmiről sem gondoskodtak inkább, mint, hogy az általuk alapított monostorok a halban szükségét ne szenvedjenek, s azért gyakran a távol eső Dunában sőt Tiszában is rendeltek némely apátság számára halászati jogot, vagy attól járó dézsmát is. Valahányszor látunk ősrégi képeket, melyek étkező szerzeteseket állítanak szemünk elébe, vagy pirosló rák, vagy szálkás hal diszité tálaikat.

De volt is azon időben annyi a hal, miszerént mit most a tiszai halászatról mint csodát regélnek, hogy ott a sertést is vele etetik, vagy a szerencsés gazdag fogásról a Balatonban, hogy kosárra valót lehet egykét pénzért kapni, az még a múlt századokban is mint egy természetes, mindennapi dolognak

tekintetett, midőn folyóinkat úgy jellemzék, miszerént bennük a temérdek hal miatt a vizet nem láthatni; most bizony az ellenkező áll, mert belülszokszor vetik ki halászingk hálóikat a nélkül, hogy tátogó csigahejnél egyebet huznának ki.

Szent István már 1001-dik okmányában Pannonhalmnának adományozza a fizegi — ma Szőny és Almás közt fekvő füüzitői — halászingkat; 1015-ben a pécsváradi monostornak ötven halászingt; 1019 a szalavári apátságának következő halastavakat; a fehér tavat 50 halászingsszal, a madacsait vizahalászingzatra, és Bókán 12 halászingt. A veszprémi apácák 1025-ben Sagarbrenben 6, és a Dunánál 12 halászingt kaptak ugyan ezen királytól. A bakonbéli apátságinggot 1036-ban megajándékozá a komáromi piac adójával, két halastóval a Drávánál, szabad halászingzattal a modusai révben, mely tanyának hivatott (*piscatura quae vulgo Tonya dicitur*, Fejér Codex diplomaticus II. 129.); a Tisza mellett fekvő Nandur hetedik halával, vagy hetedévi halászingzattal, és Tenerere tóval.

Ezek csak a Codex diplomaticus I. kötetéből hamarjában felütött adatok.

1050-ben említetik, hogy András király az éhező német táborba fekete vagy III. Henrik Császingzárnak 50 szörnyü nagyságing vizát küldött, Thuróczy II. XLIII. 1055. szinte halászingzokkal és tavakkal ajándékozá meg András király a tihanyi apátságinggot; 1075. a Garam melléki monostort komáromi (fizegi) halászingzattal.

1093. említetik a Wöniki (Venék) halászingzgyarmat, és a fizeghi vizahalászingzat; 1094-ben a tihanyiak öt halastavat és a vasárnapon Varsákban (*in arsis capti, Worsa plena piscibus* 1380-diki oklevél Cod. dipl. IX. VI. 244.) fogott halakat kapják; 1108-ban a veszprémi apácák újra kapják obadai színgetet, és a dunántuli Zatov helységeben 12 halászingt; Sild színgetében és a madochai tanyán való víza halászingzatat. Cod. dipl. II. 49. 1138. előjőnek a demesi és paztuhi apátságingok halastavai, *vivaria*, (*vivaria vulgo barka vocata* Cod. dipl. VII. II. 234. és 1365. IX. III. 478.) *v. i.* Ubadi, Eres, Tapai mellett Etei, és Kartveles. Ezen bárkák, melyeket többször a szomszédok Zárák, *si cives Cerugdienses claudere voluerint cum Demcsiensibus, habeant tertiam partem et reditus faucis*

Vivarii; clausuráknak is hívták, magyarul Segye (Clausura piscium vulgo Segye Molnár szótárában Szégye Excipula, — 1423. X. VI. 568. és Segisto 1055. I. 392. és ezen név külön alakban az okmányokban igen gyakran említetnek. 1141. adja Geiza király a pannonhalmiaknak a Győrnél (Geurin) fogott Vizák harmadát. Cod. dipl. II. 117. l. 1848-ban a budai templomnak a megyeri révtől a király nagy szigeteig terjedő tanyát. Cod. dipl. II. 129. l. — 1158. ajándékozta ugyanazon király a nyitrai egyháznak a Zsitvatoroki halászatot, a dunai folyamvámmal, a templom tatarozására. II. 152.

1208. a libenyi apátság adománylevelében említetik a clausura Regis, király halastava és piscina Abel. III. I. 62. 63.

1209. a garami Monostor okmányában a halászfalu, Chonfalva, mocsáiraival és halászatával, a tiszai, zsitvai, komáromi és Chokoli vizafogás. III. I. 95.

1217. a zágrábi templomnak ajándékozott 3 halastó a prevaleai szigetben. III. I. 222.

1249. Bela király Esztergom melletti Őrset Szőnynyel cserélvén föl, ez utóbbinak Viza halászatát említi. IV. II. 42.

1254-ki okmányban jő elő villa Halász prope Zolon — manap Ribar — in qua nostri piscatores habitabant. IV. II. 213.

1261. felsoroltatik a kerti- és a tiszai halastó Zege vocata. Cseyvich (Szégyviz), Halász; montvai három tó, csereközi 3 tó, egész halastó Zegy vocata, két Csege nevű halastó, IV. III. 36. 37.

1270. alatt előjő a jászóiak Kollon (Kalló) nevű Szabolcsmegyei halastavuk. V. I. 102.

1360. körüli fertő tavi halászatra érdekes adatokat nyújt Runy Monum. I. 406. és a követk.

1389. előjő Chechton (Szegytó?) X. I. 507.

1407. Pentele- és Zalech tanyája. X. V. 484.

1526. Häuser Lenart Maria királyné német hadának ezredese a várostól csukát és vizát kap, Dec. 7-kén.

Ezek azon okmányi adatok, melyeket nem keresve, csak lapozgatva találtam, s melyekből Magyarhonnak a középkor-bani halgazdagsága eléggé be van bizonyítva.

Ha a halmemeket kérdezzük, melyek régi iratinkba előjőnek? — ezek leginkább a hely- és családnevekben tűnnek föl, és következőkből állnak, a nem neve Hal, Halas, Halász, igen gyakran fordul elő:

Csuka, gadócz, harcsa, kárász, viza, husones qui vocantur vizahal 1256. IV. II. 384. Ezeken kívül említi Oláh érsek munkájában a tokot, keszegét; továbbá említendő a balatoni fogas, a ponty, sügér, dörgötze stb.

Kitetszik ezen egész vázlatból, miszerint a viza — mint legnemesebb — halászat igen jövedelmes lehetett egész Duna mentében, még Győrben is, különben e halászat harmadával nem sokat nyertek volna a pannonhalmiak; jelenleg pedig a ritkaságok közé tartozik, ha vizeinkbe viza téved, mint ez mintegy 15 évvel a bácsai határban vizállásokban az apály után történt. A hal ezen feltűnő szüke nem kevesebbé a halak malmok, hajók, főleg gőzösek általi nyugtalanításának tulajdonítható, mint az áradások mindinkábbi fogyásának, miért is a folyók kevesebbé kiöntvén mellék ágaikba, a halak ivásukat, és így termékenyítésüket sem végezhetik, s így napról napra mindig jobban a Duna alsó részei felé huzódnak.

XXXVII.

ADATOK A TÖRÖK-KORHOZ.

(Ifj. Kun Páltól.)

A magyarhon történelmében korszakot képező török uralom, melyben államéletünk sajátságos átváltozáson ment keresztül, kellőleg földelítve, megbírálva, átvizsgálva nincs, ezt mindannyian kik a történelmi buvárlatokat kedvvel üzzük, éreztük. Oka ennek, részint említett kor zavaros viszonyaiban, részint, még eddig nagy részben rendezetlen hagyományaiiban keresendő. Hogy hazánk török kori történelmének földelítése előmozdittassék; csekélységünkkel a küzdők sorába állván, némely kutatásokra határozók magunkat, melyek közül most, a korrajz előterjesztésének előbocsátásával, néhány n.-kőrösi török okmányt mutatunk be.

II. Ulászló holtával a királyiszék megürülván, a korona örökösödés utján, még ekkor kiskoru fiát II. Lajost illette. A magyar főrendek, a király jogai gyakorlatára nézve, különféle nézetben voltak: minnek eredménye a pártokra szakadás lön. A király párt, az ország kormányát átakarta adadni a gyermek fejedelemnek, ugy azonban, hogy melléje nádor rendeltessék, ki őt a hibás lépésektől megóvjja, s a kétes esetekben a bonyodalmaktól kisegitse. Szapolyai pártja kívánta: neveztessek ki a kiskoru király mellé gondnok, ki egyszersmind az ország kormányzója legyen, s a közügyeket mindaddig vezesse, míg a király nagykorunak nem nyilvánittatik. Minthogy a rendek, közmegegyezésre nem jutának, jónak látták, hogy tanácsot kérjenek Miksától és Zsigmond lengyel királytól.

A két koronás fő tanácsa így hangzott: terjesztessék ez ügy országgyűlés elé, s döntessék el ott, az ország színe előtt. *)

*) Buday E. Magyar Hist. I. k. 264. l.

Az országgyűlés kihirdettétvén, a főurak és nemesek, és minden szavazati joggal bírók meg is jelentek. Ez országgyűlés, a Szapolyai párttól való félelem miatt, nem a Rákoson hanem Budán a várban tartatott. Az országgyűlésen tárgyalattak a hon viszonyai, s előterjesztettek mind két párt nézetei; végzemény lön: 1) a gyermek király gondnok nélkül uralkodjék, 2) nádorrá Báthory István neveztessek, 3) II. Ulászló végakarata tekintetbe vétetvén, mintegy főlügyelőül s nevelőül a kiskoru király mellé rendeltetett Bornemisza János és György a brandenburgi marchio.

Az országgyűlés szétoszolván, Lajos átadatott tanárainak. *) Bornemisza ügykezett a királyt minden szépre és jóra tanítani, takarékoszágra szoktatni, a marchio vendégségek, tánc, mulatság, kicsapongások a mindenféle gyönyör árjába meríté el az éretlen fejedelmet, minek szomoru következése volt, hogy II. Lajos vesztegető lön.**)

Bennt a honban zilált államviszonyok, a fejedelmi tekintély csökkent; künn, I. Szelim török császár, ki folytonosan Ázsiában hadakozott 1520. Sept. 22. meghalt, s fia II. Szoliman következett utódául az uralkodásban. Szoliman, hogy az atyja által kezdett, s szigoru erélyel folytatott harcot bevégezhesse, s ne kelljen nyugotról megtánadástól félnie, II. Lajos udvarába Berchan-t követül elküldé, hogy néhány évre a magyar udvarral szövetséget, vagy ha ez nem sikerülne, békét kössön.

A közeledő követség hire, elhatott a királyi udvarba is, s a pártoskodó főemberek, kegyenceik és ravasz kedveskedéseik által a királyt, a követség titkon kivégzésére, ha nem is egyenesen, de föltételeesen rábirták. ***) A követség megérkezvén, a török császár képviselője és fölhatalmazott nagy követe Berchan kénül nyilvánított s őrizet alá vétetett, minden kísérvével egyetemben. A török nagy követnek udvarától azon utasítás adatott, hogy Budán ne sokáig tartózkodjék, hanem az illető szerződést megkötvén, siessen vissza

*) Révai Pet. de Monarch. et S. Cor. Regn. Hung. Cent. VI. p. 705.

**) Schwandt. Script. Rer. Hung. Tom. II. p. 705.

***) Istváni Hist. Lib. IX.

Isztanbolba. *) II. Szoliman elunván követének visszajövetelét várni, vagy mivel féltette őt a zavart viszonyu magyar udvarban; seregét ázsiai tartományaiból kivonta, hadvezérül a rumiliai pasát kinevezte, s őt Szerbországba, Szabács alá küldötte azon parancscsal, hogy e helyet hatalmába kerítse. II. Szoliman ez alatt Belgrád alá vonult. 1521. Meghallván Budán a király emberei, a törökországi viszonyok ilylyetén átalakulását, sürgeték a fejedelmet, az állítólagos kén, Berchan kivégeztetésére. A gyámoltalan fejedelem a török sereg közeledésének hírére megijedvén, s már a követ küldetésében is cselet és ármányt gyanítván, királyi szavát adta, Berchannak titkon való elvesztésére. Így Berchan és személyzete, egy őrcsapat kíséretében, a tatai vár mögé vitetett, s személyzet és követ, a nemzetközi jogok ellenére, orul legyilkoltatott: s hogy kivégeztetésüknek nyoma se legyen, hulláik a vár mellett levő halastóba vették.

II. Szoliman, meghallván a személye ellen elkövetett nagy sértést, követe meggyilkoltatását, bosszúra fakadt, s Belgrád bevétele, s Magyarhon leigázása által kívánta boszuvágyát lecsilapítani. Magyarország e végvárának parancsnokai akkoriban Hédervári Ferencz és Török Bálint voltak. Mielőtt a török sereg a várat bekeríté vala, azt parancsnokai, nem tudni mi okon, talán hogy fölmentő vagy segéd seregeket hozzanak, elhagyák; s helyettesül távollétükben, teljhatalmu parancsnoksággal fölruházottan Móré Mihályt kinevezék. A vár őrizetét magyar és rác sereg képezé, s hat hétig egyetértvén, vitézül védelmezték a várat: jóllehet sem elegendő ágyujok, sem löporuk nem volt, mindazáltal a magyarok, daczára annak, hogy a segédseregek sem érkeztek meg, a várat utolsó csepp vérig védeni elhatározták. Míg a magyarok e határozatot hozzák, a rácok csüggedeztek, s a vár feladásáról tanakodtak. A terv a parancsnok elé terjesztetett, ki e javaslatot, mint aljast és csak nemtelenekhez illőt megveté, s a zugolódó rácokat a törvény szigorával sújtá. De úgy volt a sors által határozva, az vala a végzet könyvébe írva, hogy árulás ejtse meg a vitézséget. Éjnek idején, két rácnak a

*) Rasid. Tarichi Rasid etendi. I. k.

várból sikerült kilopódnia, kik által Szolimán értesített, hogy a vár azon része, mely alatt a Száva foly, leggyengébb; rögtön az eddigi harctervet megmásítá, s az ágyukat és résztörő ütegeket, a Száva felé fekvő falaknak szögeztette, s a gyöngye védfalat lerontván, a várost hatalmába keríté. A jencserek örömjajjal tódultak be a városba, s csak az ott maradt kevés magyart gyilkolák; de az örömjajdühre változott, midőn a félig végzett munkát látták a török csapatok, mert a vár még hátra volt, s benne 400 magyar, mind megannyi hős, kik élteket készek a hazáért feláldozni, csakhogy a török hadat néhány hétig késleltessék.*)

Szoliman rohamot parancsolt. Vak düh és rajongó kedélyvel rohant a vitéz jencserség a falakra, de a magyar, mint egy-egy Leonidás védte hazának Thermopyláját. A török vakbuzgóság már huszadszor rohantatta meg a várat, midőn elvégre meggyőződött, hogy ily uton nagyon drágán vásárolná meg Magyarország kulcsát; megirtózott a keserű dicsőségtől, s inkább alkudozás útján, kívánta elérni szándokát. Szoliman követeket küldött a várba, hogy alkudozzanak a parancsnokkal. Ha utóbbi időkben, a viszály magvát elhintő rácokat a magyarok a várba nem bocsátják vala: aligha nyeregettek a küldöttek meghallgatást. De tartottak az árulkodó rácok cselszövényeitől, s így Móré szállásán értekezlet tartott. Eredménye ez értekezletnek lön: 1) Móré a várat átadja, ha hadserge, s minden, a várban lakozó magyar férfi és nő, mindenestől békességesen kivonulhat; 2) a küldöttek Szoliman császár nevében ígérk, hogy a kivonuló sereg, török részről nem bántalmaztatik; 3) a vár rögtön átadatik, mihelyt a nők és gyermekek, erős fedezet alatt, podgyászostól elvonultak.

Szoliman megörült a hírnek, s minden elhatározott feltételt elfogadott, s kémei által csupán azt tudakoltatá, merre vonultak el a nők és gyermekek, s vitéz jencsereit lesbe állítá, hogy ha jönnének, őket körülkerítsék. A magyar sereg cselt nem gyanított. S míg ők a várban csak azért időztek, hogy ez alatt családjaik elvonulhassanak: a védtelen nők és

*) Buday E. Magy. Hist. I. k. 264—265.

gyermek, egy erdős helyen a jenicisereg által körül kerítették, a fedező csapat lemészároltatott, a többiek rabszójra fűztek. A magyarok az árulást megtudván, kinyitatták a kaput, s a rajta betoduló törökség közé szórták a halált. Elvérzett a 400 magyar halálharcot küzdve, a végvár elesett, s ezentul magyarhon bukása felé óriási léptekkel sietett.*)

1521. Aug. 29. napja volt a végzeteljes nap, melyen árulás, esel és kebellázító vérengzés után Nándorfehérvár törökkézre jutott. II. Szoliman megrakta a várat őrizettel, s visszafordult birodalmába, mert készen volt már ekkor egy terve új hadjáratra Rhodus ellen, mely szigetet ekkor a Johanniták vitézi rende bírta.

Belgrád esetének híre a királyi udvarba a hír szárnyain gyorsan megérkezett. Lajos s a főrendek, az zsibbasztó mámorából, ezek fondorlatukba merültökből ébresztettek föl. Komoly színt öltött, de csak pillanatra az udvar,**) aggódtak a főnemesek az ország jövő állapotán, földeríté azonban a bús kedélyeket a brandenburgi marchio, ki a királyt visszavivé a régi utra. Míg a hon anyagilag süllyedt, s hatalma érezhetőleg alább szállt, az országban a reformatio tanai kezdetek terjedni. Az egyházi rend, a papok figyelme leginkább a reformatio nagy horderejű kérdése által volt igénybe véve: s míg a világiak s egyháziak egymással küzdöttek, a hazagere a vészterhes felhők mindinkább tornyosultak.***) A pártokra szakadt országban, a király párt vezére Bátor István nádor, az ellenpárté Szapolyai János volt. Utóbbinak pártján két kitűnő ember tündökölt, a nevezetes jogtudós Verböczi István és Szobi Mihály. Ezek, hogy Lajosnak feleségétől Máriától négy évi házasság után sem vala gyermeke, ügyekezetöket főként arra irányozták, hogy az ország kormányzatát s a trónt Szapolyai kezére játszák.

1524. A Rákos mezején országgyűlés tartatott****), e gyűlésezés alatt tünt ki főként, mily ellensége a nádornak

*) Buday E. Magyar Hist. I. k. 206. §. 266. l.

***) Mokry B. Biogr. Lex. III. k. 114—120. l.

****) Dieruer E. Vallás és Egyháztörténet.

*****) Istvánfi Hist. Libr. IX.

Verbőczi és Szobi. Ugyanis szőnyegre kerülvén az ország eddigi állapota, Verbőczi, ki e gyűlésben mintegy a főszerepet játszá, hogy fentérintett célját s talán más egyébbn önérdেকেit elérhesse, a rendek elé terjeszté e következőket, megvitátás végett: 1) Miután az ország végerőssége, mely a házát keleti betörések ellen eddig védelmezé, 1521. Aug. 29. a török hatalma alá került; s azóta a hazában belvillongások, és rendetlenségek napirenden vannak, szükség lenne a honnak belviszonyait mindenek előtt nagy óvatossággal és gondossággal rendezni. 2) Nem levén mindedig a királynak, négy évi házassága dacára örököse; gondolkozzanak a rendek választandó utódról, nehogy idegen ház kerüljön a magyar királyiszőkre.

E gyűlésen nemcsak hogy közmegegyezésre nem jutottak, de sőt a nézetek annyira meghasonlottak, miszerint a gyűlés két részre vált, s azok kik Verbőczit pártolák, Hatvanra mentek, ott intézendők el az ország ügyeit. *) A Verbőczi párt Hatvanon hatalmasan munkálkodott, s megérlelt tervéit kezdé életbe léptetni. Bátori Istvánt a nádori méltóságtól megfosztani elhatározák, s helyébe nádorul Verbőczi Istvánt választák meg. Hátra volt azonban a végzemények szentesítése és megerősítése, a legfelsőbb királyi aláírás; hogy ebbeli célokat elérjék, II. Lajost a hatvani gyűlésre meghívták. A király megjelent. S a mit senki sem várt, midőn a határozatok aláírás végett Lajos elé terjesztettek, azokat elveté, rosszalá, s megparancsolá a gyűlésnek, hogy oszoljék szélylyel, s ő maga fog országgyűlést hirdetni Budára, s ezzel visszatért.

A megígért országgyűlés a Rákos mezején tartatott meg, s a magyar főrendek Verbőczin és Szobin kívül mind megjelentek, noha szemrehányásoktól tartottak, de mi be nem következett. Verbőczi és Szobi kárhoztattak s számüzettek, Bátori Istvánnak a nádori méltóság visszaadatott s minden Hatvanban hozott végzések, semmiseknek nyilvánítottak.

1524. év végén Budán királyi értekezletet tartottak a főrendek, **) mely értekezlet fűteendője volt, az ország hadi-

*) Buday E. Magyar. Hist. I. k. 267.

**) Istvánfi. Hist. Libr. IX. p. 71.

erejét vizsgálat alá venni. De e gyűlésben villongások támadván, eredménytelenül oszolt szét.

Ily belvillongások, rendetlenségek és zürzavarok közt éré az országot a végzeteljes 1526. év. Villámgyorsasággal terjedett el ez év első napjain a hír, hogy II. Szoliman világháborut kezd Europa s Ázsia ellen, s különösen, a minden nemzetközi jogok ellenére meggyilkolt követéért kíván bosszút állani Magyarországon. A hazában Belgrád elestéről ismét megenlékeztek, s nagy rettegés fogott el mindenkit. Tomori Pál kalocsai érsek néhány izben megírta a királynak a dolgok állását, de választ nem kapott. Elment tehát a Visegrádi várba a királyt meglátogatandó, ki ekkor feleségével e helytt mulatott. Tudtára adta Lajosnak, hogy II. Szoliman rövid idő alatt Magyarhonban lesz, ha átkelése a Száván meg nem akadályoztatik, s ígérte, ha a király melléje sereget adand, ő képes lesz hátráltatni a török sereget.

A király szt. György napra országgyűlést hirdetett, követeket küldött I. Ferenc francia királyhoz, ki ekkor a Speieri gyűlésen volt, és Zsigmond lengyel királyhoz, segélyt kérendő, de hiába. A kincstár üres levén, pénz kívántatott az egyházi és világi rendektől; elhatázzák, hogy a templomokban levő arany s ezüst edények összegyűjtessenek, s pénzzé veressenek. A nemességnek kötelességévé teterett, hogy jobbagyaival együtt tömegestől fölkeljen; a király, az ország színe előtt megígérte, hogy maga is táborba megy. Tolnára összegyűlési napul a fegyverviselőknék július 1. napja határozatott meg.

II. Szoliman ez alatt gyorsan nyomult be Magyarországba. Belgrád alatt átkelt a Dunán nemcsak, de sőt Pétervárat, Szerém vármegyében, melynek segélyére senki sem ment, elfoglalta.*) A honvédő sereg a határ idő elmultával sem érkezett meg Tolnára. A király elkeseredett a szivtelen gondatlanság fölött, s maga mellé vette a nádort és esztergomi érseket, három ezer ember élén, miután nejétől a Margit szigeten elbucsuzott, nagy lassan Tolnára indult. Ugy gondolkodott, hogy ha táborba indultát a nemesek meghallják, tö-

*) Ghazevati Isztrügün ve üsztüne Belgrad.

megestül fognak köré seregelni. Aug. 16. ért Tolnára a király s a nemesség lassan-lassan kezdett szállinkozni a zászlók alá.

II. Szoliman ezalatt Pétervárat hátrahagyván Szeremujlak felé tartott, s azt elis foglalta, s tervét, hogy Eszéknél a Drávát átlépje, kívánta foganatosítani. II. Lajos parancsot adott a nádornak, hogy a törököt a mint és meddig lehet, tartóztassa, s az átkelést minden lehető módon akadályoztassa. De e terv füstbe ment, mert a nemesség, nem akará követni a nádort, kinyilatkoztatván, hogy vezérül a királyt kívánják. Az ellenség mindegyre közelgett, így tehát arról tanácskoztak, ki legyen a vezér. A választás Tomori Pál kalocsai érsekre s az erdélyi vajda Szapolyai Jánosra esett, kik is táborjárás végett Mohácsra küldettek.

A vezérek, miután a tábor helyét megvizsgálták, a királynak jelenték, hogy seregével jöjjön, s megérkezését a mint lehet siettesse: amnyival inkább, mivel II. Szoliman seregeit a Dráván már ekkor átszállítá. A király hadserege élén Mohácsra megérkezett. Szapolyai János erdélyi vajda, megüzente Lajosnak, hogy eljövele előtt meg ne ütközzék, valamint a horvát bán Frangepán Kristóf tudósítá a királyt arról, hogy már utban van. A király elhatározá bevárni a segédcsapatokat, s ez akaratát a rendek elé terjeszté. *) De Tomori ellenkezőt javasolt, előadván, hogy a katonáknak megütközni nagy kedvök van. Minthogy a főurak többnyire Tomorit pártolák, Lajosnak intő szavai, valamint Perényi Ferenc váradi püspök nyilatkozata figyelembe nem vétetett, előkészületeket tőnek az ütközetre, a segédcsapatok érkezését be nem várván. **)

1526. Aug. 29. megvirradt: e nap János fővételének ünnepe volt. Napfölkelte után a nádor Lajost helyéből kivezette s az egész tábor színe előtt meghordozta, hogy ki se kételkedjék jelenlétén, s rámutatván Lajosra, megemlíté, miszerint a király örömmel áldozza fel magát a hazáért, azért a hadsereg is mindenképen vitézkedjék. ***) Midőn a király helyére visszament, dobbal s harsonával a harcra jel adatott,

*) Buday E. Magy. Hist. I. k. 270. l.

**) Broderic. Descr. Clad. Mohat.

***) Istvánfi. Hist. Lib. V. II.

mindazáltal II. Szoliman állásából egész délutánig ki nem mozdult. Három óra után a török sereg egy része egy oly völgybe indult, melyben a magyarok társzekerei, podgyászai s mindennemű készletei voltak, hogy azokat elfoglalja.*) Mit midőn Tomori meglátott, a király védelmére rendelt három vitéznek parancsot adott, hogy a török csapatot feltartóztassák: így czek elmenvén, a királyhoz többé vissza sem tértek. Midőn a kiküldött török sereg a völgybe egészen leért, a török táborban nagy zajjal a rohamra s támadásra jel adatott, s alig történt ez, tengerként kezdte özönlenni a törökség a magyar táborra.

Ekkor Tomori Pál és Szapolyai György fővezérek, nagy sietve a királyhoz mentek, jelentvén a török sereg közeledtét s biztatván őt, hogy csak bátran ütközzék meg. A király sisakot kért, melyet midőn fejére akartak tenni, elsáppadt, s ez roszt jelnek tartatott.

A két ellenséges sereg dühösen csapott össze. A magyarság bal szárnyát Tomori, a jobbot Szapolyai György vezette, a király közepütt állott. A törökök kezdetben szinlett hátrálást kezdettek, azért, hogy a magyar sereget azon domb elé csalják, melyen az ágyuk voltak fölállítva a vitéz és kegyetlen jenicserék vezérlete alatt.***) A magyarok a szinlett hátrálás láttára örömkialtást hallattak, s sietve üzőbe vették a török sereget, mely előttük, midőn a domb felé közeledtek, hol az ágyuk állottak, szétvált, s a szerencsétlen magyar sereget, haláltszóró ágyuk fogadák. Ily zavarban Szapolyaihoz futár érkezik, s jelenti, hogy a tábor a török mindenestül elfoglalta, s most a sereg nagy része futni kezd, míg a Tomori vezérlete alattiak keményen küzdöttek. A törökök a zürzavaros futást látván, mint Dzselsalzahde írja,****) nem hittek hogy ez való, s cselt gyanítottak a dologban, de miután a futás valóságáról meggyőződtek, egy ideig kergették a fu-

*) Dzselsalzahde. Ghazevati Mohács.

**) Ghazevati Mohács: hol e tény körülményesen leíratik.

***) Dzselsalzahde: Ghazevati Mohács, így szól: egész bizonyynyal állítható, hogy az igazhivők a magyarokat még nem látták így futni soha.

tókat, majd nagy zivatar s eső kerekedvén, s a harcolók is mivel hogy már elfáradtak, a Szultán a nyugalom kihirdetését parancsolá. A nyugalom kihirdetése után dicsérték Allahot s a tábort erős őrizettel látták el, mivel még mindig azt hitték, hogy a magyarok vissza térvén rajtok ütnek, s ezt annyival inkább hitték, mivel a vezérek elestéről biztos tudomásuk még ekkor nem vala. II. Lajos ezután többekkel együtt Pécs felé nyargalt; Mohácsot jobb felé hagyván, menekvendő s a megáradt Csele pataknál a király paripája nem bírván a magos partra felkapaszkodni, elbukott, s Lajost a mély iszapba maga alá temette, ki minthogy vértezett öltözetű vala, magán sehogy sem segíthetett.

A király egyik szolgálja Czetricz, átgázoltatott nagy nehezen a patakon, s megjegyezte a király elestének helyét, hogy holt testét föl lehessen találni.*)

Az ország, melynek koronájára Szapolyai és Ferdinánd vágyakodtak, török uralom alá kerülvén, kerületenként törökösen osztatott fel. Budának 1541. cselszövényes elfoglalása után, felállított a budai pasaság s ez 15 szandzsákságra osztatott fel; e szandzsákságok névleg ezek voltak: Buda, Székes-fehérvár, Esztergom, Mohács, Pécs, Nógrád, Siklós, Hatvan, Szekszárd, Veszprém, Szeged, Simontornya, Pozsega, Szerém, Végszendrő. 1650. Hadzsi khalifa szerint 17 szandzsákság volt. **)

Nagy-körös kezdetben a budaihoz, utóbb a szolnokihoz tartozott. ***) Az okmányok tehát, melyek a levéltárban őriztetnek, majd Budán, majd Szolnokon irattak — néhány Stambulból is küldetett. — 1624-ben bíró volt Körösön, Csorosan István, mint az oklevélből kitünik a körösi jobbágyságot némely földes urak máshová akarták szállítani. Oka ennek mivel Körösön többnyire családi tüzhelyeiket elhagyó, menekvő jobbágyságok telepedtek le. Miután pedig itt letelepedtek,

*) Kemal paszahde: Mohacs Nahme 93. l. azt mondja, hogy Lajos két sebet kapott, e tudósítás figyelmet érdemel, mivel tudunkra ezt más történetész még nem említe. (De igen. Szerémy. Szerk.)

**) Windisch. Magazin. II. k. 305—307. l.

***) Gévai: Budai pasák, a földrajzi mellékleten Hadzsi khalifa szerint.

a nagy ur számára salétromot főztek, mivel Kőrös környéke sziksóval s általában sóanyaggal bővelkedik. A salétrom pedig puszkapor készítéshez szükséges levén, a pasák őket mint békes és munkás jobbágyokat, kik az adót rendesen pontosan fizették, nemcsak kedvelték, de minden megtámadás ellen védték is. Igy történt ez időben is, midőn a jobbágyokat némelyek máshová akarták szállítani, s a kőrösiek ez iránt panaszt tettek a budai pasánál. De nem csak ez iránt emeltek ekkor panaszt, hanem azért is, hogy ők ámbár az adót mindig megfizetik nemcsak, de sőt a pusztán szántó emberek a jutalom adót is beszolgáltatják, mindazáltal a tized és adószedőktől, vámosoktól és hajduktól, minden módon zaklattatnak. Küldöttség ment tehát a pasa udvarába Budára, mely kerülethez Kőrös is tartozott, méltó panaszukat előterjesztendők. Az okmány Budán kelt, név nélkül. *)

I.

Méltóságos tanács-ur! a világnak összetartója, a nemzeti közügyek igazgatója, az intézmények elintézője, ki képes a közügyeket éles eszével rendezni, s helyes nézetével a népek ügyeit elintézni, Budának gondnoka, Allah tartsa örökké dicsőségben, a nagy-ur kincstárőre, Allah végtelen kegyeibe burkolt a városnak könyvtartója, tartományi kormányzó, terjedjen hatalma, bölcsesség és kegyelemnek példánya, jelesség és kitűnőség tárháza, budai bíró, növekedjék fényessége.

Magas jegynek érkezéssel tudtadra adatik, hogy cs. jószágamhoz tartozó N.-kőrös városa békés emberei, szerencsés udvaromhoz folyamodván, panaszként fölterjeszték, hogy őket adóbehajtáskor, adószedők, tizedesek, hajduk gyalázatosan kinozzák, s a hübertelkesek városukból tovaszállítani akarják; hogy ez többé ne történjék rajta légy, és ne várd, hogy ez ügy elintézésében, valamint a tized-adó behajtásában, mely a pusztán szántó emberektől jutalmi adó fejében jár, uj ren-

*) N.-kőrösön közel 300 török okirat őriztetik, 82-őt Repiczky János boldogult tanárom fordított le; némelyeket a le nem fordítottak közül én értelmeztem. Érdekes volna a magyar történelemre nézve, hazánkban levő török okmányokat, úgy a mint vannak összegyűjteni, s egy gyűjteményben kiadni török nyelven.

delet érkezzék, hanem gátold meg a gonoszok patvarkodásait. Mert ha új rendelet érkezik, s az ügy megvizsgálatván hanyagságod tűnik ki, tudd meg, fejeddel játszol. Így tudd, s e cs. határozatot, annak tudomásul vétele után, a fent nevezettek kezébe adván, a magas jegynek hitelt adj.

Budán 1624.

Mint már megjegyzők, a Körösiek valahányszor adót vagy ajándékot szolgáltatnak be a kormányzó pasának, arról mindannyiszor irást kívántak. Ezt azért tevék, hogy az adószedőktől többé semmiféle ürügy alatt ne háborgattassanak, mert okultak némely korábbi történteken. Ugyanis volt eset, midőn az adót pontosan megfizették, mindazáltal rajtuk mentek a végrehajtók, s irásokat, melyet kapniok kelle, követelék. Ha elő nem tudták mutatni, az adót újra be kelle szolgáltatniok. Az is említettett, hogy Körös nem csak Buda, de Szolnokhoz is tartozott. Jelen irat Szolnokon kelt 1678. a karai pusztá adójáról szól:

II.

Mi alul írott, a nagy méltóságú ügyérnek vezére, ezenel hitelesen bizonyítjuk, hogy Szolnok kerülethöz tartozó Körös város, Kara pusztá részéről, szerencsés udvarunkhoz az adó és mindennemű mellékajándék, pontosan beszolgáltattott. Hogy tehát az adóért a jobbágyok ujólag ne háborgattassanak, kezökbe ezen jegyetadtuk.

Szolnok 1678 Maj. 27—29.

Szaladzsín Ibrahim pasa.

Gyakran megtörtént oly zavaros korban, midőn török-tatár, majd német, rác stb. seregek portyáztak, mint szabad zsákmányozók, hogy Körösi jobbágyok gyermekei, elhagyván ideiglenesen a várost, eltévedtek, vagy pedig elraboltattak. Ilyenkor a pasa lovasembereket, vagy gyalog tatárokat küldött jobbágyakkal együtt fölkeresésükre. Minthogy pedig a törökök, hacsak parancsot nem láttak, nem engedelmeskedtek, a pasa irást adott, mely irat így hangzik:

III.

Mi a nagyméltóságu ügyérnek birája, adjuk tudtára mindeneknek a kiknek illik, különösen pedig nektek N.-körös városa békés lakosai, hű jobbágyaim, kik a hatalmas ügyér mindennemű kegyeiben vagytok részesek, hogy bolyongás alatt eltévedt, elveszett vagy utfélen meghalálozott gyermekek általatok s a segedelmetekre adott embereink által, minden módon kerestessenek. Hogy ez nyílt parancsunk, és szigoruan teljesítendő, ezennel, midőn kegyelmesen iratunkat kibocsátjuk, bizonyítjuk. Ha ki ezt nem tenné, feje elvesz. Így tudjátok, s a magas jegynek hidjete.

Szolnok, 1678 Apr. 8—15.*)

Szaladzsin Ibrahim pasa.

Az oklevelek nagyobb része az adóról szól, azért sokszorosan figyelmet érdemlő. Innen megláthatjuk, hogy az adófizetés nem valamely előre kigondolt terv és törvény szerint történt: hanem leginkább az ügyérek és helytartók önkénye szerint vala végrehajtandó. Ha salétromra volt a pasának szüksége, kegyelmesebben járt el, az adóbehajtásában; ellenkező esetben, néha oly követelő volt, hogy a Körösiek nem tűrhetvén a rájuk kivetett sarcot, nem Budára mentek panaszkodni, hanem egyenesen, megrakodván ajándékokkal, Stambulba indultak, a nagy urnál panaszt emelendők.**) Jelen irat, oly időben adatott, midőn löporra volt szüksége a pasának, azért is, mint látandjuk, igen kegyesen van szerkesztve. Az adó, melyről benne említés tételik nem épen nagy, ha ugyan egy évre, vagy bizonyos meghatározott időre szól. De nem említjük itt a felvitt mellékes ajándékokat, mik gyakran többre mentek az egyenes adónál. Mint tudjuk keleti udvaroknál az ajándékozás divatos, s e szokást jól életbe tudák léptetni a törökök magyarorszáiban is. Az okirat szövege ez:

*) 8—15. a keresztény és mahomedan időszámítás közti különbséget mutatja.

**) Balla G. N.-körösí krón. II. R.

IV.

Nagy méltóságú ügyér, a világ kötője, a nemzetek ügyeinek elintézője, ki a közügyeket éleseszüleg rendezzi, s a népek dolgait helyes nézetével végezi, Buda könyvtartója, Murtera pasa vezírem, tartsa Allah mind végig dicsőségben, bölcsesség és kegyelemnek mintája, jelességnek és beszédnek bányája, terjedezzen dicsőssége.

Császári magas jegyem érkeztekor tudtul adatik, hogy császári jószágomhoz tartozó N.-körös városa békés lakosai, szerencsés udvaromhoz folyamodtak, kijelentvén, hogy adójukat mint mindig és most, ugy ezután is pontosan kiszolgáltatják. Egyszersmind előterjeszték, hogy ők salétrom főző jobbágyok, s a császári kazánnál szorgalmasan forgolódnak: mindazáltal gyakran háborgattatnak a hivatalnokoktól, s félbe kell szakasztaniok munkájokat, hogy Czeglédre palánkot, karót, fát s több e félét hordjanak. Minekutánna tehát a N.-körösü hü és szorgalmas jobbágyok, jelenleg szerencsés udvaromhoz adójukat 180 oroszlanos tallérokban hiány nélkül behozták, s ígérték, hogy a kazán körül ezután is szorgalmasan forgolódni fognak: ezennel rendeljük, hogy a körösi salétromfőző jobbágyokat senki háborgatni, más munkára hajtani ne merészelje. Nem különben ezennel fölmentjük a N.-körösü jobbágyokat a karó és rom hordásátul Czeglédre. Minnekokáért jelen iratunkat nekik kezökbe adtuk, s rendelvényeinket végrehajtani parancsoljuk.

Budán 1678.

Érdekes egy kölcsönről szóló okirat is, t. i. megtörtént, hogy a várostól, ha a pasa pénzdolgaiban megszorult, kölcsön kért, s rendesen kapott is. De jellemző, hogy az ily kölcsönről az adós, melyet a hitelező mint adót tekintett, kötelező iratot adott. Aali Ibrahim fehérvári pasa pénzt kért Körös városától, ekkor N.-körös Szolnok kerülethez tartozott, s e kölcsönről a városnak irat adatott:

V.

Mi a nagy urnak vezire *) ezennel bizonyítjuk és elismerjük, hogy Szolnok kerülethez tartozó N.-Körös városa békés lakosai, barátságos felszólításunkra, három ízben adtak önkényt kölcsönt, először hetven; másodsor, száz és végre hatvan oroszlanos tallérokban. Mi a nagy urnak vezire, kinek tartsa Allah örökké dicsőségét, nevezett város becsületes lakóinak megigértük, s hitünk alatt fogadtuk, hogy a kölcsönzött összeget, hiány nélkül megtérítjük. Minek hiteül jelen kötelező iratunkat a fenntnevezettek kezénél hagytuk.

Fehérvárt 1677.

Aali Szerdar aga.

Valahányszor Körösön emberélet esett áldozatul, gondatlanság, esetleg vagy rosz akaratból; a török hivatalnokok, mindannyiszor vérpénzt kívántak a várostól. A körösi tanács megsokalta a sokszoros adóztatást, s követeket küldött ekkoriban Szolnokra Kadidzs pasához, kitől is következő Ferman **) adatott a Körösiek kezébe:

VI.

Mi Buda gondviselőjének vezire, kinek Allah terjessze hatalmát, adjuk tudtul mindeneknek, hogy uj császári rendelet érkeztenek erejénél fogva, holt vagy megégett, avagy malomban összetört, vagy házról lezuhant ember vagy gyermektől, avagy nőtől és leánytól vérpénzt fizetni nem kell. Minek hiteül jelen iratunkat kiadtuk. Így lássátok, másként a szegény körösi jobbágyokkal bánni ne merészkedjete, mert ha ez ügyben panasz emeltetik, meggondoljátok, hogy fejetekkel játszátok. Így tudjátok s a magas jegynek hidjete.

Szolnok

Kadidzs pasa.

Berekesztéseül jelen közleményünknek, néhány okmányt kivonatilag adunk:

*) Vezír = miniszter.

**) Cs. m. j. — Császári magas jegy, melyet a titoknok ír a rendelkezések felé.

VII.

Dzürdzsi Mehemet pasa és Zufidcar efendi, a körösi embereknek, Czeglédre való palánk karó és rom hordatásáról levelet adnak. Kelt Budán 1665. Cs. m. j.

VIII.

Mehemet vezír pasa számára való és uj adó fejében előre adott ötven szekér szénáról szálló levél. Ekkor Szivos János volt Főbiró. Cs. m. j. hely nélkül. Kelt 1665 apr. 30.

IX.

Egy Mátyás nevü fiu kimenvén eltévedt, hogy keresesték Nazir bey Fermant *) bocsátott ki, Dus János birósági ideje alatt. Kelt 1658. jan. 20.

X.

Császári uj adóról szóló irat, ekkor fizettek 180 tallért, Homora Pál birósága alatt. Kelt 1678.

XI.

Levél 200 kila buzáról, mely a vezír számára adatott. Kelt 1676. Hasszan és Kurnezi pasa.

XII.

Irat Hafazaru Aali vezír 100 szekér fájáról. Ságghi János biróságában. Kelt 1666. Maj. 7.

XIII.

Levél 760 kila árpáról, mely kiszolgáltattott a vezír számára. Ságghi János biróságában. Kelt 1680.

XIV.

Pótharaszti adóról — 25 darab oroszlanos tallérről — szóló irat, Buba Balázs biróságában. Kelt 1676.

*) Ferman = parancs, nyílt levél ezen szanszkrit igétől: práman = parancsolni.

XV.

Sz. Demeternapi Lajosi pusztaberről szóló levél. Szivós János bíróságában. Kelt 1664.

XVI.

Kobus István Egerből terhet hordott, ennek elismerésül kezébe levél adatott. Kelt Egerben 1676. Hanafi.

XVII.

Abdi Khâmân pasának hiteles levele, a Salva-Guárdák szabatos tartása felől. Szemere Pál bíróságában. Kelt 1685. Okt. 20. Cs. m. j.

XVIII.

Mehemet pasa sz. Demeternapi fájáruul való levél. Vass Endre bíróságában. Kelt 1668. Ok. 5—9.

XIX.

Szöcs Albert haláláról való levél. Dus János bíróságában, a budai Nagy-ur Bey Ozman efenditől kiadva. Kelt Budán 1657. Cs. m. j.

XX.

Mig az 500 oroszlanos tallért megfizették, adván fölibe 6 tallért Aali aghának, Hadzsi Amhet és Szaridzsi pasa bíróságában, uj adó kivántatott. Kelt Kőrösön 1685. Jun. 23.

XXI.

Nándor-fehérvári Bujuk pasa, Hadzsi Ferhat Hiluszdar Bujuk pasa földes urak pénzszezgről adott levele 1570. tallér ajándék pénz 450. oroszlanos tallér engedelempéNZ, és 90 oroszlanos tallér adóról. Kelt 1687. Aug. 17.

XXII.

Szerdar Sejtan Ibrahim pasa budai vezir levele, hogy a császár dolgán kívül járó szállóknak, mitsem kell ingyen adni, ha ki hatalmaskodik, kötözve vitetik Budára. Urházy Péter bíró alatt. Kelt 1685.

XXIII.

Irat Hodzsiat Muszli kaditól, hogy a tolmácsnak, utra-
valóul semmit egyebet kézbeli ajándoknál nem kell adni. Kelt
1677. Jul. 16—20.

XXIV.

Császár adójáról szóló levél, mely volt 130 forint, erre
még 8770 para; azután 5710 forint erre 44 dénár. Szemere
Pál bíróságában. Kelt 1685. Okt. 16. Cs. m. j.

XXV.

Tömösvári János Kis-érre ment lakni, hogy utazásában
senki se bántsa, adott kezébe levelet Abdi pasa. Kelt 1674.
Nov. 20. Cs. m. j. s a három ló farkas pasa jegye.

XXXVIII.

BÉKÁSSY CSALÁD 1417-ik ÉVI CIMERE.

Hunyady János ország-kormányzó megerősíti a nemes Békássy családbelieknek Zsigmond királytól Constansban 1417. Aug. 15-kén kapott cimeres levelét. Buda, April 13. 1449.

Nos Johannes de Hwniad Regni Hungarie Gubernator, Memorie commendamus Quod nobis In octauis Festi Epiphaniarum Domini uhacum Baronibus et regni nobilibus in sede nostra Judiciaria sedentibus Valentinus litteratus de Thordas Juxta continenciam litterarum
Sam hic Bude coram nobis facie ad faciem factam fore . . .
nostram personaliter veniens in presenciam
virum Stephanum Appathekarium, Civem civitatis Budensis allegavit eo modo ut quedam littera priuilegialis condam domini Sigismundi pie memorie Regis Hungarie factum armorum suorum tangens erga ipsum Stephanum Appathekarium haberetur quas per ipsum coram nobis
bere et paria earundem pro se habere vellet Quo audito *annotatus*
. . . . atus Stephanus Cuius Budensis similiter nostram con-
surgens in presentiam respondit ex aduerso quod hoc bene
verum foret, quo dicte littere erga ipsum haberentur, quas
coram nobis exhibere et paria earundem eidem Valentino lit-
terato dare promptus esset et paratus, cuius tenor Is est:
Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus ac
Hungarie dalmatie Croatie et cetera Rex. Omnibus Christi
fidelibus tam presentibus quam futuris presentium notitiam
habituris Salutem in eo qui dat Regibus regnare et uictoriose
triumphare. a claro lumine troni Regi velut e sole radii, no-
bilitates legitimo Jure procedunt, et omnium Nobilitatum in

signia a Regia dignitate sic dependent, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proueniat Regie claritatis. Sane ad vniversorum tam presentium quam futurorum noticiam harum serie volumus peruenire: Quod fideles nostri deuoti dilecti, Honorabiles viri Samu Michael ecclesie beati martini Confessoris Scepusiensis ac Nicolaus Archydiaconus Saswariensis et Johannes Strigoniensis Waciensis et Budensis ecclesiae . . . nostre Mayestatis venientes in presentiam propositis et recensitis ipsorum fidelibus serviciis et fideliam obsequiorum gratuitis meritis, suis erga nos complacenciis utique acceptis et laudandis quibus ipsi primum dominus Johannes Canonicus in Bozne Istrye Forisyuly Lombardie . . . Vngarie. et demum ydem domini Michael lector et Nicolaus archydiaconus in presentibus Almanie partibus nobis in eisdem pro ~~eterna~~ salute universalis ecclesie et sacri Imperii Romani status reformatione et querenda pace vniuersis procedentes et laborantes sacro Regio dyademati ac celsitudini nostre Mayestatis personis et rebus ipsorum non parcendo, indefesse studuerunt complacere reddideruntque se ~~gratos~~ et acceptos Arma seu nobilitatis in signia in presencium litterarum nostrarum Capite depicta Mayestati nostre exhibendo ab eadem Mayestate nostra eadem Arma seu nobilitatis in signia ipsis et per eosdem Johanni et Stephano Filyz Gregory de Bekas, Valentino de Thordas et humiliter et ~~de~~ ~~supplicacionis~~ eorundemque Johannis et Stephani nec non Valentini et Stephani heredibus et posteritatibus vniuersis gratuita merita quibus studiis diligentibus, ac indefessis hactenus erga Nostram claruerunt Mayestatem quin clarent et in antea eo studiosius clarere poterunt, quo se et suis preclarioribus honorum gracys, sentiens decora nostre Mayestati eisdem dominis Michaeli lectori ac Nicolao Archydiacono et Johanni Canonico et per eosdem predictis Johanni et Stephano nec non et alteri eorundemque Johannis Stephani nec non Valentini et alterius Stephani heredibus et posteritatibus vniuersis ac prefatorum Michaelis lectoris. Nicolai Archydiaconi et Johannis Canonici Supplicacionis instancia

Laminis delibato et ex
certo

prescripta Arma seu Nobilitatis insignia hic depicta ac pictoris . . . rio distincte descripta virtute . . . conferimus . . . de habundantiori plenitudine specialis nostre gravi ad maiorem prelibatorum Michaelis lectoris ac Nicolai Archydiacono et Johannis Canonici ac aliorum supradictorum. Nobilitatis gloriam proprio motu concedimus damus et elargimur vt ydem Michael lector et Nicolaus Archydiaconus et Johannes Canonicus et per eosdem predicti Johannes et Stephanus nec non Valentinus, et alter Stephanus eorundemque Johannis et Stephani ac Valentini et alterius Stephani et posteritas prelibata et nascitura hec arma sew nobilitatis insignia prout presentibus litteris. circa principium ac proprietatis coloribus diuersis inserta pictura denotat et declarat. Amodo . . . in hostitudys Torneamentis et in omni exercitio militari gestare valeant pariter et deferre. Gaudeant igitur favore Regio ac de tanto munere singularis gracia antefati Michael lector et Nicolaus Archydiaconus et Johannes Canonicus et aly supradicti eorumque posteritates Merito exultent, Tantoque fideliori studio ad honorem Regium eorundem in antea soli . . . deuotio quanto ampliori fauore preuenta se ob . . . uit munere gratiarum Presentes autem ad premissorum memoriam perpetuam ~~et~~ pendenti secreto nostro Regio Sigillo quo ut Rex Hungarie utimur prelibatis dominis et alys supradictis duximus concedendas. Datum Constancie in festo Assumpcionis beate virginis gloriose Anno domini Millesimo quadringentesimo decimo septimo Regnorum nostrorum Anno Hungarie etc. tricesinio primo, Romanorum vero septimo . . . ipsorum litterarum prefati condam domini p . . . p . . . super p . . . entibus litteris nostris de verbo ad verbum transscribi et transsumificientes eisdem dominis Michaelis (az s kitörölve) lectori ac Nicolao Archydiacono et Johanni Canonicó et alys predictis pro vberiori cautela duximus . . . harum nostrarum quibus Sigillum nostrum est appersum vigore et testimonio harum mediante. Datum Bude in festo pasce domini. Anno eiusdem Millesimo quadringentesimo quadragesimo nono.

Igen ronsolt és penészes volta miatt alig olvasható állapotban. A pecsét zöld és sötét violaszínű selyemről függött. Békásy család okmánytárából. R—r.

XXXIX.

E G Y V E L E G.

I. Ostya-sütő-vas. 1565-ből.

A Győri füzetekben I. 93. közlött pannonhalmi régiségnek köszönhetem ezen szinte érdekes konyhaszer felfedezését. Ugyanis Koroncón lakó t. Milkovics János ur olvasván a fennebbi ismertetést, eszébe jutott, hogy ő is ilyesforma készüllettel bir, és azt a lom közül kikeresvén, a győri Muzeumnak nagylelkűen ajándékozá; a miért itt őszinte hálaomat nyilvánítom.

A mi vasunk kisebb ugyan terjedelemre, de a rajta levő rajznál fogva, nem kevésbé érdekes. Átmérője 5" 5"', az írásnak szánt keret 6'''-nyi szélességű. Előlapján üdvöztönk feltámadása ábrázoltatik. Négyszögű kőszekrény előtt áll Krisztus, jobbában labarumot tartván, baljával latin szertartás szerént áld; a kettős vonalú fénykörben sugarak vannak, a sebhely jobbján látszik. Az örök egyike, kinek egész teste pikkelyes páncéllal fődött, kivont karddal balfelé fut, míg a másik a szekrény mögött állván sisakját balkezével tartja. A körirat ez:

1565 . GRISDVS · AVF . ER · SDEVNG ·

ISD . VNSER · ER · LESVNG.

Az ellen lapon nemes cimere látszik; a paizson — mely alul körített, két oldalán fölül körszeletekkel befelé kanyarított, — áll jobbra ágaskodó esetlen medveköltyök. Ugyan ezt látni a zárt sisak fölött is, melynek dús lombja az egész üres tért foglalja, csak fölül a medve mellett 1565 évnek helyét engedvén. Ennek körirata így hangzik:

† IOACHIM · ERDL · EVA ·
HECHENPERGERIN.

„Mi a fölfedezést érdekesebbé teszi, írja Ebenhöch Ferenc koroncói lelkész ur, kinek közbenjárásának köszönheti egy részt Muzeumunk ezen szép ajándékot, ez a vas története: t. i. boldogult Milkovits Ferencné szül. Hajnal Antonia édes atyja Hajnal N. Gróf Nádasdi — akkori horvátországi bán mellett hivataloskodván, evvel együtt a 1772. Casatio után Varasdon a Jezsuiták ingóit árverezte; — árverés után, minden ellevén kotyálva, a licitatio befejezése után még a kérdéses vas, maradt hátra, melyre vevő már nem találkozván — Hajnal ur magával haza vitte — sok ideig Komáromban, leánya Milkovitsné pedig Koroncón használta, míg újabb időben, majd feledésbe menvén az éléstárban tartatott fenn.“

Igy ősi konyházatunk egy újabb, díszes készletével gazdagodott ismeretünk.

R—r.

II. Csikvándi régi pecsét.

A magyar pecsétek fürkészői különös figyelemmel kísérik a XVII-dik század végeig készült magyar köriratu pecsétnyomókat s ezek lenyomatait. A már az Uj magyar Muzeum 1854-dik évi folyamának 94-dik lapján általam megismertetett kis-baráti, nagy-baráti, pázmándi, mecséri helységek pecsétein kívül ide tartozik még Csikvánd Győr megyei — a Sokoró-alji járásban fekvő — helység régi pecsété is, melyet e helység 1848-ban még használt. Nagysága olyan mint egy kisebb osztrák huszasé, alakja gömbölyü. Körirata:

CSIKVANDI · FALV · PECETI · 1698.

Belkörében három ily módon elhelyezett * * * csillagocska vehető észre, melyek alatt ekevas, kalászfajak s csoroszlya szemlélhető.

Ráth Károly.

III. Zürich városa arany emléképenze.

Végre sikerült meghatároznom azon 11 aranyt nyomó 1" 9" átmérőjű érmet, melyet régóta Vörös Imre h. ügyvéd urtól átvettem, és több érem tudóssal siker nélkül közlöttem. Párja találtatik Duval „Monnais en Or dula-binet de S. M. l'Empereur, Vienne 1759.“ című munkája 273. lapján. Előlapján a sok tornyu Zürich városa, sáncai-tól és árkaitól körülvéve. Fölötte mondat szalagban:

DOMINE. CONSERVA. NOS. IN. PACE. *)

Az előttünk fekvő pénzen nincsen azon felhőkben lógó an-gyal, mely jobbában koszorut, baljában a város címerét tartja. És ez az egyedüli különbség.

A hátlapon, mint Duvalban, tengeri kagylón vitetik a mesztelen Fortuna, kezei közt a szélről felfutt vitorlát tart-va. Lábainál jobbról a hullámoktól hányt tengeri hajó, balról a város látható. A körirat:

IN VNGLICK VERZAG NID.

betűjire valamint írásmódjára nézve XVI. századra mutat. Az alak alatt áll nefelejtsek közt F. (C. H.) F.

Átforgattam minden svajci éremtant, melyhez férhettem, és az említett emlékhez hasonlót találtam ugyan, magát pedig sehol; s így ez valamint párja is bizonyosan a legritkább példányok közé tartozhatik. Ezen éremről leginkább Meier Henrik zürchi tanár adhatna kellő felvilágosítást.

R—r.

*) Mely jelmondat más városok, főleg Basel pénzein is gyakran elő-fordul.

